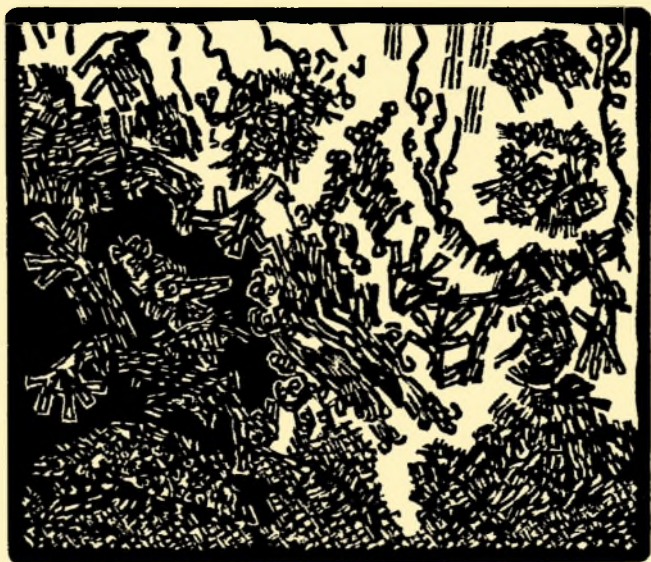

14. TÖRÖK SOPHIE NAPTÁRAI I. 1921–1933

TÖRÖK SOPHIE N A P T Á R A I 1921–1941

I. KÖTET 1921–1933

SZERKESZTETTE: PAPP ZOLTÁN JÁNOS

BABITS MIHÁLY
PRÓZAI ÉS DRÁMAI MŰVEI, TANULMÁNYAI, ESSZÉI,
KRITIKÁI, LEVELEZÉSE

Kritikai kiadás

Szerkeszti: SIPOS LAJOS

REGÉNYEI

1. *Babits Mihály: A gólyakalifa.* Szerk. Éder Zoltán. *Kártyavár.* Szerk. Babits Kutatócsoport. Budapest, História Litteraria Alapítvány–Korona Kiadó, 1997.
2. *Babits Mihály: Timár Virgil fia.* Szerk. Sipos Lajos. Budapest, Magyar Könyvklub, 2001.
3. *Babits Mihály: Elza pilóta vagy a tökéletes társadalom.* Szerk. Buda Attila. Budapest, Magyar Könyvklub, 2002.
4. *Babits Mihály: Halálfiái. I–II.* Szerk. Szántó Gábor, Némediné Kiss Adrienn, T. Somogyi Magda. Budapest, Argumentum Kiadó, 2006.

DRÁMÁI

1. *Babits Mihály: Drámái.* Szerk. Vilcsek Béla. Budapest, Magyar Könyvklub, 2003.

TANULMÁNYAI, ESSZÉI, KRITIKÁI

1. *Babits Mihály: Esszék, tanulmányok, kritikák, 1900–1911.* Szerk. Híbsch Sándor, Pienták Attila. Budapest, Argumentum Kiadó, 2009.
2. *Babits Mihály: Esszék, tanulmányok, kritikák, 1911–1920.* Szerk. Híbsch Sándor, Pienták Attila, Rózsafalvi Zsuzsanna, Schiller Erzsébet. Megjelenés előtt.

TÖRÖK SOPHIE NAPTÁRAI

1921–1941

A szövegek közlés során alkalmazott jelölések

Török Sophie saját jelei a kéziratban

- + A havi ciklus első napjának jelzése
- × L. föntebb
- ⊙ A coitusok jelzése
- ~ Valamely ismert vagy fentebb előforduló információ helyettesítésére
- | Elválasztójel – az össze nem tartozó, de egymáshoz közel írott részek elkülönítésére
- Kockacukor

A szöveget rendező szerkesztői jelek

- < abc > Csúcsos zárójel jelöli a kéziratban áthúzott, kisatírozott vagy törölt, de olvasható vagy kikövetkeztethető szövegrészt.
- < ~~abc~~ > Az egy sornál hosszabb szakaszon a fentebbi módon érvénytelenített szövegrészt áthúzással is jelöljük.
- < ... > A fentebbi módokon érvénytelenített, olvashatatlan szövegrész
- « abc » Az érvénytelenített szövegrészen belül is érvénytelenített, de olvasható vagy kikövetkeztethető rész
- « ... » Fentebb jelölt olvashatatlan rész
- b[<a] A [jav. ebből:] jel helyett, ami terjengőssége folytán rontaná a szövegképet

[a>]b	L. főtebb
abc	Bekeretezéssel, átírással vagy újraírással kiemelt betűk, szavak, szövegrészek.
<i>abc</i>	A főszövegnek nyomtatott vagy kézírásos részei, melyek nem TS-tól származnak: pl. a naptár nyomtatott szövege vagy BM-től származó bejegyzés
<u>abc</u>	Aláhúzással kiemelt szavak, szövegrészek
: abc:	Kisebb szövegegységek (betűk, szavak) betoldása, beékelése
{ abc }	Sorok vagy nagyobb szövegrészek hozzátoldásának jelölése
[↑]	Az előző naptári naphoz tartozó
[↓]	A következő naptári naphoz tartozó
[↩]	Oldalsó bejegyzés a kéziratban
[Kn]	Bejegyzés a kisanaptárban, azaz a havi összesítő naptári részben
[gyí]	Gyorsírással írt bejegyzések

A szövegértelmezés jelei

[]	Szerkesztői emendációk, kiegészítések
[!]	A [Sic!] jel rövidített változata a megszokottól eltérő vagy hibás használatra utal.
[?]	Bizonytalan olvasatú szó vagy betű után

Argumentum

ÖRÖK NAPTÁR 1801–2000

ÉVEK								Jan.	Febr.	Márc.	Ápr.	Máj.	Jún.	Júl.	Aug.	Szept.	Okt.	Nov.	Dec.
1801–1900				1901–2000															
01	29	57	85	–	25	53	81	4	0	0	3	5	1	3	6	2	4	0	2
02	30	58	86	–	26	54	82	5	1	1	4	6	2	4	0	3	5	1	3
03	31	59	87	–	27	55	83	6	2	2	5	0	3	5	1	4	6	2	4
04	32	60	88	–	28	56	84	0	3	4	0	2	5	0	3	6	1	4	6
05	33	61	89	01	29	57	85	2	5	5	1	3	6	1	4	0	2	5	0
06	34	62	90	02	30	58	86	3	6	6	2	4	0	2	5	1	3	6	1
07	35	63	91	03	31	59	87	4	0	0	3	5	1	3	6	2	4	0	2
08	36	64	92	04	32	60	88	5	1	2	5	0	3	5	1	4	6	2	4
09	37	65	93	05	33	61	89	0	3	3	6	1	4	6	2	5	0	3	5
10	38	66	94	06	34	62	90	1	4	4	0	2	5	0	3	6	1	4	6
11	39	67	95	07	35	63	91	2	5	5	1	3	6	1	4	0	2	5	0
12	40	68	96	08	36	64	92	3	6	0	3	5	1	3	6	2	4	0	2
13	41	69	97	09	37	65	93	5	1	1	4	6	2	4	0	3	5	1	3
14	42	70	98	10	38	66	94	6	2	2	5	0	3	5	1	4	6	2	4
15	43	71	99	11	39	67	95	0	3	3	6	1	4	6	2	5	0	3	5
16	44	72	–	12	40	68	96	1	4	5	1	3	6	1	4	0	2	5	0
17	45	73	–	13	41	69	97	3	6	6	2	4	0	2	5	1	3	6	1
18	46	74	–	14	42	70	98	4	0	0	3	5	1	3	6	2	4	0	2
19	47	75	–	15	43	71	99	5	1	1	4	6	2	4	0	3	5	1	3
20	48	76	–	16	44	72	00	6	2	3	6	1	4	6	2	5	0	3	5
21	49	77	00	17	45	73	–	1	4	4	0	2	5	0	3	6	1	4	6
22	50	78	–	18	46	74	–	2	5	5	1	3	6	1	4	0	2	5	0
23	51	79	–	19	47	75	–	3	6	6	2	4	0	2	5	1	3	6	1
24	52	80	–	20	48	76	–	4	0	1	4	6	2	4	0	3	5	1	3
25	53	81	–	21	49	77	–	6	2	2	5	0	3	5	1	4	6	2	4
26	54	82	–	22	50	78	–	0	3	3	6	1	4	6	2	5	0	3	5
27	55	83	–	23	51	79	–	1	4	4	0	2	5	0	3	6	1	4	6
28	56	84	–	24	52	80	–	2	5	6	2	4	0	2	5	1	3	6	1
A hét napjai								Használati utasítás											
V.	1	8	15	22	29	36		Példa: Milyen napra esett 1948. július 25.?											
H.	2	9	16	23	30	37		Megoldás											

TÖRÖK SOPHIE NAPTÁRAI

1921–1941

I. kötet

1921–1933

*Tudós nagyapám, Papp János
klasszika-filológus (1908–1981)
emlékének*

Papp Zoltán János

BABITS KÖNYVTÁR

Szerkeszti: SIPOS LAJOS

1. *Babits Mihály: „Itt a halk és komoly beszéd ideje...” Interjúk, nyilatkozatok, vallomások.* Szerk. Téglás János. Második, bővített kiadás. Celldömölk, Pazu–Westermann Könyvkiadó Kft., 1997.
2. *A Babits család levelezése.* Szerk. Buda Attila. Budapest, Universitas Kiadó, 1996.
3. *A vádlott: Babits Mihály. Dokumentumok, 1915–1920.* Szerk. Téglás János. Budapest, Universitas Kiadó, 1996.
- 4–5. *„Engem nem látott senki még.” Babits-Olvasókönyv, I–II.* Szerk. Sipos Lajos. Budapest, Historia Litteraria Alapítvány–Korona Kiadó, 1999.
6. *Babits Mihály Arany Jánosról.* Szerk. Pienták Attila. ELTE Eötvös Kiadó, 2003.
7. *„...kínok és álmok közt...” Czeizel Endre, Gyenes György, Harmati Lídia, Németh Attila, Rihmer Zoltán, Sipos Lajos, Szállási Árpád Babitsról.* Szerk. Sipos Lajos. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2004.
- 8–10. *A Baumgarten Alapítvány. Dokumentumok 1917–1941. I–III.* Szerk. Téglás János. Budapest, Argumentum Kiadó, 2003.
- 11–12. *A Baumgarten Alapítvány. Dokumentumok 1941–1951. IV–V.* Szerk. Téglás János. Budapest, Argumentum Kiadó, 2007.
13. *„Áll az idő és máll a tér”. Babits István levelei a keleti frontról és a hadifogságból 1915–1920.* Szerk. Buda Attila. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2005.
- 14–15. *Török Sophie naptárai.* Szerk. Papp Zoltán János. Budapest, Argumentum Kiadó, 2010.

TÖRÖK SOPHIE NAPTÁRAI

1921–1941

I. KÖTET

1921–1933

Argumentum

Készült az ELTE BTK
Modern Magyar Irodalomtörténeti Tanszékén.

A kötet elkészítését és megjelenését támogatta
az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok
(témaszám: K 61947)
és a Budapest I. kerület Budavári Önkormányzat
Márai Sándor Kulturális Közalapítványa.

Budavári Önkormányzat

Szerkesztette, a szöveget gondozta,
a jegyzeteket és a bevezető tanulmányt írta:

PAPP ZOLTÁN JÁNOS

Lektorálta:

SIPOS LAJOS

Borító- és kötéstervező:

BANGA FERENC

© Papp Zoltán János, 2010

ISBN 978-963-446-620-8

A kiadásért felel Láng József, az Argumentum Kiadó igazgatója
Felelős szerkesztő: Tóth Magdaléna
Tördelte: Nagy Erika
Nyomta az Argumentum Kiadó nyomdaüzeme

TARTALOM

I. kötet 1921–1933

Török Sophie-ról és előjegyzési naptáraitól	7
A kéziratok leírása	79
1921	85
1922	96
1923	135
1924	182
1925	219
1926	262
1927	287
1928	314
1929	363
1930	404
1931	439
1932	466
1933	504

II. kötet
1934–1941

1934	563
1935	600
1936	651
1937	694
1938	760
1939	805
1940	837
1941	890

Függelék

1942	937
1943	938
1944	953
1945	954
[...rosszul nézek ki!]	957

Kiegészítés a jegyzetekhez	969
Rövidítések jegyzéke	977
Névmutató	983
Művek mutatója	1033

Török Sophie-ról és előjegyzési naptárainról

*„Meghalhatok-e, ha titok maradt,
hogy mi dolgom volt e világban?”¹*

Török Sophie nem csak magánemberként, mint Babits Mihály felesége írta be magát a magyar irodalom történetébe. Kétségtelenül íróként is számon tartja őt a meg-megújuló irodalomtörténet-írás. Hogy írói értéke hová helyezi, ha csak kortársai között is, irodalomtörténetünk máig tisztázatlan kérdése. Annak azonban, hogy mint hús-vér ember milyen volt – bár e kérdés, úgy tűnik, egyre kevésbé tartozik közvetlenül az irodalomtörténet tárgykörébe –, mégis nagyobb az irodalma. Nem ok nélkül. Török Sophie a 20. századi magyar irodalom egyik legjelentősebb alakjának, Babits Mihálynak a hitvese volt, élete utolsó két évtizedének legközelebbi részese, s ez azt jelenti, hogy alakja ebből a második szempontból sem volt (s a későbbiekben sem nagyon lehet) közömbös az irodalomtörténet számára.

Vajon a két szempont találkozhat-e? Az írói életművön túl egy másik, a „teremtett világot” körülölelő világ: a „valóság” a maga esetlegességében alkalmas lehet-e egy életmű hermeneutikai lehetőségeit jottányit is befolyásolni? Ha igen, akkor minden körülmény, ami az életművet magyarázhatja, kiegészítheti, minden információ, ami egy-egy mű geneziséét, utóéletét gazdagíthatja, egyszersmind a komplex(ebb) értelmezést is segíti. Ilyen értelemben minden fontossá válhat: akár a legapróbb adat is különös jelentőségre tehet szert, s van úgy, hogy

¹ TÖRÖK Sophie, *Önarckép* = TS, *Asszony a karosszékekben*, Nyugat, Bp., 1929.

a filológia állásfoglalása döntően az ilyen apróságokon fordul meg. Ha kezünkbe vesszük azokat a kicsiny, 6 × 9 cm-es bőrkötésű előjegyzési naptárakat – melyeket e könyvben teljes szöveggel adunk közre –, lapjaikon az életszervezés apró le nyomataival: e szükséavú bejegyzéseket, felsorolásokat látva talán túlzásnak hat fontosságuk hangsúlyozása. Mégis, hadd bocsássam előre, forrásértékük a Babits-filológiában vitathatatlan.

Teljességgel méltánylandó az irodalomtörténet-írás azon törekvése, hogy a kivételes alkotóegyéniségek és az eminens szövegek felé fordul nagyobb érdeklődéssel. (Furcsálnánk is, ha ez nem így volna.) Ezzel a gyakorlattal óhatatlanul rangsort állít fel, bizonyos alkotókra ráirányítva a fényt, másokat pedig árnyékban vagy félárnyékban hagyva. Talán ezért lehetséges, hogy Török Sophie-ról monográfia a mai napig nem jelent meg. Annál több olyan írás van, amelyek inkább magánemberi jelentőségét, szerepeit vizsgálják. Koháry Sarolta életrajzi regénye² is ilyen, ilyenek Borgos Anna pszichológiai tanulmányai³ vagy Onagy Zoltán több pamfletszerű esszéje.⁴ Lehetséges persze, hogy ez a nagy aránytalanság nem is az irodalomtörténet-írás osztályozási kényszeréből fakad, s hogy Török Sophie-ra, az írónőre nem a tudomány vet méltánytalanul kevés fényt, hanem maga Babits árnyékolja be alakját, miközben az ő árnyékából egyre inkább emelkedik ki, s nyer jelentőséget a magánember Tanner Ilona, a nagy költő felesége. A nagy költő felesége persze nem volt akárki, nem

² KOHÁRY Sarolta, *Flóra és Ilonka*, Magvető, Bp., 1973; második kiadása új címmel jelent meg: *Török Sophie életregénye*. Éghajlat, Bp., 2006.

³ BORGOS Anna, *Portrék a Másikról*. Noran, Bp., 2007

⁴ ONAGY Zoltán, *Tavaszi iramlás – ősszel. Babits-szexregény*. Pont, Bp., 2006; ONAGY: *Tekintettel a nagy sikerre: Tanner Ilonka megszólal*, 2007 (blogbejegyzés: <http://onagy.nolblog.hu/archives/2007/12/27/82537/>)

volt jelentéktelen figura: írói ambícióval és költői tehetséggel megáldott nő volt, aki Babits életében, élete szervezésében meghatározó szerepet játszott. S innen nézve nem lehet élesen különválasztani a művészt a magánembertől, sőt a termékeny filológusi nézőpont mindenképpen ott keresendő, ahonnan mindkét szerep jól látható, s ahonnan az egyéniséget a kettő egységében lehet megrajzolni.

„csak te borulsz rám, asszonyi jóság”⁵ – az asszony Török Sophie

Tanner Ilona 1895. december 10-én született Budapesten, Kögler⁶ Antónia hivatalnoksegéd és Tanner Béla katonatiszt elsőszülött lányaként. Anyja ősei Sziléziából származtak ide, apai dédapja Svájcban került Magyarországra. A családban németül beszéltek, T. I. csak iskolás korában kezdett magyarul tanulni, de a helyesírással egész életében voltak nehézségei.⁷ Később német anyanyelvét szinte teljesen elfelejtette, könyvből kellett újratanulnia.⁸ A pótérettségien megbukott latinból, amit Koháry csak úgy említ, mint fiatalkori stiklit⁹ – nem tanult tovább, bár tervezte, hogy leteszi az érettségi vizsgát. „Színiakadémián, balettiskolán, mozin gondolkodik”, különbözni

⁵ BABITS Mihály, *Ősz és tavasz között* = BM, *Összegyűjtött versei*, Szépirodalmi, Bp., 1982, 494.

⁶ Buda Attila meggyőzően és szofisztikáltan tisztázza a Kögler név filológiai helyét. (L. BCSL2 2006: 181–182.)

⁷ L. SÍPOS Lajos, *Adatok Babits Mihály házasságáról*, Dunatáj, 1978/1, 34–38. – Vö. „Engem nem látott senki még”. *Babits-olvasókönyv I–II.* szerk.: Sipos Lajos, Historia Litteraria–Korona, Bp., 1999, I. 391.

⁸ KOHÁRY 1973: 109.

⁹ L. KOHÁRY Sarolta, *Utószó = TÖRÖK Sophie, Csontig meztelen. Válogatott versek*, Magvető, Bp., 1988, 266.

vágyott az átlagtól. „Élni akar, szomjasan, szívosan, önzőn, magának”.¹⁰ Az élet azonban beleszólt a nagyszerű tervekbe: hamar kenyérkereső állás után kellett néznie; miután a Tanner család 1915-ben apa nélkül maradt, s a még hajadon Ilonka a szülői házban lakott két húgával és öccsével – nagy szükség volt a legnagyobb nővér keresetére. Több munkahelyen megfordult, mígnem 1917-ben a Külügyminisztérium gazdasági osztályán hosszabb időre lehorgonyozott mint irodasegédtnisz. „Nagyon nehéz életem volt akkor. Apám halála után minden anyagi segítség nélkül maradtunk – bár édesanyám, ez a drága, nagylelkű asszony már két hetes özvegy korában beállt hadügyi díjnoknak [...] mégis a főtámasz én maradtam” – állapítja meg *Naplóm 1921-ből* című, alkalmasint mégis később írott,¹¹ eleven hangú naplójában.¹²

Testvéreivel való viszonya azonban annyira elmérgesedett, s annyira kihasználtnak érezte magát, hogy a különköltözést tervezgette: „Kerestem magamnak Budán egy lakást, és bejelentettem, hogy elköltözőm. Sajnos, én csak a tervezésben voltam erős, a valóság engem is megijesztett. Mit fognak szólni ismerőseink, nyilván azt hiszik, hogy elbuktam, egyébként miért hagynám ott a szülői házat? Nem a megszólás bántott, ennél szabadabb voltam, csak a kitaszítottság, s a ferde

¹⁰ KOHÁRY 1973: 111–112.

¹¹ Téglás János szerint – aki a szöveget, jóllehet meghúzva, elsőül adta ki – valószínűleg 1923-ban keletkezett, de TS autográf feljegyzése szerint 1921 októberétől 1925 augusztusáig írta a házasságkötéséről szóló naplót. A szöveg nyelvi-stilisztikai egyöntetősége miatt mégis inkább 1925 nyara lenne a legpontosabb datálás. L. TÉGLÁS János, *Török Sophie – Naplójegyzetek*, Tiszatáj, 1983/11, 18–29.

¹² TÖRÖK Sophie, *Naplóm 1921-ből*, OSZK Kt. Fond III/2699 – Közli: TS: *Naplójegyzetek* = „most én vagyok hang helyetted...”. Török Sophie Babits Mihályról, szerk. Téglás János, Palatinus, Bp., 2000.

helyzet.”¹³ Kiútkeresésének kétségkívül sikeresebb megnyilvánulása volt az, ahogyan irodalmi próbálkozásainak próbált méltóbb elismerést szerezni¹⁴. Ekkoriban ugyan már megjelent néhány verse a Képes Krónikában, A Hétben, a Vasárnapi Újságban és az Új Időkben, ám ő megérezte, hogy a progresszív Nyugatnál kell támogatóra lelnie. Az irodalomba való betörés, legalább úgy látszik Török Sophie fentebb említett naplójából, a 26 éves hajadon számára az egyetlen menekülőútnak tetszett az elsivárult otthon és a lélektelen hivatali munka szorításában. Ebből érthető meg az a makacsság, amivel Babitsot ostromolta.

Török Sophie és Babits megismerkedésének körülményeiről a legalaposabban a *Naplóm 1921-ből* című részletes visszaemlékezés¹⁵ szolgálhat adalékkal. Innen tudjuk, hogy az otthonról menekülő, nyughatatlan, írói babérokra törő nő két ízben jelentkezett levélben Babitsnál, azzal a határozott kéréssel, hogy „a szerkesztő úr” véleményezze mellékelten megküldött verseit, minthogy azonban a válasz nem elégítette ki, személyesen kereste fel. Ezt az első találkozást így eleve-níti föl: „A szobába érve nagy meglepetés ért: egy pompás úri szobában voltam, a falak mennyezetig telve drága kötésű könyvekkel, bőrbútor, sezlon, sok párna, mindez meglepően szép volt, [...]. – Tehát ilyen – gondoltam és csodálkoztam, mennyire más, mint ahogy a képe után képzeltem. Ez a fej [...] fájdalomosan szelíd fej volt, gyerekesen ártatlan tekintetű szemekkel, nagy meleg jóság és kissé aszketikus komoly

¹³ TÖRÖK, *Naplóm 1921-ből*, i. m. 27. = TÖRÖK 2000: 27.

¹⁴ Miután már 1912-től, 17 éves korától fogva „szívós kitartással próbálta megjelentetni műveit[...], mindent eldöntő »rohamra« készült”. (SÍPOS, *Adatok...*, i. m. 34–38.)

¹⁵ TÖRÖK, *Naplóm 1921-ből*, i. m., 27.

tisztaság áradt róla. Azt is mindjárt láttam, hogy nem sokat forgolódhatnak nők körül, s egy jólnevelt vidéki kisfiú udvariasságával és zavarával küzd társaságukban. Mély és meghatott hódolatot éreztem iránta, kicsit azt is éreztem, hogy szent!”¹⁶

Ezeket az első, őszinte benyomásokat kevésbé őszinte, számító meggondolások követték, melyek rögtön a második találkozáskor fészkeltek be magukat lelkébe: „aztán, igen, én is csillogni akartam a nevével, szerettem volna a jóindulatát megnyerni, hogy vérszegény zöngeményeimet leközzöltesse, – de ez az ember szent volt! és én nem remélhettem, hogy szememnek kacér csillogása őt is megejtí. Ő minden férfinél különbnek látszott, és nem mertem ravasz asszonyi fegyverrel bizalmáért harcolni – azt hittem: segítőtársra van szükségem, azt hittem: ehhez a szívhez csak a barát szívén át juthatok. [...] Ez a gondolatom egészen világos volt: ez a kalandvágó, esetlen, zöld ifjú azt fogja tenni, amit én akarok. [...] de én nem voltam szent, és megszoktam lelkiismeret-furdalás nélkül embereket céljaimra felhasználni.”¹⁷ Ez a „kalandvágó, esetlen, zöld ifjú” éppen Szabó Lőrinc volt. Hogy ez a céltudatosság mennyire volt naiv vagy kiszámított, mennyire volt Szabó Lőrincel, s még inkább Babits Mihállyal kapcsolatos, nem lehet megnyugtatóan tisztázni. A képet az a körülmény is árnyalja, hogy számos kérő legyeskedett akkoriban Tanner Ilona körül, bő volt a választék. Nyilvánvalóan az évekkel fiatalabb Szabó Lőrinc is megkörményezte őt: előbb kávéházi

¹⁶ I. m. 18.

¹⁷ I. m. 20–21. – Mindenképpen árnyalja a terv BM-t érintő részét Szabó Lőrinc vallomása: „Olyasmit, hogy ő [TS – szerk.] engem becsapott volna, és hogy (mint később magyarázgatta) kezdettől fogva M. érdekelte, én soha szikrányi jelben sem tapasztaltam. Ez határozottan csak későbbi konstrukció lehet nála.” SZABÓ LŐRINC: *Babitsné Ilonkáról* = SZABÓ L.: *Emlékezések és publicisztikai írások*, szerk. Kemény Aranka, Osiris, Bp., 2003, 297.

rögtönzött verstanórákat adott neki, s mellesleg felajánlotta „postai” szolgálatait a „növendéklány” és a „nagy költő” között. Mindenesetre a két meghatározó törekvés – Babits(ék) hoz, az irodalmi Parnasszushoz közel lenni és a családtól elszakadni – ugyanolyan súllyal játszhatott közre abban, hogy Török Sophie 1920. december 8-án a Baross kávéházban megállapodott Szabó Lőrincsel a közös terv részleteiben: házasságra lépnek. Szabó Lőrinc, aki „gyerekes volt és könnyebben kapható ostoba bohémségekre”,¹⁸ úgy látszik, kapóra jött neki.

Babitshoz való első kialakuló érzelmeiről a következőképpen vall: „[...] ugyanekkor Mihályra úgy tekintettem fel, mint egy szentre, ki minden emberi gyarlóság fölött áll. [...] ott lakni a sok könyv között, egy fődél alatt azzal a furcsa hallgatag emberrel – már kacérkodtam is vele gondolatban! – majd hal-
 lankán járok körülötte könnyű világos ruháimban, egyszer majd csak észreveszi alázatos imádatomat, az asszonyi melegséget, mely szétárad a levegőben – aztán? Megcsaljuk Lőrincet? Vagy megegyezünk, hogy kedvese leszek Mihálynak! Oly nehéznek képzeltem az utat a szívéig, csak hosszú várás és szívós akarat árán s akkor is: szeretője vágytam lenni, ez volt vágyaim csúcsa – hogy feleségül vegyen, erről még csak nem is álmodtam. De mégis álom volt mindez, fantáziámnak jól esett játszani e képekkel – komolyan nem gondoltam rá. A valóság a hivatal volt, a családom, esetleg lakásváltoztatás e házasság révén, kellemes és izgató dolgokkal összekötve, ideig óráig, mint minden kellemes ügy. A valóságos szerelem is más volt még ebben az időben, s ha igaz is, hogy én rajongva ábrándoztam Mihályról, a nap többi, talán nagyobb részében másra

¹⁸ TÖRÖK, *Naplóm 1921-ből*, i. m. 29.

gondoltam – talán nem olyan rajongva –, de emberi módon, mint kellemes valóságról.”¹⁹

Közhely, hogy egy (kiadásra nem is szánt) intim napló őszintesége – az irodalmi alapviszony közege, lélektani szerkezete miatt, hogy ti. olvasóval (akár önmagával) az író latensen mindvégig számol – legfeljebb közvetetten, áttételesen jelenhet csak meg. Török Sophie 1925-ben írt vallomása, emlékirata ezen a helyen azért is lehet hiteles, mert hitelesen mutatkozik meg az elmúlt érzelmek felélesztésének gesztusával operáló karakterképzés nyűge, keresztje, zsákutcája. A régi szerelem ideálja mégsem képződik meg, legfeljebb úgy, mint olyan valami, ami sem akkor, sem később nem érhető már el. Mindenképpen érezhető az az írói gesztus is, amely éppen az ideálképzés ellen ágál, s azt hiszem, Török Sophie esetében itt is, regényeiben is, eredményesen.

Koháry Saroltától, Török Sophie utolsó bizalmas barátnőjétől, a későbbi regényes életrajz írójától tudjuk, hogy Ilonka túl volt már ekkor nem egy, nem kettő szerelmi csalódáson. Andor nevű első nagy szerelme, akivel „nem történt semmi”,²⁰ cudarul elhagyta a legnagyobb érzések és hittel teli vágyakozás közepette. Aztán Edgár következett, aki már nem volt ideális alak, csak egy régi esetlen csodáló, de akinek 1918 februárjában mégis sikerült eljegyeznie Ilonkát. S ott van Némethy Feri is, akinek ugyanúgy megtalálható szerelmi zálogként haja szála az 1917-es naptárban, mint Edgáré, ráadásul vele egy lapon! Talán óhatatlan kihagyok egyeseket, de eztán jöhetett valamikor Török Sophie életének hivatali főnöke rabságában

¹⁹ I. m. 29–30.

²⁰ KOHÁRY 1973: 116. – idézi Török Sophie 1916. nov. 5-i naptárbejegyzéséből. Zsoldos Andorral folytatott terjedelmes levelezése géppel írott átírat formájában a Babits Kutatócsoport (ELTE) tulajdona.

töltött „nyomorúságos két esztendeje”,²¹ közvetlen előtte azonban egy diákismerős, akit szüzessége elvételére „alig tudott rávenni”,²² csak nehogy főnökének kelljen azt odaadnia... Sajnálta állását, s már korábban nemegyszer megtörtént, hogy magánirodákból éppen „hajlíthatatlansága” miatt hajították ki. S végül ott van, akiről a naplójában többször is megemlékezik, a Babitscsal való első találkozások idejének „nagy és szenvedélyesen szeretett”²³ szerelme: Ottó, akivel még mindig találkozgatott, amikor felmerült ez a bizonyos „ostoba bohémság”, a házassági kaland Szabó Lőrincel.

Hogy Babitsnak és Török Sophie-nak hogyan sikerült 1921. január 15-én házasságot kötniük, igazi talány lenne, ha [az író] nem írta volna meg meglehetősen részletesen a Babitscsal való megismerkedésének történetét egészen a házasságkötésig már többször is idézett naplójában.²⁴ Ahogy az „előjegyzést” követően Szabó Lőrinc „kísérletei a nászra” kudarcba fulladtak, úgy a házassági terv is elhalasztódott, talán Babits közbenjárásának köszönhetően, aki lebeszélte Lőrincet a dologról. S már-már sikerült Török Sophie-nak magát a külügynél a trieszti konzulátushoz áthelyeztetnie – kitartó udvarlójának zaklatásai elől futva –, amikor közbeszólt az élet, s közbeszóltak Babits Mihály tervei. Miután karácsony

²¹ TÖRÖK, *Naplóm 1921-ből*, i. m. 13. – Török Sophie *Augusztus* című, 1923-as keletkezésű novelláját ennek a nem túl dicső szerelemnek a műbe adaptálásaként is olvashatjuk.

²² KOHÁRY 1973: 199.

²³ TÖRÖK, *Naplóm 1921-ből*, i. m. 40.

²⁴ Ez a regényes fordulat újabban több író is megihletett. Onagy Zoltán már említett ún. szexregénye, vagy NAGY András *A Tanner* c. felolvasósínháza, ill. annak szövegkönyve (PIM-előadás, 2008.11.16.) inkább TS-ra nézve dehonesztáló etikai (elő)ítélettel olvassák a *Naplóm 1921-ből* c. valomást.

ünnepe, a harmadik találkozáskor összetegeződtek, január 7-én, ama nevezetes „orgia-napon”²⁵ Mihály megcsókolta Ilonkát. A zavaró ebben a kedves csókban csak az volt, hogy jelen volt kívülük még Szabó Lőrinc is, és a régebbi barát, Komjáthy Aladár is – s ők is kivették a részüket a csókdosásból. Hogy is volt? „[...] párnákat s szőnyegetek terítettünk a földre, s mind a négyen ott telepedtünk le, s csókoltuk egymást bolond összeviasságban.”²⁶ De hallgassuk csak tovább ezt a pajkos beszámolót, ugyanis azt is megtudhatjuk, hogyan csókoltak a fiúk! „Mihály diákos ügyetlenséggel és szenvedéllyel adta csókjait, Lőrinc diplomatikusan visszahúzódott – úgy látszik, e percekben tervezte el ő a mi házasságunkat –, Komjáthy Ali követelte jussát [...]”²⁷ Tényleg lehetséges, hogy Szabó Lőrinc fejében született meg az ötlet, s átengedte volna a „cukorbabát”²⁸ idősebb barátjának, aki korábban maga húzódott félre a fiatalabb előtt? Ha ironikusan szól is ki ezen a helyen Török Sophie, Szabó Lőrinc emlékezése²⁹ megerősíti ezt a baráti gesztust. Ő azonban az „orgia-napnál” kevéssel későbbre datálja: „[...] egy késő este, mikor a Centrálból és a már-már

²⁵ I. m. 37.

²⁶ Uo.

²⁷ I. m. 37–38.

²⁸ Török Sophie állítása szerint Kosztolányi ragasztotta rá ezt a nem túl hízelgő jelzőt, még ismeretlenül (i. m. 43.).

²⁹ SZABÓ Lőrinc, i. m. 298–299. Az ő emlékei szerint ez a különleges este is inkább a fiatalokról szólt, ahogy nem rejtí véka alá azt sem, hogyan folytatódott az este: „[...] felváltva csókolgattuk a vendéget, [...] ölelgettük is, állandóan, de elég illedelmesen. Mindamellet alig vártam, hogy a két férfi barát menjen már a Centrálba. Nem lehetett kételyük, hogy mi következett, mikor magunkra maradtunk. I.-ban azonban ekkor sem látszott semmi nyoma csalódottságnak vagy rajtam túllépő reménynek.” VÖ. TÖRÖK, *Naplóm 1921-ből*, i. m. 25.: „[...] bár őszinte hálát és barátságot éreztem iránta, jól tudtam, hogy ezt a szerelmet viszonzni rettenetes volna.”

kötelező napi moziból B. M.-lyal hazamentem, örületünk legfurcsább, legönfeláldozóbb és legsúlyosabb következményű cselekedetét követtük el. [...] Én mint mesteremet egyszerűen imádtam. [...] Segíteni akartam rajta. [...] Nagyon nehéz lélekkel ilyesfélét mondtam: »Hát te szeretnéd elvenni?« – »Igen.« – Aztán – megbeszéltük a dolgot. S ez volt legnagyobb örületünk, legirreálisabb alkunk a valóság rovására. Egy órás szinte önkívületi megbeszélés során tisztáztuk a vélt lehetőségeket. I.-t M. veszi el. [...] I. ideköltözik a Reviczky u. 7.-be; mint feleség M.-lyal lesz. Ezt ilyen nyíltan megtárgyaltuk a lány bőrére, akinek az egésről sejtelve sem volt.” Végül 1921. január 11-én a Centrálban Babits maga kéri meg, meglepő határozottsággal, Tanner Ilonka kezét, s még ott, a kávéházi asztalnál beszélnek meg az összeköltözés részleteit.

Mégis mi készítette Babits Mihályt ilyen gyors elhatározásra? Felajánlását Török Sophie maga is komolytalannak érezte: „bevallom, kissé szeszélynek éreztem ezt a hirtelen lánykérést, s nagy meggondolatlanságnak, amit nem is lehet egészen komolyan venni.”³⁰ Szabó Lőrinc szavaival³¹ „eleinte nem értette a dolgot, aztán nem hitte, ugratástól tartott, bolondoknak gondolt bennünket (jogosan)”. De Mihály szavai komolyan csenghettek, gyerekes ugratásról szó sem lehetett. Török Sophie maga is tisztán látta ennek a férfias, ámde veszedelmesen gyors elhatározásnak a lehetséges okait: „Sejtelve se lehetett, ki vagyok, milyen vagyok. Félt a magánytól, s egy szinte kétségbeesett, gyors elhatározással megkérte az első leányt, aki útjába került, akinek az arca megtetszett, s akihez nyárspolgári tortúrák nélkül a legkényelmesebben hozzáfért [...]. Sokszor olyan nagyon fáj ez nekem, hogy el se mondhatom:

³⁰ TÖRÖK, *Naplóm 1921-ből*, i. m. 44.

³¹ SZABÓ L., i. m. 299.

nem a sors hozott össze minket, hanem egy ostoba véletlen, nem érdemeim tettek Babits Mihály hitvesévé, [...] nem szeretett, nem kívánt, mint egyetlen nőt, aki boldoggá teheti – csak a magánytól menekült, s meggondolás nélkül, teljesen ismeretlenül feleségül vett, csak hogy legyen mellette valaki, s hogy kit vesz el, alig volt fontos, [...] s itt leszögezhetem azt is, hogy ezután lassanként meg is szeretett engem, mondhatnám, nagyon megszeretett, hiszen ma minden érzésével, minden gondolatával szinte megható módon hozzám kötötte magát [...].”³²

Babits a Csinszkával³³ való, máig nem eléggé feltárt, sikertelen kapcsolata után³⁴ férfiúi magányba zárkózott, az irodalomnak élt,³⁵ s két fiatal költő mestereként lehetett szellemi apa, valahogy úgy, ahogy azt a *Timár Virgil fiában* megírta. Abban, hogy tanítványaival osztotta meg lakását, az asszonyról lemondás fájdalmas-nemes gesztusát sejthetjük. Török

³² TÖRÖK, *Naplóm 1921-ből*, i. m. 46–47.

³³ BONCZA Berta (1894–1934) költő, emlékiratíró. Ady Endre (1877–1919) költő, publicista felesége.

³⁴ Babits hirtelen döntése valóban táplálkozhatott abból a csalódott magányosságérzésből, ami Csinszka elvesztésével érte 1920 augusztusában. Nemeskéri Erika szerint BM téphette össze azt a ceruzával írott Csinszka-levelet, mely őt felzaklatta. L. *Drága Csinszka! Kedves Mis!, Babits és Csinszka levelezése*, s. a. r. Nemeskéri Erika, Noran, Bp., 2004, LXIII., 125.: ebben számol be Csinszka arról, hogy házasságot kötött Márffy Ödön festőművésszel. Vö. B–Cs levelezése, 127., ill. OSZK Kt. FondIII/2337/27; L. még Borgos Anna, *Kapcsolódás, identitás, alkotás. Török Sophie szerepeinek lehetőségei és konfliktusai*, Thalassa, 1999/2.

³⁵ Az 1919-es és az 1920-as év feltárását elvégző monográfia sejteni engedi, hogy BM a TS-val való találkozást megelőzően mind magánemberként, mind alkotóként és szerkesztőként válságos időszakot élt meg. SÍPOS Lajos, *Babits Mihály és a forradalmak kora*, Akadémiai, Bp., 1976, 118–121.

Sophie elérte ezt: „[...]az én drága bolondos Mihályom akkoriban nagyon is komolyan beleélte magát a fáradt, sivár és szomorú öregkor búcsúzó gondolatába – nemcsak akkori beszéde, mozdulatai, de írásai is egy megtépett, agyonfáradt lélek³⁶ szelíd fájdalmával és fásult lemondásával voltak teli. Ő, aki [...] menekült a nőktől, [...] öneki volt legnagyobb szükségére az asszonyra, a kifogyhatatlan szeretetre.”³⁷

Csányinak talán igaza lehet abban, hogy „[Tanner Ilona Babitsnak] szerelemmel átszőtt szándékait, biztos ösztönnel, azonnal megérzi.”³⁸ Fentebb részletezett szerelmi tapasztalatai tényleg ezt a lehetőséget támogatják. Azonban egyebek is árnyalják ezt a hirtelen beleegyezést: az otthonról menekülés, a hivatali munkától való szabadulás kecsegtető lehetősége; a „beleházasodás az irodalomba”,³⁹ nagy költő asszonyának lenni, költői megjelenéshez jutni. S ezeken kívül még valami: megérezte Babits emberi nagyságát, lelki tisztaságát, ami oly különössé tette őt a szemében, hiszen Török Sophie, aki saját bevallása szerint akkoriban „komisz” volt szerelmi ügyekben,⁴⁰ nemigen találkozhatott Babitshoz mérhető férfiakkal.

Az események ezután gyorsan peregnek: másnap Ilonka otthagyja a hivatalt, harmadnap Mihályhoz költözik,⁴¹ ötödnap pedig megtartják az esküvőt a Budapesti VIII. kerületi Állami Anyakönyvvezetőségénél. Tanúkul nem is lehetett volna

³⁶ Gondoljunk a tanácsköztársasági időszak miatti zaklatásokra! – Vö. *A vádlott: Babits Mihály. Dokumentumok, 1915–1920*, szerk. Téglás János, Universitas, Bp., 1996.

³⁷ TÖRÖK, *Naplóm 1921-ből*, i. m. 19.

³⁸ CSÁNYI László, *Kettős arckép*, Kortárs, 1980/11.

³⁹ TÖRÖK, *Naplóm 1921-ből*, i. m. 40.

⁴⁰ TÖRÖK, *Naplóm 1921-ből*, i. m. 33.

⁴¹ Ez a naplóból (TÖRÖK Sophie, *Naplóm 1921-ből*, i. m.) ugyanúgy nyomon követhető, mint a naptárakból.

jobbakat találni, mint akik az első csókot is saját szemükkel látták: Szabó Lőrincet és Komjáthy Aladárt. Az esemény, mivel a meghívók szétküldésére sem maradt elég idő, eléggé szűk körben zajlott le, az újságok mégis már másnap szétkürtölték a szenzációnak számító hírt: Babits Mihály megnősült.

Házasesetükről jellegzetes képet kapunk műveikből, levelezésükből,⁴² mások emlékezéseiből,⁴³ de leginkább Török Sophie vegyes feljegyzéseiből, emlékirataiból és naptárbejegyzéseiből.⁴⁴ Két évtizednyi házaseset részletező összefoglalása helyett inkább néhány meghatározó élményforrásra hívnám fel a figyelmet az alábbiakban.

Babitsék 1921 márciusában egy hónapos olasz útra mentek nászút gyanánt, noha ezt az utat még az előző év végén Babits Mihály Szabó Lőrinnel tervezte el. Olaszország később, házasesetük több mint húsz évében is meghatározó közös élmények színhelye lesz, ugyanis még három alkalommal tesznek közösen egy-egy hónapos itáliai utat: 1928 áprilisában–májusában, 1934 októberében és 1940 áprilisában a San Remo-díj kiosztása kapcsán.

Az újdonsült házaspár az első közös nyarat Babitsék szekszárdi szőlőjében, kettesben, a prэшáz nyújtotta idilli körülmények között tölti. Ahogy Török Sophie jelenti édesanyjához írott levelében, a szülői háznál töltött hetekkel is elégedetten: „Egy heti nyafogás után végre odáig ért a dolog, hogy holnap talán már kimehetünk a szőlőbe”⁴⁵ A szekszárdi nyár különösen becses emléke lehetett Török Sophie-nak, aki Babits

⁴² KOHÁRY Sarolta, *Babits Mihály és Török Sophie levelei*, Kortárs, 1978. szept. 9.

⁴³ L. KOHÁRY 1973.

⁴⁴ L. TÖRÖK 2000.

⁴⁵ BCSL2 2006: 187.

halála után azonnal végső formába önti a már 1923-ban vázlatosan megírt, nekrológnak is beillő esszéjét első szekszárdi élményeiről.⁴⁶

Babitsék életében döntő fontosságú esemény az esztergomi nyaralónak mint második otthonnak, nyári rezidenciának, saját földnek a megszerzése. S ez a föld nemcsak test szerint terebélyesedett a környező telkek megvételével, de lelkiileg is Babitsékhoz nőtt, ahogy a ház verandájáról a látkép is a nagy csigára, Esztergom szimbólumára irányult, szellemi központok találkozásaképpen. Az esztergomi ház valóban szellemi központtá vált, ahogy falán is szaporodtak az illusztris vendégek kézjegyei,⁴⁷ jelezve, hogy a pesti, majd a budai forgatagnál csendesebb, de annál elmélyültebb találkozásoknak tudott otthont adni.

Babitsék életében különös súlyt kapott a lányuk jövetelével beköszöntő családi élet⁴⁸, mely új szerepeket osztott a házaspárra. Babitsék 1928 áprilisában hosszú olasz útra mentek. Nem sokkal korábban született meg kislányuk, Babits Ildikó 1928. március 12-én Tanner Béla⁴⁹ és Babitsék Bíró Irma nevű cselédjének törvénytelen gyermekeként. Babitsék, mivel nem

⁴⁶ TÖRÖK Sophie, *Első szekszárdi utamról* = BEK: 1941: 197.

⁴⁷ TÓTH Franciska, *Esztergomi fal-falhistoria*, Krónikás, 2003, 42.

⁴⁸ Buda Attila egy kötetben meg nem jelent, 1928 decemberében publikált Babits-vers (*Kislányomhoz*) megszületésében a családi kapcsolatok megerősödését látja. BCSL2: 286. Való igaz, hogy a lírai vagy epikai szövegek beszédesebb tud lenni sok dokumentumnál; s itt talán jelzi a körülményes, természettől idegen, bár szenvedélyesen akart változás inkább csak áttételesen, a költészeten át megnyilatkozni tudó frusztrációit is.

⁴⁹ TANNER Béla (1899–1979) bíró, fényképész. Törvénytörő aljegyző, majd jegyző. 1944-től járásbíró Kispesten, az 50-es években fényképész kisiparos. Török Sophie öccse; Babits tanítványa volt a tisztviselőtelepi főgimnáziumban az 1913/14 és az 1914/15-ös tanévekben.

sokkal korábban végérvényesen kiderült, hogy Ilonka saját gyermeket nem szülhet, úgy döntenek, hogy felnevelik a gyermeket. Czeizel Endre genetikus Babits apaságát sem zárná ki,⁵⁰ később Török Sophie „ártatlanságát” is kétségbe vonja az asszony naptárbejegyzéseinek különösen Bíró Irmára vonatkozó értelmező összeolvasásával: valószínűsíti, hogy a kétségbeesett asszony egészen a nászig visszamenően megtervezte az örökbefogadást.⁵¹

Az 1927. november 3-án kelt naplóbejegyzés⁵² ugyancsak érdekes megvilágításba helyezi a költőfeleség helyzetét: „Mikor hét évvel ezelőtt átléptem ezt a küszöböt mint Babits Mihály felesége, ifjan, mámorosan, felmagasztosulva, azt hittem, akkor az élet kapui nyíltak meg előttem. Istenem! mimindent hittem! milyen fiatal, lelkes, sóvárgó lélek voltam, milyen egészséges életöröm kacagott bennem. Én nem vettem észre szédült gyönyörömben, hogy a tébolyda ajtaja csapódott be mögöttem – fiatal, lelkes leányok, kik szerelmes vágyaitokat a szomorú költő ideálnak tartjátok, sirjatok értem, s kik érzel-

⁵⁰ CZEIZEL Endre, *Aki költő akar lenni, pokolra kell annak menni? Magyar költő-génuszok testi és lelki betegségei*, GMR Reklámügynökség, Bp., 2001, 118. Itt hivatkozik az orvos-genetikus Illyés Gyula naplójára: ILLYÉS Gyula, *Naplójegyzetek 1961–1972*, s. a. r. Illyés Gyuláné, Szépirodalmi, Bp., 1989, 145.– az említett helyen nem találtam utalást, egyebütt viszont igen: „[Szilasi] Vilivel Mihályról – miért nem akarta Ildikó előtt felfedni, hogy csak fogadott lánya? Mert lassan-lassan maga is elhitte, hogy az övé. (A cselédlány, akitől I. született, egyszerre szeretője volt neki is és Bubinak [sic!] is, Ilonka öccsének.)” L. ILLYÉS Gyula, *Naplójegyzetek 1946–1960*, s. a. r. Illyés Gyuláné, Szépirodalmi, Bp., 1987, 103.

⁵¹ CZEIZEL Endre et al., „...kínok és álmok közt...”. *Babitsról*, s. a. r.: Sipos Lajos, Akadémiai, Bp., 2004, 80–81.

⁵² OSZK Kt. Fond III/2698 – idézi: TÖRÖK Sophie, *Naplójegyzetek*, szerk. Téglás János, Tótfalusi Nyomdaip. Szakközépisk.– Athenaeum, Bp., 1996. (Kereskedelmi forgalomba nem került.)

mes sorokat olvastok arról, hogy költő nevének lenni szent és nehéz hivatás, oh sírjátok értem! mert hazugság minden, és az örültek házának levegőjében semmi emberi érzés nem marad meg – én, aki egészségesen, fiatal szívvel, rajongó életkedvvel léptem ide be, íme roncs vagyok, összetört nyomorult, és semmiért! cél és haszon nélkül Istenem! és nem lehet többé segíteni rajtunk! kísérteties biztonsággal haladunk a halál felé, erőszakos halál felé. A mi éjszakáink borzalma leírhatatlan, nyitott ablak, méreg és kötél kísértése már oly közel dobol a szívünkhöz, oly közel, hogy rémületénél csak egy rémület rettenetesebb – marad-e még bennünk egy szikra ellenállás, egy szikra józan erő? hogy a nyugalmat adó halál kínálgató ölelését elkerüljük.

Oh, örültek háza. Mindenki örült, Ady örült volt, Babits Mihály még titkolja bomlott agyát a külvilág előtt, de meddig? Örült minden író, Karinthy [...] közveszélyes örült, örült Kosztolányi és Mikes, örült Baumgarten⁵³ – s örült írók nyomorult feleségei egymás után nyúlnak méreg és kötél után. Én meddig bírom még, ki tudja? talán azért írom le, hogy ne kelljen hangosan beszélnem, talán lecsillapul, talán ha meghaltam, e segélyért sikoltó ujj a süllyedésben megmarad belőlem.”

A fenti naplójegyzet nem is tartalmánál fogva érdekes – bár nem lekicsinyelendő az az indulat, amellyel a költőfeleségek helyzetét festi le –, lélektani jelentősége megérthető abból is, hogy milyen körülmények hatottak e körül az időpont körül Török Sophie-ra. E dátum (1927. november 3. – egyébként ezzel a nappal éppen egy menstruációs időszak kezdődik!) „naptári környezetét”, az 1927-es és az 1928-as naptárok bejegy-

⁵³ BAUMGARTEN Ferenc Ferdinánd (1880–1927) esztéta, kritikus. Vagyonát irodalmi alapítvány céljaira hagyta.

zéseit megvizsgálva a következőket lehet elmondani: 1927 szeptemberében Török Sophie mindkét húga, előbb Antónia, majd Márta fiat szül, mindketten második gyermeküket. Talán Ilonka tudja már, hogy meddő, talán még reménykedik: mindenestre makacs következetességgel jelöli az előjegyzési naptárak lapjain menseseinek⁵⁴ és a Mihállyal való együttléteknek a naptári napját. Azonban 1928-tól nem tűnik fel többet a Mihállyal való együttlétek jellegzetes, Csáth Géza naplójában⁵⁵ is használt coitus-jel.⁵⁶ Nyilván nem azért, mintha érzelmileg elhidegültek volna egymástól... A férfi elvesztheti érdekességét, ha nem teheti anyává a nőt. Soványka vigasz lehetett, a családi botrány nemes elhárításának gesztusa, hogy Ildikót, az idegen gyermeket magukhoz fogadták. Hogy mennyire örültek neki, az nem derül ki a naptárból. Ha örültek is, hangfogóval, visszafogottan. Irma, a kismama február elsejével lép ki, s költözködik ki Árpádtelepre, Tanner Antóniáékhoz, ahol Ilonka 15-én meglátogatja a terhes cselédlányt. Innen telefonál a bábaasszony március 13-án reggel, hogy megszületett a baba. Babítsék a déli vonattal utaznak le hozzá, Árpádtelepre. Öt nap múlva mennek le ismét, ekkor tartják Ildikó keresztelőjét Rákosszentmihályon. 21-én megy le legközelebb Ilonka.⁵⁷ 26-án Mihály szanatóriumba vonul, de nem

⁵⁴ + vagy x, mely a Vénusz asztrológiai szimbólumának része, s így a nőiesség jele.

⁵⁵ CSÁTH Géza, *Fej a pohárban. Napló és levelek 1914–1916*, szerk. Dér Zoltán és Szajbély Mihály, Magvető, Bp., 1997.

⁵⁶ © valószínűleg a Nap asztrológiai szimbólumából, mely az életerőt, a férfiasságot jelképezi.

⁵⁷ Török Sophie naptárában (l. 156.) a következő bejegyzés található ehhez a dátumhoz: „Délután kimentem Árpádtelepre. Irma és Ildikó hazajöttek.” Mivel csak később jöttek fel Budapestre, valószínűsíthető, hogy a kórházból jöttek haza. Ha ez így volt, akkor elképzelhető, hogy előzőleg, március 5-én maga TS kísérte be Irmát a kórházba.

tölthet a Svábhegyen több időt 2 napnál, mert Ilonka vakbélgyulladás gyanújával fekszik otthon. Másnap reggel fekszik be az Uzsoki utcai kórházba. A betegség szövődményeként bronchitise lesz. Csak április 7-én tér haza, de otthon is többnyire fekszik. 17-én megtudják az Árvaszéken, hogy Ildikó adoptálását az apa beleegyezésével lehet csak intézni.⁵⁸ Mihállyal 20-án indulnak Velencébe, s hosszú itáliai tartózkodás után, május 22-én végre hazaérkeznek. Irma, aki április 14-től Esztergomban nevelgette a kis Ildikót, vele és Ádáz kutyával a következő napon jön fel a fővárosba. Ildikó június 21-én szopik utoljára; gyakorlatilag ettől fogva él együtt nevelőszüleivel, bár Irma még velük van, s együtt intézik szeptember 5-én a hivatalos örökbefogadást.

Eddig a naptár vallomása. Mire következtethetünk biztonsággal? Arra, hogy a november 3-i, idézett naplójegyzet összefüggésbe hozható Ilonka anyai ösztöneinek, vágyainak kényszerű és végérvényes elfojtásával. Ezt az „alkotói” válsághelyzetet szublimálja a *Nem vagy igazi!*-ba. De 1927 novemberében, mikor a boldog, sikeres anyát kellett köszöntenie lánytestvéreiben, magának pedig temetnie a természetes anyaságot, saját sorsa ellen lázad, de nem lehet mit tenni... Még túl közeli az élmény, hogy művészetté írja át, válasz lehet a betegség (vakbélgyulladás), válasz lehet az örvöngés (napló), s válasz lehet a gyermek elfogadása.

Az anyaság egy volt a számára az igazi asszonyisággal: „Kétségtelen, hogy a lány nem a férfi szerelme által válik asszonnyá, [...] asszony az, aki anya” – mondhatja a *Nem vagy igazi!* című kisregény Margitja által⁵⁹. S több is volt annál: „Az ember mégis csak egyetlen módon tud szereplő, eleven közreműködő lenni a nagy Természet csodálatos művénél, – ha

⁵⁸ Ezt csak TÖRÖK Sophie *Nem vagy igazi!* (Nyugat, 1939) c. regénye alapján lehet valószínűsíteni.

⁵⁹ TÖRÖK, *Nem vagy igazi!*, i. m. 11.

anya!”⁶⁰. Ez az érzés törekszik az ajkára a *Naplóm 1921-ből* című önvallomás⁶¹ elején is, ahol az elmúlásról elmélkedik: „[...] úgy áll a dolog, hogy szépen fejlődő tehetségemet apró és ostoba dolgok megállították. Ezen az úton tehát nem ment-hetem magam az elmúlástól – s még csak gyereket sem tudok szülni! –, pedig oly mély ösztön bennem a vágy, hogy ne múl-jak el nyom nélkül.” De hát miért is volt Tanner Ilona meddő? Koháry Sarolta ezt is elpletykálja:⁶² „– Mindazzal, amit Ildikó miatt szenvedek, egy meg nem született gyermekért vezeklek. Mért nem hoztam a világra! Mihály tudott róla, és elvett volna a gyerekkel együtt is. [...] minthogy a minisztériumba kerül-tem, s a jó állásomat is sajnáltam, hosszú huzavona után itt vé-gül is megadtam magam a főnökömnek. [...] – Aztán elkapott a vágy, hogy gyerekem legyen. A főnököm nem akarta, nős ember volt. S akkor egy francia novellában olvasott trükkhöz folyamodtam: azt mondtam neki, teherben vagyok. Erre nem vigyázott, és valóban állapotos lettem. Örömmel vártam a jö-vőt, de a főnököm elkezdett gyötörni, és nem hagyott addig, amíg el nem mentem vele a Körútra egy nőorvoshoz. Miért is hallgattam rá! Én öltem meg a saját gyermekemet.” Lemon-dok arról, hogy e helyen bővebb elemzés tárgyává tegyem, hogy mi is történt itt tulajdonképpen.

Hát ezért lett meddő... Hiába reménykedett... S ami talán ennél is szörnyűbb kettejük kapcsolatára nézve: Ilonka – ta-lán a fentebbi novemberi kifakadást követően, de a naptár fé-nyében inkább 1928 januárjától – frigidde vált: „Ha Mihály vonakodónak látja, vagy véli látni Ilonkát, mindenre képtelen, de azért nyúzza őt tovább. Ilonka korlátlan és alázatos szerelme

⁶⁰ I. m. 14.

⁶¹ TÖRÖK, *Naplóm 1921-ből*, i. m. 10.

⁶² KOHÁRY 1973: 198–199.

súlyos sebet kap, amikor végleg kiderül, hogy gyerekük nem lehet. Eddig ő kereste Mihályt, s most a szerelmet a háttérbe szírozásért cserébe engedi. Amikor Ilonka a háziorvosnak panaszkodik, hogy az ilyesmi miért tart mindig olyan sokáig, az orvos csupán annyit válaszol, hogy ez a férfi galantériája a nő iránt. [...] Ilonka változik. Korlátlan és alázatos szeretet lép a szerelem helyébe.”⁶³ Talán az anyai ösztönét élte ki az ápolásban? Lehet. De a szerelmet, a test örömeit ezentúl más-nál⁶⁴ keresi: Janinál, az esztergomi asztalosnál, vagy orvosánál; máskor nőknél: „Ilonkát néha szenvedélyes kapcsolatok fűzik nőkhöz is,⁶⁵ van, hogy saját alkalmazottjához. Fülledt barátságok ezek, örömmel, bántásokkal, féltékenységgel, sértődésekkel, oktan problémákkal és szenvedésekkel, amik aztán nyomtalanul eltűnnek[...].”⁶⁶ Ilyen lesbikus szerelem volt Raics Olgával,⁶⁷ Ildikó tanárával való kapcsolata is. Jól szemlélteti ezt az elhidegülést a *Hintz tanársegéd úr* Kasper Irmája, aki „képtelen az égi és a földi szerelmet összeolvasztani”.⁶⁸ Persze ez csak a *saját* magyarázat lehet.

Ildikó mindenesetre hozzájuk kerül, s látszólag minden rendben is van, egy ideig. „[...]kettejük kapcsolata sosem volt igazi anya–gyermek viszony. Ehhez Török Sophie túlságosan is

⁶³ KOHÁRY 1973: 139.

⁶⁴ Az itt következő nevek Török Sophie naptárából valók.

⁶⁵ Böröndi Lajos Babits Mihály és Török Sophie műveiből kiolvasható szerelemfelfogásáról írva, megjegyzi, hogy „Török Sophie bisexualitása műveiben is tetten érhető”. – BÖRÖNDI Lajos, „Mert magány marad csak a magány”, Új Forrás, 1983/5.

⁶⁶ KOHÁRY 1973: 140.

⁶⁷ Vö. *Török Sophie naptára*; Raics Olga (?–1945?) francia–német szakos tanárnő.

⁶⁸ BÖRÖNDI, i. m.; majd idézi Koháry művéből (KOHÁRY 1973) azt a részt, melyben Ilonka megvallja, hogy Irmában „csak önmagát rajzolta meg”.

okos volt, kölcsönzött érzései pedig hamar lemállottak róla.”⁶⁹ Ha igaz, amit Koháry feltételez, hogy a gyerek szélsőséges szeretet és szigor végletei között, ideg feszültségben nőtt fel,⁷⁰ ha igaz, ide vezethető vissza. Mint ahogy az is, ahogyan Babits halála után éltek: civakodva, goromba villódzások közepette. A gyerek megsínylette a kapcsolatot, lelkileg súlyosan sérült. Anyjával való szakítása, az örökségből való kitagadtatás, két elnyúló pere, majd a nyomorúságos londoni vég ugyancsak erről tanúskodnak.⁷¹ Kapcsolatukat a legteljesebben az a fajta anyai félelem határozhatta meg, melyet maga fogalmaz meg a *Nem vagy igazi!* alábbi soraiban: „S most már mindig rejtőzve hazugságok közt és rossz lelkiismerettel kell élni! mint báránybőrbe bújó farkasnak a bárányok közt! És egyszer jönni fog a nehéz óra, mikor semmivé foszlik minden áldozat, mikor majd vallani kell és sírva védekezni: – egyszer a gyermek majd kérdezni fog... és ítélni... [...] Igaz, a mostoha rossz. A jó mostoha történetét még nem írták meg, ilyen nincs is.”⁷² Ez a szorongató félelem készíthette arra, hogy hol bűbájosan megnyerő, *igazi* szerető anya, hol – előre vetítve a majdani szemrehányások, a biztos vereség rémét – megvonva a legkisebb szeretetet, *igazi* mostoha legyen, pusztá önféltésből, Ildikó számára.

„Sokszor magányosak” – mondja Koháry⁷³ Babitsékról.

⁶⁹ BÖRÖNDI, i. m.

⁷⁰ KOHÁRY 1973: 153.

⁷¹ VÖ. MARAFKÓ László, *Egy szerény fejedelem*. Magyar Nemzet, 1983. jan. 30.; SÁRI Józsefné: *Emléksorok Babits Ildikóról*. Magyar Nemzet, 1983. márc. 8.; CZIGÁNY Lóránt: *Epilógus a Babits Ildikóról írt emléksorokhoz*. Magyar Nemzet, 1983. ápr. 12.

⁷² TÖRÖK, *Nem vagy igazi!*, i. m., 79. – Idézi: MARAFKÓ László, *Nyomozás Babits-kéziratok után*, Magyar Nemzet, 1988. dec. 24.

⁷³ KOHÁRY 1973: 142.

Pedig életüknek meghatározó élménye volt a társaság, a színház, a mozi, a kávéház, a vizitek. Rengeteg ember fordult meg náluk, szinte átjáróház volt lakásuk, alig volt nap, hogy ne jött volna valaki, ha csak egy kávéra is! S aztán, hogy elkészült az esztergomi ház az Előhegyen, ha csak a veranda híres falára gondolunk, képzelhetjük, a nagyszerű pihenés helyére is hány kedves barát, ismerős zarándokolt el. Az ő magányuk azonban társtalanság, nem elhagyatottság. De a sok betegeskedés⁷⁴ – ugyancsak sűrűn látogatták őket a házi orvosok, akikkel meglehetősen jó kapcsolatot ápoltak –, s az utolsó évek pokla mégis megmutatja mindkettejük számára az önfeláldozó szeretet nagyságát és az ember kicsinységét. „Utolsó három és fél évük – mondja Csányi⁷⁵ – intenzív pokol, kölcsönös kiszolgáltatottság egymásnak. A kései visszaemlékezések, ha óvatosan is, emlegetik Török Sophie gyakorta egzaltált viselkedését, esetenként súlyosabb gyanú árnyékát is rajzolva mögéje,⁷⁶ de bármiként történt is, csak hűségének tulajdoníthatunk jelentőséget, annak a konok ragaszkodásnak, amely a szeretett férfi mellé szögezte.” Tóth Bálint ennél is tovább megy:⁷⁷ „Minden túlzás nélkül megállapíthatjuk, ha Török Sophie [...] a nehéz napokban nem áll Babits mellett, lehet, hogy nem születik meg a *Jónás könyve* [...] Az egész magyar irodalom sorsa másként alakul, ha a feleség a szó szoros értelmében nem menti meg – többször is! – a költő életét. [...] gondoskodása,

⁷⁴ Ilonka is, Mihály is sokat betegeskedett, hosszú oldalakon lehetne sorolni, mi mindenen mentek keresztül.

⁷⁵ CSÁNYI, i. m.

⁷⁶ Mint például Koháry könyve: „Amikor [Ilonka] nem bírja tovább, néha elfut a betegszobából, [...] nem győzhetik le, csak borzalomnál erősebb szerelmek. Ilonka úgy látja, hogy ezektől a szemét szenvedélyektől ő nem lett más, még csak szennyes sem lett.” – KOHÁRY 1973: 147.

⁷⁷ TÓTH Bálint, *Napló a pokolból*, Új Tükör, 1983/48.

aggódó figyelme tartotta életben [...]” Lakatos is elismeri,⁷⁸ hogy „emberfeletti küzdelmet” folytatott férje életéért. De ő a haldokló mellől elmenekülő asszony magatartását a skizofréniára utaló kétnevűséggel magyarázza: „Ilonka heroína volt, Sophie szörnyeteg.” A sűrű társadalmi élet szövevénye mögött a magánélet belső érdekei határozták meg házastársi kapcsolatukat.

„Mi volt Mihály Ilonkának? – teszi fel a kérdést Koháry⁷⁹ – [...] megváltás a reménytelenségből, a céltalanságból. A két-lábon járó emberi ideál [...]. Az élet gerince, ami tartást ad a többi testrésznek, a gyengébbeknek, a kevésbé szilárdaknak is. És mi volt Ilonka Mihálynak? [...] féltés tárgya. [...] Érdekeinek szenvedélyes védelmezője. A szakmabeli, akivel a munkát születése közben meg lehet beszélni.”

*„könnyek sűrűségével ömlő panasz, izgatottan, sikolyszerűen”⁸⁰
– a költő Török Sophie*

Babits nevének, írói hitelének védelme alatt Török Sophie állandó megjelenési lehetőséghez jutott.⁸¹ Ugyanakkor, s ez az elfogulatlannak a legkevésbé sem nevezhető Babits javára legyen mondva, „Török Sophie, a költő” születésénél igazi

⁷⁸ LAKATOS István, *Özvegy és leánya*, Jelenkor 1984/2.

⁷⁹ KOHÁRY 1973: 149–150.

⁸⁰ TÖRÖK Sophie, *Hol az én életem? Kaffka Margit emlékezete*, Nyugat, 1937. 1.

⁸¹ Verseit, prózai dolgait, kritikáit, könyvismertetéseit szívesen, és hosszabb megszakítások nélkül hozza a Nyugat. (Verseit 1921-től, prózai írásait 1922-től kezdődően.) Ami a szépirodalmi műveket illeti, a periodikumokban való megjelenést helyszűke miatt kénytelen vagyok mellőzni; a következő áttekintést tehát a megjelent kötetekre korlátozom. Török Sophie kritikusai tevékenységét csak vázlatosan tekintem át.

mentorul, szigorú nevelőül szolgált Babits bábáskodása. Török Sophie-nak életében négy verseskötete jelent meg. 1929-ben az *Asszony a karosszékből*, 1934-ben az *Öröme születtél*, 1940-ben az *Értelm és helyetted*, s végül – nagy cezúra után – *Sírató* címmel az utolsó, 1948-ban. 1955-ben bekövetkezett halála óta három ízben jelentek meg versei.⁸²

Irodalmi műveltsége, formaérzékenysége, ízlésítélete sekélyességüknél fogva nem formálhatták kellően azt a szüntelen magát megmutatni akaró, önmarcangoló, harcra indult, melynek Török Sophie egész, kevés húrú költészetét a szolgálatába kényszerítette. Babits Mihály és a Nyugat körének közelléte jótékonyan hatott ugyan költői érzékenységre, formálta esztétikai szemléletét, csinosította stílusát, saját korlátolt poétikai lehetőségeit azonban nemigen tudta meghaladni. A lírájáról írott gyér számú korabeli kritika legelsősorban egyhúrúságát, tematikus és verszenei monotonitását hangsúlyozza, miközben konstatálja lírai kifejezőkészségének fejlődését kötetről kötetre.

Török Sophie szabad versekben dalolta, vagy sokkal inkább sikoltotta világgá néhány meghatározó asszonyi témáját; a házastársi szerelemben feloldódni képtelen, nyughatatlan kielégítetlenség, a gyermektelenség áldatlan kínját, és az öregedés, vagy magasabb szinten a mulandóság problémáját. „Dísztelen versei a közhelytől sem félnek” (Gyergyai⁸³); „el-

⁸² Török Sophie versei 1–2 (Zrínyi Nyomda, 1986), Téglás János szerkesztésében az addig kiadott összes verset tartalmazta; és TÖRÖK Sophie *Csontig meztelen* (Magvető, 1988), Koháry Sarolta szerkesztésében válogatott verseket adott, kiegészítve az eddig ismerteket egy csokor Török Sophie által „megtagadottal”; Török Sophie *kiadatlan szerelmes versei*, (Éghajlat, 2006) c. Koháry a megtagadottak közül adta ki a szerelmes verseket.

⁸³ GYERGYAI Albert, *Asszony a karosszékből*. Nyugat, 1929/11., 764–766.

kerülhetetlen ismétlésekkel” tarkítottak (Halász Gábor⁸⁴); „alakjukat a versíró ösztöne és nem a mesterségbeli tudás formálja.” (Keresztury⁸⁵). Ezek a kritikák finomkodóak és tartózkodóak, ahol ítélnék, ott azonnal el is tompítják az élet, ahol bókolnak, ott érezhetően és kellemetlenül őszintétlenek. Mégis megéreznek valamit ennek a költészetnek a feszültségéből, akarából, tompítatlan nyerseségéből és vadságából, abból, ami a mai olvasót is lenyűgözi. A szinte formátlanul fel-feltörő „mondanivaló” gesztusát mint esztétikai értéket éppen Török Sophie terjeszti ki a női lírikusok táborára,⁸⁶ s amennyire igaz ez a kijelentés, annyira nem áll egyedül ő ezzel a „választással”. Sőt Török Sophie egész nemzedékének jellemző megszólalási formája volt az avantgárd lírában teljes polgárjogot nyert szabad vers,⁸⁷ s ugyancsak jellemző megerősítő történeti tény, hogy a nyugatos első nemzedék is a 20-as években kétségkívül érvényes megszólalási formaként kezelte, és kísérletezett vele. Hozzá folyamodni a legtöbb esetben nem a tehetség megalkuvása, hanem esztétikai választás eredménye, hiszen – ahogy ezt meggyőzően bizonyította Nyéki Lajos⁸⁸ – a „formátlan” szabad vers mélyszerkezeti formái rendkívül szerteágazó és bonyolult ritmikai képletben írhatók fel.

⁸⁴ HALÁSZ Gábor, *Új verseskönyvekről*. Nyugat, 1935/4., 316–326.

⁸⁵ KERESZTURY Dezső, *Török Sophie: Értelm és helyetted*. Nyugat, 1940/11., 501–504.

⁸⁶ TÖRÖK Sophie, *Hol az én életem? Kaffka Margit emlékezete*, Nyugat, 1937. 1. szám. Török Sophie itt is olvasható (különösen a szabad versre vonatkozó) kritikái álláspontja a női líra kérdéséről ilyenformán saját ars poeticája kitágításaként és apologetikájaként is olvasható.

⁸⁷ BABITS Mihály, *Új nemzedék. Egy antológia előszava*, = BM, *Esszék, tanulmányok*, Budapest, 1978, 2. kötet, 371–372.

⁸⁸ NYÉKI Lajos, *A magyar szabad vers tipológiája* = *A magyar vers*, BÉLÁDI Miklós – JANKOVICS József – NYERGES Judit (szerk.), *Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság*, Bp., 1985, 239.

Tanner Ilonka 1917-től kezdve olvasta rendszeresen a Nyugatot, akkortájt kezdett ismerkedni Babits költészetével, majd az Írisz-kötet⁸⁹ verstani tanulmányozásába fogott – ahogy a házassága történetét feldolgozó *Naplóm* című emlékezésében olvasható.⁹⁰ Az OSZK Babits-hagyatékában található is egy jambikus lejtésű versezet és egy verstani összefoglaló ebből az időszakból.⁹¹ Később, ahogy naplójában megvallja, Szabó Lőrinc és Babits is csiszolgatták verstechnikai ismereteit. De úgy látszik, kevés sikerrel. Török Sophie úgyszólván csak szabad versalakban tudott mint költő megszólalni, ahogy ez szervesen hozzá is tartozott az induló második nemzedék költészettanához, azonban Török Sophie később sem talált vissza a kötött formákhoz, ahogy nemzedéktársai, például Szabó Lőrinc, Illyés vagy Sárközi visszatáltak. Jól ismert Babits elvi ellenérzése a szabad verssel szemben legalább a Kassákkal és az avantgárdal folytatott vitájából.⁹² J. Soltész Katalin köny-

⁸⁹ BABITS Mihály, *Levelek Írisz koszorújából*, Nyugat, Bp., 1909.

⁹⁰ Kézirata: OSZK Kt. Fond III/2699; közli: Téglás János (szerk.), *Török Sophie Babits Mihályról. „most én vagyok hang helyetted...”*, Palatinus, 2000.

⁹¹ OSZK Kt. Fond III/Limbus (Babits és Török Sophie rendezetlen kéziratok hagyatéka).

⁹² BABITS Mihály, *Ma, holnap, irodalom*, Nyugat, IX/17., 1916. 328–340. „Lehetnek egyéniségek, akiknek természetes kifejezési formájuk a szabad vers... [...], de a szabad versre korlátozni magunkat, nagyobb formai önmegtágadást jelent, [...] Nem formai felszabadulás volna ez, hanem a legnevetesebb formai rabság.” Vö. Sz. MOLNÁR Szilvia, *A képvers-értés története: a történeti avantgárd*, Iskolakultúra, 2002/11., 44. „Ez az irodalomértéskülönbség a Kassák–Babits-vitában a szabad vers kapcsán a legszembevetőbb: mindahányszor kitérnek rá írásukban, mindannyiszor megállapítják, hogy nem értik a másikat, ennek oka pedig az, hogy mindketten másban látják a szabadverselés lényegét, hiszen eleve nincsen kulturális konszenzus a vita előtt: eleve mást jelölnek ki irodalomnak.”

vének adatai szerint Babits maga 1918-tól kísérletezik szabad verssel, de teljesen nem mond le azokban sem egy bizonyos kötöttségről, verseit el-elcsábítja valamilyen kötöttebb ritmusalakzat, mivel „Babits nem érezte magát teljesen otthonosan a szabad vers szférájában”.⁹³ Tudatos önkorlátozásként tudta elképzelni a szabad verset mint hiteles poétikai eszközt. Török Sophie, ellenkezőleg, a formát tartotta önkorlátozásnak. A formaművész Babits, úgy látszik, döntően nem hatott Török Sophie „formátlan” költészetére. Inkább csak kapcsolódási pontokat lehet találni Babitshoz, a mesterhez a tanítvány Török Sophie költészetében. Gyergyai Albert már Török Sophie első verskötetéről írt kritikájában⁹⁴ felveti a Babits-hatás kérdését. Szerinte a *Sziget és tenger* és *Az istenek halnak, az ember él* kötet egy-egy darabjára antistrófaszerűen felel az *Asszony a karosszékekben* néhány himnikus verse. De ennél ő nem is megy tovább. Keresztury már babitsi visszhangokat vél felfedezni egy-egy sorában: „s nemegyszer bukkanunk oly sorokra, amelyek finom bordázatán mintha Babits szellem-ujjainak nyomát éreznők. Mindez azonban inkább emlék lehet csak, öntudatlan találkozás.”⁹⁵ Mélyebb tárgyi forráskutatás valószínűleg meg is tudna állapítani véletlen átvételt, ráemlékezést (reminiszcenciát) a versek hangulatának és témájának megválasztásában.⁹⁶

⁹³ J. SOLTÉSZ Katalin, *Babits Mihály költői nyelve*, Akadémiai, Bp., 1965, 57. L. még HORVÁTH János, *Rendszeres magyar verstan*, Akadémiai, Bp., 1969, 172.

⁹⁴ GYERGYAI, i. m.

⁹⁵ KERESZTURY, i. m.

⁹⁶ Ilyen például a kutya–gazda viszony, melyet hasonlóan tematizál TS és BM. L. PAPP Zoltán János, *Babits-hatások és -áthallások Török Sophie költészetében* = „Látni, teremteni kell”. Sipos János 70. születésnapjára, Savaria University Press, Szombathely, 2009, 220.

Legnagyobb költői erénye nem is igazán költői erény: „Török Sophie, mint szeretett, »idősebb nővére«, Kaffka Margit, érzelgősség nélkül tud szembenézni magával. Látásában van valami önmarcangoló keménység, egyben nőies narciszizmus[...]”⁹⁷ Kaffka Margitot, választott ideálját szinte minden kritikusa elődként említi föl, de Füst Milán és Szabó Lőrinc költészetével való közösségét anélkül, hogy kimutatná, Gellért Oszkár veti fel.⁹⁸ Az irodalomtörténet mindenestre nem vizsgálta még behatóan költészetét, melynek tényleges értékeit csak sejteni tudjuk addig. Tüzetesebb vizsgálatnak alávetve költészetét a fenti ítéleteket kénytelenek vagyunk árnyalni, finomítani. Hiszen akad jó néhány darab a költői oevre-ben, amely igazán maradandónak érződik. Ilyen az alább idézett vers is.

Kaffka Margit emlékének⁹⁹

Ha élnél – karodhoz simulnék, mint
 hízelgő kistestvér, s kérdezném:
 engeded-e hogy szeresselek? engeded-e, hogy
 büszke legyek reád! Csodált Nővér, ha
 élnél, elfogadnád-e rajongó szívemet?
 Tízéves halott, emlékedet immár süketen
 lepi a por, elvadult sírodról a gazt
 nem meri barátnőd ideges keze
 letépni – mintha makrancos hajad
 volna, mely lobogva lázad fölfelé.

⁹⁷ HALÁSZ, i. m.

⁹⁸ GELLÉRT Oszkár, *Levelezésem a kortársaimmal*, Művelt Nép, Bp., 1955, 29.

⁹⁹ Első megjelenés: Nyugat, 1928. 24. szám (kötetben: TÖRÖK, *Asszony a karosszékből*, i. m.).

Oh, tizéves halott! Az asszonyok gyermeket
szülnek, vagy nyájba tömörülve
keresik sorsuk igazát – de ki
idéz Téged, ki fáklya voltál minden
asszonyok előtt! Ajkad elporladt -
betüid feledik, s egyszerű sírod felett
otthonosan terpeszkedik az Enyészet.

Ez az emlékvers Török Sophie lírájának talán legszebb magaslati pontja első verseskötetéből. Jelentőségét és fényét emeli az az irodalomtörténeti kapcsolódás, mellyel Török Sophie Kaffkát mint szellemi elődjét ismeri el. Hogy benne látja az elődöt, még nem lenne elég az utód szerepéhez, de Török Sophie nőírók közt kiharcolt feltételezhető irodalomtörténeti helye is ezt a szerepet látszik igazolni.¹⁰⁰

A vers több szempontból is rokon Babits centenáriumi Petőfi-versével.¹⁰¹ Evidens a vershelyzet (egy hősi halott szellemének megidézése), az attitűd hasonlósága (tanulságul, lényegében a jelennel való szembesítés végett idézi meg), de a babitsi forradalmi hangvétel, a társadalomkritikai gesztus már inkább veti föl az áthallás, az intertextus problematikáját. A babitsi pátoszhoz hasonlóan a Kaffka-vers is felpanaszolja az utókor alkalmatlanságát, de míg Babits ebből kiindulva a lázadás gesztusáig jut el, s mindvégig a Petőfihez való viszony közösségi értelmezési körében marad, addig Török Sophie-nak inkább a személyes élmény és az ebből fakadó (egyoldalú) viszony revitalizációja a fontos, s csak kis mér-

¹⁰⁰ Phd-dolgozatomban (2010), melynek *Török Sophie helye a Nyugat (nő)írói között* a címe, ennek a kérdésnek a megválaszolására tettem kísérletet.

¹⁰¹ BABITS Mihály, *Petőfi koszorúi* = BM, *Összegyűjtött versei*, i. m. 322.

tékben érinti a közösségi élményt, azt is inkább csak a folytathatóság lehetetlensége miatt, s csak egy hasonlat erejéig emelkedik a forradalmi pátosz magasába [mintha makrancos hajad /volna, mely lobogva lázad fölfelé]. „Hol a szem, szemével farkasszemet nézni? / Ki meri meglátni, *ki meri idézni* / az igazi arcát? / Ünnepe vak ünnep, s e máj napoknak / szűk folyosóin a szavak úgy lobognak, / mint az olcsó *gyertyák*.” – Babits ismert soraira visszhangként válaszolnak a Török Sophie-sorok: „Az asszonyok gyermeket / szülnek, vagy nyájba tömörülve / keresik sorsuk igazát – *de ki / idéz Téged, ki fáklya* voltál minden / asszonyok előtt!”

Kevés Török Sophie-vers van, melyben ennyire fontos szerepet visznek a költői képalkotás elemei, a trópusok: itt mindhárom virtuális szakaszban (1–5., 6–10., 11–17. sorok) akad egy-egy vezérmotívum, mely magára vonja a figyelmet: a gyermeki rajongás és szerepjáték „hízelgő kistestvére”; a gaz-hasonlat, amely a *lobogva lázad* kettős metaforikával a szimbolikus fáklya-szerepet készíti képileg elő; majd a *nyáj* és az *Enyészet* megnyugtató és otthonosabb, de erkölcsileg annál aggályosabb metaforái következnek. Török Sophie a megszólítások halmozásával is ezt a terpeszkedő, egymásba kapaszkodó metaforikát erősíti: *Csodált Nővér, tízéves halott*, (barátnő), *fáklya*. A vers végkicsengése éppen e miatt a metaforika miatt lesz pozitív, hiszen az enyészet ellen kiált e vers is, amely a fáklya lángját magasba tartja, mutatva, hogy az általános sötétség fölött (természet szerinti elmúlás – társadalmi közöny) éppen a különös (mindannyiunk előtt világító fáklya) tud megvilágító erejű lenni.

Mondanivalójának elsődlegessége ellenére Török Sophie tudatos költő volt, aki meg akart felelni a líra formai kihívásának is. Más kérdés, hogy formai, műfaji, ritmikai, a lírai én szemléleti, kommunikációs pozíciója szerinti sokszínűséget

hiába is keresnénk köteteiben. Az ő lírai megszólalásmódja inkább egy sajátos ihlet körbebírása, mintsem megszólalásmódok, pozíciók és ihletforrások játéka (szétírása), mint Babitsnál. Meg lehetne kockáztatni, hogy Török Sophie az irodalmi jelenlét külön s külön formáiban egy-egy jellemző saját hangot intenzíven reprezentált.

„*A regénykompozíció [...] jobban izgat, mint szemembe hullt bogárka*”¹⁰² – a prózáiról Török Sophie

Publikált prózai munkásságát két regénye és több kisebb novellája alkotja.¹⁰³ *Boldog asszonyok* című első novelláskötete – az első közléshez képest – megkésve, 1933-ban lát napvilágot Debrecenben. Fő műve ebben a nemben *Hintz tanársegéd úr* című regénye, mely 1934-ben jelent meg Budapesten. Ezt követően 1939-ben adja ki a Nyugat Kiadó *Nem vagy igazi!* című kisregényét több újabb elbeszéléssel egyetemben. Ezen felül egy 1931-ben fogant¹⁰⁴ regénytervéről van tudomásunk, melyet éppen hogy megkezdett,¹⁰⁵ de Babits halála után már csak a megírás szándékáig jutott, mivel mély depressziója minden érdemi munkában megakadályozta. Ez a töredékben maradt regénye annak a Majthényi Flórának¹⁰⁶ az életregénye

¹⁰² TÖRÖK Sophie, *Flóra. Egy jelentős nap története*, Nyugat, 1934. 23–24.

¹⁰³ Az OSZK Babits-hagyatékában TS-nak több kéziratos, kiadatlan prózai írása is fellelhető. (OSZK Kt. Fond III.)

¹⁰⁴ TÖRÖK Sophie, *Bevezető*, melyet tulajdonképpen Török Sophie írt saját Flóra-regényéhez. (Vö. KOHÁRY 1973).

¹⁰⁵ Koháry Sarolta, a költőnő időskori barátnője dolgozta bele a megírt részeket: a bevezetőt, és egy fejezetet a maga regényébe (L. KOHÁRY 1973).

¹⁰⁶ MAJTHÉNYI Flóra (1837–1915) költő.

lett volna, aki a költő Tóth Kálmán¹⁰⁷ feleségeként maga is sikeres irodalmi pályát futott be. Érdekes adalék lehet, hogy Babits Mihály és Török Sophie az 1938-as előjegyzési naptárak tanúsága szerint közös regényt tervezgettek. Arról, hogy mi lehetett ez, semmi közelebbit nem tudunk.

A Nyugatban olvasható recenziók közül Rédey Tivadaré¹⁰⁸ és Hunyady Sándoré¹⁰⁹ nem megy túl a könyvismertetés kerekein, Illés Endre¹¹⁰ és Kádár Erzsébet¹¹¹ viszont elemző igény-nyel foglalkozik Török Sophie prózai munkáival. Talán Kádár Erzsébet világítja meg a legélesebb fénnel ennek az elbeszélő művészetnek az egyéniségét: „Török Sophie prózája [...] különös világ, amelyet úgyszólván csak asszonyok népesítenek be. Nyugtalan, érzékeny, szívós és lázas asszonyaiban ösztön, test és lélek gyürkőznek. Fokozott vérkeringéssel élnek, remegő érzésekkel és önmagukon túlcsapó lánggal. Könnyen sebezhetők, vágyaik fojtogatva öntik el őket; [...] a föld nedveinek keringése kitágítja ereiket, a nap átjárja őket, részegek a nyárban, mint a gyümölcsök és az állatok. Irtózva terpeszkednek ösztöneik ellen, végül behullanak a végzetes vonzásba, az ösztön lángjában nőnek meg. [...] Lányok szomjasan hullanak szerelembe, asszonyok anyák akarnak lenni. Nem férfi után vágynak, nem a kalandot, nem a pillanatot, nem az ernyedtteljesülést akarják... Vágyaik túlharsogják azt, amit elérhetnek. De mégse a szenvedést hajszolják, nem a láng vonzza őket, nem védettségért keresnek, a megsemmisülést

¹⁰⁷ TÓTH Kálmán (1831–1881) költő, író, szerkesztő.

¹⁰⁸ RÉDEY Tivadar, *Török Sophie: Hintz tanársegéd úr*, Nyugat, 1934/10–11.

¹⁰⁹ HUNYADY Sándor–KÁDÁR Erzsébet, *Török Sophie: Nem vagy igazi!*, Nyugat, 1939/7.

¹¹⁰ ILLÉS Endre, *Török Sophie novellái „Boldog asszonyok”*, Nyugat, 1933/15–16.

¹¹¹ HUNYADY–KÁDÁR Erzsébet, i. m., II. rész.

sem. Olyanok ezek az asszonyok, mintha egy sebesebben forgó égitestről vetődtek volna földünkre. Különös harcaikat önmagukban vívják, a lomha világ csak nézőközönségük. Valahogy izmosak, magányosan és vigasztalanul nagyok, s halálukig nőnek [...].”¹¹²

A föld az istené című novellában olvashatjuk a következő, önvallomásnak is beillő, lírai sorokat: „De már nem is az életért folyt a harc, mit ért már az élet? Letűnve a mézes pillék és bódult virágok ideje. A pusztuló kert felett egy utolsó ösztön ereje lihegett: védeni a magocskákba zárt jövődőt! Sok magot érlelni, sok magot elszórni! S még azontúl is remegni érte: hol ver gyökeret, új életért, új küzdelemért. S a jajgatás, mi a Kertész ásója nyomán tört, fájdalmasabb volt a tavaszi sikolynál, mert borzasztó sors bimbófejjel pusztulni el, de rettenetesebb ébredező magokkal letörni.”¹¹³ Itt a kényszerű abortusz kínzó élményét szublimálja művészi szöveggé¹¹⁴ az író. Az ébredező magokkal letört növény a tavasz életmegújító sikolyánál (szülés vagy a szüzesség korai elvesztése) fájdalmasabban jajgató terhes anya kiszolgáltatott, nyomorult helyzetére utal, szemközt a Kertész (Isten, sors, orvos) ásójával (szike), melynek nyomán életek törnek jajgatásba. Ugyanennek a novellának egy másik részletéből, ahol a konkoly esdekel életéért, és a meddő növény megújulva új magokat hord ki, a meddő nő tudattalan vágyát olvashatjuk ki –

¹¹² I. m. 43.

¹¹³ TÖRÖK Sophie, *A föld az istené*, Nyugat, 1926/18.

¹¹⁴ Ugyanennek az élménynek társadalmi hátterét villantja fel novellisztikus befejezéssel a *Boldog asszonyok*ban, amelyben a teherbe esett lányanya, miután a nőorvosnál asszonynak hazudja magát, s megfürdözik a biztos jogi és egzisztenciális hátterű terhes nőknek kijáró tiszteletben, egy korlátról a mélybe veti magát. (TÖRÖK Sophie, *Boldog asszonyok* = Nyugat, 1927/5.)

Török Sophie ez idő tájt tudhatta meg nőorvosától, hogy nem lehet gyermeke.¹¹⁵ „– Ne öld meg gyermekeimet! – örvengött a hitvány rángatózva. – Hallgass meg rettenetes Úr! Tavasszal leszakítottál, kisfiad ültetett el újra. Nemsokára kivirágoztam, de te letépted virágaimat. Sebeim lassan begyógyultak, csak meddő maradtam, meddő! Buja virágok, terhes szél és részeg méhek eszeveszett szerelme idején!”

A *Nem vagy igazi!*¹¹⁶ ennek az eseménynek apologetikus, s ennél fogva didaktikus lejárása. Alakjainak életbeli megfelelései sokkal inkább következnek a mű egész jellegéből, mintsem az alakok megformáltságából, hiszen ez a regény kivételes és talán még lezáratlan személyes problémát rajzol meg: Margit, a meddő nő örökbe fogadja unokatestvére és annak cseléd felesége (Margit barátnője) leánygyermekét. Margit és Ida a végletekig őszinte és szókimondó lélektani párbajai adják a regény vázát. De ezek a főbb alakok sincsenek kellő kontúrral megrajzolva, hiszen itt nem a figurák a fontosak – azok még nem lehetnek eléggé regényben élők, hiszen hús-vér emberek. Az egész mű egyvégtében előadott védőbeszéd, melynek az a funkciója, hogy Margit marcangoló önvádjait érvénytelenítse a narráció segítségével.

Ez a kisregény vér szerinti rokona Török Sophie már fentebb idézett „1921-es” naplójának, amely Babitscsal való megismerkedésének és házasságkötésének különös történetét meséli el. Ihletettséjük azonos: egy megrendítő és nagyszerű élményt akarnak megőrizni, a feledéstől megmenteni. Aprólékos, bőbeszédű elemzéssel ki lehetne mutatni, ki mindenkit szerepel-

¹¹⁵ A naptárakból ez nem deríthető ki dátumszerűen.

¹¹⁶ TÖRÖK Sophie, *Nem vagy igazi!*, Nyugat, Bp., 1939. (Nyugat, 1938/1.)

tet ez regény,¹¹⁷ de felesleges. Jean Starobinskivel szólva¹¹⁸ inkább az lehetne a kérdés, hogy mi volt a mű vitális funkciója? Talán az események megkötése, véglegesítése, rendbe szedése, kibékülés a kozmosszal, egyfajta irodalmi igazgatszolgáltatás: ilyenformán önigazolás, zaklató önvádak tisztázása maga és a világ előtt.

Úgy látszik, Török Sophie prózájának témabeli zártságán az sem segít igazán, hogy a próza még a szabad versnél is több formai játékkeret ad, az én-helyzetbe kényszerített versformával ellentétben fiktív történeti keretet biztosítva. A stílusfogásként magára erőltetett realista hangvételen meglepően sokszor üt át az a forrongó önkifejezési vágy, ami hasonlataival, szóválasztásával a versek szókészletét idézi. Ezért érezzük úgy még a *Hintz tanársegéd úr* című,¹¹⁹ vitathatatlanul legsikerültebb prózai alkotásának esetében is, hogy a modern lélektani regény analízise meglehetősen szubjektív önkifejezésnek adja át újra és újra a teret. Ez persze csak akkor nem menne az egységes stílushatás rovására, ha nem öltene testet a narratív szóválasztásban, az expresszív kifejezések dagályosságában. Ugyanakkor ez a korábbi regény, az „adjunkt” és a fiatal doktornő beteges szerelméről szóló, éppen tárgyánál fogva lehetett sikerültebb a túlon túl is érzékeny pontot hasogató későbbi

¹¹⁷ Nyilvánvalóan szerepel az örökbe fogadó Babits házaspár, Török Sophie húga, Antónia, öccse, Béla, Babitsék Bíró Irma nevű cselédje, aki Ildikót kihordta, és természetesen maga Ildikó, de még Anyus (T. S. anyja) és Márta nevű húga is – az események pedig szinte napi pontossággal megfelelnek a naptárak szűkszavú kronológiájának.

¹¹⁸ Jean STAROBINSKI, *Psychoanalyse und Literatur*, Frankfurt, 1973. Idézi: Walter SCHÖNAU, *Kirajzolódnak egy pszichoanalitikus irodalomtudomány körvonalai* = Helikon, 1990/2–3.

¹¹⁹ TÖRÖK Sophie, *Hintz tanársegéd úr*, Káldor, Bp., 1934 (Nyugat, 1933/1–7, 1934/4, folytatásokban).

kisregénnyel szemben. Ugyanis a fetisizált, retardált szerelem problémáját könnyebb volt hűvösebb, objektívebb, áttételesebb szavakba öltöztetni, mint a gyermektelenségtől, majd a fogadott gyermek idegenségétől szenvedő korosodó meddő nő történetét a száraz objektivitásig eltartani magától.

A *Hintz*-regény jelen keretek által megszabott tárgyalásához¹²⁰ egy Koháry-idézet érdekes adalékkal tud szolgálni: „Mikor [Török Sophie] ideggyógyász ismerőse gratulált hozzá, hogy nagyszerű ez a szkizofrénia-leírás, ijedten válaszolta, hogy nem az, mivel csak önmagát rajzolta meg.”¹²¹ Tényleg lehetséges, hogy Török Sophie ne tudta volna, hogy a szkizofrénia-ról ír? Vajon meddig terjed a szerző betegségtudata, ha valóban önmagát mintázta meg? Koháry sejteti,¹²² hogy „Ilonka”, miután kiderült, hogy meddő, elhidegült férjétől (ahogy végül Kasper is visszautasítja Hintz közeledését). Ha hitelt adhatunk Koháry munkájának, ezen a ponton megerősítve látjuk a fenti lehetőséget: a csinos, macskaszemű, szőke lányban az írónőt kell sejtenünk.¹²³ Ennél érdekesebb, és megnyugtató módon talán le sem zárható kérdés, hogy Hintz alakját kiről mintázta meg a regény. Talán Török Sophie külügyminisztériumi főnökét, akivel állása megtartása végett járt, s akitől fogant gyermekét elvetette,¹²⁴ vagy az első vőlegényt, Heller

¹²⁰ Török Sophie prózájának lélektani elemzési lehetőségeiről I. PAPP Zoltán János, Török Sophie prózája. A filológia és a pszichoanalitikus irodalomelmélet metszéspontjában, *Thalassa*, 2003/2–3., 169.

¹²¹ KOHÁRY 1973:188.

¹²² I. m. 139.

¹²³ Mind a személyes naptárak, mind a *Naplóm 1921-ből*, mind pedig Koháry idézett könyve meggyőző erővel támasztja alá, hogy Török Sophie tényleg vonzódott a „különös botrányos” és „örült” szerelemhez.

¹²⁴ KOHÁRY 1973:199.

Edgárt,¹²⁵ vagy az otthonról menekülés eszközeként vőlegénységre felkért Szabó Lőrincet,¹²⁶ aki sokáig tette a szépet a költőnőnek, esetleg a hivatásának élő Babitsot? Szabó Lőrinc a *Naplóm* tanúsága szerint kizárható,¹²⁷ Babitsra ráillene az alaphelyzet: hiszen Török Sophie is bálványozta Babitsot, s a gyermekért való meddő küzdelmük éppen leírható sikertelen szerelemként. Hintz külső megjelenésében azonban a legkevésbé sem hasonlít Babitsra. Elképzelhető ugyanakkor, hogy egyikük sem, mégis mindegyikük minta lehetett, hiszen a sűrítés kézenfekvő (ugyanakkor az ún. álommunkához közel álló) megoldásként kínálkozott.

A *Hintz tanársegéd úr* értelmezéséhez érdekes adalékkal szolgál a *Csalók*¹²⁸ című novella egy részlete: „Engem ifjúkoromban a regényírás sok problémája közt elsősorban a pszichológiai regényproblémák érdekelték [...]. Én a lélektan-irodalom egy külön ágazatára specializáltam magam, olyképp, hogy a pszichológiát a modern alkattan elveivel olvasztottam egybe, s témáim és hőseim abból az elgondolásból születtek, hogy a testi alkat megjelenési formája, s így árulója léleknek és karakternek.” Ez a novella arról szól, hogy az élet hogyan cáfol rá egy író nő pszichológiai elméletére.¹²⁹ A cím azt jelzi,

¹²⁵ I. m. 122.

¹²⁶ TÖRÖK Sophie, *Naplóm 1921-ből* = T. S., *Naplójegyzetek*, szerk. Téglás János, Bp., 1996. 92.

¹²⁷ TÖRÖK Sophie, *Naplóm...*, 56. (Itt „Gatyás” Szabó Lőrincről rajzol gúnyos képet az író nő.)

¹²⁸ TÖRÖK Sophie, *Csalók*, Nyugat, 1938/12.

¹²⁹ Ez a rögtönzött, játékos elmélet Ernst KRETSCHMER akkoriban népszerű *Orvosi pszichológia* (1930, 4. kiad.) című művére épül. A könyv azt bizonygatja, hogy a testalkat és a temperamentum között szignifikáns összefüggés mérhető. Ezt az „orvosi-lélektani” elméletet a regényírásra adaptálni Török Sophie ötlete lehetett. A *Hintz*-regény ugyanakkor beszédes péld-

hogy az íróink inkább marad következetlenül hű formális, az emberismeret útjait megkönnyítő elméletéhez, mintsem hogy belássa: elmélete nem alkalmazható többé. Vajon miért érdekelhette Török Sophie-t ez a pszichofizikai antropológiai irányzat? Nem kétséges, hogy a novella íróője rokon lélek Török Sophie-val: leírásokban bővelkedő első regénye¹³⁰ meglehetősen finom, gondosan kidolgozott képet ad Hintz Pál alakjáról mindjárt az első fejezetben.¹³¹ Ebből a hangsúlyosan külsődleges leírásból kiszámíthatóan következik minden

dája annak, hogy a népszerű, tudománytalan elméletek is jól felhasználható nyersanyagai lehetnek fiktív történeteknek.

¹³⁰ TÖRÖK, *Hintz...*, i. m.

¹³¹ „Ha nagycsontú, hosszúkás fejével a verejtékes beteg fölé hajolt, extatikusan elváltozó arcának minden rezzenését lélekzetfojtva, halotti csendben figyelték. [...] A betegek hitték csodatevő erejét, de az általános imádat dacára mindenki félt tőle. Hitték, hogy mindent tud, feltűnően túlméretezett koponyájában tévedhetetlen logika fészkelte, s ha valakit hibán vagy mulasztáson ért, a bűnös vacogva várta az adjunktus rettenetes tekintetét. Sokszor nem is szólt, csak kidüllesztette nagy szemgolyóit – e csúnya fintort szinte csak egy hajsza választotta el a nevetségéstől, mégis mindig dermesztően hatott. Olyan állkapcsa volt, mint egy ragadozónak, de homloktól szájig hirtelen keskenyülő arcán a magányosság és szenvedés jegyei látszottak, mint régi primitív faragványok Krisztus-arcán. Vékony ajkai éles és befeléfordult nyugtalan hullámvonallal rajzolódtak, de ez az aszketikus száj szélesre duzzasztva feszült ki az indulat fellobbanó pillanataiban. Nagy állán kedves és naiv kis gödör mélyült, egy csipet bájjal fűszerezve és zavarva e sokféle, különös s bálványyszerűen merev arcot, melynek legeredetibb s legjelentékenyebb sajátsága mégis a szemekből áradt. Nagy barna szemei kissé ferde vonalban illeszkedtek a dudoros homlok alatt, groteszkül huzódva a halánték felé, s a dúsredőjű szemhéjban villogó óriás szemgolyók minden impulzusra gyors és meglepő változatossággal reagáltak. [...] Alakjában is volt valami szokatlan, túl magas volt, kissé komikusan hosszú karokkal, nagy kezei vörösek és ínasak, mint hentesé, lábai is nagyok, s nehézkes léptűek. Mégis, e minden tagjában kissé túlméretezett ember mozdulatai váratlanul gyorsak és hevesek voltak, a nyugalmi helyzet merev mozdulat-

jellemmagyarázó cselekmény, Kasper Irmával való kapcsolatainak minden apró mozzanata. A csontos, négyszögletes arcra való utalásokkal többször is találkozunk a regény későbbi szakaszaiban. Az ajkak és a szemek változékonysága ugyancsak döntő mozzanattá válik a regény vége felől olvasva a jegyzetben idézett leírást. Ha „visszafelé” olvassuk a regényt, valóban ingerlően „csalhatatlannak” tűnhet a *Csalók*ban megfogalmazott pszichológiai regénymodell, hiszen Hintz belső tulajdonságai külső alkatának előbbi rajzában lehetőségként, finom utalásként benne foglaltatnak: fejformája, eksztatikus Krisztus-arca, kidüllesztett szemei misztikus kisugárzást adnak alakjának, s ez kapcsolataiban bizonyos szellemi vezérszerepet kényszerít rá; ajkainak változékonysága a kéjenc és az aszkéta kettős szerepében mutatják. Itt az alak mégis egységes, konzekvens, majdnem kiszámíthatóan az. Jellemzésében annak a lehetőségét adja meg a narrátor, hogy Hintz kiszámíthatatlan, kettős életet élő férfialakként tűnhessék föl a regény következő lapjain, onnantól, ahol Kasper Irma főszereplővé válik, hiszen a narrátor funkciója ettől a ponttól kezdve torzul. Elhagyja az elfogulatlan, közömbös, szenvtelen szemlélő-tudósító pozícióját: ezentúl inkább Kasper lélekmagyarázója, egyfajta belső kontroll lesz. Ennek köszönhető, hogy a tanársegéd hol bálványozott félistennek, hol durva lelkű, kényszerűen elfojtott kéjvágytól szenvedélyes gépembernek látszik. Ez azonban csak Kasper Irma percepciója felől érvényes. Ilyenformán a tanársegéd alakját a minden objektivitást nélkülöző belső szem reprodukálja, s ezzel a gesztussal a szerző homályban hagyja valódi arcát, miközben ráirányítja a figyelmet a fiatal orvosnő belső világára, betegségére. A pszichofizi-

lanságát sajtóságos módon szokta hirtelen heves mozdulattal megszakítani.” (TÖRÖK, *Hintz...*, i. m., 8–10.)

kai antropológia eszméje, úgy tűnik, a regény belső világában sem ellentmondásmentes. Ha meggondoljuk, a regény éppen ennek az elméletnek a gyakorlati sikertelenségét mutatja be, miközben egy lelki betegség tünetegyüttesének aprólékos leírását adja: Kasper azért bukik el, mert ismeretlenül, a külső szerint építette fel Hintz lelki alakját, ezért elvárásai is irreálisak, reménytelenül szubjektívek voltak.

A fiatal orvosnő, Kasper Irma (a regény tulajdonképpeni főszereplője) külsejéről nem kapunk ilyen részletes leírást, róla azonnal kórképet ad a szerző (Irma egy kacér kolléganőjének egy férfikollégával váltott szavain keresztül):¹³² „Ez a Kasper tényleg csinos leány, nem mondom. Nem nagyon intelligens, kicsit édeskés, de nagyon dekoratív hatást tesz. Hanem frigid. Tipikus frigid. [...] Az sohasem tudja, mit akar, de folyton akar valamit. Rendes szerelem nem kell neki, csak valami különös botrányos vagy örült dolog, csakis perverzitással lehet izgatni az ilyent. Nézze csak meg a pupilláit, úgy mozgatja ki-be, mint egy macska. Az ilyen merev és átlátszó kék szem tipikus jele az idegbajnak.”

Wagner Lilla a regény hősnőjéről írt tanulmányában¹³³ néven is nevezi Kasper Irma betegségét: skizofrén hisztéria.¹³⁴ A pszichológusnő azt állítja, hogy a kettéhasadtság Kasper

¹³² I. m. 18–19.

¹³³ WAGNER Lilla, *Kasper Irma*, Nyugat, 1934/ 14–15.

¹³⁴ Toril Moi: *Férfiuralom: szexualitás és episztemológia Freud Dórájában*, „A hisztéria nem a hallgatásba kényszerített nők lázadásának megnyilvánulása, hanem inkább a vereség kihirdetése, annak beismerése, hogy nincs más menekvés. A hisztéria... segélykiáltás a vereség bekövetkezte után, amikor a nő már látja, hogy női szerepéhez méltóan száját végleg elnémították, testét pedig leláncolták.” = *Freud titokzatos tárgya, Pszichoanalízis és női szexualitás, válogatott tanulmányok*, szerk. Csabai Márta és Erős Ferenc, Új Mandátum, Bp., 1997, 140.

lelkében, de az „adjunktra” vonatkoztatottan jelenik meg. Ennek a kettéhasadtságnak az okát ő a férfiak kettős szexuális moráljában látja: a lelkeséget nélkülöző érzékiségben, illetve a hivatásszeretetté szublimált érzékenységben. Ezt teszi felelőssé a modern nők frigid hisztérikusságáért. Úgy látszik azonban, a fenti idézet regénybeli helyét is mérlegelve, hogy Kasper betegsége korábban kezdődik, ennél fogva nem írható maradéktalanul Hintz számlájára: amikor a regény vége felé a lányt öngyilkossági gondolatok lepik meg belső, hétköznapi énjétől idegen monológ formájában, rájön, hogy skizofréniában szenved (ezért bízza a nővérré a gyógyszeres vitrint záró kulcsot): „Ekkor valami sötét és fenyegető hang azt sugallta neki, hogy vigye haza ezt a morfiumot! Ijesztő pillanat volt, e kívánság parancsa nem az agyból jött, hanem valami süket és ragacsos mélységből. A hang heccelődő volt, mintha tudná, hogy nem fognak engedelmessé válni neki, de fenyegetést is rejtegetett alattomosan, mint forradalmár, ki eszméinek eljövendő uralmára céloz. Már mind világosabb lett, hogy Kasper lelkében egy másik is él és dolgozik és külön akaratra tör. Olyan volt, mint magzat anyja méhében, kinek *létéről már régebben voltak szorongó sejtelvei* – de e percben létezése már kétségtelenné vált, mint magzaté, mikor elsőt mozdul.”¹³⁵

Egy gyermekkori kényszeres élmény hatására¹³⁶ kezd valóságos kizárólagossággal bízni az orvosokban, innen az indíttatás, hogy ő is ezt a szakmát válassza. A betegség kezdete tehát homályba vész, s itt bölcsen jár el az író, hogy nem magyarázza tankönyvízüen a freudizmus divatos tételeit. Úgy látszik tehát, hogy Kasper Irma saját betegségét vetíti át az imádott férjre, saját kettőssége vágja ketté az adjunktus személyiségét.

¹³⁵ TÖRÖK, *Hintz...*, i. m. 138. (Kiemelés – P. Z. J.)

¹³⁶ I. m. 46.

Annak ellenére, hogy a *Hintz* szándékai szerint tézisregény, s noha (talán éppen ezért) pszichologizmusa kissé tolakodó, túl direkt, s látszólag lemond a stilizáló árnyalásról a bizonyítás kedvéért, értékei szembetűnőek. Stílusában mindvégig következetes az elbeszélői pozícióhoz, nagyobbrészt elfogulatlan, szenvtelen beszédmód jellemzi a harmadik számú elbeszélőt, cselekményszerkezetében döntő a linearitás, de elemző exkurzusokkal függeszti föl, kényszeríti kellő retardációra a dramaturgiát. Lélektana finom megfigyeléseken alapul; s itt könnyen csábul el az elemző olvasó, hogy önmegfigyelésről beszéljen Török Sophie esetében. Érdekes stúdium a korszak gazdag lélektani ihletésű regénytermésében találni meg értékének megfelelő helyét, mintegy megszabadítva a kínálkozó személyességjegyeitől, amikről fentebb érintőleg szoltunk.

„*Dühig nevetlen feminista is voltam*”¹³⁷ – a kritikus Török Sophie

Török Sophie nem tartozott a Nyugat kiemelkedő, meghatározó kritikusai közé, jelentősége nem állja ki az összehasonlítást Ignotuséval, Adyéval, Móriczéval vagy éppen Babitséval. Török Sophie nyugatos szereplése, megjelenési mutatója a húszas, harmincas években amúgy sem áll minden gyanú fölött. A Nyugat gyakorlatilag állandó megjelenési lehetőséget biztosított a számára. A garanciát és a cenzúrát Babits igényessége jelentette. Ugyanakkor Török Sophie írói kvalitásai valószínűleg önmagukban is elegendők lettek volna ahhoz, hogy írásait a Nyugat megjelentesse.

¹³⁷ TÖRÖK Sophie, *Önarckép = Érttem és helyetted*, Cserépfalvi, Bp., 1940 – a kötet kompozíciójában a versnek kiemelt helye van mint kötetnyitó, s egyben cikluscímadó versnek.

Nem annyira kritikusi felkészültségével, inkább érzékeny befogadói találékonyságával, bátor (olykor durva) szókimondásával lep meg. Móricznak, talán éppen e tulajdonságai miatt, kifejezetten tetszett a kritikus Török Sophie. Több Babitsnak írott levelében is külön kéri a költőt, biztassa feleségét írásra. „Török Sophie kedvencem: a kritikai vénáját igen tisztellem s szeretem. Sürgesd, hogy minél többet produkáljon.”¹³⁸ Vagy másutt: „Feleségedet is nem tudom eleget lelkesíteni, hogy kitűnő kritikáit gyakorolja. Ő ezen a téren eddig asszonyoknál szokatlan finom ítéletet és pompás megírást ad.”¹³⁹

Bírázatainak, könyvismertetéseinek, irodalmi tanulmányainak – valamennyi Nyugatban publikált írásának – több mint fele nőírókkal foglalkozott: többek között a nagy előddel, Kaffkával s a másik bálvánnyal, Majthényi Flórával; figyelemmel kísérte Selma Lagerlöf író nő munkáit; másik felük a korszak nagy íróegyéniségeivel: Szabó Dezsővel, Németh Lászlóval, Illyéssel, Karinthyval, Kosztolányival, Szép Ernővel és Devecserivel például, vagy a külföldiek közül Meredithszel, Julien Greenel, Theodore Dreiserrel. Ugyancsak több írása foglalkozik ifjúsági irodalommal; ezeken kívül számos tárcát, cikket, riportot írt társadalomtudományi, természettudományi, pedagógiai, színházi és zenei témákban. Publicisztikája nem intenzivitásával, inkább extenzitásával lep meg. Úgy látszik, avatatlanul is bármiről szívesen írt. Ez a nyitottság, feltétlen érdeklődés a jó publicista egyik alaptulajdonsága. Hogy van-e

¹³⁸ Móricz Zsigmond Babits Mihálynak, 1931. augusztus 4. = *Móricz Zsigmond a Nyugat szerkesztője*, szerk. TASI József, et al., PIM, Bp., 1984, 195–196. – Újraközli: Babits Mihály: „Engem nem látott senki még.” *Babits-olvasókönyv II.* szerk.: Sipos Lajos, 311.

¹³⁹ Móricz Zsigmond Babits Mihálynak, 1931. augusztus 21. = *Móricz Zsigmond a Nyugat szerkesztője*, i. m. 203–204. – Újraközli: SIPOS 1999 II:313.

a publicisztikája hangvételében, a tárgyválasztásban, a problémakezelésben valami közös, mely a kritikusai ént magyarázná, az írói és emberi alkatot a maga teljességében megrajzolni segítően – alkalmasint egy jövőendő kismonográfia feladata lesz megvizsgálni.¹⁴⁰

Annyi mindenesetre megállapítható, hogy a folyóirat egyre többet foglalkoztatott kritikusaként Török Sophie kritikai attitűdjeiben (is) bizonyos tendenciákat, vagy legalább hangsúlyeltolódásokat lehet megfigyelni. Ennek egyik (negatív) végpontjaként lehet értelmezni a hírhedt Németh László-kritikát¹⁴¹. A személyes érintettségen túl Török Sophie kíméletlen, szókimondó harcossága is latba eshetett, hogy éppen ő válaszolhatott Németh Lászlónak – a folyóirat számára komoly kihívást jelentő – *Ember és szerep* című könyvére. Noha úgy tűnik, a Nyugat szerkesztői és főmunkatársai számára nagyon is kényelmes gesztusról volt szó, mégsem pusztán ez szólhatott Török Sophie mellett. Hiszen ő az 1934-es év karácsonyi számában személyes sértődöttség okán egyszer már csúnyán nekiment Németh Lászlónak, igaz, ott még csak inkognitóban. A *Flóra* című ártatlan irodalomtörténeti beszámolóban¹⁴² –

¹⁴⁰ PAPP Zoltán János, *Török Sophie nőírókkal foglalkozó Nyugat-beli kritikáinak körvonalai = Nő, tükör, írás. Értelmezések a 20. század első felének női irodalmáról*, szerk. Varga Virág és Zsávolya Zoltán, Ráció, Bp, 2009, 471.

¹⁴¹ TÖRÖK Sophie, *Önéletrajz, generációs probléma, vagy amit akartok*, Nyugat, 1935/3. I. 201–212.

¹⁴² TÖRÖK Sophie, *Flóra*, Nyugat, 1934/23–24. II. 540–552. Az Axel név Török Sophie naptárának tanúsága szerint (mivel az írás egy bizonyos meghatározott nap történetét beszéli el, ezért ez visszakereshető) nyilvánvalóan Németh Lászlót rejti. Ez a jellemzően északi germán név, mely irodalmi hősök, vitézek és hercegek neve a norvég és svéd irodalomban, tudatos választás a nevében is, fiziognómiájában is „germán” íróra. 1932 márciusában a Baumgarten-díj körüli nézeteltérések miatt Németh László

mely Török Sophie-nak Majthényi Flóra 19. századi költőnő körüli kutatásairól, illetve a róla készülő regénye terveiről szól – Török Sophie kendőzetlenül kritizálja „Axelt” és feleségét. Ilyen előzmények után neki mintegy előjoga volt szemtől szemben is megvívni Németh Lászlóval, tekintettel legfőképpen arra, amit tőle a friss, 1934 végén megjelenő könyvben kapott.¹⁴³

Írásai azonban nem jellemzően *ad hominem* vitázót állítanak elénk. Kritikaiban, könyvismertetéseiben, esszéiben ugyan egy eléggé obskúrus, és csak lakonikusan artikulált esztétikai formaeszmény nevében harcol, de ezekben a műfajokban jellemzően jóval tárgyilagosabb annál, mint amit a Németh László-kritika után elvárnánk. Korai írásai még az impresszionista kritikaírói hagyomány jegyében születtek. Bemutatkozó írása Réti Ödön *Zorka* c. regényéről például az olvasóra tett mély benyomásban, az élményben látja meg a regény értékét: „...pletykák, fegyelmi, névtelen levelek izgalma hálózzák keresztül-kasul *Zorka* regényét, – s a szép szerb leányt sokáig

szakított Babitsékkal és a Nyugattal. Mivel a kérdéses szöveg a Nyugatban jelenhetett meg, arra kell gondolnunk, hogy itt Török Sophie személyes bosszújánál („Nem tudom, emlékeznek-e még a Nyugat olvasói Németh Lászlóra?”, L. köv. lábjegyzetet) több kap nyilvánosságot: egy orgánum nívótlan kellemetlenkedései jutnak szóhoz. Ezt követi majd, teljesen nyílt hadüzenet formájában, Török Sophie nevezetes „elbocsátó szép üzenete” szintén a Nyugatban: *Önéletrajz, generációs probléma, vagy amit akartok...* címmel (1935/3. I. 201–212.).

¹⁴³ NÉMETH László, *Ember és szerep, == Homályból homályba I–II.*, Bp., 1977, I. 421–433. Németh László elbeszéli, hogy a Nyugatban indítandó kortársi arcképcsarnok rovatáról beszélgetve Babitscsal, B. proponálta, hogy felesége is kapjon helyet az elsők között. Németh ezt visszautasította, mivel először jelentékenyebb kortársakat kívánt bemutatni. Az egész történetben a hangnem (Török Sophie-t *leilonkázza*, magyarázólag hozzáfűzve, hogy Babits feleségéről van szó) és a lezárás, amiben ezért a kérésért leszajnálja Babitsot, volt igazán kihívó.

látjuk még emléünkben, aranycsipkés lila-bársony ruhájában.”¹⁴⁴ Jászai Mari emlékiratai mögött a színésznő emberi alakját keresi, s a szellem játékát, a szavak esztétikáját magasabbra értékeli a kimondott szó hitelénél: „De mégha elfogult haragban írt is, ez is csak Jászai alakját jellemzi, gúnyos szellemének erejét, s lényegtelen, ki rejlik a villanó portré alatt, s az sem fontos: hű-e a portré?”¹⁴⁵

Ha folyamatában tekintjük át Török Sophie 20 éves kritikáiról természetét – ideértve az 1943-ban megjelent lírai antológia¹⁴⁶ előszavát is –, nem lehet nem észrevenni, hogy milyen irányban történtek elmozdulások az első kritikák hangjához, formaeszményéhez képest. Ha csak „puha” formában is, ha olykor inkább csak ösztönösen, Török Sophie a nőírók méltóbb, igazabb irodalomesztétikai megítéléseért küzdött, nemcsak kritikáiban a leírt szó erejével, hanem témaválasztásaival, illetve a bemutatni kívánt, a kritikára szánt írásművek kiválasztásával is. Ez volt Török Sophie etikai vagy, ha úgy tetszik, irodalompolitikai fordulata, kritikáiról tevékenységének – kis túlzással – ki nem mondott küldetése.

Első nőírókkal foglalkozó kritikáiban, 1929–30-ban Török Sophie következetesen bírálja a kompozíciós hibákat, a szerkesztési egyenetlenségeket, reklamálja a szabatoságot és az önkorlátozó fegyelmet a narrációban. Török Sophie szerint éppen az a probléma, hogy „asszonyi igazságokat” bújtatnak *ilyen* hevenyészett köntösbe. A friss Nobel-díjas Sigrid Undset norvég író *Tavas* c. regényéről írja: „Az is rögtön kitűnik, hogy asszonyunk ez, úgy, ahogy nálunk rosszhiszeműleg

¹⁴⁴ TÖRÖK Sophie, *Réti Ödön: Zorka*, Nyugat, 1924/5. I. 386.

¹⁴⁵ TÖRÖK Sophie, *Jászai Mari emlékiratai*, Nyugat, 1927/13. II. 68–70.

¹⁴⁶ TÖRÖK Sophie, *Előszó = Költőnők antológiája, Sapphótól napjainkig*, Cserépfalvi, Bp, 1943, szerk. Török Sophie és Kotzian Katalin.

értik; sicherheitstű-irodalom: ahol reped, ahol csüng, ahol szét-nyílik – hevenyében összetűzzük! Alakjai vértelenül és csont-talan testtel lézengenek, logikai összefüggés, s az előre elgon-dolt kompozíció tökéletes hiányával ömlik a szó, kontroll és gátlás nélkül, fecsegő, pletykáló asszonyi módon...¹⁴⁷ Még Selma Lagerlöfnek, a svéd irodalom ünnevelt írónőjének könyve (*A halál kocsisa*) kapcsán is csak a nőírók föntebbi hibáit ál-talánosítja, tipizálja.¹⁴⁸

A következő két év kritikáiban a hangsúly a kompozíciós hibákról, a negatívumokról áttolódik a női írás finomságainak, megkülönböztető jegyeinek tényleges (pozitív) számbavételére. „A nők önismerete rettenetes, ahogy e könyv szerzője ismeri az asszonyt, férfi úgy sohasem ismerhetné...” – mondja a kor-társ írók közül a legtöbbre tartott Bohuniczky Szeфирől.¹⁴⁹ Az alább idézett kritikában¹⁵⁰ pedig dicséretet kap végül Sigrid Undset is, aki egypár szóval atmoszférát tud teremteni: „Alig mond pár szót: de már érezzük a rejtett port a szekrény alatt, vagy a friss szappan szagát a tiszta ingen – ilyen apróságok-ban leplezi le magában az asszonyt Undset.” Ezek a részletek

¹⁴⁷ „...igazságokat hallasz, amikhez csak asszony érhetett el” –TÖRÖK Sophie, *Tavaszi*, Nyugat, 1929/22–23. II. 650–651. A köv. idézet innen.

¹⁴⁸ TÖRÖK Sophie, *A halál kocsisa*, Ny. 1930/1. I. 74–75. „az »írók« egységes típus: felelőtlen mesélgetők, felelőtlen lúdbörzök, gyógyíthatatlanul modorosak. A konstrukció vasvázáról, amit még a gyengébb férfírók is jól ismernek, az íróknek fogalmuk sincs, írásaikat csak a papír tartja össze, különben szétesnének mondatokra, és hasonlatosak holmi pecsenyedíszül szolgáló gelée-masszához, oly reszketősek, s oly szép színekben pompázóak... ...a Gösta Berling után Nobel-díjastul együtt sem tartottam sokra Lagerlöf Selmát; vannak sikerek, amiket az ember nem ért, s okát sem érdemes keresni. Bizonyos, hogy ez a könyv avult ponyvaromantikájával és csökönyös logikátlan fecsegésével tipikusan »nőíró« munkája”.

¹⁴⁹ TÖRÖK Sophie, *Bohuniczky Szeфи novellái*, Nyugat, 1931/2. I. 117–118.

¹⁵⁰ TÖRÖK Sophie, *Az okos leányzók*, Nyugat, 1932/9–10. I. 598–599.

a nők társadalmi szerepe felől magyaráznak poétikai sajátságokat, de a társadalmi „gender” fogalmát még természetesen a biológiummal azonosítva,¹⁵¹ ahogyan például az utóbbi szövegben az író nő konkrét női mivoltának leleplezéséről olvashatunk.

Nők az irodalomban című könyvbemutatóját¹⁵² elméleti bevezetővel látja el, mely éppen arra a nőírói hagyományra kérdez rá, melyet Elaine Showalter tételezett: „Miben áll a nők által írottak különbözősége?”¹⁵³ lényegében ez Török Sophie kérdése is 1932-ben. „Hogy egy író melyik nemhez tartozik, az nem helyzeti vagy élettani tény, hanem dominálónan irodalmi különbség. [...] A történelmi fejlődés kétségkívül eldöntötte, hogy a nő nem pusztán nőténye a homo sapiens-nek, mint az állatfajnál általában, hanem külön species. Különösképpen, mikor irodalmat művel, egészen különálló fajtaként kezelendő, külön elvek, követelmények és szempontok szerint kell megítélni.[...] Érdekes volna kikutatni, mi hát az a közös vonás, mely által a földkerekség számos írónőit közös nevezőre lehet

¹⁵¹ Vö. BORGOS Anna, *Arcképtanulmányok. Török Sophie elbeszélései*, = *Nő, tükkör, írás*, i. m., 470 – a szerző TS kifejezett gender-érzékenységről beszél.

¹⁵² TÖRÖK Sophie, *Nők az irodalomban*, Nyugat, 1932/24. II. 627–630.

¹⁵³ Ezt kritikai törekvést nevezi Showalter gúnokritikának, melynek feladata feltárni a nőirodalom különbözőségeit. L. ELAINE SHOWALTER: *A feminista irodalomtudomány a vadonban*, Helikon 1994/4, 417–442. Séllei Nóra szerint történeti jelentősége van Showalter kezdeményezésének, „mivel korpuszt és lökést adott a későbbi árnyaltabb szemléletnek, amely már a kánon feminista dekonstrukciójához vezetett.” L. SÉLLEI Nóra, *Mért félünk a farkastól? – Feminista irodalomszemlélet itt és most*, Kossuth, Debrecen, 2007, 34. Showalter távolabbi célként jelöli meg szélesebb kulturális alapokon tární fel a különbségeket, ellenkánont teremteni, felfedezni a női kreativitás pszichodinamikáját. L. még KÁDÁR Judit, *Feminista nézőpont az irodalomtudományban*, Helikon, 1994/4, 407–416.

hozni?” – Ez a szöveg lényegében előlegzi meg az *écriture féminine* (női elvű, karakterű írásmód elméleti) kérdését. Hiszen az ironikusan szegregáló kijelentés mögött jól érezhető a poétikai megalapozás igénye. Az amerikai Showalter szerint is létezik saját női irodalmi/írói hagyomány: sémák, témák, problémák, trópusok generációkon átívelő ismétlődését tételezi, olyanokét, amiket még mindig nem kanonizáltak. Ebben is megmutatkozik az a másság, ami felé már nem csak esztétikai, de etikai igénnyel kell fordulnunk. A francia Hélène Cixous szerint pedig a női írás valami „gyökeresen más”.¹⁵⁴ Ezen a ponton a poétikai meggondolások olyan színezetet vesznek, amit a feminizmus elméleti tájékozódása hoz maga után: a pszichoanalitikus és a dekonstruktív hatást. A nőiség mélyebb lélektani-filozófiai megismerésigényétől valóban ne-

¹⁵⁴ Hélène CIXOUS: *A medúza nevetése*, 1976 (magyarul, 1997), idézi: KÁDÁR, i. m. 412.; Borgos Anna az ezredfordulón éppen e másság dialektikája felől gondolja tovább a női írás különmeműségének kérdéseit. „E női sajátosságnak azonban egyik lényeges eleme éppen a kapcsolódás, a kettő nehezen elválasztható. A »másik« fogalma, érzete egyszerre utal a kapcsolódásra és a különbözőségeire, ilyen értelemben a »sajátos« is »megosztott«. A női írás egyfelől alkalmazkodik a hagyományokhoz, másfelől elutasítja, egyfelől reprezentálja, másfelől ellenpontozza vagy akár szubvertálja őket. Nem mindig könnyű azonban eldönteni, miben áll a reprezentáció s miben a szubverzió egy női szerző művében; nyilván nem egyszerűen a »feminin« látás- vagy írásmód háttérbe szorított sajátosságainak megjelenítése, nem is a »maszkulin« szerep felöltése, követése az irodalomban (ezek többnyire a hagyományos genderszemléletet reprezentálják), hanem inkább e kettősség felforgatása jelenthet valódi szubverziót”. BORGOS Anna, *Kapcsolódás, identitás, alkotás*, Thalassa 1999/1; Zsák Judit is finoman próbálja meg tetten érni az *écriture féminine*-t előadásszövegében kortárs magyar alkotók szövegein. Alcímválasztása is erről árulkodik: „A nőiség körülírása a lírai szövegekben”. ZSÁK Judit, „*Itten ma donna választ*”, *a nőiség megjelenítése kortárs magyar költőnők szövegeiben = A nő helye a magyar nyelvhasználatban*, Szeged, 2005.

héz elválasztani, s félő, hogy ma már nem is lehet releváns egy tisztán poétikai igényt tőle elvonatkoztatni. A két háború közötti irodalom csak megsejteni tudott ebből a másságból valamit, de nem tudta rendszerező igénnyel leírni. Éppen ennek a másságnak nincs szüksége arra a logikára, ami az esztétikai megítélésbe nemhogy bevonja, de mintegy értelmezési keretül szabja, mint udvarias gesztust, mint „fört”, a női jelleget (általában a pusztá *female* státuszt), ami éppen a visszájára fordul ott, ahol a biológikum nem akar tényező lenni. Kaffka, Török Sophie és más korabeli írók Nyugat-beli fogadtatása sem mentes az ilyen meggondolásoktól.¹⁵⁵ Hogy a női irodalomnak milyen meggondolásokra van szüksége, arra maga Török Sophie adja meg a választ: „a nőknek mégis legfőbb érdekük, hogy ne csak eltűnjék, de megköveteljék a kritikától s önmaguktól is a legmagasabb mérték igényeit. Amíg elfo-

¹⁵⁵ Talán a legérdekesebb annak a Schöplin Aladárnak a kitűnő Kaffka-tanulmánya, aki a legkövetkezetesebben volt hű a folyóirat (politikai, vállalási, származási stb.) előítéletmentes kritikai éthoszához. Egy ponton a regényelemzésben a regényíróra tér, indukálja a nők általános kegyetlenségét, majd innen vezeti le Kaffka (pillantásának) kegyetlenségét: „Csak asszonyok tudnak olyan mindent látó kegyetlenséggel szólni mindenről, amin érzelmileg túlvannak, amitől elszakadtak és különösen mindenről, ami asszonyi dolog. A mások dolgán való megrendülés nem asszonyi kenyer; hiába beszélnék ezer év óta asszonyi lágyságról, az élet legtöbb dolgában a férfi a lágyabb, megindulásokra képesebb, hangulatoknak könnyebben engedő. Kaffka Margit pillantása az acél hegyességével, de az acél keménységével is fúródik mindenbe és mindenkibe – látva a módot, ahogy alakjaival bánt, mindig az az érzésem van, hogy nem szeretnék a tolla hegyére kerülni.” – SCHÖPLIN Aladár, *Kaffka Margit*, Nyugat, 1912/24. Török Sophie első kötetről szóló könyvbemutatójában Gyergyai ugyanerről a külön kezelendő női poézisről beszél: „Valóban, minden költőnőnk, ha közvetve, ha közvetlenül, Kaffka Margitnak köszönheti azt a bizonyos felszabadulást, ami minden poézisnak s *főképp a női poézisnak* feltétele. [kiem. – P. Z. J.] GYERGYAI Albert, *Asszony a karosszékekben*, Nyugat, 1929/11.

gadjuk, vagy éppen elvárjuk a »fórt« mint nemünknek járó jogos könnyítést, addig »Írónők« maradunk, kirekesztett kaszt, s holt ág az irodalom folyamában.” Ezekben a sorokban első látásra ellentmondás feszül. A nők külön faj az irodalomban, s mint ilyen külön is kezelendő, s külön elvek szerint ítélendő meg. Hát akkor hogyan lehetne elvárni, hogy a kritika a legmagasabb mérték igényeit kérje rajta számon? Török Sophie a kasztosítás ellen emeli fel a szavát, s a magas esztétikai mérce igényét kéri számon (a nőírókon és) a kritikán. Amiben a nőírók dominánsan különböznek, az döntően nem esztétikai színvonalban megragadható különbség, hanem poétikai kérdés. A szöveghely jelentőségét éppen a kettő (poétikai elkülönböződés és esztétikai nívíó) összefüggése adja meg.

Török Sophie verseskönyvekről csak 1935 után ír. Az elkülönböződés testet öltésének leplezetlenebb anyagához feltetelezhetően már felkészültebb kritikusként mert csak nyúl. Nem érdektelen tehát, hogy Török Sophie a költői formával kapcsolatos kérdéseket, mint legszembeeszköbbeket, milyen kontextusba emeli. Kaffka-tanulmányában¹⁵⁶ a Hajnal Annáról írott két évvel korábbi kritika eszmetöredékeit¹⁵⁷ radikalizálja, mondván, hogy a női líra egyetlen lehetséges formája a szabad vers. „Ezért tudják a nők legkönnyebben szabadversben

¹⁵⁶ TÖRÖK Sophie, *Hol az én életem?. Kaffka Margit emlékezete*, Nyugat, 1937/1. I. 4–10.

¹⁵⁷ „Költőnők majdnem kivétel nélkül szabad-verseket írnak, lazán kötött sorokat, rím és ritmus hullámlását érzelmeik hullámlásával pótolják, a női mondanivaló nem kedveli a kötött formát. Ez valószínűleg nem véletlen, a költőnők rendszerint nem rendelkeznek a vers formai igényéhez szükséges intelligenciával, vagy érzelmeik szertelen forrása nem tűri meg a kötött vers fegyelmét, s érzelmeik lüktetése nem kíván a külső forma lüktetéséhez alkalmazkodni.” – TÖRÖK Sophie, *Hajnal Anna: Ébredj fel bennem álom*, Nyugat, 1935/7. II. 55–56.

kifejezni magukat, ez a forma megengedi nekik az eltorlaszolt áradás teljes tombolását, nem kell a »mívesség« gyönyörködtető s időpocsékoló munkájára áldozniok türelmüket. Ezért szólnak úgy, mint aki futva érkezett a fontos üzenettel, izgalomnak ritmusa helyettesíti a technikai ritmust, lelki feszültségük szorítja egybe s teszi feszültté formai nyugót viselni nem bíró szavaikat. [...] a női líra megnyilatkozásának egyetlen lehetséges formája: a könnyek sűrűségével ömlő panasz, izgatottan, sikolyszerűen, – s laza, a természetes beszédet utánzó szakadozott sorokban. Szabadversben, már akkor is, mikor a szabadvers lehetősége még fel sem volt fedezve.”

Ezek a pszichologizmusba menekülő, Török Sophie valószínű intencióival szembeszegülő sorok végül elvezetnek minket egy Babits világirodalom-fogalmával rokon, a nők küldetéses, teret-időt legyőző szellemi mozgalmát leíró spekulációhoz, amit nyugodt szívvel aposztrofálhatnánk úgy, mint a női világirodalom fogalmának idealista megalapozására tett kísérletet: „Egy faj titkos vágya a tökéletes utódért nem oly makacs és végzetszerű, mint a költőnők egymásnak sikoltott üzenete a századokon át a küldetéses mondanivaló megszületéséért. [...] A női líra mondanivalójában, lényegében más, mint a férfié, minthogy a lelke is más.” Újra csak a legizgatóbb kérdésnél vagyunk. Mi teszi a különbséget a két nem írásmódja vagy írásneme között? A metafizikus szavak (lényeg, lélek) nem visznek közelebb az intencionált tárgyhoz, a *nemesis*, megváltozott jelentése viszont arról árulkodik, hogy itt a bosszúálló istenség már távolról sem a fakanálhoz tessékeli vissza a nőt, hanem a nőiség ösztönvilágát képezi le. De a két idézetben hasonló értékű *sikolyszerűen*, majd *sikoltott üzenete* helyek egyaránt utalnak a társadalmi kényszerűség ellen lázadó hangra és az annak megfelelő forma poétikai szükségyszerűségére.

Az évekkel később megjelent költőantológia¹⁵⁸ előszavában a lazaságot (formai-szerkezeti értelemben) és a szubjektivitást (ma inkább személyességet mondanánk) jelöli meg mint megkülönböztető jegyet.¹⁵⁹ Majd korigál, finomítja az ítéletet. „A női verseket olykor nem a téma, hanem az érzelmi színezés, s a strófákat sajátságosan túlrezgő »holdudvar« teszi nőiesekké.” A „holdudvar” analitikus értelemben, ha homályosan, akkor nyilván keresett homályossággal mond többet a női identitásról, mint elsőre érződik. Ennek a „sajátságosnak” a létezését már Török Sophie is tapinthatóan érezte, de látnia kellett, hogy alig(ha) megragadható. A női írás nem (könnyen) leplezi le magát.

Babitsnak az irodalmi életben elfoglalt vezető szerepe kétségtelenül megnőtt 1929-ben, amikor közel egy időben lett a Nyugat kritika és líra rovatának teljhatalmú szerkesztője és a Baumgarten Ferenc Alapítvány irodalmi kurátora. Ettől az időtől fogva Török Sophie egyre nagyobb szerepet játszott a lapnál mint kritikus¹⁶⁰ (addig nagyobb számban jelent meg mint szépíró). Alapvetően jó kritikai érzék, bár az átlagosnál nem nagyobb műveltség jellemezte. Babits mellett

¹⁵⁸ TÖRÖK–KOTZIAN, i. m. *Előszó*

¹⁵⁹ „Lazaság és szubjektivitás: ez a két tulajdonság az, ami először szembeötlik, s ami a két nem líráját legélesebben megkülönbözteti egymástól ... A nő igazi valóságáról, lelkiéletéről csak ő maga beszélhet.” TÖRÖK–KOTZIAN, i. m. *Előszó*

¹⁶⁰ Azonban ez a látványos felemelkedés sem tudta teljesen feloldani Török Sophie ideges kisebbségi érzéseit, frusztrációit. Vö. TÖRÖK Sophie, *Flóra*, Nyugat, 1934/23–24. „Édes illúziómból visszaerölködöm a látható realitásokhoz. A két férfi nem únja el a vitát, látom, egymásnak beszélnek, rám se nézve, két gyakorlott kard méri össze magát, hogy tudnék én közéjük állni?”; L. még KOSZTOLÁNYI Dezsőné, *Török Sophie-ról*, MTA Könyvtára Kézirattár, é. n., idézi: BORGOS, *Burokban...*, i. m. 418–419. „Sóvárog elismertetéséért, s egyben férjére és férje nevében is féltékeny.”

esztétikai szemlélete, szépérzéke formálódott-finomodott, irodalomfelfogása differenciálódott, horizontja kitágult, ítélőereje biztosabb lett, s ezekkel együtt kritikaírói kifejezőkészsége is csinosodott.

Míg a formaeszménynek a szabad vers kedvéért kedvezményeket tett, az esztétikai értéknívtól egy regény vagy szerző kedvéért sem szállította lejjebb. Ennek a szilárd következetességnek záloga Babits értő közelsége volt. Anélkül, hogy kritikusi elveit feladta volna, adott egyre markánsabb hangot „feminista” irodalompolitikai követeléseinek. Ezt a küzdelmet nem is lehetett volna pregnánsabban lezárni, mint azzal az egyedülálló antológiával, mely „Sapphótól napjainkig” ékesen bizonyítja, hogy a magas irodalomnak számolnia kell a költőnőkkel.¹⁶¹

Nehéz lenne kimutatni, milyen közvetlen hatással volt Török Sophie-ra a feminizmus: a statisztika – mely szerint irodalmi tanulmányai, bírálatai és könyvismertetései között hozzávetőleg másfélszer annyit találni, mely nőírók munkáival foglalkozik, annak ellenére, hogy számuk a piacon nyilvánvalóan alulreprezentált volt – ha nem is bizonyító erejű, a nyugati feminista áramlatok szellemi hatása mellett szól. Török Sophie kritikusi elvei hangsúlyosan esztétikai elvek, melyeknek minden egyéb szempontot alárendelt, még az irodalompolitikait is. Ha írásai nem mutatják is harcos feministának, de egész kritikusi munkássága, úgy látszik, a női irodalom felemelésének, rangbeli növekedésének jegyében szerveződött, éppen azzal, hogy a magas esztétikai normát megalkuvás nélkül alkalmazta minden rendű és rangú irodalommal szemben. Az ő feminizmus nem a társadalmi előítéletek ellen ágált (azok még őt magát is fogva tartották); Török Sophie a női írás formai és

¹⁶¹ L. TÖRÖK-KOTZIAN, i. m.

tematikus eszköztárát igyekezett felmutatni, noha poétikai megfontolásait nem rendszerezte.

A kritikus Török Sophie-nak a feminizmusmal való kapcsolatát meg lehetne vizsgálni az író nő szerepei felől is, hiszen nyilvánvaló érdeklődést kellett hogy mutasson egy olyan törekvő, szangvinikus, öntudatos és reflektív személyiség a „nőíróság” iránt, aki maga is nőíró volt. Szerepei közül talán ez – a kritikus, később „szerkesztői” – volt a legbátrabb és legsikeresebb. Megalkuvást nem tűrő pedagógiával, bölcs ítélettel és távolságtartással kritizált. Talán, ha még tudatosabban kötelezi el magát a nőirodalom ügye mellett, ha elkészül Flóra-könyve, ha prózaantológiát is szerkeszt a költői mellé, ma méltóbb és unikálisabb helye lenne a Nyugat kritikusai között. Ugyanakkor lehet, hogy éppen egy határozottabb feminista elkötelezettséggel kockáztatta volna helyét a korabeli élő irodalomban, hiszen a Nyugat köztudottan nem pártolta a „szélsőséges” irodalmi mozgalmakat – újabb progresszív törekvéseknek éppen csak annyi teret adott, amennyit saját esztétikai liberalizmusa megengedett vagy megkövetelt.

„Nemcsak a felesége, adminisztrátora, pénzügyminisztere, titkára s mindene...”¹⁶² – *A szerkesztő Török Sophie*

Török Sophie szerkesztői munkájáról sem szabad hallgatnunk. Ahogy fentebb szó volt róla, Babits halála után antológiát szerkesztett magyar költőnők verseiből.¹⁶³ Sajtó alá rendezte

¹⁶² JAKOBOVITS Sándor, *Beszélgetés Babits Mihállyal és feleségével*. Prágai Magyar Hírlap, 1927. jan. 1. = „*Itt a halk és komoly beszéd ideje*”. *Interjúk, nyilatkozatok, vallomások*, s. a. r. Téglás János, Pauz-Westermann, Bp., 1997, 2. kiad., 185.

¹⁶³ L. TÖRÖK-KOTZIAN, i. m.

– de a háború miatt kiadatlan maradt – Babitsnak kora ifjúsága két meghatározó költőbarátjával, Kosztolányi Dezsővel és Juhász Gyulával folytatott levelezését (ezt a gyűjtését használta fel a Belia-féle kiadás¹⁶⁴). Babits halála után jelentette meg a több kötetre tervezett *Babits összes* első kötetét,¹⁶⁵ mely az összes addig ismert verset (hiánytalan szöveggel!) és az *Írás és olvasás* tanulmánykötet¹⁶⁶ anyagát foglalta magában. Ha a teljesség igényével akarjuk megrajzolni írói munkásságát, akkor itt kell megemlítenünk leveleit, elszórt feljegyzéseit, Babitsról szóló emlékiratait, naplóit, naptárbejegyzéseit, a beszélgetőfüzetekhez írott kommentárjait¹⁶⁷. A naptárbejegyzésekről később bővebben szólunk.

Egészében megítélni Török Sophie irodalmi működését nem könnyű vállalkozás. Nehéz ugyanis elválasztani Török Sophie íróvá, költővé érésének folyamatát Babits befolyásától. Ami Babits jelenlétéig csak csíráállapotban volt meg, attól fogva, ápoló kezétől, sugárzó fényétől szép növénné nőtte ki magát. Keresztury Dezső írja Török Sophie-t méltató cikkében: „Török Sophie kivételesen fogékony és önfejű, alázatos és lázadó, lobogó és tehetetlen tehetség volt: korának nőírói közt a legszínesebbek, legmerészebbek és legügyetlenebbek egyike. Az óriás fa, amelyre folyondárként fölindázhatott, egyszerre emelte, és árnyékba is borította, égette, s égett vele,

¹⁶⁴ *Babits–Juhász–Kosztolányi levelezése*, szerk. Belia György, Akadémiai, Bp., 1958

¹⁶⁵ *Babits Mihály összes művei I.*, szerk. Török Sophie, Franklin, Bp., 1945

¹⁶⁶ BABITS Mihály, *Írás és olvasás. Tanulmányok*, Athenaeum, Bp., 1938

¹⁶⁷ Tóth Bálint jegyzi meg a Beszélgetőfüzetekkel kapcsolatban: „Részletes és találó széljegyzetei nélkül [...] sok részlete néma, érthetetlen maradna számunkra.” TÓTH, i. m.

míg ki nem dőlt.”¹⁶⁸ „Török Sophie-val azonban – vélekedik Csányi László – tartózkodóan bánt az irodalom. A kortársi visszaemlékezések a szívélyes háziasszonyt emlegetik, a gondos feleséget, a költőről azonban alig van szavuk. Várkonyi Nándor irodalomtörténetében éppen csak leírja nevét, [...] Szerb Antal pedig [...] csak Babits ürügyén említi [...]”.¹⁶⁹ Mostohábban bánt vele Németh László, aki a *Nemzedéki arcképcsarnokban*, a Nyugatba írott portrészorozatában meg sem említi, dacára annak, hogy Babits maga kérte, hogy írjon róla.¹⁷⁰ Csányi László tehát más következtetésre jut. „Török Sophie csak Babitstól kaphatta fényét” – írja.¹⁷¹

Török Sophie a *Naplóm 1921-ből* című emlékiratában Mihállyal való kapcsolatára mint „minden emberi gyarlóság fölött” álló szerelemre utal,¹⁷² amiért küzdeni kellett. Ritka levélváltásukból¹⁷³ az 1925-ös év leveleinek záró formulái ne-gédességükkel tényleg ilyen zárt együttesként mutatják őket: „Téged pedig nagyon-nagyon szeretett édes drága kicsi beteg uram ezerszer csókollak, szép szemecskéidet, szádat, kezedet külön külön, és legyél jó és szeress! Ilonkád”¹⁷⁴ Idézhetünk a következőből is: „[...] sok sok gyűrűs pusztit küldtem egyetlen édességemnek, továbbá csacskómnak, mókuskámnak,

¹⁶⁸ KERESZTURY Dezső, *Egy iskola tisztelgése* = KERESZTURY, *Kapcsolatok*, Magvető, Bp., 1988, 269.

¹⁶⁹ CSÁNYI, i. m.

¹⁷⁰ Németh Lászlót idézi Csányi (i. m.), az idézett helyet azonban nem jelölve: NÉMETH László: *Homályból homályba I.*, Magvető és Szépirodalmi, Bp., 1977, 420–432.

¹⁷¹ CSÁNYI, i. m.

¹⁷² TÖRÖK, *Naplóm 1921-ből*, i. m. 29.

¹⁷³ KOHÁRY, *Babits Mihály és Török Sophie levelei*, i. m.

¹⁷⁴ Török Sophie Babits Mihálynak. 1925. febr. 3. (KOHÁRY, *Babits Mihály és Török Sophie levelei*, i. m.)

bogárkámnek, kincsemnek, kedvesemnek, virágomnak, aranyomnak, kis bolondomnak, drága kutyafulümnek, jószágomnak, kicsikémnek;”¹⁷⁵. Mihály egyik válaszelevelében így búcsúzkodik: „ölel és csókol és csókol és csókol és csókol és csókol téged mindig szerető Mihályod”.¹⁷⁶ Idillinek mondható, ahogy levélben egymás alkotómunkája iránt érdeklődnek, lelkesednek: „Örülök a jelzett új versnek, kíváncsi vagyok rá. [...] Inkád”;¹⁷⁷ „Kedves kicsikém, folyton gondolok rád és Flórára,¹⁷⁸ csináld úgy ahogy a munkádra legalkalmasabbnak látszik előtted. [...] néma leventéd”.¹⁷⁹

Biztos kötésük szimbóluma volt az új költői név, mely művészi és magánemberi újjászületést is jelentett. A *Török Sophie* nevet „Kazinczy felesége után” Babitstól kapja,¹⁸⁰ aki Kazinczy házasságkérését 1920-ban megjelent művében, *A literátorban* dramatizálta.¹⁸¹ De az sem kizárt, hogy a megismerkedésük előtt kiadott színjáték alapján maga Tanner Ilona választotta a nevet magának.¹⁸² A kétnevűség szorításában

¹⁷⁵ Török Sophie Babits Mihálynak. 1925. febr. 4. (KOHÁRY, *Babits Mihály és Török Sophie levelei*, i. m.)

¹⁷⁶ Babits Mihály Török Sophie-nak. 1925. febr. 8. (KOHÁRY, *Babits Mihály és Török Sophie levelei*, i. m.)

¹⁷⁷ Török Sophie Babits Mihálynak. 1925. febr. 9. (KOHÁRY, *Babits Mihály és Török Sophie levelei*, i. m.)

¹⁷⁸ TÖRÖK, *Flóra*, i. m.

¹⁷⁹ Babits Mihály Török Sophie-nak. 1941. júl. 18. (KOHÁRY, *Babits Mihály és Török Sophie levelei*, i. m.)

¹⁸⁰ BÁLINT Jenő: Írók beszélnek: Babits Mihály. *A Reggel* 1933. nov. 27. – Közli: TÉGLÁS 1997:325.

¹⁸¹ BABITS Mihály, *Drámák*, s. a. r. Vilcsék Béla, Magyar Könyvklub, Bp., 2003, 698–699. L. még VÁRKONYI Nándor, „*A literátor*” és *Török Sophie*, *Életünk*, 1964/2.

¹⁸² BABITS, *Drámák*, i. m., 698–699.

sokszor érzi úgy, hogy elveszíti önmagát, noha inkább igaz rá, hogy megkettőzte egyéniségét:

Két névvel jelölt az élet
 óh nyomorult asszony! – két jel közt
 egy énem idegenül áll.¹⁸³

Aztán az ő karrierje is felfutott, habár korántsem oly magasra, mint Babitsé. Ebből fakadó rossz érzéseit csak növelhette a biológiai terméketlenségből adódó tehetetlenség fájdalma: „S ez az egész naplóírás talán nem is más, mint kissé szárnalmas erőlködés és harc az enyészettel. Nekem sajnos nem adatott meg valami maradandót alkotni, hiába készültem kisgyerek korom óta írónak, – ma, mint a legnagyobb élő magyar író felesége – távolabb vagyok ettől, mint valaha. Pedig ma minden lap nyitva áll verseim számára, de soha senkitől őszinte kritikát, vagy jóakarató biztatást többé nem kapok – írásaim csak egy szempontból érdekesek: hogy Babits Mihály életének intimitásait árulom bennük. [...] ma mégis úgy áll a dolog, hogy szépen fejlődő tehetségemet apró és ostoba dolgok megállították. Ezen az úton tehát nem menthetem magam az elmúlástól, – s mégcsak gyereket sem tudok szülni! – pedig oly mély ösztön bennem a vágy, hogy ne múljak el nyom nélkül. – Milyen örökkévalóság várhat éltreám? Túlvilágban nem hiszek, s vajjon feljegyezi-e nevemet az irodalomtörténet, mert jó ebédeket főzök az uramnak, s ha fáj a torka, borogatást teszek a nyakára? Munkáira alig teszek hatást, csak feleség vagyok, semmi egyéb, s az irodalom számára sokkal fon-

¹⁸³ TÖRÖK Sophie, *XXVII.* – Idézi: Böröndi, aki TS lírájában alapélményként jelöli meg a magányt: „Mint ember, mint személyiség [...] eltűnt a Török Sophie név mögött[...].” – BÖRÖNDI, i. m.

tosabb nálam az a fogarasi kis cukrászleány, kihez legszebb verseit írta” – írja naplója¹⁸⁴ elején.

Ez a két megnyilatkozás sejteti, hogy hol volt a baj: nehezen tudta elviselni a másodrangú „menedzser” szerepét, bántotta, hogy Mihály fényéből csak egy kevés jut neki, az is inkább az odaadó feleség jogán. Egész természetével dacolt bármiféle megalkuvással.

Kapcsolatuk kevés híján hajótörést szenved... 1927 elején adott interjújában a következőket mondja: „Mondhatom, hogy nem valami élvezetes dolog költő feleségének lenni, és én Babits Mihálynak – a költőnek vagyok a felesége. Nemcsak a felesége, adminisztrátora, pénzügyminisztere, titkára s mindene, amire egy – praktikus életet nem értő – embernek szüksége van.”¹⁸⁵

„Babits Mihály [...] irodalmi hagyatéka valamennyi nemzedéktársa hagyatékához hasonlítva talán a leggazdagabb. Ez a bőség Török Sophie-nak köszönhető. »Török Sophie, amellett, hogy írói életművét építette, egyre fontosabb föladatának tartotta, hogy Babits életének minden dokumentumát összegyűjtse. Nem volt ehhez szakképzettsége, de nem is igényelt ilyesmit. A maga fantasztikusan szívós, mértéktelen és kissé szeles módján mindent gyűjtött a fontos okiratoktól a kéziratokon, számlákon, napi följegyzéseken át a színházjegyekig, a levelektől a személyes tárgyakon, emlékeken át orvosságos üvegekig, játékszerekig« – emlékezik vissza Keresztury Dezső *Babits. Levelek, tanulmányok, emlékek* című, 1988-ban megje-

¹⁸⁴ TÖRÖK, *Naplóm 1921-ből*, i. m. 10.

¹⁸⁵ JAKOBOVITS Sándor: *Beszélgetés Babits Mihállyal és feleségével*. Prágai Magyar Hírlap, 1927. jan. 1. – Közli: Babits Mihály „*Itt a halk és komoly beszéd ideje.*” *Interjúk, nyilatkozatok, vallomások*. TÉGLÁS 1997:185.

lent művében.”¹⁸⁶ Dobozokban gyűjtötte a dokumentumokat. A könyvespolc tetjén őrzött rekeszekben ilyen „vignetták” mutatták, mit is rejtenek: *Kosztolányi, Tudósok, Meghalt magyar írók, Régi tudósok, Élő magyar írók, Erdélyiek, Külföldiek, Dilettánsok, rajongók, Érdekes vidéki levelek, Bolondok.*¹⁸⁷

Míg Babits élt, minden rendben ment: az Attila és Logodi utcai lakásokban mindennek megvolt a helye. Azonban a „hoszszan és súlyosan beteg, nehéz és nagy lelkierőt kívánó ápolásra szorult költő gondozásában [...] halálra fáradt, s haláláig szóló idegbajt kapott; [...] csak elsíratni tudta Babitsot, hagyatékának gondozására, pályaképének megírására¹⁸⁸ s egyéb megkezdett vállalkozásainak befejezésére nem maradt ereje.”¹⁸⁹ Török Sophie, mivel kisebb lakásba költözött, s ott elhelyezni nem tudta Babits „kb. 3–4 ezer”¹⁹⁰ darabból álló személyes könyvtárát, ezért zömét a Baumgarten Alapítvány könyvtárába vitette. „Az a könyvtár – a költő minden ismerője tudta – Babits életének szemefénye, féltett büszkesége volt, fiatal korától kezdve gyűjtögette.”¹⁹¹ Akármilyen nem kerülhetett föl polcaira: érdeklődését, ízlését a szigorú-gondos válogatás, a kielégíthetetlen vágy kényszerű határai közt, elég híven tükrözte. Ha személyes tárgyaiból valamit meg kellett volna őrizni és hi-

¹⁸⁶ *Babits Mihály kéziratjai és levelezése.* Összeáll.: Cséve Anna et al. (Argumentum–PIM, 1993), Előszó. Írta: Nemeskéri Erika, Láng József.

¹⁸⁷ SIMAI Ferenc, *Babits Mihály levelesládája*, Színházi Magazin, 1939. ápr. 16. – Közli: TÉGLÁS 1997: 406.

¹⁸⁸ L. Szentgyörgyi Albert levele Voinovich Gézához. Bp., 1947. febr. 21. – MTA Könyvtár Kt. K 1147–RAL 147/1947.

¹⁸⁹ KERESZTURY, i. m.

¹⁹⁰ LAKATOS, i. m.

¹⁹¹ Nem is beszélve a családi, megörökölt darabokról! Vö. BABITS Mihály, *Az én könyvtáram* = BM, *Esszék, tanulmányok*, szerk. Belia György, Szépirodalmi, Bp., 1978, II. 156.

ánytalanul együtt tartani, ezt a könyvtárat kellett volna elsősorban, írói műhelyének legfontosabb szerszámaikat” – emlékezik Lakatos István¹⁹². Aztán ő maga menti föl az asszonyt: „[...] azt az emlékszobát maga rendezte be, és el-eljárt a Sas utcába, hogy rendben tartsa. [...] Nem sejtette, hogy az ostrom alatt az az egyetlen ház omlik majd porig a Sas utcában [...].”¹⁹³ Alább mégis, miután idézte a *Beszélgetőfüzetek* egyik (kitépett) lapjáról Török Sophie-nak zavarba ejtő előjegyzeteit,¹⁹⁴ nem tudja elhessegetni gyanakvását: „szabadulni is akart attól a könyvtártól.”¹⁹⁵

A leveleket, kéziratokat tartalmazó ládákat az özvegy végül az MTA-nál helyezte el. Mivel a becses anyagnak a pincében adtak helyet – a háború idején az MTA palotájában ez tűnt a legbiztonságosabb helynek¹⁹⁶ –, állaga idővel már-már veszélybe került. Hogy hogyan kezelte a beteg asszony a sorsától rábízott örökséget, arról Koháry Sarolta, Lakatos István és Keresztury Dezső is rémtörténetekkel szolgál. Koháry volt az első, aki megpróbált rendet tenni. „Nagy halom szétszórt holmi között találtam őt a szoba közepén. Ijesztő látvány volt, s rémületem csak fokozódott, amikor megtudtam, hogy ezeket a dolgokat még az ostrombeli fosztogatások idején¹⁹⁷

¹⁹² LAKATOS, i. m.

¹⁹³ LAKATOS, i. m.

¹⁹⁴ „Kilenc éve élek önkéntes száműzetésben – nem, börtönben! kriptában! Nem mintha naivitásomban bíznék a betegek hálájában vagy pláne a világ részvételében és elismerésében; hál’isten, ebben mind nem bízom; egyetlen életemet szemétre dobtam, elfecséreltem, pusztán gyengeségből, nyálas érzelmességből.” – *Babits Mihály beszélgetőfüzetei*, szerk. Belia György, Szépirodalmi, Bp., 1980, II. 371.

¹⁹⁵ LAKATOS, i. m.

¹⁹⁶ Horányi Károly szíves közlése. A hagyaték akadémiabeli sorsáról L. Szabó Lőrinc: *Vallomások: Naplók, beszélgetések, levelek*, Osiris, Bp., 2008, 360., 784.

¹⁹⁷ Valószínűleg csak később, 1947 folyamán. (Vö. KOHÁRY 1973)

szórták ide, szekrényekből, ládákából. [...] Ilonka [...] lehajolt egy-egy darabért: – [...] ez a Mihály kiadatlan dolgai közül való, rendszerezni kellene... [...] A felemelt holmik visszahullottak. Világos volt, hogy először ettől kell őt megszabadítani. Csakhogy ez nem ment simán. [...] amit estig szétválogatott, este visszakeveredett a többihez. Nagy sokára engedett csak kérésnek, hogy bőröndökbe szedjük fel a holmikat [...].”¹⁹⁸ Basch¹⁹⁹ unszolására Lakatos István is próbálkozott... „Nyitottuk föl egymás után a bőröndöket. Költemények szomszédságában regény-töredékek; esszé-fogalmazványok neki írt levelekkel, nyomtatványokkal keveredve, novellakéziratok lapjai közt számlák, fényképek. Külön dobozba mindenekelőtt verseit szerettem volna összegyűjteni. Valamelyik vers-kézíratra villamosjegy gémkapcsolva.”²⁰⁰ Kiderül, hogy azért, mert a verset Babits a 6-os villamoson írta, de hogy mikor, arra az özvegy nem emlékszik... Keresztury Dezső következett... „Akkor döbbsentem meg igazán, mikor megláttam, hogy Ilonka milyen körülmények között őrzi a hagyatékot. Volt egy posztóbevonatú régi biedermeier garitúrájuk, annak karosszékében fészkeltek Ilonka kedvenc sziámi macskái. Azok alól húztam ki három fontos vers macskapiszoktól erősen szennyeződött kéziratát.”²⁰¹ Ezek után – 1952-t írunk! – Keresztury elszánt határozottsággal az OSZK Kézirattárába vitette az anyagot. Azóta a Babits-

¹⁹⁸ KOHÁRY 1973: 166–167.

¹⁹⁹ Basch Lóránt (1885–1966) ügyvéd, irodalomtörténeti író. A Baumgarten Alapítvány jogi kurátora volt. Irodalmi munkássága főként BM életművével kapcsolatos.

²⁰⁰ LAKATOS, i. m.

²⁰¹ KERESZTURY Dezső, *Babits. Levelek, tanulmányok, emlékek*, Magvető, Bp. 1988. – Idézi: BMKL: I. 7.

hagyatéknak ez a része itt található. Sajnos az elmúlt majd fél évszázad alatt itt is eltűnhetett egy-egy kézirat!²⁰²

„Naptáramban lapozok, gyermekkori szokásom, hogy leírom pár szóval mindennap: hol jártam? kik voltak nálam.”²⁰³ –
A naptáríró Török Sophie

A naptár mint írói műfaj még nem vétetett fel a műfajok sorába. A napló is, mely már patinás műfajnak számít, csak ritka esetben emelkedik irodalmi rangra. Először is a „naplószerű” írások között kell kijelölni a naptár helyét. A napló (diárium) az egyes emberrel történt események feljegyzése időrendben (akár naponta); az önéletrajz (autobiográfia) az egyén lelki-szellemi fejlődésének ábrázolása; a vallomás (confessio) ez utóbbinak gyónásszerű változata, mely a belső lelki történetre összpontosít; az emlékirat (memoár) pedig (történelmi fontosságú) események tanújaként, részeseként állítja elénk íróját, a személyes élmény hálóján keresztül. A naptár (kalendárium) az egyes napokhoz írt rövid, sokszor csak utalásszerű kommentár. Műfaját a mindennapi használat határozza meg: programok, események, elintéznivalók előjegyzésére való. Ezért van, hogy utólag ritkán kerül bele valami, tudniillik az élet segédeszköze, nem a lélek megjelenési formája.

Török Sophie tulajdonképpen *naplót* sosem vezetett, feljegyzéseit, melyek *önéletrajzi* indíttatásúak, utólag írta és tette naplószerűvé. Ezekben sajátos logikával, rengeteg önreflexióval tarkítva – olykor mentegetőzve, elképzelt vádaknak megfelelően – beszéli el egy-egy fontosabb esemény: a házasságkötés, az első szekszárdi látogatás apró történéseit, s ezeknek

²⁰² Sipos Lajos professzor szóbeli közlése alapján.

²⁰³ TÖRÖK, *Flóra*, i. m.

reá tett benyomásait. Ezen írásai ilyen értelemben leginkább az *emlékirat*nak lehetnének (egy személyesebb eseményre vonatkozó) változatai. Szervezőelvük az emlékezés logikája. Idetartozik a többször idézett *Naplóm 1921-ből*²⁰⁴, az *Első szekszárdi utamról*²⁰⁵ című írások, illetve egy kiadatlan töredék Babits betegágya mellől: *[Rosszul nézek ki!]*²⁰⁶. Mind a hosszabb lélegzetű, lélektani színezetű naplóműfajra, mind a szárazabb, tényszerűbb naptárműfajra igaz lehet Török Sophie esetében a következő keserű önvallomás: „S ez az egész naplóírás talán nem is más, mint kissé szánalmas erőlködés és harc az enyészettel.”²⁰⁷

Személyes naptárait meglehetősen szorgalommal vezette. A hagyatékban²⁰⁸ az 1911-es évtől kezdődően találhatók ún. előjegyzési naptárak, az utolsó 1945-ös. Ezek általában a naptár fentebb összegzett sajátságait viselik magukon. A legtöbb bejegyzés szűkszavú, címszószerű, egy-egy esemény jelzése csak – minden személyes, jellemző vagy értékelő mozzanat nélkül: többnyire egy-egy szó (emberek, társaságok, kávéházak, mozik, intézmények, helységek nevei) vagy hiányos mondat. Ott azonban, ahol szöveges bejegyzések ékeskednek benne, a naplóírás jellegét veszi magára, s olyankor, szétfejtve a műfaji kereteket, a lélek megjelenési formája lesz.

Akkor, amikor Török Sophie életművét áttekintettük, nemcsak a szépírói műveket vettük figyelembe, hanem egyéb, az írói életművet árnyaló, kiegészítő írásműveket is. Ilyennek számít minden „naplószerű” feljegyzése. Török Sophie ilyen

²⁰⁴ TÖRÖK, *Naplóm 1921-ből*, i. m.

²⁰⁵ Közli: Babits *Emlékkönyv*, szerk. Illyés Gyula, Nyugat, Bp., 1941.

²⁰⁶ OSZK Kt. Fond II/2365, itt a *Függelékben* olvasható.

²⁰⁷ TÖRÖK 2000:8–10.

²⁰⁸ OSZK Kt. Fond III/2364–2367.

jellegű írásai azonban többek az egyéni életmű kiegészítő függetlenségénél. Hiszen a Babits-filológia számos kérdésére csak az ő magánemberi feljegyzései, s különösen naptárbejegyzései adhatják meg a választ. Török Sophie naptárának irodalomtörténeti jelentőségét az adja, hogy betekintést nyújt Babits-csal való közös életének hétköznapijaiba. Török Sophie naptára a közös élet kronológiája. Noha nem kívülálló írta a maga objektív eszközeivel, dokumentatív értéke mégis felbecsülhetetlen. Az, aki Török Sophie-t, a művészt választja kutatása tárgyául, emberi dokumentumjellege miatt nem nélkülözheti ezeket a bejegyzéseket.

Ugyanakkor adalékokkal szolgál Babits Mihály műveinek datálásához, keletkezéstörténetéhez. Árnyalja képünket Babits-ról mint irodalomszervezőről. A Nyugat, a Baumgarten Alapítvány történetének számos fontos eseményét rögzíti a naptár. Közszerelplései – szerzői, felolvasói estek, rádiófelolvasások, irodalmi társaságok székfoglalói, ülései, rendezvényei – gondosan fel vannak itt tüntetve. Azonkívül Babits kapcsolattörténeti indexeként is kiválóan használható ez a naptár: megtudhatjuk hol, mikor, milyen ügyben találkozott pályatársakkal, politikusokkal, hivatali emberekkel, barátokkal, ismerősökkel. Lenyomozható, mikor és hogyan kezdődik, alakul és ér véget egy-egy barátság.²⁰⁹

A legteljesebben azonban életrajzi ismereteinket gazdagítja. Mikor, milyen betegség kényszerítette ágyba, hogyan alakult betegségének szomorú története, ki, mikor vizsgálta, hogyan diagnosztizálta; Babits hogyan viselkedett, mit érzett. Tanulságos egybevetést kínálnak az utolsó évek naptárbejegy-

²⁰⁹ Például a Németh Lászlóval történt szakítás napra pontosan meghatározható.

zései a már megjelent *Beszélgetőfüzetekkel*.²¹⁰ Megtudható a naptárból, mit csinált szabadidejében (síelt is, csónakázott is), milyen gyakran járt kávéházba, moziba, milyen filmeket szeretett, s még azt is: mire volt jó a mozi(!) –. Kibontakozik az esztergomi nyárilak története a vételtől az átalakításon, a legkülönbözőbb díszítéseken át az ott megforduló majd minden látogatóig. Nem is beszélve feleségével való kapcsolatáról: a már idézett orgianap, eljegyzés, nász, esküvő, a szerelmi együttlétek (és a félrelépések is) nyomon követhetők; a rokoni vizitek, az Ildikóval kapcsolatos események szintén. Nem kevésbé érdekes stúdium lenne megnézni, mi *nem* került bele, mi maradt ki a naptárból. Babits halálának időpontja azzal, hogy ilyen „üres hely” maradt: itt, a naptár szövegvilágában nyert sajátos jelentést.

A naptárak kéziratára, illetve a most megjelent könyvre (*Török Sophie naptárai 1921–1941*) a Babits Könyvtár és a Babits Kiskönyvtár sorozatának majd’ minden munkája hasznos hivatkozással utal. De ezeken kívül például egy kiválasztott év bizonyos hónapjainak bejegyzéseit dolgozza fel Buda Attila igényes filológiai tanulmányában.²¹¹ Várhatóan mostani, könyv formájában való megjelenésével a hivatkozások száma is megszaporodik majd. Felettébb érdekes lenne a naptárak teljes szövegre kiterjedő vizsgálata is, amely forrásként használná ugyan a textust, de Török Sophie-ról való tudásunk céljából, a naptár sajátos megvilágításába helyezve az írónőt. Bizonyos szempontú részletelemzést már Czeizel Endre orvos-genetikus is végzett a szövegen, melynek segítségével

²¹⁰ Nem is titkolt célja a jövőre megjelenő könyvnek, hogy társa legyen Belia kiadásának (BELIA 1980:I–II.).

²¹¹ BUDA Attila, *Történet a félelemtől avagy Török Sophie 1945. február–augusztus*, Új Dunatáj, 1996/3., 31–40.

Török Sophie magánéleti döntéseiről alkotott hipotéziseit kívánta bizonyítani.²¹²

A naplóíró, az emlékiró Török Sophie különösen érdekes jelenség. A naptárakat megjelentető kötet minden bizonnyal a Babits-filológia egyik fontos kézikönyve lesz. De alkalmasint a Török Sophie-jelenség iránt érdeklődőknek is kulcsot adhat ott, ahol vallomásos részek, betoldások, (ön)ellentmondások, intrikák, kérdőjelek és megfejtésre váró gyorsírás jelzik, hogy írójuk nem csak adatokat gyűjtött, hanem élt, benne „lélekezett” azokban a napokban, amiket „megírt”. Olyan szövegműveket alkotott naptáiraival és kisebb-nagyobb naplóival Tanner Ilona, amiket tulajdonképpen Török Sophie írt meg. A magánszemély és az író ezekben a kivételes szövegekben furcsán sandítanak egymásra, s olvasó legyen a talpán, vagy mégoly képzett irodalomtudós, aki – ahogy Kenyeres Zoltán mondja²¹³ – komolyan véve az etikai megfontolásokat, hajlandóságot érez meglátni ebben az irodalmi műfajban (is) az élményszerű emberi tartalmat.

Török Sophie naptárából mindmáig csak részletek, bizonyos szempontú, szűk szemelvények láttak napvilágot.

1992-ben jelent meg *Babits Mihály és Illyés Gyula levelezése*.²¹⁴ Ebben Takács Mária az összes Illyésre vonatkozó bejegyzést közzé kívánta tenni a naptárból. Ez a vállalkozás

²¹² CZEIZEL, *Aki költő akar lenni...*, i. m.

²¹³ KENYERES Zoltán, *Nyugat-legendák és az etikai esztétizmus = A Nyugat-jelenség*, szerk. Szabó B. István, Anonymus, Bp., 1998, 14.

²¹⁴ *Babits Mihály és Illyés Gyula levelezése. Dokumentumok 1929–1941*, szerk. Takács Mária, Tolna megyei Könyvtár, Szekszárd 1992.

hiányos lett, munkáját bántó félreolvasások, pontatlanságok tarkítják. Ugyanebben az évben jelent meg Téglás János szerkesztésében a *Jónás könyve* illusztrált kiadása,²¹⁵ mely közli Török Sophie naptárának a *Jónás könyvére* vonatkozó bejegyzéseit. Az 1996-os évszámmal, de 1997-ben, ugyancsak Téglás szerkesztésében megjelent *Naplójegyzetek*²¹⁶ hozza az 1921-es naptár bejegyzéseit. Ezek a *Naplóm 1921-ből* című emlékiratot²¹⁷ hivatottak illusztrálni. Legújabbban egy korábbi, a könyvpiacra ki nem került kiadványának²¹⁸ „piacképes” változatát²¹⁹ is sajtó alá rendezte, bővített anyaggal. Ebben helyet kaptak a Babitsék első és utolsó olasz útjáról beszámoló naptárbejegyzések.

Abból, hogy a naptárakat fentebb vázolt irodalomtörténeti jelentőségük inkább Babitshez kapcsolják, adódik, hogy csak a Babitscsal együtt töltött évek naptárai jelenjenek meg teljes szöveggel. Az 1942-es évtől pedig függelékként csak szemelvények. Az 1921-es évet megelőző időkből viszont – a nagy cezúra miatt,²²⁰ s azért, mert Babitscsal egyáltalán nem hozhatók összefüggésbe – semmit nem közlünk.

Ezért is választottam a *Török Sophie naptárai 1921–1941*

²¹⁵ *Jónás könyve*, szerk. Téglás János, Tótfalusi Nyomdaip. Szakközépisk. – Athenaeum, Bp., 1992 (kereskedelmi forgalomba nem került).

²¹⁶ TÖRÖK 2000:76–79., 100–104.

²¹⁷ TÖRÖK Sophie, *Naplójegyzetek*, szerk. Téglás János, Tótfalusi Nyomdaip. Szakközépisk. – Athenaeum, Bp., 1996 (kereskedelmi forgalomba nem került).

²¹⁸ *Török Sophie Babitsról*, szerk. Téglás János, Zrínyi, Bp., 1983 (kereskedelmi forgalomba nem került).

²¹⁹ TÖRÖK 2000

²²⁰ 1918–1920-ig vagy nem vezetett Török Sophie naptárt, vagy ezek elvesztek, esetleg magángyűjtemény részét képezik – talán a Koháry Sarolta által őrzött hagyatékban. Koháry művében olyan naptárból idéz (1916-os feljegyzés – KOHÁRY 1973:116), amely nem került be az OSZK állományába.

címet. A főszöveget lábjegyzetek kísérik. A könnyebb tájékozódás, az egymásra utaló szövegrészek, jegyzetek vagy bármely naptári nap gyorsabb elérése érdekében lap teteji ún. előfej (évszámot, hónapot feltüntetve) igazítja el az olvasót. A függelék Török Sophie válogatott naptárbejegyzéseit hozza az 1942–1945 közötti időszakból, a Babits halála utáni évekből. A könyvet öröknaptár, rövidítésjegyzék, név- és címmutatók, irodalomjegyzék és illusztrációk kísérik.

A kéziratot a lehető legteljesebb szöveg- és formahűséggel digitalizáltuk. A szöveghűség textológiai elvei, mellékjelezése legtöbbnyire a kritikai kiadások gyakorlatát követi. A formahűséget a naptárak szűk helyéből és a naptárírás műfaji karakteréből adódó, a folyóírással közléssel nem harmonizáló jelleg, ill. a bejegyzési gyakorlat sajátos „topográfiája” magyarázza. Sok esetben a naptár nyomtatott szövegét is, elrendezését is kihasználja a naptáríró. A naptárak szövegéhez sok helyütt kapcsolódnak gyorsírással megjegyzések, melyek nyilvánvalóan az avatatlan olvasó előtti titkosítás érdekében kerültek a naptár textusába. Ezeket feloldatlanul, csak a helyükre utaló [gyí] jelzéssel közöljük. Több részletet nagyítottam ki az azóta már elhunyt Schelken Pálma számára, aki korábban Szabó Lőrinc gyorsírással jegyzeteit fejtette meg.²²¹ Szakvéleménye szerint Török Sophie nagy valószínűséggel több írásrendszert is ismert, s azokból kontaminálta a magáét. Annyira sajátos írásmódszert dolgozott ki, hogy azt biztonsággal megfejteni nem lehet.

E sajnálatos hiányossága mellett is az itt következő szöveg – személyes előjegyzési naptár lévén – rengeteg intimi-

²²¹ L. Babits irodalomelméletének öt egyetemi előadása Szabó Lőrinc lejegyzésében = *Mint különös hirmondó. Tanulmányok és dokumentumok Babits Mihályról*, PIM –Népművelési Propaganda Iroda, Bp., 1983, 241.

tást közöl. Őszinte meggyőződése, hogy a tudományos célú szövegközlés nem rostálhat. Tanúságot tesz a szöveg magáról és magáért. Az olvasó, a kutató pedig értelmezni fogja a szöveget ugyancsak legjobb belátása és tudós felkészültsége alapján.

Ajánlom e művet elsősorban a Babits-kutatóknak, másodszorban mindennemű tudományos szakterület képviselőinek, egyetemi hallgatóknak és az érdeklődő olvasóknak.

Köszönetet mondok Sipos Lajosnak, aki munkám során legfőbb lelki és szellemi ösztönzőm volt, továbbá (elsősorban) azon Babits-kutatóknak, akiknek munkái – többek között – szerepelnek a szakirodalmi rövidítések jegyzékében. Külön köszönet illeti meg Láng Józsefet, az Argumentum Kiadó igazgatóját, aki bölcs pedagógusként és tapasztalt filológusként segítette a munka sajtó alá rendezését, illetve Tóth Magdaléna és Horányi Károly kiadói szerkesztőket finom ítéletű, igényes munkájáért.

Papp Zoltán János

A kéziratok leírása

Az alábbi naptárak, naptártömbök, naptárfüzetek az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárának Fond III jellel ellátott Babits-archívumában találhatók, a 2364–2367-es számmal ellátott dobozban kronológiai rendben csoportosítva. Török Sophie (a naptárak jegyzeteiben TS, ahogy Babits Mihály nevét BM monogrammal rövidítettük) 1935-től két-két naptárt vezetett. Úgy látszik, az előjegyzésekre használta nap mint nap az egyiket (elsődleges kézirat), a másikba pedig utólag tisztázatképpen kerültek át bejegyzések, emlékezetből kiegészítve, elhagyva a meg nem történt, de tervezett eseményeket, az eredeti szöveget szerkezetileg is, stilisztikailag is emendálva (másodlagos kézirat). A formahű digitalizálás ezeket a kéziratokat egyazon kronológiai helyre gyűjtötte össze, a másodlagos kéziratot soronként a margótól távolabb kezdve, naptári naponként közvetlenül az elsődleges kézirat után tünteti fel. Noha az átirat, a tisztázat magasabb textológiai értéke az *ultima manus* elve alapján fennállna, mégis a naptárak szövegvilága, formája, nyelvi pragmatikus jellegzetességei miatt az eredeti, az első megfogalmazást hordozó naptárszöveg került az első helyre (a margóhoz közelebb, s a naptári napok szerint fentebb), oda, ahova az egy kézirattal számoló naptári évek bejegyzései is kerültek.

1921 – OSzK Kt. Fond III/2364; 9,2 × 6,2 mm-es papírtömb; 56 fólióból álló, autográf (és BM-től származó), ceruzával írt kézirat, szegélye rongált.

- 1922 – OSzK Kt. Fond III/2364; 9,1 × 6 mm-es papírtömb; 54 fólióból álló, autográf, ceruzával és tintaceruzával írt kézirat, szegélye rongált.
- 1923 – OSzK Kt. Fond III/2364; 10,4 × 6,4 mm-es, barna keménypapír kötet; 81 fólióból álló, autográf, ceruzával és tintaceruzával írt kézirat, gerince rongált.
- 1924 – OSzK Kt. Fond III/2364; 10 × 6,5 mm-es, középbarna vászonkötet; 72 fólióból álló, autográf, ceruzával és barna tintaceruzával írt kézirat.
- 1925 – OSzK Kt. Fond III/2364; 10,3 × 6,2 mm-es, sötétlila keménypapír kötet; 65 fólióból álló, autográf, ceruzával és tintaceruzával írt kézirat, gerince rongált.
- 1926 – OSzK Kt. Fond III/2364; 10 × 6,5 mm-es, fekete keményvászon kötet; 73 fólióból álló, autográf, ceruzával írt kézirat.
- 1927 – OSzK Kt. Fond III/2364; 10 × 6 mm-es, karmazsinpiros keményvászon kötet; 73 fólióból álló, autográf, ceruzával és tintaceruzával írt kézirat.
- 1928 – OSzK Kt. Fond III/2364; 10,1 × 6,5 mm-es, piros keményvászon kötet; 74 fólióból álló, autográf, ceruzával és tintaceruzával írt kézirat.
- 1929 – OSzK Kt. Fond III/2364; 10 × 6,4 mm-es, vörösbarna keményvászon kötet; 72 fólióból álló, autográf, ceruzával és tintaceruzával írt kézirat.
- 1930 – OSzK Kt. Fond III/2367; 10 × 6,4 mm-es, sötétlila keménypapír kötet; 72 fólióból álló, autográf, ceruzával és tintaceruzával írt kézirat, gerince rongált.
- 1931 – OSzK Kt. Fond III/2364; 10 × 6,4 mm-es, bordó, bőrhatású keményvászon kötet; 73 fólióból álló, autográf, ceruzával, ill. barna és fekete tintával írt kézirat.
- 1932 – OSzK Kt. Fond III/2364; 10 × 6,3 mm-es, fekete, lakkozott műbőr hatású keményvászon kötet; 72 fólióból álló, autográf, ceruzával, ill. fekete és kék tintával írt kézirat.

- 1933 – OSzK Kt. Fond III/2364; 10 × 6,4 mm-es, sötétzöld műbőr hatású keményvásznon kötet; 72 fólióból álló, autográf, ceruzával, ill. barna, fekete és kék tintával írt kézirat.
- 1934 – OSzK Kt. Fond III/2364; 10 × 6,3 mm-es, világosbarna bőrkötet; 72 fólióból álló, autográf, ceruzával, ill. barna, fekete és kék tintával írt kézirat.
- 1935¹ – OSzK Kt. Fond III/2364; 14,7 × 10,8 mm-es papírtömb; 55 fólióból álló, autográf, ceruzával írt kézirat. Puha papír előlapja leszakadt.
- 1935² – OSzK Kt. Fond III/2364; 8,8 × 12,8 mm-es, karmazsinpiros keményvásznon kötet; 195 fólióból álló, autográf, ceruzával, ill. barna és kék tintával írt kézirat.
- 1936 – OSzK Kt. Fond III/2364; 14,7 × 9,7 mm-es papírtömb; 54 fólióból álló, autográf (és Babits Ildikótól származó), ceruzával és tintával írt kézirat. Erősen rongálódott, egy lapja elveszett.
- 1937¹ – OSzK Kt. Fond III/2364; 14,5 × 11,3 mm-es, keménypapír borítású spirálfüzet; 28 fólióból álló, autográf, ceruzával, tintaceruzával és barna tintával írt kézirat. Hátlapja rongált.
- 1937² – OSzK Kt. Fond III/2364; 9,9 × 7,2 mm-es, sötétzöld keményvásznon kötet; 196 fólióból álló, autográf, ceruzával, tintaceruzával, ill. barna és kék tintával írt kézirat.
- 1938¹ – OSzK Kt. Fond III/2364; 9,4 × 5,9 mm-es, karmazsinpiros keményvásznon kötet; 102 fólióból álló, autográf, ceruzával, tintaceruzával, ill. barna, fekete és kék tintával írt kézirat.
- 1938² – OSzK Kt. Fond III/2364; 14,1 × 11,2 mm-es, keménypapír borítású spirálfüzet arany könyvjelző masnival; 28 fólióból álló, autográf, ceruzával, tintaceruzával és tintával írt kézirat. Hátlapja rongált.
- 1939¹ – OSzK Kt. Fond III/2367; 9,9 × 6,4 mm-es, sötétzöld keményvásznon kötet; 60 fólióból álló, autográf, ceruzával, tintaceruzával, ill. barna és kék tintával írt kézirat.

- 1939² – OSzK Kt. Fond III/2364; 13,8 × 9,9 mm-es papírtömb, 53 fólióból álló, autográf (és Babits Ildikótól származó), ceruzával, tintaceruzával és tintával írt kézirat.
- 1940 – OSzK Kt. Fond III/2367; 10 × 6,4 mm-es, karmazsiniros keményvásznon kötet; 62 fólióból álló, autográf, ceruzával, ill. barna, fekete és kék tintával írt kézirat.
- 1941¹ – OSzK Kt. Fond III/2367; 10 × 6,4 mm-es, méregzöld műbőr hatású keményvásznon kötet; 46 fólióból álló, autográf, ceruzával és tintával írt kézirat.
- 1941² – OSzK Kt. Fond III/2364; 14 × 10,5 mm-es, puha papír borítású spirálfüzet; 64 fólióból álló, autográf, ceruzával és tintával írt kézirat, borítása levált. Szépie árnyalatú borítóján a Hangya szövetkezet grafikája és reklámszövege olvasható: „A Hangya jelmondata Isten Haza Család Munka”

A Függelékben szereplő kéziratok

- 1937 – OSzK Kt. Fond III/2365; 15,7 × 10,4 mm-es, puha papír (letéphető) jegyzettömb; 25 fólióból álló, autográf és idegenkezű (Basch Lóránt jegyzete kék tintaírással), ceruzával és barna tintával írt kézirat.
- 1943¹ – OSzK Kt. Fond III/2364; 12,2 × 8,1 mm-es, zöldesszürke papírborítású spirálfüzet; 37 fólióból álló, autográf, piros és grafitceruzával, ill. tintával írt kézirat.
- 1943² – OSzK Kt. Fond III/2367; 10 × 6,1 mm-es, közép-barna műbőr hatású keményvásznon kötet; 50 fólióból álló, autográf, ceruzával és tintával írt kézirat.
- 1944 – OSzK Kt. Fond III/2367; 7,7 × 5,2 mm-es, aranyozott szegélyű, közép-barna keményvásznon kötet; 32 fólióból álló, autográf, ceruzával és tintával írt kézirat.

1945 – OSzK Kt. Fond III/2364; 10,5 × 6,8 mm-es, méregzöld keménypapír kötet; 72 fólióból álló, autográf, tintával írt kézirat; gerince rongált.

1921

Tónika¹ 143–29Anyus² 61–32*naptárlap verzóján:*Megismerkedtem Mihállyal³19[19>]20. november 12.⁴” 29.⁵dec. 1.⁶” 26.⁷

¹ TANNER Antónia, Török Sophie (a továbbiakban TS) húga. A Magyar Kivándorlókat és Visszavándorlókat Védő Irodában dolgozott a VIII., Fiumei út 4. alatt. A név mellett telefonszám van feltüntetve.

² TANNER Béláné Weiszbrunner (Kögler?) Antónia, TS anyja. (Vö. BCSL2 2006:181–182)

³ BABITS Mihály (1883–1941), költő, TS férje (a továbbiakban BM). Az alábbiakban TS BM-lyal való első találkozásainak időpontjai olvashatók. Vö. *Naplóm 1921-ből* (TÖRÖK 2000)

⁴ TS másodszor kereste fel verseivel személyesen BM-t annak Reviczky utcai lakásában, de ezen alkalommal találkoztak először.

⁵ TS-t a BM-nál lakó Szabó Lőrinc fogadta, aki – a *Naplóm 1921-ből* szerint – lerothanta szerelmi ajánlataival. (TÖRÖK 2000:25., 37.)

⁶ Ez idő tájt körvonalazódott a Szabó Lőrincel való házasságkötés terve a Baross kávéházban, ahol egy alkalommal BM is felkereste őket. A *Naplóm 1921-ből* december 8-ára datálta az előbbieket. (TÖRÖK 2000:26)

⁷ Szabó Lőrinc karácsonyi meghívására ment fel a Reviczky u.-i lakásba. Itt tegeződtek össze, s kapta TS-tól BM a Mihályka becenevet.

1921.	jan.	7.
	”	10.
	”	11.
		stb.

Január

- 2 Lőrincz⁸.
Városi színház⁹
- 3 Pallay¹⁰ (Timon)
- 5 Pallay
- 6 Lőrinc, Corsó mozi¹¹
Central¹²

⁸ *Gáborjáni* SZABÓ Lőrinc (1900–1957), költő, műfordító. 1920-tól jelennek meg írásai a Nyugatban. BM-nál lakott a Reviczky u. 7.-ben 1920. július 2-től 1921 őszéig. Még 1921-ben feleségül vette Mikes Klárát, Mikes Lajos lányát. Kossuth-díjas (1957).

⁹ Valószínűleg az esti előadásra, Oscar Strauss operettjére, a *Búcsúkeringőre* mentek, melynek premierje 1920. december 29-én volt itt, a Városi Színházban vagy közkeletű nevén: Népoperában (Bp., VIII. Tisza Kálmán tér, ma: Köztársaság tér).

¹⁰ PALLAY Timon, ismeretlen; talán PALLAY Anna (1890–1970), balett-táncosnő, balettmester. 1907-től az Operaház magántáncosnője. 1918-ban saját tánciskolát nyitott Bp.-en. Valószínűleg a Pesti Vigadóban volt táncestje.

¹¹ Corso mozgó (V. Váci u. 9.) Korda Sándor 1916-os, *Fedora* (*Fehér éjszakák*) c. filmjét vetítette ezen a napon Berky Lilivel a főszerepben.

¹² „Központi”, később Centrál Kávéház (1887–1949/2000), ma: Bp., V. Károlyi Mihály u. 9. alatt. A 20. sz. első felében – az egyetemek, kiadók és központi állami intézmények közelsége miatt – törzsasztala volt itt az akadémikusoknak, egyetemi tanároknak, a folyóiratok szerkesztősegeinek, indulásától a Nyugatnak is.

- 7 Babitséknál¹³
 <Orgia> nap¹⁴.
 (Lőrinc és Komjáthy¹⁵
- 8 ×[↔]
 <Pallay>
- 9 {M. verseket olvasott fel
 a Recitativ¹⁶ kötetből.}
 [gyí]
- 10 <×>[↔]
 Babits, Lőrinc

¹³ BM ekkor a Bp. VIII. Reviczky u. 7.-ben lakott, megosztva lakását a fiatal Szabó Lőrincel.

¹⁴ „Jan. 7.én Mihály meghívott uzsonnára. Lőrincen kívül Komjáthy Aladár is jelen volt. [...]Ez a nap emlékezetes mindkettőnknek, úgy hívjuk: orgia-nap. Mert párnákat s szőnyegeteket terítettünk a földre, s mind a négyen ott telepedtünk le s csókoltuk egymást boldog összevisszaságban. Mihály diákos ügyetlenséggel és szenvedéllyel adta csókjait, Lőrinc diplomatikusan visszahuzodott – úgy látszik e percben tervezte el ő a mi házasságunkat – Komjáthy Ali követelte jussát, s emlékszem hogy többször idegesen löktem őt el magamtól, nem érdekelt ez a kedves szép kis fiú, testem-lelkem tele volt szédült örömmel: Mihály megcsókolt engem!” (TÖRÖK 2000:37–38.)

¹⁵ KOMJÁTHY Aladár (1894–1963), költő, író, magántisztviselő, könyvtáros. Az 1911/1912. tanévben BM volt az osztályfőnöke, magyar- és latin-tanára VII. osztályban. A BM által vezetett „Mátyás király önképzőkör”-nek Komjáthy volt a jegyzője a Magyar Királyi Állami Főgimnáziumban (ma: Könyves Kálmán Gimnázium). 1921–1944 között féltestvére, Szudy Elemér beosztottjaként dolgozott a miniszterelnökség sajtóosztályán mint előadó. 1918-tól jelennek meg írásai a Nyugatban, Baumgarten-díjas (1940).

¹⁶ BM verseskötete (Nyugat, Bp., 1916) – „Az orgia-napon, pénteken, január 7-én kaptam Mihálytól egy könyvet, a *Recitativ*ot, dedikációval!” (TÖRÖK 2000:40.)

- Est M¹⁷. Central
(Gaby De[li]s>]slys¹⁸)
- 11 <Edg.¹⁹> Central <[:M:]>
<írása>
[:M[ihály>]írása:|²⁰ *Eljegyzés*
Lukács bácsinál²¹
vacsoráztunk
- 12 <Lőrincz> |:Otthagyz:|tam a
hivatalt²². Mihál[:l:]yal
Lorinc[!] és Schöpflinnel²³
Lukács bácsinál
- 13 <Babits> Mihályhoz
költöztem.
*Nászéj*²⁴

¹⁷ Az Est („belvárosi”) mozgóban (V. Irányi u. 21.) ezen a napon *A párisi nő* c. Gaby Deslys-filmet vetítették.

¹⁸ Gaby DESLYS, eredeti nevén: Gabrielle Caire (1881–1920), francia táncosnő, revüszínésznő. Hosszú ideig a párizsi revük sztárja volt. Filmszerepeket is vállalt.

¹⁹ HELLER Edgár (1894–1955), festőművész, TS vőlegénye volt 1918-ban. Az 1917-es naptár 19. lapján (május 16.) volt betűzve hajtincse, mely elveszett. (Vö. 1924. 05. 16.)

²⁰ TS megjegyzése az *Eljegyzés* szóra vonatkozik. Valóban BM-től származik a bejegyzés, mint ahogy alább a *Nászéj* és az *Esküvő* szavak bejegyzése is. (Vö. 1921. 01. 13. és 1921. 01. 15.)

²¹ Talán Lukács Gyula vendéglője (V. Hajnal u. 8.), esetleg Lukács Soma panziója (VI. Anker köz 1.).

²² TS a Külügyminisztérium gazdasági osztályán volt irodasegéd-tiszt.

²³ SCHÖPFLIN Aladár (1872–1950), író, kritikus, irodalomtörténész, műfordító, kezdettől a Nyugat munkatársa, 1937-től szerkesztője, 1941-től a Magyar Csillag munkatársa és a Baumgarten Alapítvány kurátora. Baumgarten-díjas (1929, 1936), Kossuth-díjas (1949).

²⁴ BM bejegyzése. (Vö. 1921. 01. 11. és 1921. 01. 15.)

- 14 <Záborszky²⁵>
 15 Esküvő²⁶
M. írása.²⁷
 16 voltunk Anyá-
 méknál²⁸.
 mint „jegyesek”.
 21 Elutaztunk
 Szekszárdra²⁹, reggel
 23 Vacsora Nennénél³⁰
 29 hazajöttünk.

²⁵ Zábori ZÁBORSZKY István (1867–?), bíró, 1919-től igazságügy-minisztériumi helyettes államtitkár. TS mint családjuk régi barátjáról emlékezik meg róla *Naplóm 1921-ből* c. írásában. (TÖRÖK 2000:13.)

²⁶ A polgári esküvő a Bp. VIII. Állami Anyakönyvvezetőségen tartották meg, Szabó Lőrinc és Komjáthy Aladár tanúk előtt.

²⁷ TS megjegyzése az *Esküvő* szóra vonatkozik. Valóban BM-től származik a bejegyzés, mint ahogy ugyanezen a lapon az *Eljegyzés* és a *Nászéj* szavak bejegyzése is. Vö. 1921. 01. 11. és 1921. 01. 13.

²⁸ Lakásuk a VIII. Kálvária tér 18.-ban volt. Itt lakott TS házasságkötéséig.

²⁹ BM szülővárosába utaztak, kiengesztelni a joggal elégedetlen otthoniakat, akik az újságból értesültek csak a házasságról. L. TÖRÖK Sophie, *Első szekszárdi utamról* = TÖRÖK 2000:57–75. „A szekszárdi állomáson – olvasható TS 1941-ben, a *Babits Emlékkönyv*ben megjelent emlékirásában – Mihály öccse várt ránk s nem emlékszem még egy, az ünnepélyességében ennyire hiánytalanul boldog útra, mint amit most tettünk, a vasúttól a régi Babits-házig. A vármegye parádés hintója vitt minket, a bakon ünneplőbe öltözött hajdú feszített s mi alig győztük a csodáló és mosolygó köszöntéseket viszonzni – én úgy éreztem magam férjem mellett, mint bevonuló királynő. S tudom, ő is a boldogságnak alig ismétlődő perceit élte, hiszen tudom, mennyire esengett szülővárosa elismeréséért!”

³⁰ KELEMEN Ilona (1860–1943), BM nagynénje, édesanyjának testvérhúga.

Február

7 ×[↵]

Március

7 ×[↵]

8 Olasz út³¹. Reggel
a keleti expresssel
elíndultunk Bécs-
be, este értünk oda
9 <ma este> d.u. Bródy
Palival³² sétáltunk
és cipőt vettünk, este
tovább utaztunk.
10 Reggel Tarvisban³³
este Velencében³⁴
gondolával a Hotel

³¹ BM és TS nászútja. Eredetileg BM Szabó Lőrincsel tervezett olasz tanulmányutat. (Vö. TÖRÖK 2000:30.)

³² BRÓDY Pál (1898–1978), dramaturg, rendező, színigazgató. Jogász végzettségű. Bécsi emigrációjából hazatérte után 1922-től a Vígszínház dramaturgja, a következő évtől rendezője, 1929-től a Belvárosi Színház főrendezője, 1932-től a Magyar Színház társigazgatója Heltai Jenővel és Lengyel Menyhérttel. Bolyai Pál néven kritikákat írt a Nyugatba.

³³ Tarvisio, észak-olaszországi város. 1758–1918 között Habsburg-birtok volt.

³⁴ Velence (Venezia); olasz város, mely az Adriai-tenger északi részén, a Pó és a Piave folyók torkolata között húzódó mocsaras lagúnában fekszik. A várost sokszor illetik az „Adria királynője”, a „víz városa” és a „fény városa” jelzőkkel.

- 11 Metropolba³⁵. d.e
a St. Márk téren³⁶
és a Zanipolo temp-
lomban³⁷.
- 12 A doge palotában³⁸
és a Campanillén³⁹
Florián kávéházban⁴⁰
- 13 voltunk a Lidón⁴¹.
este a Teatro Ma-
libranban⁴² (Norma⁴³)
- 14 Mercerián⁴⁴, Florian
ban. Rialto
moziban
- 15 Reggel Velencéből |:gondolán:|⁴⁵
Firenzébe⁴⁶, megérk

³⁵ A lagúnákra néző, kivételes elhelyezkedéssel rendelkező Hotel Metropole a város egyik legfényűzőbb szállása, ahonnan a Szent Márk tér egy rövid sétával elérhető.

³⁶ Piazza San Marco, Velence központja.

³⁷ A dominikánus rend temploma.

³⁸ A dózse lakóhelye és a velencei állam hatalmi központja volt több száz éven keresztül.

³⁹ Campanile – a Szent Márk-bazilika közel 100 m magas harangtornya.

⁴⁰ 1720-tól fennálló rokokó kávéház.

⁴¹ A 10 km hosszú, 0,5 km széles sziget világhírű tengeri fürdőhely, 3 km-re a Szent Márk tértől.

⁴² Balett-, hangverseny- és opera-előadásoknak ad helyszínt a Malibran Színház.

⁴³ Vincenzo Bellini (1801–1835) operája (ősbemutató: 1831, Milánó).

⁴⁴ Az üzleti negyed hosszú bevásárlóutcája, mely a Szent Márk térig fut.

⁴⁵ Karcsú csónak hattyúnyakszerű, díszített orr- és fartökével.

⁴⁶ Firenze (Florentzia) a „reneszánsz bölcsőjeként” ismert nagyváros, Toscana székhelye és kulturális központja, az Arno folyó két partján terül el.

- délután a Hotel
Patriába.
- 16 <Pittiben⁴⁷.> Uffizi-
ben⁴⁸.
- 17 Pitti és Uffiziben
- 18 San Miniato⁴⁹
- 19 Fiesoleban.⁵⁰
- 21 kiköltöztünk
Fiesoleba.
- 23 a fiesolei [Fr>]San
Francesco klast-
romban⁵¹.

Hosszú ideig a Medici család uralta. 1865–1870 között az Olasz Királyság fővárosa volt.

⁴⁷ Pitti-palota (Palazzo Pitti): 205 m hosszú, monumentális palota a Pitti téren, Firenze történelmi központjában. A palota építését 1440-ben Brunelleschi kezdte el Luca Pitti megbízásából. A 19. század végén, illetve 20. század elején az olasz királynak szolgált lakásul, ha Firenzében tartózkodott. Benne kapott helyet a Galleria Pitti, amely Leopoldo és Carlo de Medici bíbornokoknak és II. Ferdinánd nagyhercegnek a gyűjteményéből áll.

⁴⁸ Az Uffizi-palotában a Nemzeti Könyvtár (Biblioteca Nazionale), a Toscanai Központi Archívum és az Uffizi-képtár kapott helyet. Ez utóbbi a Medici gyűjteményeiből keletkezett; művészeti kincseit és gazdagságát tekintve párját ritkítja. A képtárat az Arno bal partján levő Pitti-palotával hosszú folyosó köti össze, tele értékes gobelinekkel és más műtárgyakkal. Különlegesen gazdag festmény- és antikszober-gyűjteménye.

⁴⁹ San Miniato al Monte: 11. sz.-i, toscanai román stílusban épült firenzei templom, melynek névadója Szent Miniatus, a harmadik században élt keresztény vértanú.

⁵⁰ Firenzétől 6 km-re lévő, etruszk alapítású városka. Egyes feljegyzések szerint BM valószínűleg itt kezdett hozzá a *Halálfi* c. nagyregényéhez. (SÍPOS 1999 I:406.) Valószínűbb azonban, hogy már 1920 nyarán, Szekszárdon belekezdett. (*Halálfi* 2006 II: 13.)

⁵¹ A hajdani etruszk fellegvár helyén épült templom.

- 24 d.u. Fírenzében
 25 Monte Cecerin⁵²
 26 d.e. Fírenzében
 28 Reggel kocsival a
 firenzei vasuthoz,
 vissza Velencébe.
 29 Frari templomban⁵³
 30 Reggel el Velencéből
 délben Udinében⁵⁴
 31 Délben el Udiné-
 ből Bécsbe

Április

- 1 Reggel Bécsben
 d.e. Szegfű-
 nél[!]⁵⁵, d.ú. Kovácsnál⁵⁶
 ki lakást szerzett.

⁵² Monte Ceceri – Firenze melleti hegy, mely kellemes kirándulóhely és kilátópont.

⁵³ Santa Maria Gloriosa dei Frari – Szűz Mária Mennybemenetelének temploma, a ferences rend gótikus temploma jelentős Tiziano-festményekkel, szobrokkal és Canova síremlékével.

⁵⁴ Észak-olaszországi város a Roggia csatorna partján. Közlekedési és kereskedelmi csomópont, sokoldalú iparváros.

⁵⁵ SZEKFÜ Gyula (1883–1955), történész, publicista. 1909-től a bécsi udvari levéltár tisztviselője. 1916-tól egyetemi tanár Budapesten, 1927–38 között szerkesztette a Magyar Szemlét. 1946–48-ban moszkvai követ, majd nagykövet. 1941-től az MTA rendes tagja. 1920-ban a bécsi levéltárban gyűjtött anyagot *Három nemzedék* c. művéhez.

⁵⁶ KOVÁCS Kálmán (1900–1944) író, hírlapíró. 1925(?) óta Az Est-lapok zenei és színházi referense. Regényeket és színpadi műveket írt. Oszlálytársa és barátja volt Bródy Pálnak, akivel együtt volt emigrációban, és együtt is lakott Bécsben. Írt Kassák lapjába, a bécsi MÁ-ba.

- 2 ×[↵]
 d.e. Mihály Sze[g>]kfűnél
 d.u. Kovácsfal[!] és
 Fisch-sel⁵⁷ sétálni és
 kávéházban.
- 3 Reggel hajóval
 haza, este érkez-
 tünk, Lőrincz várt
- 4 a lakásban[↑]
- 27 ×[↵]

Május

- 24 ×[↵]
 <×>[↵]
- 25 <⊙>[↵]

Június

- 18 Ezen a nyáron Szek-
 szárdon voltunk, a
 Szöllőben laktunk⁵⁸, e na

⁵⁷ Talán FISCHMANN Leó (1884–?), 1923-ig az Egyesült Izzó bécsi fióktelepének igazgatója.

⁵⁸ BM-ék TS Szabó Lőrinczhez írott, 1921. augusztus 23-án feladott levelezőlapja szerint (MTA Kt) szeptember elejéig tartózkodtak itt. TS emlékirata szerint (*Első szekszárdi utamról*) BM itt kezdett hozzá *Halálfiái* c. nagyregényéhez. „Nyáron, ugyanezen évben, mikor visszajöttünk ide, Mihály itt a diófák alatt, a cenci néni öreg karosszékében ülve kezdte írni a *Halálfiait* [...]” (TÖRÖK 2000:73.) TS téved: BM már legkésőbb nászútjuk alkalmával nekilátott a munkának. L. 1921. 03. 19.

pon Anyiékna⁵⁹
névnap⁶⁰ uzsonna.

21 ×[↵]

Julius

15 ×[↵]

19 <①>

Augusztus

11 ×[↵]

Szeptember

8 ×

26 <①>

Október

2 ×

3 <×>

30 ×

31 <×>

November

26 ×

⁵⁹ BABITS Mihályné Kelemen Auróra (1854–1945), BM édesanyja.

⁶⁰ BM édesanyjának névnapját ünnepelték: június 19-e Hajnalkának, az Auróra név magyaros névváltozatának a napja.

1922

Január

- 1 Reggelig Karinthy
éknál¹. Délután
Kláráék².
- 12 Házasságunk
I év fordulójára
[↓]
- 13 16 vendég va-
csorán.
- 20 ×
- 30 Mihály először lett
rosszul. Ali³.
Itt volt Kuki néni⁴

Február

- 1 Operában⁵ voltunk
- 2 Mihály nagyon
rosszul lett

¹ KARINTHY Frigyes (1887–1938) író, költő, humorista; második felesége, BÖHM Aranka (1893–1944) orvos.

² MIKES Klára (1896–1978), Mikes Lajosnak, Az Est lapok irodalmi szerkesztőjének, műfordítójának a lánya. 1921-től Szabó Lőrinc felesége.

³ Komjáthy Aladár (vö. 1921. 01. 07.) beceneve.

⁴ TS édesanyjának közeli barátnője.

⁵ A Magyar Királyi Operaház (VI. Andrassy út 22.) ezen a napon Wagner *Siegfriedjét* adta.

- 3 Lefeküdt.
Orvos először.
- 4 ” 2.
Karlsb⁶.[↵]
én[↵]
- 5 3. 4. Ali
- 6 Székács tanár⁷
orvos 5. 6.
- 7 7.
- 8 8. 9.
- 9 10. 11. Székács
és Benedikt⁸.
Payor[!] szanat⁹.
- 10 Röntgen. 12.
13. |:meg[j]ött:| anyi
- 11 14. 15. haza-
jöttünk a szana-
toriumból
- 12 16.

⁶ Karlsbad, cseh gyógyfürdőhely, illetve *itt* az erről elnevezett kúra: glaubersó hashajtóként, húgyhajtóként, ill. Károly-sóként ivókúrára.

⁷ SZÉKÁCS Béla (? –1923) udvari tanácsos, belgyógyász főorvos a Szent Rókus Kórházban. Haláláig, közel egy évig ő lett BM kezelőorvosa. („...*kínok és álmok közt...*” 2004:124.)

⁸ BENEDICT Henrik, orvos, egyetemi tanár, a Szabolcs utcai Pesti Izraelita Kórház igazgató-főorvosa, az V. Sas u. 25.-ben rendelt.

⁹ Pajor Vízyógyintézet és Szanatórium Rt., Pajor Sándor szanatóriuma, mely a VIII. Vas u. 17. alatt működött. Székács és Benedict a tüzetesebb kivizsgálás érdekében döntöttek a szanatóriumi elhelyezés mellett. BM febr. 9–15 között tartózkodott a szanatóriumban, ahol röntgenfelvételt is készítettek róla. („...*kínok és álmok közt...*” 2004:7., 124–125.)

- 13 17. Wetti¹⁰ belé-
pett.
14 18.
15 <x>
16 19. × <anyi>
<elutazott.>
17 Anyí elutazott
Mihály fölkel.¹¹
18 20.
19 karlsbadí
k. Mih
21 21.
23 22.
24 <22> voltam
Scipiadesnél¹²
26 23.

Március

- 2 24.
5 25.

¹⁰ Wetti cseléd.

¹¹ „Én most lábadozó vagyok – írja BM Szilasi Vilmosnak febr. 25-én –, alig szabad mozognom, dolgozni semmit, karlsbadi kúrán és diétán élek. A betegségem komplikált volt, az orvosok maguk sem voltak tisztában vele, állandó nagy lázam és tűrhetetlen fájdalmaim voltak.” (Idézi: SIPOS 1999 I:415.)

¹² SCIPIADES Elemér (1875–1944), szülész-nőgyógyász. 1922-től tan-
székvezető professzor a pécsi orvosi karon. Budapesten az V. Kecskeméti
u. 19. alatt rendelt. TS ez idő tájt mindent megtett annak érdekében, hogy
teherbe essen.

- 8 Abbahagytuk
 a fűtést. |:2 napra:|
 Omnia¹³, hindú |:siremlék:|¹⁴
- 9 26.
 Itt volt Komjáthy
 Laci¹⁵
- 10 Kultur mozgó¹⁶.
- 11 Először [k>]Kaposy
 nál¹⁷
- 12 2. id.Kapo-
 syéknál¹⁸, Klá-
 ráéknál.
- 13 3. Aliéknál¹⁹.
 Omniában²⁰.
- 14 Csarnokban.
- 15 × | Kláraék

¹³ Omnia Mozgóképpalota (Bp. VIII., Sándor, ma: Gutenberg tér 4.)

¹⁴ Joe May kétrészes filmjének első részét vetítették, *A túlvilág vándora* címmel. A német melodráma főszereplői Conrad Veidt és Mia May voltak.

¹⁵ Komjáthy Aladár (l. 1921. 01. 07.) testvére.

¹⁶ Kultur Színpad (Bp. IX., Kinizsi u. 16.)

¹⁷ KAPOSY Ferenc (1891? –?), BM-ék Budára költözéséig BM házi-
 orvos, Kaposy József fia. A székesfővárosi alkalmazottak Segítő Alapjának
 belgyógyász szakorvosa, majd főorvosa. A Bp., VIII. József krt. 63., majd
 a Szigetvári u. 15. sz. házban rendelt.

¹⁸ KAPOSY Klein József (1863–1922) rk. áldozópap, irodalomtörténész,
 Dante-kutató. 1898–1906-ban a Szent István Társulat igazgatója. 1904-ben
 pápai titkos kamarássá nevezik ki, de két évvel később minden tisztségéről
 lemond, és kilép az egyházból, hogy megnősülhessen. A Nyugatban BM
 búcsúztatja. (*Kaposy Józsefről*, 1922/22.)

¹⁹ Komjáthy Aladár (vö. 1921. 01. 07.) és felesége, Füzessey Mária tanárnő.

²⁰ Az Omnia moziban ezen a napon a *Hindú síremlék* második része,
Az esnapuri királytigris ment. (L. 1922. 03. 08.)

- 16 2[6>]7. Kláraék,
Beck²¹, Rupprecht²²
- 17 Anyus.
- 18 Mihály felolva-
sásán²³ Klár[i>]ával.
Nahalkó éknál²⁴.
- 19 Gaál Mózeseknél²⁵
2[7>]8.
- 20 Moziban.
Beck Gyula
- 22 Centralban.
moziban
- 23 Egyh. esküvő²⁶ <4.> 4.
Itt voltak: Karínthy
Tóth Á.²⁷ Nagy Zoltán²⁸

²¹ BECK Gyula, a váci főgimnázium VI. oszt. tanulója 1919 márciusában levélben kereste meg BM-t, biztosítva őt tiszteletéről, amiért szerepet vállalt a Tanácsköztársaság intézményeiben.

²² MARCONNAY *Rupprecht* Tibor (1896–1970), költő, író, műfordító, újságíró. Verseit 1921-től közölte a Nyugat. BM írt előszót 1922-es, *A túlradó élet* c. verseskötete elé.

²³ BM a Zeneakadémián tartott előadást az angol irodalomról.

²⁴ NAHALKÓ Tibor, ügyvéd, BM-ék szomszédja.

²⁵ *Baróti* GAÁL Mózes (1863–1936), ifjúsági író, pedagógus; a tisztviseelőtelepi főgimnázium alapítója és első igazgatója (1904–18). Számos népszerű, főként történelmi tárgyú ifjúsági művet írt. BM az ő hívására lett tanára az intézménynek, ahol 1912. nov. 13-a és 1915 dec. 31-e között dolgozott.

²⁶ Az egyházi esküvőre a rokonok, mindenekelőtt a vallásos nagynéni, Nenne kérésére került sor a Baross utcai katolikus templomban, a VIII. Mária Terézia (ma: Horváth Mihály) téren.

²⁷ TÓTH Árpád (1886–1928), költő, műfordító, újságíró. A Nyugat kezdetől közli verseit. 1921-től Az Est szerkesztője.

²⁸ NAGY Zoltán (1884–1945) költő, író, kritikus. Polgári foglalkozása szerint ügyvéd. 1924-ben sokat segített BM-ék esztergomi házvétele ügyében.

- 24 Bródy Pálí
 25 5.
 26 6. Schöpflinek|:nél|
 27 7.
 28 8.
 29 9. Tánciskolá|:ban|
 30 10. Kláráék.
 31 Kláráéknál.
 Király Gyurinál²⁹

Április

- 1 Vendégek: Nahal-
 kóék Márta³⁰
 Horváth[!] H.³¹ 3 f.ember
 2 Karinthy és
 [m>]Móriczék³².
 Anyus.
 3 11. Omnia³³.
 4 Ali

²⁹ KIRÁLY György (1887–1922), irodalomtörténész, műfordító. 1919-től a Nyugat főmunkatársa. A Többek között idején régi magyar irodalmat tanított a bp.-i egyetemen, majd megfosztották állásától ugyanúgy, mint BM-t. Tüdőbajban halt meg.

³⁰ TANNER Márta, TS húga.

³¹ HORVÁT *Lemberger* Henrik (1877–1947), költő, műfordító, zeneesztéta. BM barátja. Magyar–német szakos tanár. Tanított Lippán, Nagyváradon, majd 1912-től kereskedelmi iskolában Budapesten, illetve könyvtáros volt a Pedagógiai Könyvtárban. Főként a nyugatosok, köztük BM több versét lefordította németre.

³² MÓRICZ Zsigmond (1879–1942), író, szerkesztő. Kezdettil a Nyugat munkatársa, 1929-től 1933-ig társszerkesztője BM mellett.

³³ Két amerikai filmet vetítettek ezen a napon az Omnia moziban: az *Amerika lázban* c. riportertörténetet és az *Ó, drága Bessie* c. vígjátékot.

- 5 12. Kláraék-
nál.
- 6 13. Hangversenyen
Schöpflin nálunk.
- 7 14. Irénnél³⁴.
Kláraék.
- 8 15. Anyusnál.
Angyalka³⁵ ér-
kezett.
- 9 ×
- 10 Csukli Mária.³⁶
Csemezéknél³⁷ és
Landereréknél³⁸.
- 11 <16.> Osztrigás Mici³⁹
<Anyusék>

³⁴ KRISTÓF Irén (1887–1968), TS kollégája és barátnője a Külügyminisztériumból. Éveken át a Nyugat titkárnője, később műfordító, a milánói konzulátus munkatársa. Armando Tiplaldival lefordította BM regényét, *A gólyakalifát*. (SIPOS 1999 II:789.)

³⁵ BABITS Angyal Irén Sarolta (1886–1935), BM testvérhúga. Angelikaként anyakönyvezték, hivatalos megszólításokban Angéla néven szerepel, de még tágabb környezete is Angyálnak, Angyusnak hívta. 1908-tól a szekszárdi polgári leányiskolában rendes tanárként biológiát és testnevelést tanított. (BCSL: 36.)

³⁶ CSUKLY Mária tanár. Valószínűleg már ez idő tájt, de az 1930-as években bizonyosan a Szekszárdi Államilag segélyezett Községi Polgári Leányiskolában tanított.

³⁷ *Galántai* CSEMEZ József (1855–1929). Előbb Pécsen, majd Nagyban gimnáziumi tanár, 1897–1920-ban a bp.-i áll. Erzsébet Nőiskola Polgári Iskolai Tanárképző Főiskolafizika tanszékének rendes tanára, majd főiskolai igazgató. Felesége: BUDAY Mária (1866–1947), BM távoli rokona.

³⁸ LANDERER Elza Margit (1886–1952), Babits Angyal fiatalkori barátja; férje Tóth István.

³⁹ Georges Feydeau operettjét, az *Osztrigás Micit* a Vígyszínház játszotta,

- 12 [Angyus>]16. Anyusék.
Ali
- 13 Angyus elutazott
Csemezék – Timár
Virgil⁴⁰ megjelent.
- 14 17. Lander[er]ék.
- 15 © Klaráékkal
Hüvös völgyben
- 16 Anyusék ebé-
den: Aliéknál.
18.
- 17 Klaráék
vacsorán.
Nevelősek⁴¹.
- 18 Horv. Henrik, 19.
Pubi⁴², Tonika
<Karinthyéknál>

Varsányi Irénnel, Vendrey Ferencsel és Hegedűs Gyulával a főbb szerepekben. Ebben a reprízben kisebb szerep jutott K(osztolányiné) Harmos Ilonának is.

⁴⁰ BM, *Timár Virgil fia. Iskolai történet*, Athenaeum, Bp., 1922; a kötet felosztása szerint a regényt öt novella követte. 1921. júl. 1-jei számában a Nyugat a teljes szöveget közölte *Iskolai történet három részben* alcímmel. „Hangjában rejlik a líra – írta Kosztolányi a Nyugatban –, az elbeszélés igazi lírája, az erő pedig kerekded, önmagába zárt, tökéletes szerkezetében, mely Thomas Mann velencei novellájához hasonlítható.” (SIPOS 1999 I: 397.)

⁴¹ *Nagyidai és göncruszkai* NEVELŐS Lajos (1869?–1935) királyi segéd-tanfelügyelő Kassán, majd 1919-től Miskolcon, 1924-től Fejér vármegye tanfelügyelője. Felesége: *dabasi* HALÁSZ Gizella (1875–1943?) polgári iskolai tanár, BM unokatestvére.

⁴² TANNER Béla (1899–1979), TS öccse. Jogász, törvényszéki bíró, majd az 1950-es években fényképész kisiparos. 1914–1917 BM tanítványa a tisztviselőtelepi (Józsefváros) főgimnáziumban (később Széchenyi Gimnázium).

- 19 20. Karinthék
Anyus.
- 20 feküdtem 6
napig
- 21 21.
- 22 Kláraék.
- 23 22. Szudyéknál⁴³
- 24 Horv. H. Sárközy[!]⁴⁴
Márta.
- 25 23.
- 26 Ali Horváth H.
Centralban.
- 27 24. Szabó L.
Horv. H. Tur-
csányi⁴⁵.
- 28 Király Gy. teme-
tésén.⁴⁶ Schöpflin|:ék:|

⁴³ *Szudi és Darázs* SZUDY Elemér (1880–1940) jogász, újságíró, miniszteri tanácsos, Komjáthy Aladár féltestvére. 1918-tól a Magyar Királyi Miniszterelnökség helyettes sajtófőnöke, 1928–1932 között sajtófőnöke. 1927-ben tanúként szerepelt BM nyugdíj-felülvizsgálatának tárgyalásán. (Vö. JANKOVICS 2001:187)

⁴⁴ SÁRKÖZI György (1899–1945), költő, író, műfordító. 1918-tól a Nyugat munkatársa. 1919–38: az Athenaeum lektora. A kiadó szerkesztőjeként 1924-ben ő szorgalmazta BM *Halálfi* c. regényének, majd 1938-tól tizkötetes összegyűjtött munkáinak kiadását. 1927-ben részt vett a Pandora szerkesztésében, 1935–38-ban a Válasz szerkesztője. A Márciusi Front egyik szervezője. Munkatáborban halt éhen.

⁴⁵ TURCSÁNYI Elek (1889–1944), költő, író, fővárosi főjegyző volt. Kosztolányi, Karinthy, Tóth Árpád baráti köréhez tartozott. Öngyilkos lett.

⁴⁶ Király György temetésére délután 3 órakor került sor a Kerepesi temetőben. A Nyugat nevében Babits Mihály, a Független Szemle és az Ethika Könyvkiadó nevében Benedek Marcell, tanár barátai nevében Lehel István, volt tanítványai nevében Pál László mondott búcsúztatót.

- 29 25. Horv. H.
Bródyék es-
télyén

Május

- 1 26. Central
Moziban,
2 27.
3 mozi, Central
Orsz. Casínoban⁴⁷
vacsora
4 28.
7 2[8>]9. Vasár.
cukrászda
8 [29>]30.
9 3[0>]1. Kaptuk a
kis Angórát.
10 Ali. Moziban
Ⓢ
11 + fogorvosnál
3[1>]2.
12 Lőrincz vacsorán
Hangversenyen.
13 Anyusnál.
3[2>]3.
14 moziban.
15 Csarnokban.
34.
16 Ali ebéden.
Ⓢ

⁴⁷ Országos Casino (Bp. V., Semmelweis u. 4.)

- 17 Húsmérgezésünk
vult.
3[4>]5.
- 18 3[5>]6. Klaráék.
①
- 19 Klaráékkal mo-
ziban
3[6>]7
- 20 Ali ebéden. Hor-
váth H. Alival
Szigeten.
①
- 21 38. Anyusnál.
- 23 39. Népligetben.⁴⁸
Márta, Bródy Pali
- 24 Ali ebéden.
Horv. Henrik.
Klaráéknál.
- 25 40. Márta.
- 26 {Horvát, Nagy Z. Bródy
Tóthék⁴⁹, Kosztolányiék⁵⁰}

⁴⁸ A X. kerületben lévő Népliget Budapest legnagyobb közparkja, végleges méretét 1942-ben érte el. A Mutatványos téren többek között Kemény Henrik Bábszínháza és Közép-Európa legnagyobb és leghosszabb hullámvasútja szórakoztatta a munkásosztály közönségét. Az 1930-as évektől egészen a 1980-as évekig rendeztek a Népligetben autó- és motorversenyeket. Itt található az 1977-ben megnyitott Planetárium is, melynek 23 m átmérőjű kupolájában csillagászati előadásokat és zenével kísért lézerbemutatókat tartanak.

⁴⁹ Tóth Árpád és felesége, LICHTMANN Anna (1895?–1967), tisztviselő.

⁵⁰ KOSZTOLÁNYI Dezső (1885–1936), költő, író, műfordító, és felesége, GÖRÖG Harmos Ilona (1885–1967) színésznő, író.

Míkésék⁵¹, Szabóék

Márta, Schöpflin

①

27 Horv. H. Anyus

Tónika, Ali

28 Horv. H. d.e.

korzón. első fehér
ruha.

29 41. Beck Gy.

30 Ali ebéden. Angol

parkban⁵².

①.

31 42. Anyusnál.

Junius

1 Mártus

2 Karinthyék, Kosztolányiék

Tothék, Míkésék, Lőrincék

Nagy Z. Bródy P. Márta

3 Horv. H. Ali. 43.

Lőrincéknél. Városli-

⁵¹ MIKES *Misek* Lajos (1872–1930) lektor, író, műfordító. Az Est-lapok irodalmi szerkesztője, az 1920-as években az Athenaeum irodalmi lektora. Több tehetséges fiatal íróat segített útjára, pl. vejét, Szabó Lőrincet. Rövid ideig a Baumgarten Alapítvány tanácsadói tisztjét is viselte. Harmadik felesége (1918-tól) HAVAS Irma.

⁵² Az Angol Park Rt. működtetésében álló, a pesti Vurstlit egyre inkább kiszorító szórakoztató kombinát, mely az igényesebb szórakozásra vágyók számára létesült, magas technikai színvonalú játékaival (amerikai magasvasút vagyis hullámvasút, sikló, elvárásolt kastély, repülő körhinta) fényesen berendezett és körülkerített szórakoztató centrummá vált. Államosítása után, 1950-ben a Vidámpark nevet kapta.

- getben.⁵³ Monte Christo
mozi⁵⁴
- 4 Horv. H. ebéden
Lőrincék.
⊙.
- 5 +. Horv. H.
- 6 Lőrincékkel
moziban. Central
- 7 44. Anyusnál.
Este Irén és
Margit⁵⁵.
- 8 Horv. H.
- 9 Schöpfliné⁵⁶, Mikes
Kosztolányi, Karinthy
Tóth, Lőrinc, Nagy
- 10 Centralban.
Szilasi Ferenc⁵⁷.
- 11 45. Kaposy dok
toréknál.
⊙.

⁵³ A Városliget Budapest második legnagyobb közparkja, 100 hektáron terül el a XIV. kerületben. A millennium idején épült meg a Hősök tere, a Vajdahunyad vára, majd a Városligeti tó, a Műjégpálya, a Fővárosi Állat- és Növénykert, a Vidámpark, a Fővárosi Nagycirkusz, a Széchenyi fürdő, a Szépművészeti Múzeum és a Műcsarnok. Itt található a Közlekedési Múzeum és a Petőfi Csarnok is.

⁵⁴ A *Gróf Monte Christo* c. kétrészes film ment ezen a nyáron a mozikban, többek között a Carmen mozgóban (VII. Erzsébet krt. 8.)

⁵⁵ Massányi Margit. L. 1922.06.12.

⁵⁶ Schöplin Aladár és felesége, Schöpflin Aladárné Maderspach Irén.

⁵⁷ SZILASI Ferenc dr., jogász, Szilasi Vilmos filozófus, vegyész öccse. (Vö. 1922. 07. 21.)

- 12 sósfürdő.
Massányi Margit⁵⁸
- 13 46. Anyus, Tónika
Márta és Nahal-
kóék uzsonnán.
- 14 Fekszem.
- 15 Lőrincék.
- 16 {Osvát⁵⁹, Gellért⁶⁰ Lackó[!]}⁶¹
Szabó L. Bródy Pál}
Horváth H. Nagy Z.
Tóth Arpád, Márta
- 17 ©
- 18 Horv. H. Lőrinc.
Kláraékkal a
Népligetben.

⁵⁸ MASSÁNYI Margit, polgári iskolai tanárnő, BM tanítványa volt (?). Verseit elküldte BM-nak.

⁵⁹ OSVÁT Roth Ernő *Ezékiel* (1876–1929), szerkesztő, kritikus, író. A Magyar Génusz és a Figyelő szerkesztője, majd a Nyugat alapító szerkesztője. Baumgarten-díjas (1928). Öngyilkos lett.

⁶⁰ GELLÉRT *Goldmann* Oszkár (1882–1967), költő, újságíró, szerkesztő. 1920-tól a Nyugat társszerkesztője, 1921-től főmunkatársa. A folyóirat adminisztratív ügyeit intézte. Baumgarten-díjas (1933, 1934), Kossuth-díjas (1949).

⁶¹ LACZKÓ Géza (1884–1953), író, műfordító, szerkesztő. Kezdetől a Nyugat munkatársa.

- 19 Pisti⁶² Szekszárdról.
Martyn Ferenc⁶³.
①
- 20 Martyn F. Klá-
ráékkal és Graf
Feren|:c|cel⁶⁴ Buchbau-
ernál[!]⁶⁵ vacsorázni.
- 21 Martyn F. Lőrinc
Toth Á. Bródy
Pál. Beck Gyula
①.
- 22 Martyn F. Ieraj-
zolt. Beck Gyula.
- 23 Schöpflin, Kosztolányi
Karinthy, Toth, Szabó
Bródy, Móricz Ho[r]vát
Elek A⁶⁶. Sárközy
Baross kávéházban⁶⁷

⁶² BABITS István (1895–1983), BM öccse, jogász. 1916-ban orosz hadifogságba esett, ahonnan csak 1920-ban szabadult, Japánt megjárva tengeri úton tért haza. 1922-ben gyakornokként tiszteletbeli aljegyző lett Szekszárdon, 1923-ban megyei aljegyző, 1929-ben feleségül vette Stockinger Györgyit, 1935-ben megyei másodfőjegyző, 1937-től árvaszéki ülnök. 1946-ban nyugdíjazták. (BUDA 2005:595–672.)

⁶³ MARTYN Ferenc (1899–1986), festő, grafikus, illusztrátor. Kossuth-díjas (1973).

⁶⁴ GRAF Ferenc, bornagykereskedése volt Budafokon, nála lakott Szabó Lőrinc 1919-ben a VI. Podmaniczky u. 31.-ben.

⁶⁵ Bruckbauer Mátyás vendéglője (II. Pasaréti út 25.)

⁶⁶ ELEK Artúr (1876–1944), művészettörténész, író. Kezdetől a Nyugat munkatársa. Baumgarten-díjas (1929, 1930, 1931).

⁶⁷ Baross kávéház (189?–) VIII. József körút 45. Helyén ma étterem és bisztró működik. BM-ék törzshelye.

- 24 Gellért hegyen.
Horvát H. Nagy
Zoltán
- 25 Kláránál.
Fenyőéknél⁶⁸ Már-
fyékkal[!]⁶⁹.
- 26 Ali [:nálunk aludt.:] Rosszul vol-
tunk.
- 27 Ripl-Rónai[!]⁷⁰ műter-
mében. 47. Anyus-
nál. Horvát H. Ba-
ros[s]ban. Pisti elu-
①. tazott.

⁶⁸ FENYŐ *Fleischmann* Miksa (1877–1972), kritikus, szerkesztő, közgazdasági író, jogász. 1903-tól a GYOSZ (Gyáriparosok Országos Szövetsége) titkára, 1917–1938 között igazgatója. Kezdetől a Nyugat szerkesztője (1917-ig), 1914–1925: társkiadója, 1921–1929: főmunkatársa. Jelentős mértékben járult hozzá a folyóirat pénzügyi forrásainak biztosításához. 1931–35-ben pártonkívüli ögy. képviselő. 1948-ban emigrált: Rómában, Párizsban, 1953-tól New Yorkban, végül 1970-től Bécsben élt. Felesége: SCHÖFFER Aurélia (Rella). Visszaemlékezése, naplója, regénye jelent meg.

⁶⁹ MÁRFFY Ödön (1878–1959), festőművész, grafikus. Ady barátja, majd özvegyének, Csinszkanak (1894–1934) második férje (1920-tól). A MIÉNK tagja, a Nyolcak alapító tagja (1908). A KÚT (Képzőművészek Új Társasága) alapító elnöke 1924-től. 1928-ban nagy sikerű kiállítást rendezett New Yorkban, majd az Ernst Múzeumban (1928, 1930, 1958). 1947-ben állami nagy aranyéremmel tüntették ki. 1922-ben a Helikon Szalonban mutatta be műveit. [betartanám az események időrendjét, ezt még a New York-i előtt említeném!]

⁷⁰ RIPPL-RÓNAI József (1861–1927), festőművész, grafikus, iparművész. 1887-től Franciaországban élt. Hazaköltözése évében, 1900-ban nagy kiállítást rendezett a Royal Szállóban. 1902-ben Kaposvárt telepedett le. Utolsó korszakában, mely az Ernst Múzeumhoz kötötte, többnyire csak pasztelleket készített. Híres íróportréi közül való a BM-ről 1923-ban készített pasztell.

- 28 Anyus ebéden. özv.
Király Györgynénél⁷¹,
Irénnél.
Ⓢ.
- 29 Kláraék. Mikesék-
nél. Budai vendég-
lőben⁷² vacsora.
- 30 Csarnokban. Horvát,
Gellért, Osvát, Kláraék
Schöpflinné, Márta,
Tóth Nagy Z. Ali.
Ⓢ.

Július

- 1 Wetti kilépett
Kláraéknál
vacsorán.
- 2 Ali ebéden. Állat
kertben Klarával
Mancival⁷³, Alival
és Mikes Gyurival⁷⁴.
|:+:|

⁷¹ KIRÁLY Györgyné, Király György özvegy édesanyja.

⁷² Valószínűleg a Budai Vigadóról van szó, II. Corvin tér 8.

⁷³ MIKES Margit, Szabó Lőrincné Mikes Klára testvére.

⁷⁴ MIKES György, vegyészmérnök, Mikes Klára féltestvére.

- 3 Menetjegyiroda
Hangliban⁷⁵. Kert
mozi⁷⁶, tejszarnok
- 4 Tónika Pozsonyba
utazott. Hangliba|:n:|
Horv. Henrik.
- 5 Anyus, Márta, Klá
ráék. Propelleren⁷⁷
Margitszigetig.
- 6 Schöpflinéknél.
Vágóéknál⁷⁸
reggelig.
- 7 Klaráéknál.
- 8 Külügyben⁷⁹.
Anyusnál.
①.
- 9 ①.
Tó terraszon⁸⁰.

⁷⁵ „Hangli kiosk” (és kávéház), Hangl Márkus osztrák származású pincér Vigadó téri kávéháza és „lacikonyhás” nyári pavilonja, melyet a tér közepén lévő teraszon állítottak fel. (1932 végén bontották el.)

⁷⁶ Kert mozi: VII., Aréna út (ma: Dózsa György út) és Vilma királynő út (ma: Városligeti fasor) sarkán.

⁷⁷ Átkelésre használt kis folyami csavargőzös.

⁷⁸ Valószínűleg VÁGÓ Weinberger Béla (1871–1931), színész, a Magyar Színház főrendezője. Marosvásárhelyen kezdte színészi működését. 1903-ban jött Bp.-re, előbb a Király Színház, majd a Magyar Színház tagja.

⁷⁹ A Külügyminisztérium volt TS házasságkötése előtti utolsó munkahelye.

⁸⁰ Tóterasz étterem, később Golden Tóterasz étterem, ma: Lízse Tóvendéglo, XIV., Olof Palme sétány 5.

- 10 Menetjegyiroda
este
Spolaritsban[!]⁸¹.
- 11 Klaráék. Horv[i>]át
Henrikkel szige-
ten.
- 12 Anyus és Henrik.
- 13 Anyus, Márta és
Henrikkel a Beketov
cirkuszban⁸².
- 14 Délután Hűvös-
völgyben.
- 15 @. Csohány nőorvosnál⁸³
Klaráék.
- 16 Este Spolarits-
ban.
- 17 [m>]Menetjégy iroda
Csarnokban.
Miklós Andornál⁸⁴
{Anyus és M. vacso-
rán}
- 18 Klaráék.

⁸¹ Spolarich kávéház (1910–1945), Spolarits György kávéháza a VIII. József krt. 37–39. alatt.

⁸² A Beketov-cirkusz 1900-ban létesült az 1896-ban alapított Wulf-féle cirkuszból. Utóda az 1938-ban létesített Fényes-cirkusz lett. A Városligetben letelepedett cirkuszként állandó műsorral lépett fel áprilistól októberig.

⁸³ CSOHÁNY János (1882–?), nőgyógyász főorvos a Ferencz József Kereskedelmi Kórházban. Magánrendelője volt a VIII. Reviczky u. 7.-ben, BM-ék házában.

⁸⁴ MIKLÓS Andor (1880–1933) újságíró. Az Est-lapok (Pesti Napló, Az Est, Magyarország) és az Athenaeum Kiadó tulajdonosa.

- 19 Szilasi néninél⁸⁵.
Anyusék. Kláraék
- 20 Reggel [8>]9 kor bécsi
gyorssal elutaztunk
3-kor Bécsben Zsold|:os|⁸⁶
várt, nála pihentünk este
- 21 tovább utaztunk.
este 9 kor Lindau⁸⁷
ba értünk, Szilasi⁸⁸
várt, Goldene Lam szál
- 22 lóban⁸⁹ aludtunk.
12-kor hajóval Con-
stancig[!]⁹⁰, onnan vo-

⁸⁵ SZILASI *Sonnenfeld* Móric (1854–1905) klasszika-filológus, nyelvész, műfordító felesége, Helén. Szilasi Vilmos édesanyja.

⁸⁶ ZSOLDOS Andor (1888?–1933), jogász, TS első komoly szerelme volt 1916–17-ben. A VAC sportegyesület vívószakosztályát vezette, de fontos tisztségeket töltött be a magyar labdarúgó szövetségekben is. Feltehetőleg Bécsben élt 1925-ig, majd hazatelepült.

⁸⁷ Hangulatos falucska szélmalommal a Boden-tó keleti szegleténél.

⁸⁸ SZILASI Vilmos (1889–1966), filozófus, vegyész. BM barátja. Szilasi 1918-ban feleségül vette egykori magántanítványát, Rosenberg Lilit, akivel 1919-ben elhagyta Magyarországot. Apósa, R. Hermann azzal a kikötéssel vette be vegyipari vállalatába, hogy kitanulja a vegyészetet. Szilasi utóbb a tanin vegyület feltalálásával felvirágoztatta a céget. Ez időben a freiburgi egyetemen szakszemináriumot vezetett. Husserl és Heidegger barátja lett, akiknek munkásságát elsőként népszerűsítette Magyarországon. Cikkeit BM a Nyugatban közölte, Platónról szóló ifjúkori művét különösen nagyra értékelte. BM-ék Szilasiéknál vendégeskedtek ezen a nyáron, akik már előző évben is hívták őket, de akkor korábbi szekszárdi nyaralásuk és BM írói elfoglaltsága miatt lemondták a meghívást. (Babits–Szilasi 1979)

⁸⁹ Hotel Gasthof „Goldenes Lamm”, Lindau, Schafgasse 3. (közel a Bodentóhoz)

⁹⁰ Konstanz, a Boden-tó környékének legnagyobb városa. Sok épen

- nattal Freiburgba⁹¹
 este 9-kor érkezünk
- 23 ①.
 moziban.
- 24 délelőtt Mihállyal
málnát szedtünk
 ①
- 25 Benn a város-
 ban. d.u. ven-
 dégek.
- 26 Lili⁹² Feldafingbe⁹³
 utazott.
 d.u. a városban.
- 27 ①.
 <d. u> a városban
 vacsoráztunk.
- 28 ①. a városban
 ebédeltünk.
- 29 +. Délelőtt a városban.
 Délben autóval Not-

maradt történelmi műemlékkel büszkélkedik a város, melyet az utóbbi évszázadok háborúi megkíméltek.

⁹¹ Freiburg im Breisgau a legdélebbi nagyváros Németországban. A freiburgi nyár specialitása a Fekete-erdő magaslataiból leáramló „Höllentäler“ szél, amely esténként rendszeresen átszellőzteti a város egyes részeit röviddel a sötétedés beállta előtt. BM Szilasiéknak írt, júniusi levelében jegyzi meg, hogy TS-nak „is van vonatkozása Freiburggal: [...] Ilonka tudniillik német származású és a dédanyja éppen freiburgi nő volt”. (Idézi: SIPOS 1999 I:417–418.)

⁹² SZILASI Vilmosné Rosenberg Lili. (Vö. 1922. 07. 21.)

⁹³ Ősi halászfalu a Starnbergi tó partján, Münchentől délnyugatra. A 19. század második felétől királyi üdülőhely. Itt volt Szilasiék üdülője.

schreiig⁹⁴ (2 óra) onnan
 gyalog Todtnaubergig⁹⁵
 (2 óra)

30 Délután el Todtnau-
 bergből.

Augusztus

- 1 a városban.
 Heidekker[!]⁹⁶ vacso-
 rán.
 2 Reggel elutaztunk
 d.ú. München⁹⁷, este
 Feldafingban⁹⁸.
 4 Liliék Münchenbe
 mentek, mi sétál-
 tunk.
 ①

⁹⁴ Notschrei, 1119 m magas hegyszoros a Fekete-erdőben, Todtnautól északra. Frekventált nyári kirándulóhely.

⁹⁵ Todtnautól északra eső hegyi kirándulóhely, Notschreitól kb. 6 km-re délre.

⁹⁶ Martin HEIDEGGER (1889–1976), német filozófus, 1923-ig a freiburgi egyetem filozófia tanszékén, Edmund Husserl asszisztenseként ad elő. Szilasi Vilmos nagy lelkesedéssel megküldte BM-nak megjelenésekor (1927) Heidegger fő művét, a *Sein und Zeit*-ot. A könyv BM-ban (ha olvasta is) nem keltett visszhangot. (Vö. GÁL István, *Babits és Heidegger ismeretsége* = Uő, *Babits Mihály. Tanulmányok, szövegközlések, széljegyzetek*, Argumentum–OSZK, Bp., 2003, 194–195.)

⁹⁷ München Bajorország fővárosa, az Isar folyó partján fekszik. Időjárását a város felé délről száraz meleg levegőt szállító fön szél befolyásolja. A legmelegebb hónapban, júliusban 17 °C az átlaghőmérséklet.

⁹⁸ Szilasi Vilmoséknál.

- 5 © Csolnakáztunk
a starnbergi ta-
von⁹⁹.
- 6 Mihálllyal Mün-
chenben (Sta[a]tsgal-
lerie¹⁰⁰, Glip.tothek¹⁰¹
- 7 csolnakáztunk.
©
- 8 csolnakáztunk.
- 9 Lili Münchenben.
Ideérkeztek Déri[!]
<©> Tiborék¹⁰².
- 10 Csolnakáztunk.
Itt voltak Lili
© szülei¹⁰³.
- 12 Fényképész**nél**.¹⁰⁴
- 13 ©. csolnakáz-
tunk.

⁹⁹ Starnberger See (korábban: Würmsee), tó Bajorországban (Németország legdélibb tartományában), Münchentől 25 kilométerre délnyugatra. Feldafing a tó nyugati partján helyezkedik el.

¹⁰⁰ Állami Galéria, 1919-től, a mai Állami AntikGyűjtemény épületében, a müncheni Königsplatzon.

¹⁰¹ Glyptothek (gliptotéka), antik szoborgyűjtemény a müncheni Königsplatzon. 1816–34 között I. Lajos bajor király építette, miután gyűjteményébe megszerezte az aiginai Aphaia-templom oromzatának szobraiát.

¹⁰² DÉRY Tibor (1894–1977) író, 1917-től jelentek meg írásai a Nyugatban. Feleségével, PFEIFFER Olgával 1923-tól Feldafingban éltek unokahúgáék, Szilasi Vilmosék vendégeként.

¹⁰³ Rosenbergek. Rosenberg Hermann nagykereskedő (vö. 1924. 01. 15.) és Nina von ROSENBERG, aki majd 1929-ben – unokaöccse tudta nélkül – kér Baumgarten-díjat Déry Tibor számára (TÉGLÁS 2003 I: 104., III: 413.)

¹⁰⁴ Vö. FOTOTÉKA: 41–44. tételek

- 14 Megjött Szilasi
Ferenc dr.
csolnakáztunk.
- 15 ©.
- 16 Münchenben.
Schack-gallerie¹⁰⁵,
National-muzeum¹⁰⁶.
- 17 epe[↵]
Szilasi F. elutazott.
Itt volt Lili anyja
©
- 18 csolnakáztunk
- 19 epe[↵]
- 20 ©. csolnakáz-
tunk.
- 21 szállodában
aludtunk.
- 22 Münchenben. Alte
Pinakoteka¹⁰⁷.
- 23 ©.
- 24 Mihály fogat huza
tott.
+
- 26 <csolnakáztunk.>
- 27 csolnakáztunk.

¹⁰⁵ Eredetileg a névadó, A. F. von Schack magángyűjteménye.

¹⁰⁶ Bajor Nemzeti Múzeum (művészettörténeti és néprajzi gyűjtemény).

¹⁰⁷ Régi Képtár (Alte Pinakothek), a világ legjelentősebb képtárai közé tartozik.

- 28 de. csolnakáztunk.
d.u. autóval Garmisch-
ba¹⁰⁸. este vonaton haza.
- 29 Elutaztunk Feldafing-
ből, délben Münchenből
Nürnbergbe¹⁰⁹ Dériékkal[!].
- 30 Nürnbergben.
délben Dériék[!] el-
① utaztak.
- 31 Reggel Passauba.
délben megérkez-
tünk. ①.

Szeptember

- 1 Reggel gyorsal
Linzbe.
<①>
- 2 Reggeltől estig
hajóvál Bécsbe.
éjjel a hajón
aludtunk.
- 3 Reggel hajóvál el
Bécsből, este Pesten¹¹⁰
- 4 Anyus.

¹⁰⁸ Garmisch-Partenkirchen, Németország talán legismertebb üdülővárosa (a két városrészt 1935-ben egyesítették).

¹⁰⁹ Nürnberg, német nagyváros, mely Bajorországban, a várost 14 km hosszan átszelő Pegnitz folyó jobb és bal partján terül el.

¹¹⁰ BM *Németek* c. írta meg úti tapasztalatait. (TÉGLÁS 1997:96–99.)

- 5 Beck Gy. Kláraék.
Márta.
Ⓢ
- 6 <Beck Gy.> Pubi és Tónika.
- 7 Révaynál.¹¹¹
Pubi és Kláraék.
Ⓢ.
- 8 Ali. Bánóczyné.¹¹²
Kláraéknál.
Lőrinc Ernő¹¹³
- 9 Anyus. Moziban
Mihály belefogott
a Paradiso¹¹⁴ fordításába.
- 10 Losonciék[!]¹¹⁵.

¹¹¹ RÉVAY Mór János (1860–1926), könyvkiadó, író. 1895-től a Révai Testvérek Irodalmi Intézet Rt. igazgatója. 1911-től a Révai Nagy Lexikonának főszerkesztője. A Révai Kiadó jelentette meg BM Dante-fordítását. (SIPOS 2003:134–135.)

¹¹² BÁNÓCZI László (1884–1945), színházi rendező, szakíró, műfordító, az egykori Thália Társaság (1904–08) igazgatójának felesége, Balogh Vilma.

¹¹³ LŐRINCZ Ernő, ügyvéd, laptulajdonos. 1908-tól, indulásától tulajdonosa a Női Élet c. szépirodalmi, társadalmi folyóiratnak. 1920–1923-ban a Révai testvéreknél dolgozott. Szerepe lett volna abban a tervezett kritikai folyóiratban, melynek BM lett volna a szellemi vezére. A folyóirat 1924-ben Magyar Gondolat címmel jelent volna meg.

¹¹⁴ Dante ALIGHIERI *Isteni színjátékának* harmadik része. (Vö. 1922. 11. 06.)

¹¹⁵ LOSONCZY Dezső (1891–1950?), zeneszerző, karmester. Bécsi szerződése után 1921-től az Apolló Kabaré, 1924-től a Blaha Lujza Színház tagja. 1925-től a Király, majd 1927-től az Andrássy úti Színház karnagya.

- 11 Anyus, Tónika
Rosszul lettem.
(emeltem)
- 12 Beck Gy.
①
- 13 Horvát H.
Anyus, Tónika
Lőrinc
- 14 Márta, Kuncz A.¹¹⁶
Anyus
- 15 Anyus, Lőrincz
①
- 16 Fraknói Vilmos¹¹⁷.
Lőrinc.
- 17 Márta. Uránia-
ban¹¹⁸.

Kosztolányi és Szép Ernő verseire írt sanzonokat. 1937-től kezdve operettjeit a Magyar Színház mutatta be. Felesége: Ilonka.

¹¹⁶ KUNCZ Aladár (1885–1931), író, szerkesztő. 1914-ben a franciák a háború idejére internálták. (Az internálás emlékei jelennek meg legismertebb munkájában, *A fekete kolostorban*.) Előbb a kolozsvári Ellenzék szerkesztője, majd 1926-tól a Helikon íróközösség alapító tagja, 1929-től szerkesztője az Erdélyi Helikonnak. 1909-től jelentek meg írásai a Nyugatban.

¹¹⁷ FRAKNÓI Frankl Vilmos (1843–1924), történétíró. 1871-től Pesten élt, 1875-től az Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának (ma: Országos Széchényi Könyvtár) őre. 1879–89-ig az MTA főtitkára, 1879-ben szekszárdi címzetes apát. Rómában magyar történeti intézetet (1892), majd magyar művészházat alapított.

¹¹⁸ Uránia Színház (VIII. Rákóczi út 21.); a *Belzebub kincse* c. ún. fantasztikus filmet vetítették délután és este összesen öt alkalommal. A filmet Luitz-Morat írta és rendezte, a főszerepet Gaston Madot játszotta.

- 18 Lili¹¹⁹ szül. napja
Kaposynál. ©
Anyus Lőrinc
- 19 Tonika
Beck Gy. barátjával
- 20 Győri hangv. kül-
döttség. Anyus és
Márta. Szilasiék-
nál¹²⁰ vacsorán.
- 21 + cselédet vettünk
Márta.
- 22 Kuncz A. Márta
Horv. H. itt aludt
- 23 Kláraéknál.
- 24 Kaposy bácsinál
- 25 Anyusnál uzson-
nán.
- 26 Nagyon rosszul lettem
Ali. Tónika.
Horváth H. orvos
- 27 Anyus, Be[k>]ck Gy.
©
- 28 [gyí] Szigeti¹²¹
Kuncz Aladár.
- 29 Pérely rajzoló¹²².
Anyus, Ali Henrik

¹¹⁹ Szilasi Vilmosné.

¹²⁰ Szilasi Vilmos ügyvéd öccsééknél, Szilasi Ferencéknél, Bp. VIII., Rökk Szilárd u. 17.

¹²¹ SZIGETI Imre, hivatalnok, tollrajzokat készített BM-ról. (Fond III/1228–29, 2446)

¹²² PÉRELY Herz Imre (1898–1944), rajzoló, festő. Írókat, művészeket

ebéden. Márta,
 Bródy P. Tóth Ann|:us:|¹²³
 {Lőrincék. moziban.
 ©}

*Mihály főa<ljas>[⇐]*¹²⁴

30 Omniában.¹²⁵

Október

1 Lőrincéknél, Frak-
 nói Vilmos.

2 Lőrinc.
 Fraknói.
 Ady vacsorán¹²⁶.

3 Csarnokban.
 Kályhát vettünk

4 Lőrinc.

5 Kuncz A. va-
 csorán.

6 Nagymosás.
 Márta.
 moziban

ábrázoló portréi, illusztrációi révén vált ismertté. BM-ről is rajzolt portrét 1925 áprilisában.

¹²³ Tóth Árpád felesége, Lichtmann Anna. (Vö. 1922. 05. 26.)

¹²⁴ A naptár nyomtatott szövege Mihály főangyal napját rövidített alakban jeleníti meg, TS ezt egészítette ki – ismeretlen okokból – éppen így, valószínűleg BM-ra utalva.

¹²⁵ A Norbert Jacques regényéből készült *Dr. Mabuse, a játékos* c. két-részes német nagyfilm bemutatója volt, Fritz Lang rendezésében. Főbb szerepekben Rudolf Klein-Rogge, Aud Egede-Nissen.

¹²⁶ ADY Endre (1877–1919) költő, publicista, a Nyugat vezéregyénisége tiszteletére emlékvacsorát szervezett az Ady Emlékbizottság.

- 7 Lőrinc.
 ① rosszul voltam.
 Fenyőék <Miksa>
 vacsorán.
- 8 moziban. Kláráék-
 nál. Kaposy bácsinál
 ①
- 9 Csohány nőorvosnál
 Alí Anyus és Márta
- 11 ①.
- 12 Anyus ebéden.
 Henrik.
- 13 Kláráéknál.
 Centralban.
- 14 Míkes Lajos
 ebéden.
 Urániában¹²⁷.
 Márta
- 15 ① Anyusnál.
 Henriknél.
- 16 Ujságírók. Urá-
 níában¹²⁸.
 Alí.
- 17 Kuncz Aladár.
 Kláráéknál
- 18 + Anyus.
 Józsefv. teherpá-
 lyaudv. lisztért

¹²⁷ Lubitsch Ernő nagy sikerű filmje, *A fáraó hitvese* c. német filmdráma ment prolongálva az Uránia moziban. Bemutatója október 7-én volt.

¹²⁸ Valószínűleg *A fáraó hitvese* c. filmet vetítették. (L. 1922. 10. 14.)

- 19 Józsefv. p. u.-ról
elhoztuk a lisztet
Beck Gy. Illés¹²⁹.
Szudy Pubi
- 20 Csarnok, Teleky tér
Szudyval Ali és
Mártával Nemze-
tiben¹³⁰ és Royal étte-
{remben.}¹³¹
- 21 Mikes ebéden.
Pubi és Márta
- 22 Ali ebéden
moziban.
- 23 ©
Anyus.
- 24 Ruhára valót
vásároltunk.
- 25 Csohánynál.
Anyus, Tónika
- 26 Anyusnál.
Kaposynál.

¹²⁹ ILLÉS Endre (1902–1986), író, esszéista, műfordító, szerkesztő. Bu-
dapesten orvostanhallgató. 1924-től Az Est-lapokban, 1927-től a Nyugatban
jelennek meg írásai. 1939-től a Révai Rt. irodalmi igazgatója. 1967-től a Szép-
irodalmi Kiadó igazgatója. Baumgarten- (1937, 1939) és József Attila-díjas
(1962, 1978). 1963-ban Kossuth-díjjal tüntették ki.

¹³⁰ A Nemzeti Színház George Bernard Shaw *Man and Superman*
c. színdarabját adta *Tanner John házassága* címmel, Hevesi Sándor fordí-
tásában, Ódry Árpád rendezésében. A darab bemutatója 1921. április 8-án
volt.

¹³¹ A Royal Nagyszálloda Rt. étterme, VII. Erzsébet krt. 45–49. Az ét-
termen kívül kávéház, cukrászda vendéglátóhelyiségek és a Royal Apolló
mozgó(fényképszínház) is a szálloda épületében működtek.

- 27 Gellérték¹³².
 28 Anyus nál.
 29 Márta.
 ①
 31 Teréz¹³³ kilépett
 ①

November

- 1 temetőben.
 Kláráék.
 2 Szigeti.
 Ali vacsorán.
 3 Centralban.
 4 Uj cseléd.
 Anyus.
 Kuncz A.
 5 Ali és R[a>]ectorís[!]
 Lajos¹³⁴ ebéden,
 este Magy. színház¹³⁵
 6 Mihály befaj[ez]te
 Dante Paradisóját¹³⁶

¹³² Gellért Oszkár és felesége, Horváth Gizella.

¹³³ Teréz cseléd.

¹³⁴ REKTORISZ Lajos, sárbogárdi ügyvéd, BM unokatestvérének, Halassy Melanie-nak a férje. (BCSL)

¹³⁵ A Magyar Színházban (VII. Izabella tér, ma: Hevesi Sándor tér 6., épületében később a Nemzeti Színház működött) ezen a napon este Molnár Ferenc *Égi és földi szerelem* c. drámáját adták Fedák Sárival, Molnár Ferenc második feleségével a főszerepben. A darabnak november 3-án volt a bemutató előadása.

¹³⁶ A könyv még ebben az évben megjelenik a Révai Kiadónál az alábbi címen: *Dante komédiája 3. A paradicsom*. (Vö. 1922. 09. 09.)

- 7 Beck Gyula
 ⑩
- 8 Lőrincék nél.
 Omniában¹³⁷.
- 9 Anyus és Mártá-
 val moziban.
 cseléd kilépett.
- 10 Ida¹³⁸ belépett.
 Kaposy temetése¹³⁹.
 König Györgyék¹⁴⁰.
- 11 Kaposy Hermin-
 nél.¹⁴¹
- 12 +. Márton festő¹⁴²
 Anyus és Márta.
- 13 Lőrinc.
- 14 Lőrinc, Mikes, Beck
 Gy.
 Csarnokban.
- 15 Klára.
- 16 Kultur mozgó.¹⁴³
 Kárpáti Aurél,¹⁴⁴

¹³⁷ Az *Arabiai éjszakák* c. francia filmet vetítették az orosz Jermolajev rendezésében.

¹³⁸ Ida cseléd.

¹³⁹ Kaposy Józsefé. (Vö. 1923. 03. 12.)

¹⁴⁰ KÖNIG György (1883–1944), irodalomtörténész, műfordító, jogász. Közoktatásügyi tisztviselő volt. Pályáját szeme világának elvesztése szakította félbe. Feleségével, Marikával többször jártak BM-éknál.

¹⁴¹ Kaposy József özvegye.

¹⁴² MÁRTON Ferenc (1884–1940), festőművész, szobrász, grafikus, építész. A Pásztortűz 1923/2. számában jelent meg rajza BM-ről.

¹⁴³ Vö. 1922. 03. 10.

¹⁴⁴ KÁRPÁTI *Gungl* Aurél (1884–1963), színházi szakíró, hírlapíró, író,

- 17 Anyus, Márta.
R[a>]ectoris Lali.
①
- 19 Ali.
<①>
- 20 Uj cseléd. Anyus
ebéden. Omniá-
ban.¹⁴⁵
- 21 nagymosás.
Lali.
Márta.
- 22 **Péchy Blankánál.**¹⁴⁶
<①> Schöpflín.
- 23 Szigetí. Lőrincék.
①.
- 24 Beck Gy.
Centralban.

kritikus. 1910-től alapító szerkesztője a Kritika c. folyóiratnak, 1912–15 A Hét, 1921-től a Pesti Napló munkatársa. 1945–51 az Írószövetség elnöke, 1948–51 a Színművészeti Főiskola tanára. Baumgarten-díjas (1929, 1936), Kossuth-díjas (1960). 1919-től jelennek meg írásai a Nyugatban.

¹⁴⁵ Kertész Mihály nagysikerű filmjét vetítették: *Szodoma és Gomorra*. Írta: Vajda László. Kísérőfilm: *Az utca királya* c. etüd.

¹⁴⁶ PÉCHY Greiner Blanka (1894–1988), színésznő, író. Ady verseinek egyik legelső nagy hatású népszerűsítője. 1928–34-ben Max Reinhardt bécsi társulatának tagja. 1948–1951 között a bécsi magyar követség kulturális attaséja, ill. a bécsi Collegium Hungaricum igazgatója. 1962-től a Zeneművészeti Főiskolán a színpadi beszéd tanára volt. A rádióban nyelvművelő sorozatot indított. 1960-ban megalapította a szép magyar beszéd jutalmazására a Kazinczy-díjat. Nevének -csi végű írásmódja sokáig bevett volt.

- 25 Ali ebéden. Keleti
Artúr.¹⁴⁷
Márta.
⓪
- 26 <váltóláz[?]>
Kaposy doktor.¹⁴⁸
- 27 Lalí. Anyus.
Klárával Omniá-
Ban.¹⁴⁹
- 29 [Erdős Re|:né:|>]Erdős Reneé|:nél:|¹⁵⁰
cholnoky[!] László.¹⁵¹
- 30 ⓪

December

- 1 Centralban
Bródyéknál.
- 2 Moziban.
Kaptuk a kis
Kutyát.¹⁵²
- 3 Anyus ebéden.

¹⁴⁷ KELETI Artúr (1889–1969), költő, műfordító, tipográfus, bankhivatalnok.

¹⁴⁸ BM belázasodott, valószínűleg epehólyag-gyulladásra lehetett. („...kínok és álmok közt...”, 2004:125.)

¹⁴⁹ Ezen a napon a *Szodoma és Gomorrha* c. film második részét vetítették. (Vö. 1922. 11. 20.)

¹⁵⁰ ERDŐS Renée *Renáta* (1879–1956), író, költő, újságíró, színész. *Verssek* c. kötetét 1902-ben BM (kiadatlan) verssel köszöntötte. *Én* c. költeménye valószínűleg előképe volt az 1903-ban elkészült BM-szonettnek, mely 1908-ban *Csak én* címmel jelent meg, 1909-ben a *Levelek Írisz koszorújából* c. kötetet zárta *A lírikus epilógja* címmel (SIPOS 2007:1–11.)

¹⁵¹ CHOLNOKY László (1879–1929), író. Kezdetől jelennek meg írásai a Nyugatban.

¹⁵² Buksi kutya, vö. 1924. 02. 02.

- 4 Schöpflin.
Vígsházban
három[!] nővér.¹⁵³
- 5 Kláraéknál.
①
- 6 Bevásároltunk.
Gellértéknél.
①
- 7 Márta.
Rup[p]recht Tibor.
Magyar Elek.¹⁵⁴
- 8 Mikesék, Kláraék,
Tothék, Karinthyék,
Kosztolanyiék, Nagy Z.
Schöpfliné
- 9 Mikes Gyuri ebéden
d.ú. ” és Kláraék
kal moziban
este Nagy Zoltánnál
①
- 10 + Pisti Szekszárdról.
d. u. moziban.
Rosszul lettem. Anyus.
- 11 Ali és Anyus ebé-
den.
Békássy Emmánál¹⁵⁵

¹⁵³ Fél 8 órás kezdettel játszották. Az október 15-én bemutatott Csehov-színmű női szerepeit Lázár Mária, Gombaszögi Frida, Varsányi Irén és Makai Margit játszották. A darabot Jób Dániel igazgató rendezte.

¹⁵⁴ MAGYAR Elek (1875–1947), író, újságíró. A Magyarország szerkesztője.

¹⁵⁵ BÉKÁSSY Istvánné Bezerédj Emma (1865–1944) fordító, kritikus.

- 12 Magyar Eleknél.
Sárközy[!] György
- 13 <Omniában.¹⁵⁶ Anyus
Ali Mohácsi J.¹⁵⁷>
Central, Nagy End.¹⁵⁸
[:kabaré¹⁵⁹.:|
- 14 Anyussal Omniában¹⁶⁰
Mohácsi J. Alival
Vágóéknál
- 15 Gellért, Lőrinc, Nagy Z.
Kosztolányiék.
- 16 Kláráék, Péchy
Blanka

Édesanyja BÉKÁSSY Ferencnek (1893–1915), az I. világháborúban fiatalon elhunyt költőnek, kinek tehetségére BM figyelt föl. 1930–1934-ben angol tárgyú cikkei jelentek meg a Nyugatban Rosti Magdolna álnéven. Németre fordította BM *Fortissimo* c. versét. (TÉGLÁS, 1996: 511) Békássy Emma budapesti tartózkodásakor rendszerint az Astoriában szállt meg, s itt fogadta BM-ékat. (SIPOS 2002: 202–211.)

¹⁵⁶ Az *Út a boldogság felé* c. Griffith-filmet vetítették. Főszereplő Lillian Gish, bemutatója dec. 9-én volt.

¹⁵⁷ MOHÁCSI Klein Jenő (1886–1944), író, újságíró, műfordító, színikritikus. 1926-tól jelennek meg rendszeresen írásai a Nyugatban. 1932-ben a Magyar PEN Klub titkára.

¹⁵⁸ NAGY Endre (1877–1938), író, konferanszié. 1908-tól indította útjára kabaréját a Modern Színpadon. Kezdetől jelennek meg írásai a Nyugatban, a folyóirat több íróját bemutatta pódiumán.

¹⁵⁹ A Gresham-palota pinchhelyiségében, a Mérleg u. 2.-ben működött 1921–23 között a Pódium, Nagy Endre kabaréja. A műsor majd minden számát Nagy Endre írta. Itt indult a ma is ismert Hacsek és Sajó elődje, Sokrates (Nagy Endre) és Plato (Magyari Lajos) aktuális csevegése. Mérés hangja miatt a budapesti rendőrfőkapitányság 1923 januárjában végleg betiltotta egy a kormányzót gúnyoló vers miatt.

¹⁶⁰ Az *Út a boldogság felé* c. filmet vetítették.

- 17 Liszt est
Irodalmi Színház¹⁶¹
Fészek.¹⁶² Anyusnál
© Kosztolányiék|:nál:|
- 18 Mikes Gyuri
Beck Gy. Horv. H.
Anyus.
- 19 vásár[ó>]olni.
- 20 Buday Kálmá-
Néknál.¹⁶³
©
- 21 Kláraéknál.
Móriczéknál.
Klára vacsorán.
- 22 Anyus. Gyuri. Lő-
rinc. Kunc[z] A. Ka-
rinty. Nagy Z. Tóth Á.
- 23 <zacskó|:val:|>
d.e. bevásárolni
Márta.

¹⁶¹ Az ezzel az előadással debütáló Írók Bemutató (vagy Kísérleti) Színháza, az „Esküteri Helikon” délelőtt 11-kor mutatta be Deák Gyula: *Berzsenyi estéje* c. művét, melyet a vállalkozást támogató Nyugat folyóirat korábban teljes szöveggel közölt (Nyugat, 1921/7.).

¹⁶² Fészek Klub (1901–), a főváros művészvilágának zártkörű találkozóhelye a VII. Kertész u. 36.-ban. Nevét a festők, építészek, szobrászok, előadók, komédiások szavak kezdőbetűiből alkották.

¹⁶³ BUDAY Kálmán (1863–1937) patológus, egyetemi tanár előbb Kolozsvárott, majd 1913-tól Pesten. *Kórbonctana* (1915) a magyar orvosi tankönyvírás nagy értéke. BM távoli rokona, részt vesz BM rákbetegségének konzíliumában. Felesége: Békésy Anna.

- 24 d.u. anyusnál.
Tóthék, Kláráék
Nagy Z. vacsorán
⊙[↩].
- 25 ⊙[↩]
Anyusnál, ebéden
d.u. Szudyéknál.
d.e. Ali
- 26 Kláráéknál
ebéden. d.u.
Schöpflíneknél. Hen-
rik nálunk aludt
- 27 d. e. rendőrségen
d. u. detektív
cselédért.
- 28 magyar[!] Elekék.

Előjegyzés az 1923. évre

Magyar Elek Attila-u.

7.IV 2.

5

12

15

22

37

1923

[borítólapon]

SzaboZamecsnik¹

Csengeri[!]-u. 57. III.

Név

Tanner Ilonka

Lakhely

Bpest.

Lakás

Reviczky-ú. 7.

*Könnyen elfelejthető dolgok**Önsúlyom tesz*

férjem neve: Babits Mihály

*Telefon-szám*Bristol² 10–72. sz.

314 szoba 9–10 v.

3–4 közt.

¹ ZAMECSNIK József, szabómester.² A Bristol (1926-től Carlton) Szálló kávéháza (1906–36), V. Petőfi tér 6. (Mária Valéria, ma: Apáczai Csere János u. 2.) Illits Gyula (és 1919-től Bandl

*Pénztári jegyzetek³**Bevétel**Január*

Nyugat	<1>11000
Dante kiadó	7000
Athen[a]eum	[8>]68000
Lípótv. kaszinó	25000
Ujpesti szinh.	1[6>]0000
szegedi lap	<u>2000</u>
	123000

Február

Nyugat	<11>11200
”	50000
”	2500
Szini lapja	2000
Athen[a]eum	<u>30000</u>
	95700

József) vállalkozása a millennium évében indult. 1910–30 között itt működött a Nyugat-barátok Irodalmi Szalonja a szálló híres ablak nélküli különtermében.

³ Az alábbiakban szereplő számok (összegek) koronában értendők. A magyar korona az osztrák–magyar koronát felváltó pénznem volt, melyet az első világháború után vezettek be a felbomló Monarchia romjain alakuló független Magyarország új határai között. Súlyos hiperinfláció után fokozatosan stabilizálták, ami 1927-ben lehetővé tette a pengő bevezetését. Az infláció 1923 júliusában 98,0%-ra emelkedett, a havi áremelkedés csúcsokat döntött. (Beatrix, PAAL, *Measuring the Inflation of Parallel Currencies: An Empirical Reevaluation Of the Second Hungarian Hyperinflation*, Stanford, 2000; Idézi: BUDA 2000:69)

Március

Nyugattól	12000
Athen[a]eum	60000
Kuncz lapja ⁴	9000

Január

- 1 ⊙[kn]
 ⊙
 Szabó Lőrincék. Asztalt
 táncoltattunk.
- 2 <⊙>[kn]
 Schöpflinéknél. Fenyőéknél
 vacsorán.
- 3 ⊙
- 4 <+>
 Mihályfy Ilonkáéknál.⁵
- 5 +
 Kosztolányi, Klaráék, Nagy Z.
 Schöpfliné
- 7 Vasárnap.
 Mihály felolvasása a Lipótvárosi
 Kaszinóban.⁶ Klaráéknál ebéden
 Jászai Marival.⁷

⁴ A kolozsvári Ellenzék, amelynek Kuncz Aladár volt a szerkesztője. BM 1923 novemberétől kezdve publikált a lapban, elsőként *Aranygaras* c. elbeszélése jelent meg.

⁵ MIHÁLYFI Ilona, TS-nak pécsi gimnazista éveiből (1901–05) való bizalmas barátnője.

⁶ Petőfi születésének jubileuma alkalmából olvasta fel *Petőfi* c. esszéjét, melyet a *Petőfi koszorúi* c. versével zárt. (Vö. 1923. 01. 14. és 1923. 04. 29.)

⁷ JÁSZAI Krippel Mari (1850–1926) színész. BM-ék közeli barátja. 1872-től haláláig a Nemzeti Színház tagja. Halálát BM a *Jászai* c. versében gyászolta.

- 8 Anyus, Lali, Kláraék.
asztalt táncoltattunk.
- 9 ①
- 10 Nagymosás. Uj cseléd. (Juliska)
- 11 Riporterbálon⁸ Lalival, [:Mártussal:] Heltai
Fiukkal.⁹ Reggel 4–7-ig itthon
mulattunk.
- 12 Örült kacenjammerban fe-
küdtünk est[e>]ig <7> Kláraék.
- 13 15 q fát kisértünk. Romiék.¹⁰
- 14 vasárnap.
Mihály felolvasása Ujpesten.¹¹ Ali-
éknál ebéden.
①
- 15 Est moziban.¹²
- 16 Csarnokban. Lali és Márta.
①
- 17 Mihály feküdt. Jászai Mari.
Kláraék.

Emlékiratai (1927) – melyről TS számolt be a Nyugatban (1927/13.) – belső fejlődésének, alkotói gondjainak hű tükre.

⁸ A riporterek álarcosbálját a pesti Vigadóban rendezték.

⁹ Talán HELTAI Jenő (1871–1957) költő, író, újságíró fiáról van szó, egyikük János.

¹⁰ Becenév, mely azt a Romána nevű Reviczky utcai szomszédot rejti, aki átvette és utánuk küldte postájukat, amikor BM-ék távol voltak.

¹¹ Az Újpesti Színházban olvasta fel *Petőfi* c. esszéjét és *Petőfi koszorúi* c. versét. (Vö. 1923.01.07. és 1923. 04. 29.)

¹² Az V. Irányi u. 21. alatt működött az Est Mozgó, ma a Gelato olasz fagyraltozó van a helyén.

- 19 Gellérték, Karinthyék, Tóthék, Lőrincék
König Gyuri, Schöpfliné, Klugné,¹³ Romána
Lali, Márta, Laczkó
- 20 Horvát Henrikkel moziban, H.
nálunk aludt.
d.u. anyusnál.
- 21 vasárnap
d.e. Helikon: Színi¹⁴ ikercsillag.¹⁵
- 23 Csarnokban, Gömörynél[!]¹⁶. – Mih [vagy Nil¹⁷].
Péchy Blanka, kisfiával, Relle Pál¹⁸.
©

¹³ KLUG Emilné, Klug Emil ügyvéd felesége.

¹⁴ *Szalócy* SZINI Gyula (1876–1932) író, jogász. Kezdetül a Nyugat munkatársa. Baumgarten-díjas (1929).

¹⁵ A Helikon Színház matinéjén Szini Gyula háromfelvonásos színdarabját, az *Ikercsillagot* játszották, melynek bemutatója január 6-án volt (más forrás szerint 1922. december 25-én).

¹⁶ GÖMÖRI Jenő Tamás (1890–1967) kiadó, szerkesztő, hírlapíró, költő. 1910-ben megalapította a Modern Könyvtár sorozatot, melyet 1919-től *Új Modern Könyvtár* néven adott ki Bécsben, 1921–23-ban a Tűz (Pozsony–Bécs) c. folyóiratot szerkesztette. 1936-tól újra Budapesten élt.

¹⁷ DAPSY Gizella (1883–1940), Rozsnyai Kálmánné, Szabolcska Mihály húga. Író, költő, műfordító. Nil álnéven írt. Közeli barátságban állt Adyval. 1902-től Szeghalmon óvónő. Az I. világháború idején pacifista verseivel keltett feltűnést. 1916 januárjában a Világ hasábjain nyílt levelet intézett BM-hoz, amelyben Gyóni Gézárt vette védelmébe Rákosi Jenő ellenében. A Tanácsköztársaság idején a községi és járási direktórium tagja volt, ezért később állásvesztésre ítélték. Munkatársa volt a A Jövendő c. újságnak. 1922–23 fordulóján szerzői esteket adott neves színészek közreműködésével. A Petőfi Irodalmi Múzeumban őrzött emlékkönyvében 280 író, költő saját kezű bejegyzése olvasható.

¹⁸ RELLE Pál (1883–1955) író, újságíró, színikritikus. 1929-ben a Magyar Színház dramaturgja. Felesége Pécsi (később Péchy) Blanka színésznő, író.

- 24 Est moziban.¹⁹ Central kávé-
házban.
- 25 Konyhát meszeltünk.
- 26 König György. Schöpflin, Kosztolányi.
Nagy Zoltán, Szabó L. Horvát H.
- 27 d.u. Centralban, gyűlés Kaposy
síremlékeért.
özv.Kaposynénál.
- 28 d.e. Helikon Színház: Hajnik: Kirándulás²⁰
- 29 Hétfő
Anyus. Omniában.²¹ Anyus
nálunk aludt.
- 30 © Mihály Juliskával²² csarnokban.
Lőrinc. Pérely Imre.
Jászhai Marinál.
- 31 +
Mihály feküdt.²³

¹⁹ Az Est mozi *Az orkán* c. filmet játszotta.

²⁰ HAJNIK Miklós (1889–?) jogász, hivatalnok, író, költő. 1920-tól a Nyugat munkatársa. Több regényt adott ki, tárcanovelláit közölték a lapok. Ekkor volt *Kirándulás* c. 3 felvonásos színművének a bemutatója a Helikonban, új nevén: az Írók Bemutató Színházában (Eskü út 4., ma: Március 15. tér). Ezt a vállalkozást a Nyugat támogatta.

²¹ Griffith nagy sikerű filmjét játszották, az *Intolerance*-t. Valószínűleg az egyik esti előadásra mehettek, este 8 v. 10.

²² Cselédükkel.

²³ BM-t háziorvosa, Kaposy Ferenc röntgenvizsgálatra utalta, kórházi kivizsgálást javasolt, de BM egyelőre otthon maradt. („...*kínok és álmok közt...*” 2004:125–126.)

Február

- 1 Ríppl-Rónai²⁴ és Ali ebéden.
Karinthy. Anyussal és Klá-
ráékkal Nemzeti Színházban (Mohács)²⁵
Jászaitól kapott páholyban.
- 2 Karinthy. Szabó Lőrincz.
Kosztolányiék. Nagy Zoltán
Mikesék.
Urániában.²⁶
- 3 Díenes Katóéknál²⁷ Klaráék-
kal, Jászai Kiss J. estje²⁸
- 4 Vasárnap.
- 5 Délelőtt vásárolni.
Jászai Marinál uzsonnán.
König Györgyéknél vacsorán.

²⁴ Valószínűleg a későbbi portréfestés részleteit ekkor beszélte meg a festő BM-lyal.

²⁵ Voinovich Géza darabja, melyet Hevesi Sándor rendezett, a női főszerepet Jászai játszotta. A *Mohács* c. ötfelvonásos történelmi tragédiának 1922. január 18-án volt a bemutatója a Nemzeti Színházban.

²⁶ Robert Reinert kétrészes filmjének bemutatója volt az Urániában, ahol a *Pusztuló népek* c. filmdrámának mindkét részét együtt láthatta a közönség. A BH szerint a bemutató csak másnap volt. BH:1923. 02. 02.

²⁷ CZELLÁR Ferenc (1896–1980) gépészmérnök, könyvtáros. 1931–34-ben a kolozsvári Korunk budapesti szerkesztője. Felesége: Czellár Ferencné Dienes Kató (1900–1979), Dienes Pál húga, Dienes (Geiger) Valéria sógor-nője, akit baráti viszony fűzött osztálytársához, Szabó Lőrincchez a debreceni gimnazista éveken.

²⁸ Jászai Mari mellett mások (Gál Gyula, T. Mátrai Erzsi, M. Medek Anna) Kiss József verseit szavalták. Wehner Géza orgonált. Kiss József (1843–1921) költő, A Hét (1890–1924) szerkesztője (itt jelentek meg először TS versei is).

- 6 Kedd
Ali ebéden. d.e. csarnokban és
Révai könyvüzletben²⁹.
- 7 Mihály Cukor doktornál³⁰ és
Jászainál.
Én Anyusnál
- 8 Szini Gyula.
- 9 Gellért, Osvát, Szabó L. Kosztolányiék.
- 10 Anyus.
Grünwaldné estélyén.³¹
- 11 Vasárnap.
①
- 12[>3]
Szezhő doktornál.³² Bevásároltunk.
Centralban.
- 13[>4]
Reggel Szezhő doktornál: próbaregeli Mihálynak, d.e. Bíró doktornál³³ Röntgen vizsgálat.

²⁹ A Révai Testvérek Irodalmi Intézet Rt. VIII. Üllői út 18. alatti üzletében, a Révai Könyvesházban.

³⁰ CUKOR Miklós, a Városligethez közeli Liget Szanatórium orvosa. Bp., Lipót (ma Szent István) krt. 20. Vagy: CUKOR István (1884–?), a Szent Rókus Közkórház sebészorvosa, majd 1926-tól a MÁV Kórház sebész főorvosa. BM háziorvosi beutalással jelentkezett kivizsgálásra. („...*kínok és álmok közt...*” 2004:126)

³¹ GRÜN WALDNÉ Zerkovitz Szidónia (1858–?), tanítónő, színésznő. Ezen a napon több farsangi bált is rendeztek a fővárosban, ez is ilyen jellegű lehetett.

³² SZEGHEŐ Ernő, a Szent Rókus Közkórház adjunktusa. Bp., Ráday u. 43. BM a Liget Szanatóriumából, talán az elégtelen felszereltség miatt került hozzá. Másnapra berendelte próbareggelire, és megismételtette a röntgenvizsgálatot. („...*kínok és álmok közt...*” 2004:125–126.) Vö. 1923. 02. 07.

³³ BÍRÓ Ernő, a Szent Rókus Közkórház röntgenorvosa.

14[>5]

csütörtök

Ali ebéden.

Sziget[h>]i Imre.³⁴

Márta.

ⓐ

15[>2]

16 Péntek

Gellért, Szabó L. Tóth Árpád

Mikes Lajos

este Bródyéknál

17 10 q szenet kaptunk, Cukor dr. és

Kaposy. d.u. bevásároltunk.

Kaposynénál a klinikán. Moziban

Valéria kávéházban³⁵. Nagy Zoltánnál.18 Helikon színház: Füst Milán: Boldogtalanok³⁶d.u. Klaráéknál, Urániában³⁷.

19 Mihály lefeküdt.

Gábor Ignác.³⁸

Kaposy.

20 Tóth Árpád.

Márta.

Kaposy.

³⁴ SZIGETI Imre, vö. 1922. 09. 28.³⁵ Valéria kávéház (1892–1936), VIII. József krt. 87. Kosztolányi gyakran járt ide.³⁶ Ezen a napon mutatták be Füst Milán színművét, melyet Karinthy Frigyes a Nyugatban a naturalizmus műhelytanulmányának nevezett (Nyugat 1923/5.).³⁷ A február 17-én bemutatott *Észak oroszánja* (Nagy Péter cár) c. történelmi filmet vetítették, melyet Dimitrij Buchowetzky rendezett, s melyben a főbb szerepeket Dagny Servaes, Emil Jannings és Bernhard Goetzke játszották.³⁸ GÁBOR Ignác (1868–1945) irodalomtörténész, műfordító. 1911-től jelentek meg írásai a Nyugatban.

- 21 Szabónőnél.
Anyus.
Kaposy.
- 22 Csütörtök
Antonio Widmar.³⁹ Ali. Szigeti.
Lőrincz.
Kaposy
- 23 Schöpflin, König György, Nagy Z.
Szabó L. Tóth Árp. Mikes, Márta
Kaposy
- 24 Kaposy.
- 25 Vasárnap
Márta. Békás[s]yné.
Kaposy.
- 26 Keleti Artur.⁴⁰ Mohácsi J[é>]enő
Kaposy.
- 27 +
Lőrincz Ernő.⁴¹ Szabó Lőrincz.
Kaposy.

³⁹ VIDMÁR Antal; Antonio Widmar (1899–1980), irodalomtörténész, műfordító. 1924-től a bp.-i olasz követség sajtófőnöke volt. 1925–29 között írt a Nyugatba. Lefordította Kosztolányi *Néróját*, Madách *Tragédiáját* olasz nyelvre, 1925-ben pedig BM *Gondolat és írás* c. művét. 1928-ban ő ismertette a Nyugatban Gino Sirola fordításkötetét, melyben Babits versek is megjelentek: többek között *A Danaidák* és az *Esti kérdés*. Sirola 1941-ben lefordított egy részletet *Az európai irodalom történetéből* olasz nyelvre. Mint neves Petőfi-fordító, 1923. február 18-án részt vett a Petőfi Társaság ülésén az Akadémián.

⁴⁰ KELETI Artúr, I. 1922. 11.25.

⁴¹ Ekkor ismét felmerülhetett a Magyar Gondolat c. kritikai folyóirat terve. (Vö. 1922. 09. 08.) A Gál István által közzétett (It, 1974/2), az OSZK-ban őrzött kéziratos Babits-hagyatékban lévő, 1923. november 2-án kelt szerződés-tervezet alapján Lőrincz Ernő lett volna a lap kiadója, BM pedig a szerkesztője.

- 28 Szabónőnél. Kláránál.
Ali.
Kaposy.

Március

- 1 Kaposy
2 Péntek
Schöpfliné, Nagy Z. Szabó L.
Tóth Árp.
Kaposy
3 <Schöpfliné, Szabó>
Dienes Kató férjével, Lőrincz.
Kaposy
4 Anyus.
Kaposy.
5 Gellért, Nagy Z. Márta.
Kaposy.
6 Lőrincz.
Kaposy.
①
7 ©[kn]
Kuncz Aladár, Lőrincz
Kaposy
8 3 fiatal költő. Nagymosás.
Kaposy.
9 Laczkó Géza, König Gy. Kaposy.
Jászaival operában.⁴²
Záborszky állam titkár

⁴² Az Operaházban 7 óras kezdettel Giacomo Puccini *Triptichonja* került színre, mely *A köpeny*, az *Angelika nővér* és a *Gianni Schicchi* c. egyfelvonásosokat tartalmazza.

- 10 szombat.
Ali ebéden. Schöpflin. Osvát. Gellért.
Kosztolányi. Horvát H. Tóth Árpád
König György.
Márta. Kaposy.
- 11 Békás[s]yné. Nemzeti színház-
ban⁴³ Hevesivel⁴⁴.
- 12 Kuncz A. Lőrincz.
d.e. szabónőnél, Kláránál.
- 13 Gellért. Szabónőnél, Kláránál.
- 14 Gellért és Osvát.⁴⁵ Centralban.
- 15 ©
2 költő. Horvát Henrik. Kuncz A.
Lőrinc.
- 16 Péntek
Schöpfliné, Tóth Á. Lőrinc
Elek A.
de: Kaposy és Cukor dr.
szabónőnél.

⁴³ A Nemzetiben a délutáni előadás Herczeg Ferenc *Gyurkovics lányok* c. drámája Csathó Kálmán rendezésében, az esti előadás Harsányi Kálmán *Ellák* c. történelmi tragédiája volt Ódry Árpád rendezésében, melynek bemutatója március 2-án volt.

⁴⁴ HEVESI Sándor (1873–1939) író, műfordító, színháztörténész, színházi szakíró, rendező. 1922–32 között a Nemzeti Színház igazgatója. 1925-től jelentek meg írásai a Nyugatban.

⁴⁵ BM-nak Osváthoz márc. 12-én írott, másolatban maradt levele arról tanúskodik, hogy BM és Osvát között hosszú ideje lappangó, mély emberi és szakmai ellentét feszült. A felháborodott hangú levél apropója egy márc 11-i beszélgetésük volt feltehetőleg BM-nak azon (a költő *Könyvről-könyvre* c. sorozatában, a Nyugat márc. 16-i számában később megjelent) írásával kapcsolatban, amelynek egy részlete Gellért Oszkár és Juhász Gyula lírikusi jelentőségéről szól, s amely közöttük vita tárgyát képezhette. (Sipos 1999 I: 435–437.)

- 17 szabónőnél.
moziban.
- 18 Vasárnap
Márta, Ali
- 19 Czakó Ervin.⁴⁶ Moziban.
Mihály az Estnél⁴⁷.
- 20 Feküdtem. Tóth Árpád, Lőrinc.
Kaposy. Márta.
- 21 Tónika. Mihályn[á>]ak cipőt vettem.
ali[!] és Lali.
- 22 ©
d.e. Muzeum kertben. Kávéházban.
Horvát Henrik.
- 23 [K>]Ali ebéden. Kuncz A. Laczkó
Gellért, Csat[h]ó⁴⁸, Szabó L. Tóth Á.
Karinthy
- 24 Csarnokban. Jászai Mari ebé-
den, azután velünk moziban.
Márta. Beck Gyula.
- 25 Vasárnap
Mártus.
Schöpflinéknél.

⁴⁶ CZAKÓ Ervin (1886–1961) főkönyvtáros.

⁴⁷ Az Est (1910–1939), politikai napilap. Az első sikeres, nagy példányszámú magyar bulvárlap. Alapító főszerkesztője Miklós Andor volt. Az 1920-ban alapított Est Lapkiadó Rt. adta ki a reggel megjelenő Pesti Naplót, a délután megjelenő Magyarországot és Az Estet. Irodalmi szerkesztője Mikes Lajos volt. Főmunkatársa volt többek között Móricz Zsigmond.

⁴⁸ *Csíkdelnei* CSATHÓ Kálmán (1881–1964) író, rendező, jogász. BM-lyal egy időben választották a Petőfi Társaság tagjává 1917-ben. 1919–24, illetve 1931–35 között a Nemzeti Színház főrendezője. Díszelnöke volt a Magyar Színpad Színpadi Szerzők Egyesületének.

- 26 + Hétfő
d.e. bevásárolni.
Ali.
- 27 <Hétfő.>
Kedd
„A tükör” bemutatóján.⁴⁹ Bevásárolni.
Anyus.
- 28 d.e. anyusnál a hívat[l>]alban⁵⁰.
este Nemzetiben (Dánielné:
tűzhalál[!])⁵¹
- 29 Lőrincz.
Tormay Cecíl[e].⁵²

⁴⁹ Siklós Albert zeneszerző, zenetudós balettje (egyfelvonásos pantomim, a cselekmény menetét Mohácsi Jenő írta), melyet a Városi Színházban mutattak be Bajor Gizivel a főszerepben, szerdán, március 28-án.

⁵⁰ Tanner Béláné a Honvédelmi Minisztérium Szakszámvevősege 2. osztályán dolgozott. TS édesanyjához 1921 júliusában írott levelét így zárja: „Édes drága kis Anyukám, olyan nagyon sajnállak, hogy hivatalba kell járnod, bár csak lenne abból a varrásból valami.” (BCSL2: 189.)

⁵¹ DÁNIELNÉ LENGYEL *Pollák* Laura (1877–1954) újságíró, író és színházi kritikus. 1925-től jelentek meg írásai a Nyugatban. *Tűzhalál* c. történelmi drámájának 1923. március 23-án volt a bemutatója.

⁵² TORMAY Cécile (1876–1937) író, szerkesztő. 1922-ben megjelent regényesített naplója, a *Bujdosókönyv* az 1918–19-es időszak értékelését meghatározó munka volt. Erőteljes kormányzati támogatással 1922 decemberében, 1923. januári jelzéssel indította meg a Nyugat ellensúlyozására a Napkelet c. folyóiratot. Tormay több alkalommal hívta főszerkesztőnek vagy főmunkatársnak lapjához BM-t Klebelsberg Kunó kultuszminiszter megbízásából, de BM mindannyiszor visszautasította a felkérést. (SÍPOS 2010:3–10.)

- 30 ①
 Tóth Á. Dóczy Jenő⁵³, Kosztolányi,
 Nagy Z. Schöpfliné. Márta
- 31 Bevásárolni. ([k>]Lakkcipőt kaptam)
 Moziban |:Anyus.:|

Április

- 1 Vasárnap
 ①
 Bazilikában. Anyuséknál
 ebéden. Városi színházban:
 bűvös vadász.⁵⁴
- 2 Szépművészeti muzeumban.⁵⁵
 Bendl[!] étteremben⁵⁶ ebédeltünk.
 Baross kávéházban. Omnia
 Moziban.⁵⁷ Kláráéknál.

⁵³ DÓCZY Jenő (1881–1937) író, kritikus, irodalomtörténész, jogász. 1909-ben a Földművelésügyi Minisztérium szolgálatába lépett. Tagja volt a Szerzői Jogi Szakértő Bizottságnak. Belmunkatársa volt 1923-tól a Napkeletnek, 1925-től a Magyarorságnak, melynek lapjain több ízben indított támadást BM ellen. Ady baráti köréhez tartozott, szerepe volt az Ady-kultusz terjesztésében.

⁵⁴ Carl Maria von WEBER (1786–1826) 3 felvonásos operájának, *A bűvös vadásznak* 1821. november 3-án volt az ősbemutatója Bécsben, 1825-ben pedig a magyar premierje Kolozsvárt. BM-ék a délutáni előadáson voltak a Városiban húsvét vasárnap. A remete szerepét a debütáló Székely Mihály énekelte.

⁵⁵ Valószínűleg Hoffmann Edithnél, TS barátnőjének munkahelyén.

⁵⁶ Bendl Ferenc étterme a Bp. VIII. József krt. 46. alatt (később Havanna étterem).

⁵⁷ *A pokol kapuja* c. filmdrámát vetítették Liane Haiddel és Eugen Klöpperrel a főszerepben.

- 3 Kedd.
 ①
 Strelisky fényképésznél.⁵⁸
 Kuncz Aladár. Márta.
- 4 Centralban.
- 5 Tormay Cecíl[e]nél.⁵⁹
- 6 Tónika, Márta
 Gellért, Kuncz, Laczkó, Tóth Á.
 Szabó L. König Gy. Karinthy
 Schöpflin. Harmos Ilona
- 7 Omniában.⁶⁰
 Román Kálmán újságíró.⁶¹
- 8 Kosztolányi.
 Anyus, Tónika, Márta ebéden.
 Lőrincz.

⁵⁸ STRELISKY Lipót az Október 6. utcában nyitott műtermet 1843-ban. Petőfi dagerrotípiáját tévesen neki tulajdonították. Fia, Sándor (1851–1922) néhány művészi értékű jellemábrázoló portrét is készített. BM-ről ezen a napon készült egy portré, melyen bal könyökére támaszkodva látszik. A PIM által őrzött részletreprodukció albumbeli helyén TS autográf datálása 1922-es.

⁵⁹ Minden bizonnyal ezen a látogatáson esett szó BM 1918 februárjában írt cikkéről, *Az igazi haza. Cikk a Szózatról* c. írásról. Erre reagált Tormay ápr. 9-én: „A Károlyi-forradalom utolsó napjaiban megjelent *Szózat* cikkére tértünk volt át, mikor a kérdéssel kapcsolatban megjegyezte, hogy ma ugyanazt írná meg, de nem ugyanúgy. Szomorúságomat ez a kijelentése okozta és váltotta ki megdöbbenésemet, és azt a felkiáltásomat: ne mondja ezt, ne mondja!” (SÍPOS 1999 I: 439.)

⁶⁰ Burleszkestet rendeztek az Omniában, hat kétfelvonásos burleszk szerepelt a műsorban, melyben többek között Chaplin és Harold Lloyd is szerepelt.

⁶¹ ROMÁN Kálmán (1897–?) újságíró. Állandó cikkírója volt több fővárosi napilapnak, köztük a Világnak. Feltűnést keltő cikkeivel, riportjaival a fiatal újságírói gárda egyik ismert tagjává lett.

- 9 Hétfő
Kláránál a klinikán⁶².
moziban.
- 10 Márta.
Szász pansióban⁶³ vacsorán
Laczkóval és Kuncz Aladárral.
- 11 Léopoldné⁶⁴ és lánya.
Gellértéknél.
- 12 Ali ebéden. Szigetí.
Mihály felolvasása a zeneaka-
demián: Filozofia és irodalom.⁶⁵
Kosztolanyi vacsorán.
- 13 Csarnokban. Tónika Magdával.⁶⁶
Karinthy, Gellért, Laczkó, Nagy Z.
Szabó L. Tóth Á. Kuncz A.
Kosztolányi.
- 14 d.u. nemzetiben[!]: [Az] ember tragédiája.⁶⁷

⁶² Április 23-án születik meg Gáborjáni (Szabó) Klára, „Kisklára”, Szabó Lőrinc lánya.

⁶³ „Szappanos” penzió, Szász Erzsébet penziója a VII. Damjanich utca 28/b alatt volt.

⁶⁴ LEOPOLD Lajosné (1879–1948), ifj. Leopold Lajos szociológus felesége.

⁶⁵ BM-nak ez a kötetben publikálatlan tanulmánya, melynek *Filozófia és irodalom* a címe, eredetileg 1923-ban jelent meg az Aurora című folyóiratban, utóbb Gál István közölte újra (Vigilia 1975/9., 586–592.) BM *Zsoltár férfihangra* c. versével együtt.

⁶⁶ BM-ék későbbi cselédje.

⁶⁷ Madách Imre drámai költeménye, Hevesi Sándor rendezésében, zenéjét szerezte: Erkel Gyula (1923. I. 22-től ment). A főbb szerepekben Kiss Ferenc, Aczél Ilona és Pethes Imre játszottak. Az előadás fél 3-kor kezdődött, és 5 óráig tartott a színpad szerint.

- 15 Helikon színház⁶⁸: Ady, Móric[z], Kuncz.
Kláránál a klinikán.
©. Kemény Gábor⁶⁹ leányával.
Lőrincz.
- 16 Tónika. Czihat Magdus⁷⁰ nálunk
maradt.
Anyus.
moziban.
- 17 Hevesiéknél.
- 18 Ali. Tónika.
Mihály Centralban.
- 19 Mihály előadása a zeneakadé-
mián: versolvasásról.⁷¹ Ujabb
versek.
Lőrincz.
- 20 +
Márta. – Gellért, Mikes, Braun
Róbert,⁷² Kozma Lajos,⁷³ Kuncz A.

⁶⁸ Ady: *Műhelyben*, Móricz: *Ház az erdőben*, Kuncz: *Vitéz Mihály a halál révén* c. egyfelvonásosokat játszották.

⁶⁹ Valószínűleg KEMÉNY Kohn Gábor (1883–1948) latin–görög szakos gimn. tanár, 1918-ig a tordai állami gimnázium tanára, Torda-Aranyos vár-megye főispánja. Szerkesztette az Új Idők Lexikonját (1936–).

⁷⁰ Cseléd.

⁷¹ *Vers és versolvasás*. Április 20-án Kárpáti Aurél számolt be az elő-adásról a Pesti Napló hasábjain.

⁷² BRAUN Róbert (1879–1937) szociológus, könyvtáros, lektor, fordító, bibliográfus. Könyvismertetések írt többek között a Nyugatba, a Világba, a Századunkba. 1919 után hosszabb ideig a Lantos Könyvkereskedés és Kiadó Vállalatnak dolgozott.

⁷³ KOZMA Fuchs Lajos (1884–1948) műépítész, iparművész, grafikus, lakberendező. Ady barátja és verseinek egyik legjobb illusztrátora volt. A kommun idején a műegyetem lakásművészeti tanszékének vezetője.

Kosztolányi, Schöpflin, Nagy Z.

Tóth Á.

21 Klára, Leopold⁷⁴[kn]

Román Kálmán.

Mayer Micinél.⁷⁵

Leopold Lajosékkal a Bristol-
ban vacsorán.

22 Jászai mat. tánc.[kn]

Vasárnap

Micivel, Anyus és Mártával Mihály
felolvasásán⁷⁶. (Renaissance színház: Já-
szai–Babits–Nagy Izabella⁷⁷ matiné.)

Káldor Boriska⁷⁸ táncestjén. Mikesékkal
és Pádiékkal⁷⁹ Pilseni sörcsarnokban⁸⁰.

1946-tól az Iparművészeti Főiskola igazgatója. Könyvillusztrációkat készített többek között Ady, Csáth, Móricz műveihez. Az ő fametszetei díszítették TS első verskötetét (*Asszony a karosszékekben*), mely a Nyugat kiadásában jelent meg 1929-ben. Kossuth-díjas (1948).

⁷⁴ LEOPOLD Lajos (1879–1948) szociológus, jogász. A Társadalomtudományi Társaság tagja, a Huszadik Század munkatársa. A 20-as, 30-as években mezőgazdasági kereskedelmet tanított a műgyetemen. Szekszárdi születésű, BM jó ismerőse. Leopold *A presztízs* c. könyve kapcsán folytatott baráti hangvételű disputát a recenzens BM-lyal. BM írt róla a Nyugatban (BM, *A presztízs*. Írta ifj. Leopold Lajos, *Nyugat*, 1912/9.)

⁷⁵ MAYER Mici (1895–?), TS középiskolai osztálytársa volt TS 1911. évi gyorsírási előjegyzési naptárának tanúsága szerint. Ő is a budapesti VIII. kerületben lakott.

⁷⁶ Nincs adat.

⁷⁷ NAGY Izabella (1897–?), énekesnő (szoprán), a 20-as évek elején a Vígszínház, majd az Operaház tagja. Népszínművek főszerepeit alakította nagy sikerrel, igen népszerű népdalénekesnő volt.

⁷⁸ KÁLDOR Boriska táncművésznő a Vigadóban tartotta második estélyét.

⁷⁹ Pádi – Tóth Árpád költő beceneve volt.

⁸⁰ A Pilseni Sörcsarnok (1886–1946) V., Vigadó tér 3. alatt működött. Hatalmas terasza miatt közkedvelt vendéglátóhelynek számított.

- 23 Jászházhoz Ali ebéd[kn]
Csarnokban. Nagy Zoltán.
Jászház Marinál Hevesiékkel.
- 24 Lali ebéden. Tónika. Horvát
Henrik és Mici uzsonnán.
- 25 Király Gyuri sírkőavatása.⁸¹
- 26 Kunczék vacsorán[kn]
Csarnokban.
Kuncz A. Laczkó Géza és
Szász Böske⁸² vacsorán.
①
- 27 Péntek
Ali.
Gellért, Braun R. Szabó L. Nagy Z.
Kosztolányi, Karinthy, Schöpflin
Tóth Á. Mikes Lajos
- 28 Budai asszonynál.⁸³
Kláránál.
Moziban.
- 29 Béká[s]sy[kn]
Mihály Petőfi előadása⁸⁴ a Délvidéki
egyetemi hallgatóknak a Central
helyiségében. – Karinthyékkel és

⁸¹ Király György síremlékének avatásán BM mondott beszédet: *Király György síremlékénél*. Ny., 1923/9.

⁸² SZÁSZ Erzsébet, penziótulajdonos (vö. 1923. 04. 10.)

⁸³ Valószínűleg BUDAY Kálmánné BÉKÉSSY Anna, a híres patológusnak (BM távoli rokonának) felesége. (Vö. 1922. 12. 20.)

⁸⁴ Vö. 1923. 01. 07. – BM *Petőfi* c. esszéjének kéziratán (az első fölió verzóján) a következő autográf feljegyzés olvasható: „Ezt üzenem: elég a frázisból! Ne csináljatok Petőfiből is frázist! [...] Babits Mihály.” (Idézi: SIPOS 1999 I:586.)

© Nagy Zoltánnal a Casino de Pari[b>]sban⁸⁵
(Anitta Berber⁸⁶.)

- 30 Fenyőék[kn]
Tóth Árpád. Centralban.
Pádiékkal és Mikessel az Apostolok pincében⁸⁷.

Május

- 1 <Erdős R.>[kn]
Csarnokban. Tónika.
Anyus. Erdős Reneé. Mikes.
Fenyőék és Schöpflinék
vacsorán.
2 Rédey[kn]
Nagymosás. Anyus ebéden.
Rédey Tivadaréknál.⁸⁸
Tóth Árpád.

⁸⁵ Bp.-i mulató a terézvárosi Paulay Ede utcában, éjféltől hajnali 5 óráig adott műsort.

⁸⁶ Anita BERBER (1899?–1929) táncművésznő. 1922-ben tűnt fel és aratott sikereket partnere, Sebastian Dronte oldalán.

⁸⁷ Apostolok: pince, söröző és borozó az „Apostolokhoz” (1902–) Bp., IV. Kígyó u. 4–6. alatt, Förster János vendéglős alapította.

⁸⁸ RÉDEY Tivadar (1885–1953) irodalom- és színháztörténész, kritikus. 1911-től az OSZK-ban gyakornok, majd könyvtárnok. A kéziratár levelezésgyűjteményének feldolgozásában vett részt. Regényt írt a fiatal Jászai Mariról. 1928-tól a Napkelet színházirovat-vezetője. 1929-től az OSZK hírlaposztályának vezetője, 1935-től főigazgató-helyettese. 1917-től ír a Nyugatba; felesége, Hoffmann Mária (1884–1949) irodalomtörténész, műfordító, író, Hoffmann Edith néneje. Riedl-tanítványként lesz bölcsészdoktor a budapesti egyetemen.

- 3 Miczi.⁸⁹ Kamarás Józsa⁹⁰ és Géza.⁹¹
Szabó Lőrincz. Kuncz Aladár.
- 4 Forbát[h] Sándor⁹².
gellért[!], Kosztolányiék, Nagy Z.
Kuncz A. Elek Artur.
- 5 Mici[kn]
Alival a Margitszigeten.
Mici. Pádi.
Mihály a Centralban.
①
- 6 Hetényi⁹³[kn]
Népligetben. Anyusnál.
Hetényiéknel.
- 7 Dienes Kató[kn]
Mici, Dienes Kató férjével.
Anyus és Márta.
- 8 Urániában.⁹⁴
- 9 Rédey[kn]
② Csarnokban. Miczi.
Rédeyék.

⁸⁹ Rédeyné beceneve

⁹⁰ KAMARÁS Józsa, Babits Angyal diákkori barátnője. A Kamarás és a Babits család ismeretsége több nemzedéken átívelt, már BM édesapja és Kamarás Béla barátkoztak egymással.

⁹¹ KAMARÁS Géza, valószínűleg K. Józsa fivére.

⁹² FORBÁTH Sándor (1890–1964) író, költő, orvos-bakteriológus. 1922-es *Játékhajó* c. verseskötetéhez BM írt előszót.

⁹³ Talán HETÉNYI *Hofbauer* Imre (1871–?) orvos, jogász, a budapesti államrendőrségnél 1922-től főkapitányhelyettes. Számos kommunista szervezkedést leplezett le. A Budapesti Hírlap rendőri tudósítója volt a tízes években.

⁹⁴ Két filmet vetítettek egy műsor keretében: *Félvér*; *Mélyvíz*.

- 10 Kaposy[kn]
Csütörtök
Hoffmann Edit[h]nél⁹⁵ a szépművészeti
muzeumban.
Tónika.
Centralban és Apostoloknál Mikesék[:kel:]
- 11 Sári bíró⁹⁶ főpróbáján.
Gellért, Szabó Lőrinczék, Kosztolányiék, Benedek M⁹⁷. Braun Róbert,
Mikes, Karinthyék, Tóthék, Nagy Z.
Kuncz A. [:Schöpplin.:]
- 12 Bevásár[ó>]olni.
Ali. Micziéknél. Centralban
és Mozában Micivel.
- 13 dr.Kaposy Ferencéknél.
- 14 Rí[p]pl[kn]⁹⁸
Ríppel Rónainál. Mihály Lőrincéknél és Centralban, én
anyusnál.

⁹⁵ HOFFMANN Edith (1888–1945) művészettörténész. Rédeyné Hoffmann Mária húga. 1910-től a Magyar Nemzeti Múzeum néprajzi osztályán gyakornok, 1913-tól a Szépművészeti Múzeum tisztviselője, ahol 1921-től a grafikai osztályt vezeti, majd 1929-től az intézmény helyettes főigazgatója. A grafikai gyűjtemény anyagából számos kiállítást rendezett. Budapest ostroma után nem sokkal szenved tragikus kimenetelű autóbalesetet.

⁹⁶ Móricz Zsigmond drámája (1910); a Belvárosi Színház május 12-én, szombaton mutatta be, de nyilvános főpróbát nem tartott.

⁹⁷ BENEDEK Marcell (1885–1969) író, irodalomtörténész, műfordító. Baumgarten-díjas (1944), Kossuth-díjas (1963)

⁹⁸ A híres arcképet ekkor kezdhette el festeni Kelenhegyi úti műtermében, s ősszel fejezte be. (LACZKÓ András, *Ecset és toll. Rippl-Rónai József és az irodalom*, Bp., Akadémiai, 1983, 105–106.)

- 15 Kedd
Mihály Ripplnél.
Centralban.
- 16 +
Horvát Henrik, Mici.
Anyusnál. Centralban.
- 17 Malvin néni⁹⁹[kn]
d.u. muzeumkertben Busch
fényképésszel¹⁰⁰ fényképeztünk.
- 18 Mikesékkal orvosnál.
Schöpflin, Lőrincz, Simon festő,¹⁰¹
Brunauer¹⁰², Tóth Árpád
- 19 d.u. 4-kor gyorsal Szegedre
utaztunk. Juhász Gyula¹⁰³ stb.
fogadtak. Kass étteremben¹⁰⁴ va-
csora. Juhásznál éjjeli dalárda.

⁹⁹ Ismeretlen.

¹⁰⁰ BUSCH, fényképész. TS ambicionálta a fényképezést. Elképzelhető, hogy tanulás céljából találkozott a fotóssal.

¹⁰¹ SIMON György János *Jean-Georges* (1894–1968) festőművész, grafikus, illusztrátor. Svájcban több kiállítást rendezett. 1923 júniusában mutatkozott be Budapesten, a Helikon Szalonban, majd az Ernst Múzeumban. Hosszabb ideig élt Párizsban, majd Londonban. 1954-ig Bradford és Harrogate művészeti iskoláiban tanított. Babits *Aranygaras* c. mesekönyvét (1923) illusztrálta.

¹⁰² BRÜNAUER Endre (1859–1923), orvos- vagy jogászdoktor, jászberényi földbirtokos.

¹⁰³ JUHÁSZ Gyula (1883–1937) költő. BM egyetemi barátja. A szegedi Dugonics Társaság szépirodalmi osztályának tagja. Baumgarten-díjas (1929, 1930, 1931). A Szegedi Újságírók Egyesülete nevében Poór Tibor titkár 1923. ápr. 30-án kérte BM közreműködését Juhász 25 éves írói jubileumi ünnepélyén (SIPOS 1999 I:441–442.)

¹⁰⁴ A Kass étterem a Kass Szálló Rt. tulajdonában volt, Szegeden a Bástyá u. 2. alatt működött.

- 20 Vasárnap
d.e. Juhász Gyula jubil. matiné¹⁰⁵ Szalay
rendőrfőkapitánynál.¹⁰⁶ Tisza vendégl.¹⁰⁷ ebéd
Eibuscheknál[!]¹⁰⁸ uzsonnán. Kass
kávé házban.¹⁰⁹
- 21 d.e. kocsival Tápén.
Proféta vendéglőben¹¹⁰ ebéd.

¹⁰⁵ Juhász Gyulát 25 éves költői jubileumának ünnepén Babits, Kosztolányi és Móra Ferenc köszöntötték. Ekkor készült a Szegedi Múzeum lépcsőjén az a fénykép, melyen a hátsó sorban látható a 18 éves József Attila is.

¹⁰⁶ SZALAY József (1870?–1937) kerületi rendőrfőkapitány. Irodalombarát és műgyűjtő. Irodalom pártoló tevékenysége miatt emlegették „literátus főkapitánynak”. 1917-től húsz éven át a Dugonics Társaság elnöke. Közgazdasági témájú publicisztikai tevékenységet fejtett ki. Közeli viszonyban volt Móra Ferencsel és Juhász Gyulával, akiket megvédett a háború utáni években a rendszer zaklatásaitól. (SIPOS 2003)

¹⁰⁷ Tisza kávéház, a Tisza Szálló kávéháza, Schermann Kálmán tulajdona (Szeged, Széchenyi tér 3/a alatt.)

¹⁰⁸ EIDUS Bentian, fogtechnikus, Szegeden, a Feketesas u.-ban lakott.

¹⁰⁹ Kass kávéház, a Kass Szálló Rt. tulajdona, Szegeden, a Színház tér 1. alatt. A Kass János által 1898-ban építtetett Kass Szálló épületben fényűzően berendezett kávéház, étterem és szálloda volt; az emeleten sakk-, bál-, bankett és hangversenytermek működtek. A negyedszázados jubileumot 1923-ban már ifj. Kass János vezetésével érte meg a patinás vendéglátóhely. A család a gazdasági válság idején eladta az épületet egy részvénytársaságnak, amely 1934-től Hungária néven újra megnyitotta a szállodát. 1976-ban végleg bezárták az épületet, majd 1982-ben műemlék jellegű védettséget kapott. Többször ebédelt a Kassban Ady Endre, Bródy Sándor, Heltai Jenő és Juhász Gyula, de vendég volt itt nagybányai Horthy Miklós, József főherceg, gróf Károlyi Gyula, Teleki Pál és Zichy Aladár is. A nagyteremben hangversenyezett Bartók Béla.

¹¹⁰ Proféta étterem, Lugosi Ferenc és János vendéglője a Kölcsey u. 6. alatt működött.

- Juhász Gyuláéknál.¹¹¹ Ujszegeden.
Csiszárné[?] halászcserájában.¹¹² Kávéházban.
- 22 Reggel 7-kor el Szegedről, ½12-
kor Pesten.
© Miczi, Anyus, Mikes
- 23 Rippl Rónainál. Kosztolányi.
Kláráék.
Temetőben. Moziban. Kláráéknál.
- 24 d.u. Hasenclever¹¹³: emberek[!]
főpróbáján. Kosztolányiékkel
Abbazia kávéházban.¹¹⁴
©
- 25 Péntek.
Beck Gyula. Mihály Vikárral¹¹⁵ Baross
kávéházban. – Lalí. Braun Róbert. Lacz-
kó, Kosztolányi, Pádiék, Nagy Z. Gellért
Lőrinc, Simon György, Kuncz A.
- 26 Ali ebéden. Anyus délből
érkezett. Én anyusnál.

¹¹¹ Juhász Gyula szülői háza Szegeden, az Ipar u. 13. alatt volt. A házat 1926-ban elbontották.

¹¹² Valószínűleg Csiszár Gyuláné vendéglője a szegedi Kálvária tér 7. szám alatt.

¹¹³ Walter HASENCLEVER (1890–1940) német drámaíró és lírikus. *Az emberek* ősbemutatója 1918-ban volt, magyar színpadon ezen a napon debütált a Renaissance Színházban.

¹¹⁴ Abbazia kávéház (1888–1948) Bp. VI., Oktogon 2.

¹¹⁵ VIKÁR Béla (1859–1945) folklorista, műfordító. Szerkesztője volt az *Élet*, majd a *Turán* folyóiratoknak. A világon elsőként fonográffal gyűjtött népköltési anyagot (1895). 1920-ban alapítója a La Fontaine Irodalmi Társaságnak és a Goethe Társaságnak. Legjelentősebb munkája *Kalevala*-fordítása.

- 27 d.e. Erzsébet nőiskolában.¹¹⁶ |:Anyus ebéden:|
 D<e>u. Vígyszínházban Osvát jubil.¹¹⁷
 Este bankett Royalban.¹¹⁸
 Fészek club.
- 28 d.e. Tóth Árpádeknál. d.u.
 muzeumkertben fényképeztem
 Klaráéknál keresztelőn¹¹⁹.
 Angyus elutazott.
- 29 Kedd.
 Rippl Rónainál.
 Tóth Annus.¹²⁰
 Vígyszínházban: John Gabr. Bork-

¹¹⁶ Nevelőintézmények együttese Bp.-en. 1898-ban vette fel Erzsébet királynő nevét, amelyet 1946-ig viselt. A régi polgári iskolai tanítóképző 1918-tól főiskolaként működött (ez utóbbi 1928-ban Szegedre költözött az Apponyi Kollégiummal együtt), s egy gyakorló polgári iskolát is működtetett, melynek helyébe leányliceumot szerveztek Bp.-en, s amely leánygimnáziumként élt tovább (1946-tól Teleki Blanka nevét vette fel). Épülete a Városliiget határán, az Ajtósi Dürer sor (akkoriban: István út) 37. alatt található.

¹¹⁷ Osvát Ernő 25 éves írói jubileuma; a Nyugat irodalmi délutánja 3 órakor kezdődött. Jászai nyitotta meg az ünnepséget, melyen BM mellett Bartók, Móricz, Kosztolányi, Schöppflin, Tóth Árpád, Fenyő Miksa és sokan mások szerepeltek. BM *Emlékezés* c. mondott ünnepi beszédet, majd elszavalta *Az örök folyosó* és a *Két nővér* c. költeményeket. Azután a Beck Ö. Fülöp készítette emléklapokt is az ő asztali köszöntőjével adták át a jubiláló szerkesztőnek. Az ünnepségen elhangzottakat majdnem teljes egészében közölte a Nyugat ünnepi száma (1923/11–12.).

¹¹⁸ Ugyancsak Osvát tiszteletére rendeztek bankettet. Itt Heltai Jenő üdvözölte a jubiláló szerkesztőt.

¹¹⁹ Gáborjáni Szabó Klára keresztelője.

¹²⁰ Tóth Árpádné

mann¹²¹. Bródy Palival Club kávé-
házban¹²².

- 30 Csarnokban. Nagy E. Kláránál.
Osváték lefénnyképezése muzeum-
kertben. Anyus. Szász Böské-
nél vacsora Laczkó és Kunc[z]cal.
31 d.e. pakkolás. 1 órakor indul-
tunk hajóval Gizellatelepre¹²³
Mikesékkal. 7 kor megér-
keztünk.

Június

- 1 Péntek.
Kabosék¹²⁴ jöttek mentek.
Csónakáztunk.
2 ①
<Csónakáztunk.>
3 csónakáztunk.
4 Erdőben voltunk.
csónakáztunk.
①
5 Kedd.
<csónakáztunk.>

¹²¹ A Vígszínház május 5-én mutatta be a Jób Dániel rendezte Ibsen-drámát, a *John Gabriel Borkmant* (1896), melyet este fél 8-as kezdéssel adtak, a főbb szerepekben Hegedüs Gyulával, Varsányi Irénnel, Gombaszögi Fridával.

¹²² Club kávéház (1897–1936) Bp. V. Lipót (ma: Szent István) krt. 16.

¹²³ Duna menti üdülőtelep, BM-ék az itteni Újságíró Üdülőben töltöttek egy egész hónapot. BM itt dolgozott tovább az 1916-ban félbehagyott *Kártyavár* c. regényén.

¹²⁴ Talán KABOS *Rosenberg* Ede (1864–1923) író, újságíró, szerkesztő. A Budapesti Napló, az Érdekes Újság szerkesztője.

- 6 Szerda.
csónakáztunk.
- 10 <①>
- 11 +
①
- 14 Csüt.
- 16 ①
- 17 Vasárnap
Anyus.
- 18 <Anyus.>
- 20 ①
- 21 <①>
- 23 ①
- 24 Vasárnap
- 25 ①
- 27 ①
- 29 Dömösön.
- 30 Esti hajóval hazautaztunk
Gizellatelepről.

Július

- 1 Vasárnap
Herc[z]egékkal¹²⁵ Póschnál¹²⁶ ebédeltünk.

¹²⁵ HERCZEG *Herzog* Ferenc (1863–1954) író, egy. képviselő, az MTA tagja, az Új Idők c. hetilap szerkesztője. Nem lehet tudni, kivel volt Herczeg, feleségétől 1916 körül elvált.

¹²⁶ Valószínűleg Pósch Károly vendéglője, a „Pósch” étterem, Bp. V. József tér 1.

- Anyusnál Mariska néniékkal.¹²⁷
Tó moziban.¹²⁸
- 2 ⓪
Nálunk volt Fest Guido.¹²⁹
Anyusnál.
Centralban Herc[z]egékkal és
Fest Guidóval.
- 3 Ali.
Déli hajóval Dömösre¹³⁰
utaztunk.
- 4 ⓪
- 5 Gizellatelepen.
- 6 Csónakkal Gizellatelepen.
- 7 +
- 8 Vasárnap
- 10 Hajóval Pócsmegyeren
Anyuséknál¹³¹.
- 14 ⓪
- 15 torokgyulladásom volt.
- 18 ⓪ Kosztolányiék és Magyar E.
- 19 Gizellatelepen.
- 20 ⓪

¹²⁷ Ismeretlen.

¹²⁸ Két amerikai film ment ezen a napon: a *Texasi lány* (főszereplő: Edith Roberts) és a *Nagy ára van a boldogságnak* (főszereplő: Carmel Myers).

¹²⁹ FEST Guido szegedi újságíró. Babitsékkal Juhász Gyula 25 éves írói jubileumán találkozott először, ekkor és a következő évben több képeslapot küldött nekik Ausztriából, Svájcban és Olaszországból.

¹³⁰ BM-ék a dömösi plébánián kaptak lakást. Itt töltöttek két teljes hónapot. BM itt dolgozott tovább *Kártyavár* c. regényén. (Vö. 1923. 05. 20.)

¹³¹ Özv. Szabó Andrásné vendéglátónál nyaraltak TS édesanyja és testvérei.

- 21 Kosztolányiék és Bodorék.¹³²
 22 Vasárnap
 Szabó Lőrincz.
 24 Kedd.
 Gizellatelepen csónakkal.
 25 Gizellatelepen hajóval
 ①
 29 Vasárnap
 Reggeli hajóval Pócsmegyeren.
 (M. nélkül)
 30 Reg. hajóval Pestre. Mihállyal.
 Athen[a]eu[u>]m[b>]nál.¹³³ Ebéd Míttra-
 Vácnál.¹³⁴ Kláránál. M. Central|:ban:|
 Ali és Márta.
 31 Déli hajóval vissza Dömösre.

Augusztus

- 1 Szerda.
 ①
 3 Anyus és Tónika. csóna-
 káztunk.
 4 +
 11 ①
 14 A határban cséplésnél.

¹³² Vitéz BODOR Aladár (1880–1952) költő, író, újságíró. Latin–görög–magyar szakos gimn. tanár. 1913-tól Szekszárdon, majd 1918-tól Budapes-ten tanított. 1938-tól a Magyar Nemzet munkatársa.

¹³³ Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Rt. (1868–1948). Az első és legnagyobb hazai kiadói és nyomdai részvénytársaság. Babits műveinek leg-főbb kiadója lett, miután 1920 decemberében életműszerződést kötött vele. (Vö. 1922. 04. 24.)

¹³⁴ MITTROVÁTZ Adolf vendéglője, VII. Dohány u. 20. alatt.

- 15 Esztergomban¹³⁵ Magyar Elekkel
és Walikowszkyékkel[!].¹³⁶
①
- 17 Anyus.
- 19 Mártus és Pubi.
- 20 Hétfő
Fáy Dezsőék.¹³⁷
Mihály befejezte a
Kártyavárat.¹³⁸
- 21 Rosszul voltam.
- 24 ①
- 25 Szomb
Esti hajóval Mártus.
- 26 Pubi – este mindketten
el. Valiékkel¹³⁹ csónakázni.

¹³⁵ BM-ék valószínűleg ekkor voltak először Esztergomban, s határozták el, hogy megpróbálnak itt „nyári lak”-ot vásárolni. (SIPOS 2003:127–128.)

¹³⁶ WALIKOVSKY Károly (1888–?) újságíró. Az Újságírók Szanatórium Egyesületének igazgatója. A Magyar Hírlapírók Orsz. Nyugdíjintézetének titkára. Ebben az időben a Nemzeti Újság munkatársa. Felesége ismeretlen.

¹³⁷ FÁY Dezső (1888–1954) festőművész, grafikus. Gulácsy Lajossal olaszországi tanulmányúton vett részt, majd itthon több ízben együtt állítottak ki (1909). Dante *Isteni Színjátékához* készített illusztrációit Babits fordítása ihlette.

¹³⁸ BM jegyzete a regény első kiadásában (Athenaeum, 1923): „E regény első huszonhárom fejezete megjelent már 1915–1916 folyamán a Nyugat című folyóiratban. Akkor töredék maradt [a *Játszottam a kezével* c. verse miatt elszenvedett vádak és a háborús izgalmak miatt]: ma, az eredeti tervek szerint befejezve, először áll teljességében a közönség elé.”

¹³⁹ VAL *Wáhl* Valéria, 1924-től Győző Ferencné (1897–1982), ötvösművész. 1935-től használati és dísz tárgyaival kiállításokon szerepelt, érmes helyezéseket ért el. 1945 után elsősorban ékszereket készített. Egyéni kiállítása 1955-ben volt a Csók Galériában, Budapesten. Nagy Zoltán és Tóth Árpád baráti köréhez tartozott. TS-nak 1925-ben gyűrűt készített. TS jegyzete: „gizella-telepi nyaralásból ismerős, akit nagyon szerettem, míg el nem tűnt előlem [...]”

- 28 Vál Valí.
 29 Valiéknál. csónakáz[tunk>]ni.
 30 Vali. –
 ①
 31 Vali. – Mihály rosszul volt.

Szeptember

- 1 szombat
 ① Valiék haza.
 2 Vas.
 3 +
 Hajnali hajóv[á>]al Pestre.
 M. Centralban.
 Márta.
 4 Márta ebéden.
 6 Ali és Vali. Moziban.
 Pubi és Márta.
 7 Mihály Atheneumnál[!] és Centralban. Szabónál.
 Anyus és Márta.
 8 Vali. –
 Mihály Mikesnél.
 Márta ebéden.
 Klaráék teán.
 9 Vali
 10 Hétfő
 12 Ali ebéden.
 Klaráéknál.
 Moziban.
 13 Klárával szabónőnél.
 14 Lőrinc.

- 15 Moziban.
 ①
- 16 Sárközy[!]. Márta, Jolán.¹⁴⁰
- 17 Vali.
 Anyus.
- 18 Kedd
- 19 Anyusnál. M. Centralban.
- 21 Karinthy, Laczkó, Simon, Szabó L.
 Tóth Á. Lali.
- 22 Kláránál.
 Moziban.
 Ali.
- 23 Mihályfyék,¹⁴¹ Hetenyiék[!]
 uzsonnán.
 ①
- 24 Centralban.
- 25 Anyus. Vali. Moziban.
- 26 Szerda
 Fa érkezett.
 Márta.

¹⁴⁰ Ismeretlen.

¹⁴¹ MIHÁLYFI *Mihalovits* Ernő (1898–1972) művészeti kritikus, újságíró, politikus. 1920-tól Az Est munkatársa, 1923–24-ben az USA-ban él. 1947-től egy. képviselő, 1957-től haláláig a Magyar Nemzet főszerk.-je. Szerkesztette Mikes Lajos intenciói szerint Szabó Lőrincsel együtt a *Halhatatlan szerelem* c. versantológiát (1930), melyben BM-fordítások is helyet kaptak. Első felesége Tápay-Szabó Gabriella volt; majd 1934-ben Fischer Ilona (Filo) grafikusnőt vette el.

- 27 Mihály Ritzben¹⁴² Baum[eister>]gartennél¹⁴³
 28 Nagy Z. Schöpflin. Tóth Árpá-
 dék. Szabó L. Laczkó.
 29 Simon festőnél d.e.
 ” nálunk uzsonnán.
 ” nal moziban.
 30 +
 Márta.
 ①

Október

- 1 Baum[eister>]garten vacsorán.
 2 Mártus nálunk lakik.
 Valinál.

¹⁴² A Ritz Szálló a világhírű svájci szállodalánc-tulajdonos, César Ritz (1850–1918) nevét őrizte 1913-tól 1916-ig, amikor a Hungária Nagyszálló-da Rt. megvásárolta, és Dunapalota néven üzemeltette tovább. Az épületet, ami a Duna korzón, a Mária Valéria (ma: Apáczai Csere János) u. 14. alatt volt, a második világháborúban súlyos bombatalálat érte.

¹⁴³ BAUMGARTEN Ferenc Ferdinánd (1880–1927) magyar származású német esztéta, kritikus. 1909-től Németországban élt. Földbirtokos, Budapestén bérház- és részvénytulajdonos. Kb. 1 200 000 pengő értékű vagyonát „a magyar írók megsegítésére létesített” alapítvány céljaira hagyta. Kezelésével jogász barátját, Basch Lórántot, a Baumgarten-díj majdani jogi és pénzügyi kurátorát, az irodalmi kurátorsággal BM-t bízta meg. Az örök-hagyó akarata szerint vagyonának éves kamatát (kb. 50–60 ezer pengőt) oszthatták ki a kurátorok évente támogatásra. Az 1923. október 17-én kelt végrendeletet a Baumgarten halálát követő hónapban, 1927 februárjában hirdették ki a Budapesti Központi Királyi Járásbíróságon. Az első évdíjak kiosztására 1929. január 18-án, halálának évfordulóján került sor. (TÉGLÁS 2003 I:123–124.)

- 3 Anyus és Márta ebéden.
Rupprecht Tibor, Szabó Lőrinc
és Simon György.
- 3
- 4 Csütörtök
Simon.
- 5 Mihály szemet kísért
Lőrinc, Schöpflin, Karínthyék,
Kosztolányiék, Tóth Árpádék, Nagy Z.
Laczkó, Simon
- 7 d.u. moziban.
- 8 d.e. Klára.
Hevesiékkel III. Richard előadáson¹⁴⁴.
Centralban.
- 9 Torokgyulladást kaptam.
- 10
- 11 Kaposy doktor.
- 12 Péntek.
Anyus. Kaposy.
Laczkó, Pádi, Elek Artur.
- 13 Felkeltem és fogorvoshoz
mentünk.
Centralban.
- 14 d.e. Rippl Rónai kiállításán¹⁴⁵
Simon vacsorán.
Lőrincék.
①

¹⁴⁴ A Nemzeti Színház tűzte műsorra Shakespeare királydrámáját Hevesi Sándor rendezésében, melynek bemutatója 1923. jún. 27-én volt.

¹⁴⁵ Rippl-Rónai újabb képeit (köztük a BM-ről festett portróját) állította ki Ernst Lajos az Ernst Múzeumban.

- 15 moziban.
Ⓢ
- 16 Kedd.
Ⓢ Rupprecht.
- 17 Szabadi.¹⁴⁶ Lőrinc. Rupp[r]echt.
Ali.
- 19 Kosztolányi, Schöpflin, Nagy Z.
Laczkó, Tóth Á. Karinthy
(Ali ebéden.)
- 20 Szombat
Gellért. Vali Anyjával.
Szabadi.
varrónőnél.
moziban.
- 22 Délelőtt sétálni.
d.u. Karinthyéknál.
Ketternél vacsoráztunk.¹⁴⁷
- 23 Mihály Athen[a]eumnál. Orgoványi.¹⁴⁸
Valiéknál vacsorán Pádiékkal.
- 24 Szabadi.
Alival Pécsi Blankánál.
Ⓢ

¹⁴⁶ Valószínűleg SZABADI Béla műfordító, kritikus. Vallásos tárgyú műveket, hitvallási dokumentumokat ültetett át magyarra. A Magyar Evangéliumi Keresztény Diákszövetség folyóiratába, a maga szerkesztette Diákvilágba (1921–36) írt kritikát a *Halálfiáról* 1927-ben, 1935-ben pedig Pápan tartott előadást BM-ről.

¹⁴⁷ KETTER József vendéglője (1922–1941), mely később A négy évszakhoz nevet viselte, az I., Horthy Miklós út (ma: Bartók Béla út) 48. sz. alatt működött. Helyén a későbbi Bukarest étterem épült fel. Az épületben ma bank működik.

¹⁴⁸ Valószínűleg ORGOVÁNYI Mihály, rendőr.

- 25 Anyus ebéden.
Fest Guido.
- 26 Gellért, Osvát, Turcsányi, Pádi.
- 27 Szabadí.
Ali. Klára. Fest Guidó.
Este Kiszelinél¹⁴⁹ a la Fontaine[!]
társ.¹⁵⁰ bankettjén.
- 28 +
d.e. korzón, [h>]Hangliban.
- 29 Moziban.
- 30 Ali.
Centralban.
- 31 Beck Gy.
Szabó Lőrinc.

November

- 1 Csütörtök
Anyus ebéden.
Temetőben.
- 2 Csarnokban. Dienes Valéria.¹⁵¹
[:d.u.:] Osvát, Gellért, Schöpflin,

¹⁴⁹ Kiszeli vendéglő, VIII., Röck Szilárd u. 6.

¹⁵⁰ La Fontaine Irodalmi Társaság (1920–1951). A nemzetek közötti kulturális kapcsolatok erősítésére alakult. Tagja volt többek között Babits, Benedek Marcell, Kosztolányi, Schöpflin, Szabó Lőrinc.

¹⁵¹ DIENES *Geiger* Valéria (1879–1978) filozófus, táncteoritikus, műfordító, BM másod-unokatestére. 1906-tól a Huszadik Század köréhez tartozott, részt vett a feminista mozgalomban. Bergson tanítványa, több művének fordítója, a Duncan-féle mozdulatpszichológia nyomán alakította ki saját „mozdulattudományát”, melyet orkesztikának nevezett el. 1919-ben férjével, Dienes Pál matematikussal, Babits tisztviselőtelepi tanártársával emigráltak (1921-ben elváltak). 1923-ban tért haza gyermekeivel. Bárdos

- Nagy Z. Turcsányi, Karinthy.
Szabó L.
- 3 Uj cseléd: Pénzes Teréz.
Mihály Pádinál.
(nagyon vártam a csacsómat.¹⁵²)
- 4 Szabadi.
- 5 hétfő
Dienes Valéria.
Ⓢ
- 6 Ali ebéden.
Anyus. Moziban.
- 7 Nagymosás. Fogorvosnál.
Szabadi.
- 8 Csarnokban. – Schöpflin,
Kosztolányiék, Szabó L. Nagy Z.
Laczkó,
moziban, fogorvosnál.
Ⓢ
[↓]
- 10 Nagy Péter¹⁵³, Martyn, **Ali**,
Szabó L. Sárközy, Gyergyai¹⁵⁴,

Lajossal mozdulatjátékokat koreografált. Az ő növendéke lett később Babits Ildikó. Baumgarten-díjas (1934).

¹⁵² Kiadott levelek (SIPOS Lajos, *Babits Mihály és Török Sophie levelezése*) tanúsága szerint Babitsék így becézték egymást, legalábbis a házasság első dekádjában = Kortárs, 1978/9.

¹⁵³ NAGY Péter (1874–1938) újságíró, író, bíró. Kolozsvári Grandpierre Emil apja.

¹⁵⁴ GYERGYAI Szegő Albert (1893–1981) irodalomtörténész, műfordító, író. 1914-től Párizsban tanult ösztöndíjjal, majd a háború alatt internáltak. 1919-től nevelősködik Lukács György édesapjának, Lukács József bankigazgatónak a házában. 1926-tól az Eötvös Collegium tanára. 1945-től genfi

Szerb Antal,¹⁵⁵ Tóth Aladár,¹⁵⁶ J[a>]em-
Nitz,¹⁵⁷ Bródy P.

11 Rupprecht.

12 Hétfő

Martyn.

Mihály rosszul volt.

Befejezte a Kártyavárat.¹⁵⁸

13 Kedd.

Martyn.

Koródy dr.¹⁵⁹

kultúrattasé, 1950-től a budapesti egyetemen tanít. 1920-tól rendszeresen ír a Nyugatba. Baumgarten-díjas (1933, 1937, 1946).

¹⁵⁵ SZERB Antal (1901–1945) író, esszéista, irodalomtörténész. A Nyugat második nemzedékéhez tartozott, 1921-től jelentek meg írásai a folyóiratban. 1923-tól a Napkeletnek is munkatársa. 1933-tól a Magyar Irodalomtudományi Társaság elnöke, Az Erdélyi Helikon pályázatán díjnyertes *Magyar irodalomtörténete* (1934) máig egyik legnépszerűbb könyve. Baumgarten-díjas (1935, 1937). 1937-től a szegedi egyetem magántanára. A náci deportálás áldozata lett.

¹⁵⁶ TÓTH Aladár (1898–1968), zenetudós, esztéta. 1920-tól az Új Nemzedék, 1923-tól a Pesti Napló és a Nyugat zenekritikusa. Baumgarten-díjas (1930, 1940). Kossuth-díjas (1952). Feladatának tekintette Bartók és Kodály, de a felnövő ifjabb zenészek, pl. Bárdos Lajos, Vásárhelyi Zoltán méltatását is. Szabolcsi Bencével szerkesztette a *Zenei Lexikont* (1930–31) és pótkötetét (1935). 1937-ben feleségül vette Fischer Annie zongoraművésznőt, akivel 1940-ben Svédországba emigrált, majd 1946-os visszatérését követően kinevezték az Operaház igazgatójává.

¹⁵⁷ JEMNITZ Sándor (1890–1963) zeneszerző, esztéta. 1924–1950-ig a Népszava zenekritikusa. A Mozdulatkultúra Egyesület (1928–49) alapító tagja volt. Több muzsikusról írt életrajzi regényt. Műveivel több külföldi pályadíjat nyert. *Divertimento* c. balettművét az Állami Operaház mutatta be (1947).

¹⁵⁸ BM, *Kártyavár. Egy város regénye*, Athenaeum, 1923. [december 22-i megjelenéssel].

¹⁵⁹ Talán KORÓDY István, ügyvéd.

- 14 Nagy Zoltán.
 15 Ali.
 16 König Gy. Laczkó, Karinthyné,
 Turcsányi, Pádi, Nagy Zoltán
 Lőrincék. – Kaposy dr.
 17 Békássyné.
 19 Kosztolányiék.
 20 Anyus. Sárközy.
 ①
 21 Fogorvosnál.
 22 Fogat huzattam.
 Békássynénál.
 23 +
 Fenyő.
 d.u. Gellért, Nagy Z. Tóth Annus,
 Tur[ch>]csányi, König Gy.
 24 Csarnokban. Fogorvosnál.
 Moziban.
 Ali vacsorán.
 26 Ali ebéden. Anyus.
 Kláraék és Lázár Julia¹⁶⁰
 27 Rupprecht, Sárközy
 Kammer dr.¹⁶¹
 28 Szerda

¹⁶⁰ LÁZÁR Júlia (?–1944) divattervező, divatszalonja volt a Váci utcában. Szabó Lőrincével mint orvostanhallgató ismerkedett meg, és haláláig baráti kapcsolat fűzte hozzá.

¹⁶¹ Valószínűleg KAMMER Manó, orvos, aki a Bp. VIII., József krt. 36. alatt rendelt.

- 29 Csütörtök
Fazekas Imre¹⁶², Márton Böske¹⁶³
Szi[sz>]geti Imre.
- 30 Fazekas, |:Anyus:| – Lőrincz, Gellért,
Schöpflin, Karinthy, Koszto-
lányi, Nagy Z. – Rupprecht.

December

- 1 Athen[a]eumnál.
Kláráéknál.
ⓐ
- 2 Díenes Valéria fiaival.¹⁶⁴
Klára. Kláráéknál.
Moziban.
- 3 Pikler László.¹⁶⁵
- 4 ⓐ Lőrinc, Sárközy.
Centralban.
- 5 Anyusnál.
- 6 Magyar Elekéknél.
- 7 Ali, Tóth Annus, Nagy Z.
Turcsányi.

¹⁶² FAZEKAS *Frey* Imre (1887–1949) újságíró, író, színikritikus. Az Est-lapok munkatársa. 1927–28-ban Hollywoodban írt filmforgatókönyveket. A Nyugatba is írt, színműveit a 20-as években Európában több helyen, de New Yorkban is játszották.

¹⁶³ Valószínűleg MÁRTON Erzsébet, tanítónő.

¹⁶⁴ DIENES Gedeon (1914–2005) mozdulatművész, jogász, a Magyar Táncművészeti Lexikon (2008) főszerkesztője, 1953–64 között az Akadémiai Kiadó angol–orosz lektora; DIENES Zoltán Pál (1916–?) matematikus, didaktikus.

¹⁶⁵ Valószínűleg PIKLER László, banktisztviselő.

- 8 Anyus és Tónika.
Trostler József.¹⁶⁶
- 9 |:Wahl:| Vali.
Bródyeknál.
- 10 Ali ebéden.
moziban.
Pubí. Lőrinc.
- 11 Kedd
Míkes ebéden.
Centralban.
- 12 Klára.
- 13 Kosztolányiéknál.
d.e. <Fenyőnél.> bankban.
- 14 Nagy Zoltán. Gellért.¹⁶⁷
Schöpfung.
d.e. Fenyőnél.
- 15 Kláránál. Sugár¹⁶⁸ szavaló est¹⁶⁹.
Mikesékkal Abbazia kávéházban

¹⁶⁶ TURÓCZI-TROSTLER József (1888–1962) irodalomtörténész, kritikus. 1917-től a Pester Lloyd kritikusa. A Tanácsköztársaság idején a budapesti egyetem világirodalmi tanszékének tanára. 1921-től ír a Nyugatba. Kossuth-díjas (1958).

¹⁶⁷ Gellért – BM-nak dec. 15-én írt levele szerint – szóba akarta hozni az 1924. febr. 16-ára tervezett Móricz-számot, melybe BM-től írást kért volna. Azért nem tette, mert Osvát maga akart beszélni vele erről, megtárgyalandó az utána következő BM-szám felépítését. BM erre az alkalomra írta meg *A gyémántszóró asszony* c. versét. (SIPOS 2002: 85–92.)

¹⁶⁸ SUGÁR Károly (1882–1936), színész. 1922–23-ban a Renaissance Színház, 1923-tól haláláig a Nemzeti Színház tagja.

¹⁶⁹ A Zeneakadémia nagytermében este fél 9 órakor dal- és szavalóestet adott Sugár Károly, Németh Mária és Kalotai Klári. Sugár Károly Szabó Lőrinc-től, Rimbaud-tól, Baudelaire-től, Browningtől és Byrontól szavalt verset.

- 16 Kaposy doktornál.
Kaposy Herminnél.
①
- 17 Nagymosás. Anyus ebéden
- 18 <+>
Csarnokban.
Pisti Szekszádról.
Centralban.
- 19 +
Magyar Mezőgazd. Bankban.¹⁷⁰
Mayer Mici. Alí. Beck Gy.
- 20 Lestyán.¹⁷¹ Nagy István.¹⁷²
- 21 Nagy Z. Tóth Annus. Klára.
Gellért. Benedek Marcell
Braun Róbert.
- 22 Ali ebéden. Písti haza-
utazott. Díenes Valéria.
- 23 Vasárnap
d.e. bevásárolni.
d.u. karácsonyfa díszítés
- 24 Anyusnál. – Vacsorán: Odry[!]¹⁷³, Nagy Z.
Tóth Annus, Kláraék, Lázár Julia,

¹⁷⁰ Magyar Mezőgazdasági Hitelintézet Rt. (Bp., V. Szabadság tér 13.)

¹⁷¹ LESTYÁN Sándor (1897–1956) író, újságíró. Többek között a Világ, Az Est, a Pesti Napló szerkesztőségében dolgozott. Regényes életrajzokat, ifjúsági regényeket írt.

¹⁷² Valószínűleg NAGY István (1873–1937) festő, grafikus. Nagyszabású gyűjteményes kiállítása 1923-ban általános elismerést váltott ki. Kosztolányi Dezső a Nyugatban lelkesedéssel írt alkotásairól, Surányi Miklós regényt írt róla. Tájképeit és arcképeit főleg pasztellkrétával és szénrel készítette.

¹⁷³ ÓDRY Árpád (1876–1937) színész, rendező. 1904-től Nemzeti Szín-

- Sárközy, Karinth[i>]yék 5 nővel, Téglás¹⁷⁴
 és Klúg¹⁷⁵, Laczkó, Kárpáti, Sugár, Már|:ta|
- 25 Anyusék ebéden.
- 26 d.e. templomban.
 d.u. Klaráéknál.
- 27 Moziban.
- 28 ©
 Klaráék, Sárközy, Schöpf-
 lín, Braun Robert
- 29 Kosztolányi.
 Centralban.
- 30 Mici.
 Osvaték[!], Gellérték és Klá-
 ráék.
- 31 Hétfő
 Földes[s]y.¹⁷⁶ – Centralban és
 Tabarinban¹⁷⁷ reggelig Klá-

ház színművésze, majd rendezője, 1931–35-ig főrendezője. 1928-tól a Magyar Rádió dramaturgja és főrendezője. Önálló estjein rendszeresen mondott Babits-verseket.

¹⁷⁴ TÉGLÁS Béla (?–1945) jogász, pénzügyi tanácsos. 1909-ben a Nyugat Figyelő rovatában jelentek meg színházi kritikái. Az I. világháború alatt francia internálótáborba hurcolták.

¹⁷⁵ Valószínűleg KLÚG Emil (1883–?) ügyvéd, jogtudományi író. Az Adó- és Illetékügyi Szemle pénzügyjogi szakfolyóirat szerkesztője. Több cikke is jelent meg a napisajtóban közgazdasági kérdésekről.

¹⁷⁶ FÖLDESSY Gyula (1874–1964) irodalomtörténész. Ady „poéta adminisztrátora”. Ő rendezte sajtó alá *Utolsó hajók* címmel a költő hátrahagyott verseit. Kossuth-díjas (1951).

¹⁷⁷ Tabarin mulató és étterem (Bp., VIII. Rákóczi út 63.). 1917-ben nyílt meg a Tabarin a korábbi Nemzetközi Orfeum mulatóhely helyszínén, amely ekkor már „téli kerttel” is rendelkezett.

ráékkal, Laczkó és Nagy Zoltánnal.

①

Láztáblám.¹⁷⁸

923. márc. 16. – 37°3

17. – 37°2

18. – 37°4

<19>	reggel	d.u.	este
19.	37°1	37°3	37°3½
20.	37°1		37°2
21.	36°8	37°4	37°3
22.	36°8	37°1	36°9
23.	37°2	36°8	
24.	37	36°8	
25.	36°8		36°5
26.	36°4	37°	37
30.	36°6	37°1	

ápr.

reggel	d.u.	este
[3>]2	<37°2>	37°2
3.	37°2	
4.	37°3	
6	37°1	
7.	36°8	36°8
8.	37°2	
9.	37°1	
12.	37°4	

¹⁷⁸ TS folyamatosan ellenőrizte testhőmérsékletét. A korabeli felfogás szerint a hőmérséklet-ingadozásból következtetni lehetett az esetleges fogantatásra.

14.		37
15.	37°1	37°3
16.	37°4	
18.	37°2	
19.	36°9	37°3
24.	37°1	
május		
9.	37°3	

1924

Könnyen elfelejthető dolgok

Testsúlyom nyomott 19[1>]24. dec. 13.

56 kg.

Név

Tanner Ilonka

Lakhely

Budapest.

Lakás

Reviczky-u. 7.

Telefon

[gyí] J. 91–99

Január

1 aludtunk.

2 Alí ebéden.

Mici.

3 Mártus hazaköltözött.

<Kla> Tóth Aladár.

Kláránál. Moziban.

Centralban.

- 4 Beck Gy.
Gellért, Szabó L. Nagy Z.
Lali.
- 6 Dienes Vali fiaival ebéden.
moziban.
Ⓢ
- 7 Mihály Nyugatnál és Nyugatekéval Vigadó kávéházban¹.
Én anyusnál.
- 8 Ali ebéden.
Hevesi Sándorék. Péchy Blanka
– Szabó Lőrincék.
- 9 Rédey Tivadaréknál.
- 10 [K>]Míci.
Klára.
Mihály Színpadi írók² bankettjén.
Lőrinc.
- 11 Gellért, Kosztolányi, Sárközy
Karinthyék.
Ⓢ
- 12 Mihály felolvasása az angol
irodalomról³ a Lantos könyv-

¹ Vigadó Kávéház (1858–1934), Bp. V., Vigadó tér 3.

² Magyar Színpadi Szerzők Egyesülete az Athenaeum épületében, a VII., Miksa u. 7. alatt működött. A színpadi szerzők erkölcsi és anyagi védelmére 1904-ben alakult szervezet első elnökei Jókai Mór, Berczik Árpád és Rákosi Jenő voltak. Heltai Jenő 1917–19 és 1922–30 között elnökösködött.

³ BM a modern angol költőkről tartott előadást este 6 órai kezdettel a Lantos Rt. könyvesboltjában.

- kereskedésben⁴.
Centralban.
- 13 Én Micinél.
Baracs Marcellék.⁵
Aliéknál vacsorán.
- 14 Mihály Vigadó kávéházban Nyu-
gatékkal.
Wahl Valiéknál.
Bródyéknál vacsorán.
- 15 +
Rosenberg Hermann<e>⁶
Bodor Aladárék.
- 16 Tónika.
Anyusnál.
Operában⁷ – Mihály Szinpadi
szerzőknél. Centralban.

⁴ LANTOS Adolf (1875–1942) antikvárius és könyvkiadó boltja, a Múzeum krt. 3. alatt. 1930-ban Lantosé lett a Genius Könyvkiadó Rt. Babitsnak Lantos-sal való ismeretsége legalábbis 1918-tól datálható, amikor Lantos közreműködésével megalakult „Európa Lovagjainak” (Knights of Europe) föderalista-pacifista szervezete, amely Babits, Jászi Oszkár és Szabó Ervin által közösen megszövegezett kiáltványban fordult Európa vezető szellemeihez a háború beszüntetése és a háború utáni együttműködés érdekében. (SÍPOS 1976:19–21.)

⁵ BARACS *Barach* Marcel (1865–1933) a bp.-i ügyvédi kamara elnök-helyettese, a Lipótvárosi Kaszinó elnöke. 1927–31-ig egy. képviselő. Fele-sége: SCHMIDT Etelka.

⁶ ROSENBERG Hermann (1866–?) kereskedő, kormányfőtanácsos. Szilasi Vilmos apósa, Déry Tibor nagybátyja. A Nasici Fakitermelő és -feldolgozó Rt. elnöke (1895-től). Jelentős szakirodalmi tevékenységet fejtett ki. Vö. 1922. 05. 23.

⁷ Este 7 órakor kezdődött Richard Wagner *Walkür* c. operája, *A Nibelung gyűrűje* tetralógia második része (1854–56). Ösbemutatója 1870-ben volt, Münchenben.

- 17 Klára.
- 18 Athen[a]eumnál. – foxit⁸ vettünk.
König Gyuri, Nagy Zoltán.
Béky Zoltán.⁹
- 19 Gellért.
Anyuséknál. – Centralban.
Leopold Lajoséknál vacsorán.
- 20 Tónika esküvője. – Róbert¹⁰ és
Géza bácsi¹¹.
[Anyus>]Józs<ef>efvárosi templomban esküvőn.
Ujságírók összejövedele (Gizella-
telepi nyaralók.)
Anyuséknál esküvői vacsora.
Pubi nálunk aludt.
- 21 Róbert gyereke meghalt.
Anyuséknál ebéden.
Klára[r>]nál.
Lázár Julia, Klára és Lőrinc.
Mihály Nyugatéknál>]kal. Vigadó [:kávéház:]
- 22 Tónika.
Állatorvosnál.
- 23 Buksi kutya beteg lett.
Ⓢ
- 25 Vajda Tódor állatorvosnál¹² Buksival.
Gellért, Kosztolányi, Tóth Annus
Nagy Zoltán.

⁸ A kutyus a Buksi nevet kapta.

⁹ BÉKY Zoltán (?–1937) költő. Ebben az évben jelennek meg első ízben versei a Nyugatban.

¹⁰ SÁRKÖZI Róbert, Tanner Antónia férje.

¹¹ TANNER Géza, szabómester.

¹² VAJDA Tódor, állatorvos, Bp. IX. Bakáts tér 9.

- 26 Állatorvos. – Anyus.
Wahl Vali családjával vacsorán.
- 28 Mihály Nyugatékkal Vigadó
kávéházban.
Állatorvos.
Én Kláránál.
Sárközy teán.
- 29 állatorvos.
- 31 Nagymosás. – állatorvos.
Hetényiéknél.

Február

- 1 Fest Guido, Nagy Z. – állatorvos.
Fenyőéknél vacsorán.
- 2 Buksi kutyus elpusztult.¹³
Moziban.
- 3 Mihály állatorvosi főiskolán.
Anyuséknál.
- 4 Anyus és Wahl Valival
moziban. Mihály d.u. Vigadó
kávéházban Nyugatékkal.
⓪
- 5 Centralban. – Schöpflin.
- 6 Graf[!] Ferenc¹⁴.
Moziban.
- 7 én Anyusnál.
Fest Giudo[!]. Béky Zoltán.

¹³ Vö. 1922. 12. 02.

¹⁴ GRÁF Ferenc, bornagykereskedő. Szabó Lőrinc szállásadója és támogatója volt a Tanácsköztársaság idején.

- 8 Tónika. –
Nagy Z. Schöpflin.
- 9 Ali ebéden.
Kammer doktornál.
Békássynénál.
- 10 d.e. Mihály Mikesnél.
d.u. én anyusnál.
este együtt moziban.
- 11 Feküdtem.
Mihály vigadó[!] kávéházban.
- 12 Feküdtem.
Kammer doktor.
- 13 +
Nagy Zoltán. Kosztolányi.
Márta.
- 14 Tónika.
Mihály színpadi Szerzőknél.
Moziban.
- 15 Anyusnál.
Béky Zoltán.
Wachter Klári¹⁵.
- 16 Sárközy[!].
Nemzetiben: Oedipus,
Mizantróp.¹⁶ Nyugat matiné.
moziban.–

¹⁵ WACHTER Klára (1905–?) fényképésmester. Műtermét szívesen ke-resték fel írók, művészek. BM-ékről is készített fotósorozatot az Attila utca 65/b. szám alatti lakásukban 1939 őszén, 1940 telén.

¹⁶ A Nemzeti Színházban Szophoklész *Oidipusz király* c. tragédiáját adták elő Csiky Gergely fordításában, Lavotta Rezső zenéjével, Rádai Dé-nes rendezésében. Molière művét, *A mizantrópot* Hevesi Sándor fordította

- 18 Bokor Imre¹⁷. Rupperecht Tibor
Centralban.
Dienes Vali. Tónika.
- 19 Bevásároltunk. – Mihály Cent-
ralban.
Márta.
- 20 @. Kosztolányi. Karinthyék.
Tóth Árpádék. Osvát, Gellért, Nagy Z.
Horvát, Surányi¹⁸, Wahl Vali, Márta.
- 21 Vahl[!] Valinál. Osvátéknál.
- 22 Anyuséknál. Moziban.
- 23 Centralban.
- 24 Dienes Vali fiaival és Meister
Imre¹⁹. –
Tónika férjével és anyus.
- 25 Mihály feküdt.
Nagy Zoltán.
Kaposy doktor.
- 26 Béky Zoltán.
Békássynénál.
- 27 Gellért, Schöpflin, Nagy Zoltán,
Baracs Marcelléknál vacsorán.

és rendezte. Mindkét darab bemutatója 1924. febr. 8-án volt. A két darabot este 7-től 10 óráig, egymás után adták.

¹⁷ BOKOR Imre (1881–1961) író, drámaíró, újságíró. A La Fontaine Irodalmi Társaság alapító tagja, később titkára.

¹⁸ SURÁNYI Miklós (1882–1936) író, újságíró. A pécsi ciszterci gimnáziumba járt BM-lyal egy időben, az önképzőkörből jól ismerték egymást. Az Új Idők munkatársa, majd a Budapesti Hírlap szerkesztője. 1931-től a Janus Pannonius Társaság elnöke.

¹⁹ MEISTER Imre BM tanítványa volt a Tisztviselőtelepi Állami Főgimnáziumban. Kirándulásai színhelyéről küldözgetett volt tanárának üdvözlő sorokat.

- 28 © König Györgyéknél
vacsorán.
- 29 <Lázár Julia.> Én Osvát Áginál²⁰.
d.u. Karinthyék nál.
Ketternél vacsoráztunk.

Március

- 1 Lázár Julia.
- 2 [Mar>]Moziban. – Bodó Károly²¹
Martyn Ferenc festő.
- 3 Béky Zoltán.

- 5 anyus.
Osvát, Gellért, Trostler, Schöpf-
lín, Tóth Annus, Wahl Vali.
Tóthékkal Opera kávéházban²².
- 7 Urániában.²³ Vajda állat-
orvoséknál teán.

²⁰ OSVÁT Ágnes (1904–1929), Osvát Ernő lánya. Az ő betegsége, ill. halála vezetett Osvát Ernő öngyilkosságához.

²¹ BODÓ Károly (1903–?), magántisztviselő. 1921-ben csatlakozott az eszperantó mozgalomhoz. 1926-ban Karinty elbeszéléseiből fordított, majd 1929-ben Babits *A gólyakalifa* c. regényét tette át eszperantóra, amivel Babits elnyerte az eszperantó akadémia első díját. 1931-től a *Literatura Mondo* eszperantó folyóirat társszerkesztője.

²² Drechsler kávéház (1885–1948) néven nyitották meg a mai balett-intézet helyén (Bp., VI. Andrásy út 25.). Sörcsarnokkal, tekepályával és játéktérrel volt felszerelve. Neve 1910-től többször változott: Dreher, Opera, Vezeklő Pince, Andrásy, Upor.

²³ Valószínűleg a *Fridericus Rex* c. filmet nézhették meg, melyet „az óriási sikerre való tekintettel” prolongált az Uránia. (Mozi és Film, 1924. febr. 24., 16.) A film az 1922-ben bemutatott kétrészes film ugyancsak két-

- 8 Tóthékkal moziban.
” Országos kaszinó pincében.
- 9 Dienes Vali fiaival és Meister
Imre. – Graf Róbert.²⁴
Mart[i>]yn<y>.
- 10 +
Béky Zoltán. Anyus.
Mihály Vigadó kávéházban.
- 11 Rédey Tivadar feleségével
és Edittel.
- 12 Martyn festőnél. – Sárközy[!],
König György, Schöpflin,
Karinthy.
- 13 anyus és Márta.
Moziban.
- 14 Martyn festőnél. –
Centralban.
- 15 Tóthékkal moziban.
Orsz. kaszinó pincében.
- 16 © Martynnál. –
- 17 Juliánál.
Kuncz Aladár.
- 18 Esztergomban házvételeért.²⁵

részes folytatása; rendezője Arzén von Cserépy, főszereplői Otto Gebühr és Erna Morena voltak.

²⁴ GRAF Róbert, valószínűleg a máramorosszigeti felsőbb leányiskola tanára volt.

²⁵ 1924 elején az egyik könyvkiadótól (talán az Athenaeumtól) BM viszonylag nagyobb összeget kapott, melyet Nagy Zoltán költő, ügyvéd segítségével bankpapírokba fektettek. Miután a pénz nagy-nagy szerencsével megsokszorozódott, ekkor már konkrét házvásárlási szándékkal mentek Esztergomba. (SIPOS 2003:129–131.)

- 19 Anyus.
Karínthy, Tóthék, Nagy Z.
- 21 Schultz igazgató.²⁶
Anyusnál.
moziban.
- 22 Lázár Juliánál. – Schultz igazgató
Centralban.
- 23 ©. Martynnál. – Lázár Julia
ebéden. – Bodó Károly.
- 24 Mihály Vigadó kávéházban.
Back Zsuzsi²⁷ és nővére²⁸
uzsonnán.
- 25 Anyusnál.
- 26 Nagymosás. – Bankban és
Athen[a]eumnál. – Erdélyi József²⁹
Sárközi, Braun Róbert; Gellért
Nagy Z.
- 27 Esztergomban házat vettünk.³⁰

²⁶ SCHULTZ Elek, a Révai Testvérek Irodalmi Intézet Rt. cégvezetője.

²⁷ OSVÁT Bak Zsuzsanna (1903–1980), író, dramaturg. Osvát Ernő sógornője. Ifjúsági regényeket, hangjátékokat írt. Felesége lett O. Ernő öccsének, Osvát Roth Kálmán (1880–1953) író, szerkesztő, orvosnak, aki 1919-től fontos szerepet vállalt Erdély irodalmi életének megszervezésében (szerkesztője volt a Zord Idő c. folyóiratnak és más folyóiratoknak, továbbá az *Erdélyi Lexikonnak*), s aki 1945-ben sajtó alá rendezte bátyja műveit.

²⁸ BAK Mária, Osvát Ernő öccsének, Osvát Kálmánnak sógornője.

²⁹ ERDÉLYI József (1896–1978), költő. Baumgarten-díjas (1929, 1931)

³⁰ A Sissler út mellett fekvő, 272 négyszögöl nagyságú ingatlant, amely az Elő- vagy Aranyhegyen (ma: Babits-hegy) a főtértől 15-20 perc járásra van, Toldezsán Istvánnétól vette a költő és felesége 35 millió koronáért. „Hegyes tornyok csipkézik a festői tájképet, s fenn a hegyen, a bazilika két első, kisebb tornyával s nehéz kupolájával csakugyan olyan most mint egy

- 29 Juliánál. Kláránál.
Anyus.
- 30 Martynnál.
Rupprecht Tibor.
Moziban.
- 31 Uj Iskola³¹ Madách ünnepélyén.
Vigadó kávéházban.
Típany festő³² vacsorán.

Április

- 1 Martyn.
moziban.
- 2 König Gyuri. Karinthy. Nagy Z.
Pádi. Gellért.
- 3 ①

óriási csiga” – olvasható Kárpáti Aurél cikkében a Pesti Napló 1924. jún. 5-i számában. (TÉGLÁS 1997:135.)

³¹ Magyar „Új Iskola” Egyesület Leánygimnáziuma és Általános Iskolája (Bp., I. Bíró u. 16–18.; az elemi épülete a I. Csemegi u. 10. alatt volt.); reformpedagógiai elvekre épülő nyilvános jogú magániskola. Az 1914 óta fennálló intézmény tantervét Nagy László dolgozta ki, akinek gyermektanulmányára (pedológia) épült az iskola pedagógiája. Az iskola munkája a gyermeki fejlődésben és érdeklődésben megnyívánuló természetes erőkhöz és spontán alkotótevékenységhez alkalmazkodott, különös módszere volt a bergsoni filozófián alapuló intuitív módszer, melyet Dienes Valéria, Bergson tanítványa, magyar tolmácsolója, BM unokatestvére is terjesztett. Babits Ildikó az első négy osztályt ebben az iskolában kezdte el, de az Attila utcai elemi iskolában fejezte be.

³² TÍPANY Dezső (1887–) tájképfestő, grafikus. A 20-as években a Duna-kanyarban festett. Segédkezett BM-ék házvásárlásában és az ügyintézésben. Rajzot készített BM-ről és az esztergomi nyárilakról. 1924-ben Esztergomban volt gyűjteményes kiállítása itt töltött éveinek terméséből. 1926-ban műterem-kiállítása volt Budapesten.

- 4 Anyusnál.
 5 [M>]Csarnokban.
 Mihály Centralban.
 6 Anyus.
 7 Gyurkovics ügyvédnél³³ foxiért³⁴.
 Moziban.
 Turóczi József vacsorán.
 8 Anyus, Márta és Pubí.
 Vahl[!] Vali.
 9 gellért, Schöpflin. Pádi
 Nagy Z.
 11 Reggeli vonattal Terivel
 Esztergomba. – Bevásároltunk.
 13 A Dómban misén.
 Tiparynál.
 ©
 15 Felás[á>]jattuk és beültettük
 a **k**ertet.
 Esti vonattal Pestre, Terí
 [d>]Dörbe.³⁵
 16 Nagy Lajos³⁶, Nagy Zoltán
 |:Tóth:| Annus.
 Anyus.

³³ Valószínűleg GYURKOVICH Gyulától vették, aki az akkori bp.-i IV. kerületben (Kaplony utca 9.) lakott.

³⁴ A kutya az Ádáz nevet kapta, BM megörökítette nevét az *Ádáz kutyám* c. versében.

³⁵ Község a Kisalföldön, a Rábaközben, Csornától 5 km-re délkeletre.

³⁶ NAGY Lajos (1883–1954) író, publicista. 1889-ben kerül a tanyai világból Bp.-re, érettségi után egyetemre jár, házitanítósodik. 1922–29 között a Nyugat főmunkatársa. 1934-ben Illyés Gyulával részt vett a szovjet írókongresszuson. Baumgarten-díjas (1932, 1935, 1938), Kossuth-díjas (1948).

- 17 d. utáni vonattal Szekszárdra
utaztunk.
- 20 Róza néniék³⁷ uzsonnán.
- 21 d.e. szőlőben. Nennénél ebéden
d.u. moziban³⁸.
- 23 Szekszárdról haza. – Ádáz foxi|:t|<ért> |:elhoztuk|
Barótyné[ná>]tól³⁹. – Nagy Z. Nagy Lajos, Gellért
Schöpflin, Tóth Árpád, König György.
- 24 Braun Róbert és felesége.
anyus, Márta, Pubi.
- 26 Braun Róbertnél.
Mihály Centralban.
①
- 27 moziban.
- 28 Ali ebéden.
①
- 29 Back Zsuzsi és Mária uzsonnán.
Márta.
- 30 Tóth Árpád.
Sárközy[!]

Május

- 1 Bevásárolni.
Barótyéknál.⁴⁰
Moziban.

³⁷ BABITS Róza (1855–1930), BM apai nagynénje, és férje, DÖRNYEI Suller Ferenc (1842?–1930) bátaszéki néptanító. (BCSL:13–14.)

³⁸ Nincs adat.

³⁹ BARÓTHY Miklósné, Gyurkovichék szomszédja. (Vö. 1924. 04. 07. és 1924. 05. 01.)

⁴⁰ BARÓTHY Miklós (1891–?), jogász, ebtenyésztő. 1922-ig a Honvédelmi Minisztérium hivatalnoka. Sima szőrű foxterriereket hozott magával

- 2 anyusnál.
 3 Szentpál Olga⁴¹ táncestjén.
 4 +
 Gellértéknél uzsonnán.
 5 Anyus, Pubi.
 Fest Guido.
 Barótyné hugával.
 6 Tóth Aladár.
 Moziban.
 7 Gellért, Tóth Árpád, Nagy Z.
 Nagy Lajos.
 8 d.e. Braunnénál.
 9 Márta.
 10 Mihály Kant e[r>]lőadása Lantos-
 nál. – Centralban.
 Tipary vacsorán, nálunk
 aludt.
 (Aznap éjjel dült be esztergomi házunk)⁴²

Angliából, s velük többször díjat nyert. A kinológiai szakirodalmat művelte. (Vö. 1924. 04. 23.)

⁴¹ R. SZENTPÁL Olga (1895–1968), mozdulatművész, táncpedagógus, népitáncstudós. Rabinovszky Máriusz művészettörténész felesége. Luxemburgi tanulmányújáról hazatérve iskolát alapított Budapesten (1919–24). 1920–1925 között saját műsorral lépett fel, és koreográfiákat készített főként a Nemzeti Színház, majd 1925-től a Szentpál Táncsoport számára. A Nemzeti Zenedében a Dalcroze-ritmika tanára (1919–31), a Színművészeti Akadémia táncanára (1924–35, 1945–52). Részt vesz a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma kezdeményezésében. 1952–57-ig az Állami Balett Intézet, haláláig a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola tanára. Mozdulat-elemzési tanulmányainak középpontjában a balett és a modern tánc szintézise állt. Az *Elemek* c. estje $\frac{3}{4}$ 11-kor kezdődött a Renaissance Színházban.

⁴² „[...] a nagy zápor álomosta a ház egyik falát, úgy, hogy az bedőlt.” (TEGLÁS 1997:136.) Nyilvánvalóan későbbi bejegyzés.

- 11 Anyus és Pubi.
 12 Fischer ortopäd tanárnál⁴³.
 Athen[a]eum<ban.>nál.
 Nyugatnál.
 13 Tipary telefonon értesített házunk
 bedüléséről, déli vonattal Esztergomba
 utaztunk.
 este kijött Wodicska építész⁴⁴, Tipary
 és Olajos⁴⁵, később kávéházban.
 14 Déli vonattal Pestre.
 Nagy L. Nagy Z. Tóthék
 15 Anyus. Ortopäd tanárnál.
 16 Ortop. tanárnál. – Heller Edgár
 feleségével.⁴⁶ Markos Duci⁴⁷.
 Pubi és Márta.
 17 Teri reggeli vonattal, mi déli
 hajóval Esztergomba jöttünk.
 19 Felhozattuk podgyászunkat.
 ©
 24 Este kávéházban. (d[u>].e. Tipary
 és Kárpáti)

⁴³ Talán FISCHER Ernő (1876–?), a Gyáli úti Szent István kórház röntgenfőorvosa. A VIII. József u. 2. alatt rendelt. Nincs további adat.

⁴⁴ VODICSKA István (1873–?), esztergomi kőművesmester és építési vállalkozó, a városi képviselőtestület tagja. A főkáptalan több templomát restaurálta, a városi iskola, zárda építkezéseit irányította. (TÓTH Franciska, *Babits és Esztergom*, 2008, kézirat)

⁴⁵ OLAJOS János (1890–?) 1918-tól az esztergomi Szent Imre Gimnázium matematika- és ábrázológeometria- tanára.

⁴⁶ Heller Edgár festő (vö. 1921. 01. 11.), felesége ismeretlen.

⁴⁷ Valószínűleg Markos Gyula felesége, a Duci név becéző alakja a Magdának.

- 25 Típarty és Kárpáti.
Anyus és Márta reggeli vónattal jöttek, este hazamentek.
- 29 Féja Géza⁴⁸ és Bányai Kornél⁴⁹
fiatal pesti költők, kik jele[>]nleg
tanárok az Esztergom Táborig
fiúinternátusban, meglátogattak
d.e.
- 30 <Ti>
- 31 Tipary.

Junius

- 1 +
Markos Gyuláék⁵⁰ nálunk
voltak, de mi templomban
voltunk.
- 2 Elkezdtek a bedült fal építését.

⁴⁸ FÉJA Géza (1900–1978) író, újságíró, szerkesztő. 1920-tól Eötvös-kollégista. 1922-ben jelent meg első verse a Nyugatban. 1924-től Esztergomtáborban, 1933-tól Pesterzsébeten tanított. 1929–33-ig a Bajcsy-Zsilinszky-féle Előrs szerkesztője. 1934-ben a Magyarország főmunkatársa lett. 1937-ben a Márciusi Front egyik vezetője. *Viharsarok* (1937) c. szociográfiájáért elbocsátották tanári állásából. Nevét a 20-as évek végén tanulmányai és agitatív szociográfiái tették ismertté.

⁴⁹ BÁNYAI Kornél (1897–1934) költő, jogász. 1916–21-ben hadifogoly. Az esztergomtáborigi polgári iskolában tanított 1929-ig. 1927-ben *Forrás* c. lírai antológiát szerkesztett. 1922-től rendszeresen közölte verseit a Nyugat.

⁵⁰ MARKOS Matkovits Gyula (1861–1944), katolikus pap (1922-ben második alkalommal is felfüggesztik), 1906-tól egy. képviselő. Szerkesztette a Magyar Herkó Páter c. satirikus lapot. Keresztény balladái több kiadást értek meg.

- 7 Teri hazautazott beteg anyjához.
8 [b>]d.e. bazilikában.
9 délután Markos Gyuláék
szöllejében.
①
11 Vodicska[!].
Mártus déli vonattal
érkezett.
12 Mártus esti vonattal
elutazott. – d.e. Mártussal
bazilikában, Fürdőszállóban⁵¹
ebédeltünk.
13 Befejezték bedült falunk
építését.
14 Hajnali hajóval Pestre. d.e.
Mártus **polgári** esküvője Sebestény
Ferenc⁵², d.u. egyházi esküvő
este vacsora anyusnál.
15 Hajnali <hajóval Pestre.> vonattal |:haza:|
<d.e. Mártus polgári esküvője,
ebéden Anyuséknál, délután
egyházi esküvő, este vacsora.>
16 <Reggeli> Kempelen Attila⁵³
17 Anyus esti vonattal érkezett.

⁵¹ Szent István Artézi Fürdőtelep és Fürdőszálloda. Esztergomban, a Kis-Duna partján található; több gyógyfürdőmedencéje mellett egy strandfürdő is működött itt. Vizét a korabeli reklámanyagok többek között köszvény és idegbántalmak ellen ajánlják. A fürdő tulajdonosa az Esztergomi Takarékpénztár Rt. volt.

⁵² SEBESTYÉN Ferenc, adótisztviselő, az 1917-es, gyorsírással írott előjegyzési naptárban szerepel a neve. Valószínűleg TS fiatalkori barátja lehetett, egyébként Tannerék szomszédja volt a VIII., Kálvária tér 18. alatt.

⁵³ *Kismagyari* KEMPELEN Attila (1898–?) gimnáziumi tanár, pszicholó-

- 18 Wodicska.
 19 Sárközy reggeli vonattal jött.
 Bányai és Féja tanárok a Táborból.
 Sárközy este Pestre ment.
 20 ①
 21 Sárközy délután jött este
 a Táborba ment.
 d.e. piacon.
 23 d.u. Tipary és Eínczinger⁵⁴.
 26 Hajnali hajóval Leányfalura
 Mártushoz, mi este hazajöttünk
 anyus Pestre ment.
 27 Hozzánk költözött Spiegelhalter
 István⁵⁵ kis inas a Táborból.
 28 +
 d.e. hetipiacon.
 este gyalog az esztergomi táborba
 <Én> a fiuinternátusba, vacsora
 után kocsin haza.

gus, könyveiben nevelés-lélektani kérdésekkel, ill. az agyközpontok működésével foglalkozott.

⁵⁴ EINCZINGER Ferenc János (1879–1950), az Esztergomi Takarékpénztár Rt. cégvezetője, festőművész. 1924-ben lépett a nyilvánosság elé először mint képzőművész Tipary Dezső kiállításának keretében, Esztergomban. 1926-ban ugyancsak kiállított az esztergomi Balassa Bálint Irodalmi és Művészeti Társasággal, melynek alelnöke volt. Szerepelt a KÚT (Képzőművészek Új Társasága) 1929. évi reprezentációs kiállításán. Az esztergomi Babits-ház freskóit többek között ő készítette. Kölcsönök felvételénél, adó- és hitelügyletekben BM-nak pénzügyi tanácsadója, megtakarított pénzének kezelője volt. Számos cikke jelent meg a helyi lapokban. Behatóan foglalkozott az esztergomi várásatások művészettörténeti jelentőségével.

⁵⁵ SPIEGELHALTER István, a tábori fiúnevelő-otthon diákja inaskodni költözött Babitsékhoz.

29 Reggeli vonattal Gellérték Bandi
fiukkal este 6-ig.

Féja és Bányai.

30 Anyus megjött délután.

Julius

2 este a kávéházban.

3 Dedek Crescens kanonoknál.⁵⁶

Fürdő vendéglőben.

5 Este kávéházban Sziniékkal

6 de. Anyussal bazilikában s Fürdő vendéglőben. – Uzsonnán: Szini Gyula feleségével⁵⁷
s két fiával, Homor szerkesztő⁵⁸, Simándy[!] Béla⁵⁹
Markos Béla⁶⁰ édesanyjával.

⁵⁶ DEDEK Crescens Lajos (1862–1933) komáromi főesperes, teológiai tanár, történétíró. 1885-ben szentelték pappá. 1891-től az Egyetemi Könyvtár munkatársa, 1913-tól esztergomi mesterkanonok, 1926-ban az MTA lev. tagja. (BML 1912–1914: 268.)

⁵⁷ LOVASS-LÖWY Teréz (?–1936), 1906-tól Szini Gyula felesége.

⁵⁸ HOMOR Imre (1887–1950) újságíró, szerkesztő, katolikus liceumi tanár. 1905-től újságíró Esztergomban, 1919-től az Esztergom c. lap főszerkesztője és kiadója. 1924-től az érseki tanítóképző tanára és a főegyházmegei fő-tanfelügyelői hivatal előadója. Földrajz tankönyveket írt a Szent István Társulat számára, esztergomi címtárat, képes naptárat, kalendáriumot, bédekkert szerkesztett a 20-as években. Az esztergomi Balassa Bálint Irodalmi és Művészeti Társaság főtítkáraként annak évkönyveit (1926–28) is ő állította össze.

⁵⁹ SIMÁNDI Béla (1899–1969) költő, író, újságíró, szerkesztő. A 20-as években, ill. 1938-tól Esztergomban dolgozik újságíróként, javarészt itt jelennek meg első verses és prózai művei önálló kötetben. 1932-től tanyai tanító Hódmezővásárhelyen. Részt vesz a népi írók mozgalmában. 1953-ban az OTP sajtóosztályán vállal hivatalt.

⁶⁰ Valószínűleg *bedői* MARKOS Béla (1893–?) költő, jogász, a Budapest

- 7 Elkészült a pincénk. Mihály reggeli
vonattal Pestre ment, s 4 kor jött
vissza.
- 8 Féja Géza.
①
- 9 Pisti⁶¹ Vácon volt apjá[va>]nál.
- 10 Pubi jött a reggeli vonattal.
Délután csónakáztunk.
①
- 11 Pubi délutáni hajóval
elment.
- 12 Tipary.
- 14 d.e. a városban.
- 15 Féja Géza.
- 16 Einc[z]inger és felesége.⁶²
Este mindannyian színház-
ban⁶³: Stambul rózsája⁶⁴.
- 17 Bányai és Féja.
- 20 Tóth Árpádék, Márta és Feri a
reggeli vonattal jöttek, Pádiék
és Feri este vissza.
Féja elutazott Lévára.
①
- 21 Drága anyuskám a délutáni
hajóval hazautazott.

Székesfőváros Idegenforgalmi Hivatal igazgatója. 1921–27-ig a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank tisztviselője. Édesanyja: Schmidt Gizella.

⁶¹ Vö. 1924. 06. 27.

⁶² ADOLF Juliska Antónia (1890–1992) Einczinger Ferenc felesége.

⁶³ Esztergomnak, a Várszínház 1962-es megalapításáig nem volt állandó színháza.

⁶⁴ Leo Fall osztrák zeneszerző operettje, *Die Rose von Stambul* (1916).

- 23 +
 24 Mártussal Markoséknál.
 25 Bányai és Sugár⁶⁵ tanárok; később
 velük és Mártussal Duna kioszkban⁶⁶.
 és kávéházban.
 26 Mártussal és Bányáival moziban⁶⁷.
 28 Mártus esti hajóval hazautazott.
 <Szini fiaival> Szini fiaival és
 Simándival (fényképeztem)
 Markosné és Markos Béla.
 ①
 29 d.u. kávéházban, szigeten,
 este Sziniékkal moziban⁶⁸.
 30 d.e. Tiparyval érseki képtárban.
 Tiparynál. (Képet vettünk tőle.)

Augusztus

- 3 ①
 6 Kávéházban.
 Csónakázni.
 7 Bányai Kornél.
 10 Markos Béláéknál.
 ①

⁶⁵ SUGÁR Béla, költő. Az esztergomtábori polgári iskolában tanított.

⁶⁶ Miller Imre 1899-ben alapított Duna-parti cukrászdáját hívták Kioszknak.

⁶⁷ A Kert mozgó megnyitó műsorként Arthur Schnitzler művéből, az *Anatolból* adaptált 9 felvonásos tragikomédiát vetítette Wallace Reiddel és Gloria Swansonnal a főszerepben este 8 órai kezdettel.

⁶⁸ A Kert mozgó a *Páris csodája* c. 8 felvonásos filmet vetítette MacMurray-vel a főszerepben este 8 órai kezdettel.

- 11 Bauer József⁶⁹ (a tábori fiúintézet igazgatója) Bányai és Sugár Tipary és Olajos uzsonnán.
- 13 Walikowszky⁷⁰ és Benedekék.⁷¹ Déli propellerrel⁷² Dömösre Mertán Plébánosékhoz,⁷³ ebéden és uzsonnán, este vissza.
- 14 ©
- 15 Bazilikában, s a Tábor zenekarának térzenéjén.
Tipary.
- 17 +
Reggeli vonattal jöttek: Nagy Zoltán Sárközy, Komjáthy Ali, este elmentek.
- 18 Tipary uzsonnán.
- 20 Gellérték ebéden.
Kaposy Hermin fiával és Klinda Johanna⁷⁴.
Este moziban⁷⁵.
- 21 Este Anyus és Márta jöttek.
- 22 Bányai Kornél.

⁶⁹ BAUER József, kat. pap. 1920–25 között az egykori világháborús fogolytábor helyén létesült esztergom-tábori Áll. Fiúnevelő Intézet igazgatója.

⁷⁰ WALIKOVSKY Károlyné (vö. 1923. 08. 15.)

⁷¹ Benedek Marcellék (vö. 1923. 05. 11.)

⁷² A Dunán közlekedő csavargőzhajókat nevezték így.

⁷³ MERTÁN János (1884–1973) kanonok. 1906-ban pappá szentelték. 1919–26-ig Dömösön plébános. 1938-tól esztergomi kanonok. 1938–48 között főegyházmegyei főtanfelügyelő.

⁷⁴ Valószínűleg Klinda Károly felesége. L. 1924. 09. 30.

⁷⁵ A Kultur mozgóban este 7 és 9 órakor Kacagóestet rendeztek két burleszkkal: *Felhőkarcoló szerelem*; *Fix és Fox szédelgései*.

- 23 d.u. Gaál Mózes,⁷⁶ Matyasovszky[!] Igazgató;⁷⁷ Krónpaszky[!] tanár.⁷⁸
Este Anyus és Márta visszamentek L[e]ányfalura.
- 24 ①
Markos Duci.
- 29 ① Mertán János plébános Dömösről.
- 30 Mertán Fanny⁷⁹ Nagymarosról.
- 31 d.e. Tipary és Hausenauer Tanár.⁸⁰
①.

Szeptember

- 2 Hajnali hajóval én Leányfalura Mihály Pestre Faludival⁸¹ tárgyalni. M. Gellértéknél ebédelt.

⁷⁶ Ifj. *baróti* GAÁL Mózes (1894–1929) író, műfordító, rendező, dramaturg. Id. Gaál Mózes fia. (Vö. 1922. 03. 19.) Az *Operaismertetők* c. sorozat szerkesztője.

⁷⁷ MATTYASOVSKY Kasszián, az esztergomi Szent Benedek-rendi Szent István Főgimnázium igazgatója, a rend házfőnöke.

⁷⁸ KROMPASZKY Sándor, matematikatanár, igazgatóhelyettes az esztergomi állami Szent Imre Főreáliskolában.

⁷⁹ MERTÁN Fanny, valószínűleg Mertán plébános nőtestvére.

⁸⁰ HAUSENAUER Andor, az állami Szent Imre Főreáliskola tanára

⁸¹ Valószínűleg FALUDI *Wattersdorf* Jenő (1873–1933), színiigazgató, jogász. 1911-ig ügyvédi gyakorlatot folytatott, ekkor a Vígszínház művészeti igazgatója lett. 1917-től a Városi Színház vezetője, 1924-től az Unió 5 Színház, majd 1925-től a Magyar Színház művészeti igazgatója. BM egy előadás-sorozat tervéről tárgyalt Faludival, erről tanúskodik Esztergomból hozzá írt, szept. 8-án kelt levele. (Idézi: SIPOS 1999 I: 492–493.)

- 3 déli hajóval mindketten
vissza Esztergomba.
- 4 Fenyő feleségével⁸², fiával⁸³ és lá-
nyával⁸⁴ és Schöpflinék autóval
jöttek uzsonnára.
- 5 Bánya[y>]i. Spiegelhalter
Pisti visszaköltözött a táborba.
Helyette jött Hingyi Jóska⁸⁵.
- ①
- 7 Reggel érkezett György Oszkár⁸⁶
Fehérvárról, esti hajóval el.
- 8 Homor és Simándi.
Antalfy Zsiros[!] Dezső⁸⁷ orgona-

⁸² SCHÖFFER Aurélia (Rella) 1903–1933, 1903-tól Fenyő Miksa (első) felesége volt.

⁸³ FENYŐ György (1904–?), festő; vagy: FENYŐ Iván (1905–?), a Szép-
művészeti Múzeum munkatársa.

⁸⁴ FENYŐ Anna (1910–?), később Börcsökkné Fenyő Panni.

⁸⁵ HINGYI József ugyancsak a fiúnevelő-otthon diákjaként jött inaskodni
BM-ékhoz, de ő már csak egy hétre kapott kimenőt, lévén hogy az iskolaév
elkezdődött.

⁸⁶ GYÖRGY Oszkár (1882–1945?), tanár, költő, műfordító. Babits egye-
temi társa volt. Székesfehérváron tanított, 1938–39-ben a Vár c. folyó-
iratot szerkesztette. A holokauszt áldozata lett. Készített egy pályarajzot
BM-ről, mely kéziratban maradt. György Oszkár őszinte, vádló levelet írt
márc. 1-ji keltezéssel BM-nak, melyben felpanaszolta, hogy a Nyugatnak
megküldött írásai nem jelentek meg, egyúttal Osvát személyét is megje-
lölte mint lehetséges okot: „Vagy miért nem írtad meg, hogy más (talán
Osváth) az oka?” (Idézi: SIPOS 1999 I: 478–479.) Valószínűleg tényleg
ő nem értett egyet az írások közlésével, hiszen Osvát halála után, 1930 és
1936 között György Oszkár több kisebb ismertetése és verse is megjelent
a folyóiratban.

⁸⁷ ANTALFFY-ZSIROSS Dezső (1885–1945) orgonaművész. 1909–21-ig a Ze-
neművészeti Főiskola orgonatanára, 1921 óta Amerikában élt. 1923-ban

hangversenyén⁸⁸ az öreg templomban⁸⁹.

Dedek Crescen[*sz>*]snél.

10 Féja Géza, itt vacsorázott.

13 +

Kirándultunk a Vaskapuhoz⁹⁰,
ott ebédeltünk.

14 Moziban⁹¹.

Hingyi Jóska ínas [*a>*]visszament a |:*táborba*:|

Teri este megérkezett. Moziban.⁹²

a rochesteri Eastman University professzora, 1938–42 között a New York-i Radio City Hall orgonistája.

⁸⁸ A du. 4 órára hirdetett műsorban J. S. Bach *d-moll toccata és fuga*, Couperin *Rondeau* és Boelmann *Gót szimfónia 4 tételben* c. művek után Mátéffy Viktor prépost-plébános beszéde következett, majd Liszt *Látomás a sixtusi kápolnában*, Stebbins *In summa* és Antalffy-Zsiros *Festa* c. műve zárták a sort.

⁸⁹ Az esztergomi, római katolikus Szent Péter és Szent Pál plébánia-templom, helyi nevén a belvárosi vagy Öregtemplom a Pór Antal téren álló műemlék. A bazilika után ez a város második legnagyobb temploma, hetven méter magas.

⁹⁰ A Vaskapu-hegy a Pilis 404 méter magas csúcsa. A hegy csúcsán álló, 1914-ben épült menedékház (Király Albert Turistaház) kedvelt turisztikai célpont volt. A csúcsról látható Esztergom, a Duna vonala, a Gerecse, a Vértes és a Tátra. A bédekker szerint a mai Babits Mihály úton (ahol BM-ék háza, a mai emlékház található) haladva juthatunk ki ide a városból. BM-ék vendégeikkel jó párszor kirándultak a kilátóhoz az itt töltött nyarakon. Később TS többször pihent a turistaházban néhány napot.

⁹¹ Valószínűleg, vasárnapi előadási rend lévén, mind a Korona mozgóban du. 5 órai kezdettel vetített *Blanchette (Álmok az országúton)* életképet és a *Dr. Gólya bácsi* c. gyermekburleszket, mind az este 7 vagy 9 órakor a Kultur mozgóban vetített *Cezarina* c. film második részét (*Ophir, az ötezer éves város*) megnézték BM-ék.

⁹² L. fentebbi jegyzetet ugyanehhez a naphoz!

- 15 Kávéházban és nagy társaság-
gal Jaschik Álmosnál⁹³.
Simándi.
- 16 Tipary és Kárpáti Aurél
ebéden. Kárpáti estig itt volt.
- 19 Einczingeréknél.
- 20 Pestre utaztunk az
esti hajóval.
- 21 <Bányai.> Anyusnál.
Moziban.
©
- 22 Visszautaztunk Esztergom-
ba az esti hajóval.
- 26 Einczingeréknél.
- 28 Simándi és Homor.
Bányai.
Moziban⁹⁴.
- 29 Einczingerék Hausenauer
és Simándy [t>]uzsonnán.
- 30 Klíndáéknál⁹⁵ és Wodicska
építésznél.

⁹³ JASCHIK Álmos (1885–1950) festőművész, illusztrátor. Magániskolája volt Budapesten. Illusztrálta az önálló kötetben megjelent *Laodameiát* (1921 [1920. dec.], Táltos). 1924-től művésztelepet létesített Esztergomban oly módon, hogy iskoláját Esztergomba helyezte ki a nyári szezonra. 1926-ban kiállított az esztergomi Balassa Társasággal.

⁹⁴ Vagy *A dzsungel fia (Tarzan)* c. kétrészes kalandfilmet látták a Korona mozgóban, vagy a *J'accuse!* c. kétrészes tragédiát a Kultur mozgóban.

⁹⁵ *Búrszentmiklósi* KLINDA Károly (1861–?) gimn. tanár és tankönyvíró. 1915(1918?)–26-ig az esztergomi Érseki Tanítóképző Intézet igazgatója. Felesége: Johanna.

Október

- 2 Mihály influenzás lett.
 5 Sétáltunk a ház háta
 mögötti dombokon.
 6 Bevásároltunk Esztergomban
 Viziteltünk: Popper ügy-
 védnél⁹⁶, Einczingeréknél.
 7 Mihály rosszul lett, 39 fok
 lázzal.
 8 estí vonattal elutaztunk
 Esztergomból.
 9 +
 Kaposy doktor Mihályon
 vérhast állapított meg.⁹⁷
 10 Kaposy.
 11 Kaposy.
 12 Kaposy.
 13 Bevásároltam.
 Kaposy.
 14 Kaposy.
 Anyus.
 Simándi
 Mayer Míci.
 15 Kaposy.
 Nagymosás.

⁹⁶ POPPER Dezső (1883–1944), megyei főügyész, az izraelita hitközség ügyésze, 1912-től esztergomi ügyvéd, aki Babitsék esztergomi telekvásárlásainak adásvételét bonyolította. Családjával együtt a nyilasterror áldozatául esett.

⁹⁷ Ennek a betegségnek ekkor még nem létezett antibiotikus kezelése, ezért „ágynyugalmat, diétát, [...] fájdalmas hascsikarás esetére ópiumcseppeket írtak elő.” („...*kínok és álmok közt...*” 2004:127.)

- 16 Kaposy.
 17 Simándi.
 18 Kaposy.
 Rédey Tivadar.
 19 Anyus és Tónika.
 20 Míci.
 Anyussal Huberman⁹⁸
 hangversenyén a Vigadó-
 ban.
 Mihály felkelt $\frac{1}{4}$ órára.
 21 Kaposy.
 22 Mic[z>]i. Ali.
 23 Simándi.
 nagymosás.
 24 Anyus. Kaposy.
 25 Mihály izületi gyulladást
 kapott.
 26 Kaposy.
 27 Schöpflin és Tóth Árpád.
 Kaposy.
 28 Anyus. Márta és Feri.
 Kaposy.
 Gerő László hirlapíró⁹⁹ az

⁹⁸ Bronisław HUBERMAN (1882–1947), világhírű lengyel hegedűművész. 1933-ban emigrált, a háború alatt az USA-ban, aztán Svájcban élt. Bach, Beethoven és a romantikusok hegedűdarabjainak tolmácsolásában iskolát teremtett. Sikeres bécsi szereplését követően Huberman két hangversenyt adott Bp.-en. 20-án, az elsőn Brahms *G-dúr szonátáját* és Bach *g-moll adagio és fűgáját* is előadta.

⁹⁹ GERŐ László az Esti Kurír újságírója. BM betegségéről tudósított. (TÉGLÁS 1997:139–142.)

- Esti Kurirtól.
Pisti este érkezett Szekszárd|:ról:|
29 <Gellérték.> Mici. Kaposy.
Diskay fényképész¹⁰⁰.
Gellérték
30 Símándi. António Widmár
Fenyő Miksa. Szigeti¹⁰¹
Pisti elutazott.
31 Anyús. Kaposy. Simándi.

November

- 1 Widm[á>]ar. Tóth Árpád.
2 Widmár. Kaposy.
3 Walikowszky. Tóth Árpád.
Antonio Widmár vacsorán.
Anyus.
4 Simándi. Nagy Zoltán.
Schöpflin. Kaposy.
Komjáthy Ali.
5 +
Fejes Sándor¹⁰².
Martyn.

¹⁰⁰ DISKAY Sándor, a hazai és külföldi lapok Európa-hírű fényképésze, a Mona Lisa fotózlet és műterem tulajdonosa (Bp., Rákóczi u. 18.). Profil-képet készített a beteg BM-ről.

¹⁰¹ Valószínűleg a Hullám Nyomda naptárkiadása ügyében, mely BM ver-sével (*Szilveszteri kalendárium*) és Szigeti rajzaival kívánta illusztrálni kiadvá-nyát. Vö. Szigeti levele BM-hoz 1924. augusztus 17-én (BMKL: 9961. tétel)

¹⁰² FEJES Sándor, 1924–29-ig az Afra Könyvforgalmi Rt. igazgatója. Az Athenaeum Könyvkiadó Vállalat és Nyomda Rt. kiadói osztályának veze-tője, majd 1934–39-ben igazgatója. 1936-tól a Nyugat Kiadó és Irodalmi Rt. ügyvezető igazgatója. (BUDA 2000:120.)

- 6 Kaposy.
 7 Várkonyi főorvos.¹⁰³ Simándi.
 Kallós Ede tanár.¹⁰⁴ Widmar.
 Tóthék. Nagy Zoltán.
 8 Kaposy.
 9 Martyn
 Baróty Miklósék.
 10 Anyus. Kaposy.
 Elek Artur.
 11 <Anyus. Kaposy.>
 <Elek Artúr.>
 Dienes Vali. Koszto-
 lányiéék. Anyus.
 Widmar.
 12 <Dienes Vali.>
 König Gyuri. Kaposy.
 Nagy Z.
 13 Mihály fotelben töltött fél
 napot. Alí.
 <Nagy Z.>
 <Widmar>
 14 Mihály: 38°3. Influen-
 zával lefeküdtem.
 Kaposy kétszer.

¹⁰³ VÁRKONYI Jenő (?–1939) belgyógyász látogatta meg BM-t, aki okt. 9-én belázasodott (Vö. 1924. 10. 09.), 25-én sokizületi szövődmény lépett fel nála. („...*kínok és álmok közt...*” 2004:127)

¹⁰⁴ Valószínűleg KALLÓS Kohn Ede (1882–1950) klasszika-filológus, pedagógus. 1911–39 között a VIII. kerületi Tisztviselőtelepi Főgimnázium, később a Szent István, majd a Kölcsey Gimnázium tanára. A zsidótörvények miatt elbocsátották. Főként görög-római vallástörténeti tanulmányokat publikált. 1912-től 1915-ig BM tanártársa volt a Tisztviselőtelepen.

- 15 Márta, Anyus. Schöpflin.
Teri hazautazott.
Várkonyi és Kaposy.
- 16 Márta, Anyus. Kaposy.
Nagy Z. Tóth Árpád. Ali.
- 17 Bányai. Rédey Tivadarék.
Kaposy. Várkonyi.
Márta. Anyus.
- 18 délelőtt: Walikowszky.
mentőkkel bejöttünk a
Bálint klinikára¹⁰⁵.
- 19 Kaposy. Anyus. Gellért.
- 20 Anyus. Mikovics Lajos¹⁰⁶.
Komjáthy Aladár. Romána.
Móricz Zsigmond.
Anyus.
- 21 Anyus. Szilasí Jenő¹⁰⁷.
- 22 Ali. Anyus. Buday Kálmán¹⁰⁸
- 23 Románáék. Anyus és Róbert.
Tónikának kislánya született.¹⁰⁹

¹⁰⁵ Babitsék valamivel több mint két hónapot töltenek itt a Bálint Rezső igazgatta I. sz. Belgyógyászati Klinikán, a VIII., Ludoviceum utca 2. alatt.

¹⁰⁶ MIKOVICH Lajos, törvényszéki tanácselnök. A Jogtudományi Közlönyben jelentek meg cikkei.

¹⁰⁷ SZILASI Jenő, Szilasi Vilmos fiatalabb fivére.

¹⁰⁸ Buday Kálmán fiával, Buday László belgyógyással együtt többször meglátogatta a klinikán BM-t. Utóbbi 1931–38 között BM „első számú” háziorvosa lett. („...*kínok és álmok közt...*” 2004: 27., 135., 175.)

¹⁰⁹ Ennek a bejegyzésnek ellentmond TS Einczingeréknek 1931. november 20-a előttre datált levele, melynek utóiratában a következő olvasható: „[...] 24.én van ugyanis Tónika hugom születésnapja [...]”. (BCSL 2:37., 669.)

- 24 Móricz Zsígáék. Anyus, Márta és Ali.
Meglátogattam Tónikát a Tóth klinikán¹¹⁰.
- 25 Anyus. Kuncz Aladár. Kárpáti Aurél. Braun Róbert. Gellérték.
- 26 Anyus. Buday Kálmán. Komjáthy Ali és Laci. Schöpflin.
- 27 Anyus. Ali. Mikovic[s>]h Tónikánál.
Jakab kolozsvári ujságíró.¹¹¹
- 28 Anyus. Ali és Laci.
- 29 Anyus. Fejes igazgató.
Mikes Lajos. Móricz Zsiga, Tóth Árpád. Csák ujságíró¹¹²,
a [r>]Reggel¹¹³ ujságírója. Rédeyné.
Hoffmann Edít. Romána.
- 30 Szíllasi Ferenc.
Anyus.

¹¹⁰ A Tóth István igazgatta II. sz. Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika a VIII., Üllői út 78. alatt működött.

¹¹¹ *Szentgericzei* JAKAB Géza (1904–1972) hírlapíró, költő, könyvtáros. Pályáját a Kolozsvári Újságnál kezdte. Versei, művészeti és társadalmi vonatkozású cikkei 1921-től jelennek meg budapesti, erdélyi és felvidéki lapokban és folyóiratokban, többek között a *Az Estben*, a *Napkeletben*, a *Nyugatban* és a *Pesti Naplóban*. 1923-ban és 1924-ben egy-egy versével díjat nyert a Petőfi Társaság pályázatain. Első verseskötete 1925-ben jelent meg Budapesten.

¹¹² CSÁK *Mockovcsák* Zoltán (1888–?) hírlapíró, jogász. 1918-tól a Magyarországi, 1921–22-ben az MTI, 1922-től a Magyar Hírlap és a Ma Este munkatársa. Még ugyanez évben a 8 Órai Újság belső munkatársa lett.

¹¹³ A Reggel (1922–48), hétfőnként megjelenő politikai hetilap, alapító szerkesztője Lázár Miklós volt.

December

- 1 Anyus. Ali.
- 2 +
Mikovits. Anyus.
- 3 Anyus. Márta. Horky Ella és Magda.¹¹⁴
Ali, Szudy Elemér és Dusi¹¹⁵. Kosztolányi.
Widmar. Simándi.
- 4 Anyus. Füst Milánné. Bródy Sári.¹¹⁶
Buday Kálmán.
- 5 Schöpflin. Anyus.
- 6 Vahl[!] Vali. Anyus. Rédey Tivadar.
Mikovits.
- 7 Fenyő Miksa. König Gyuri.
- 8 Ali. Babits Sanyiek.¹¹⁷ Gellérték.
Hoffmann Edit. Rédeyné.
Anyus. Tónikánál.
- 9 Anyus. Róbert. Leopold Lajosné.
Martyn Ferenc festő.
- 10 Mikovits. Nagy Zoltán. Ali.
Anyus. Márta. Tónika, Róbert
kis Márta.
- 11 Ali. Anyus. Kaposy.
- 12 Röntgenezték Mihályt. Kosztolányiek.
<K> Komjáth[í>]y néni¹¹⁸ és nővére,

¹¹⁴ Valószínűleg TS és szűkebb családja köréhez tartozók.

¹¹⁵ Valószínűleg Szudy Elemérné beceneve.

¹¹⁶ BRÓDY Sári, Bródy Pál testvére.

¹¹⁷ BABITS Sándor (1886–1949), jogász. BM unokaöccse. Az I. világháborúban orosz hadifogságba esett, 1918-ban hadirokkantként került haza. Halála évében kitelepítési parancsot kapott. Felesége KERESZTES Ilona (?–1949), fiuk BABITS Sándor (1914–). (BCSL 1996:12–13.)

¹¹⁸ KOMJÁTHY Gyuláné, Komjáthy Aladár édesanyja.

- 13 A lakásban voltam. Ali,
Komjáthyiné, Jánosa Irén¹¹⁹.
- 14 Sárközy György.
Schöpfliné.
Ⓢ
- 15 Mikovits. Ali. Rupprecht.
- 16 Tóth Árpád. Anyus.
- 17 Nagy Zoltán.
Bevásároltam. [gyí]
- 19 Sárközy. Anyus. Pubi
és Ádáz. Tónika és kis
Márta.
- 20 Mikovits. Rédey nők.
A lakásban és bevásárolni
voltam.
- 21 Elek Artúr.
- 22 Bevásároltam.
György Oszkár, Sárközy
Ali.
- 23 Romána. Anyus.
- 24 Kolta¹²⁰, Förstner¹²¹ és Szilasi doktorok
és Schill tanársegéd¹²² nálunk vacso-

¹¹⁹ JÁNOSA Irén, valószínűleg Komjáthy Aladár nagynénje.

¹²⁰ KOLTA Ervin (1897–?), valószínűleg gyakornok a Bálint-klinikán, később tanársegéd. Több könyvet írt a helyes táplálkozásról és a cukorbeteg- és gyógytanáról.

¹²¹ FÖRSTER Gyula (1898–?), belgyógyász, a János-szanatórium főorvosa. BM kezelőorvosa volt. (Esetleg FÖRSTNER Béla (1898–?), a Bálint-klinika gyakornoka, később tanársegéd, főorvos.)

¹²² SCHILL Imre (1888–1954) belgyógyász főorvos, egyetemi magántanár, ebben az időben az I. sz. Belgyógyászati Klinika (VIII., Ludoviceum u. 2.) tanársegéde. Később Babitsék háziorvosa. Mellkasi és anyagcsere-

- ráztak a klinikai különszobában.
(Délelőtt lázas voltam, Schill megvizsgált.)
- 25 <S>Márta. Szudyék. Szilasi Ferenc.
Bródi[!] Pali. Tóth Árpádék.
- 26 +
Karinthy, Kosztolányi.
- 27 Ali. Anyusnál voltam. [gyí]
- 28 Gellért. Lengyel Menyhért¹²³.
Pubi és Ádáz. Mikovits.
- 29 Ali. Pubi. Kerékjártó Margit¹²⁴
Szilasi Jenő elbucsuzott.
- 30 Sárközy. Anyus és Pubi.
Romána
- 31 Anyús és Pubi vacsorán.
Kosztolányi.

Pénztár-számla

Bevétel

Junius

Nyugat	1.250 000
Ath.	5.000 000

megbetegedésekkel kapcsolatos kutatásai ismertek. (Vö. „...*kinok és álmok közt...*” 2004:128., 173.)

¹²³ LENGYEL *Lebovics* Menyhért (1880–1974) drámaíró. 1907-ben Kasán, egy évvel később a Nemzeti Színházban debütált. A világhírt *Tájfűn* c. drámája (1909) hozta meg. Az I. vh. után külföldön is sikert aratott. 1929-ben a Belvárosi Színház igazgatója lett. 1937-ben az USA-ba költözött, és kedvelt forgatókönyvíró lett Hollywoodban. Felesége: GERŐ Lidia (1894?–?) műfordító.

¹²⁴ KERÉKJÁRTÓ Margit, ismeretlen. Talán KERÉKJÁRTÓ Béla (1898–1946) matematikus rokona. Kerékjártó Béla 1922-ben egy. magántanár, 1929-től a szegedi, 1938-tól a bp.-i egyetemen ny. rendes tanár. 1945-től az MTA tagja. Levelezésben állt BM-lyal 1915-ben.

Julius

Mikes	3000 000
Pester Ll.	300 000
Nyugat	1000 000

Augusztus

Ath.	5000 000
Nyugat	800 000

Szeptember

Nyugat	1000 000
Athen.	5000 000
St. Klein ¹²⁵	2200 000

Október

Athen.	5000 000
St. Kl.	1800 000
Nyugat	1000 000

November

St. Klein	1.745 000
bank	6[5>]0 000
tel. vissza	65 000
Mohácsi	300 000
Nyugat	1 000 000
Athen.	8.500 000
II. 670 [lap alján]	

¹²⁵ *Stefan Isidor KLEIN* (1889–1960), osztrák származású műfordító. A bp.-i német nyelvű Pester Lloyd munkatársa. Életét a magyar irodalom német nyelven való megszólaltatásának szentelte. A Nyugat első nemzedéke számos alkotójának munkáit, így BM több kisprózáját is, a regények közül *A gólyakalifát* és a *Timár Virgil fiát* ő ültette át németre. (BBIBL 1998:2303., 2306. tételek)

December

Ujságírók	2.000	ezer
Athen[a]eum	4.000	ezer
”	3.500	”
Ujságírók	2.000	”
Nyugat	1.000	”
Athen[a]eum	3 500	
Mikes	1 300	”
Nyugat	<u>1 [000>]150</u>	
	18. [300>]450	
Nyugat	<1.000>	
	<19.300>	

1925

Név

Einczínger Feri
névnapja okt. 4.

Lakhely

Juliska febr. 16.
Baba¹ ” 12.

Lakás

J 9199

Megjegyzés

Mihály testsulya
1924. karácsony: 51 kg.

Jegyzetek

<Esztergomi vendégek
május 23: Lengyel M.
május 30. Sárközy>
Szilasí Lili születésnapja
szeptember 18.
A tyuk máj. 19. én este
kezdett ülni 17. kacsatojáson.

¹ EINCZINGER Livia (1916–), dr. Bartal Ernőné, Einczinger Ferenc lánya, Babitsék bérmaferesztlány. Baba volt a beceneve.

2. tyuk máj. 25. este 19 tyuktojáson.
vízhordás 20. tól.

Január

- 1 Csütörtök[<Szerda]
Fenyő Miksa. Mikovics és nővére.
Antonio Widmár.
①
- 3 Buday Kálmán professzor.
Pubi.
- 4 Vasárnap.
Anyus, Pubi, Márta és Ádáz.
- 5 Hétfő.
A lakásban voltam.
Anyus.
- 6 König György.
Schöpfliné.
- 7 Hetényiné.
- 8 első iszap fürdő.
- 9 Sárközy. Nagy Zoltán. Graf Ferenc.
Mikovits nővérel. Löbl doktor.²
Pubi. Babits Sanyi.
- 10 2. iszapfürdő. Anyus és Pubi.
Bevásároltam.
Mihály 54.60 kg. Első séta a folyosón.
- 11 Kaposy dr. és felesége.
- 12 Hétfő
3.ik iszapfürdő. Ali. Rupprecht.
Pubival a lakásban. Gellért.

² LÖBL László vagy LÖBL Simon orvosok, mindketten a VIII. kerületben rendelték.

- 13 Kedd.
Gellértné.³ Kárpáti Aurél.
- 14 4.ik iszapfürdő. Mikovits.
Simándi. Bevásároltam. [gyí]
- 15 Rédey Tivadar. Gellérték.
Bodó Károly.
Ⓢ
- 16 Móricznénál⁴ a Korányi klinikán⁵
- 17 5.-iszap. Anyus. Pubi. Ádáz.
Löbl dr. Schöpflin.
Romána.
- 18 Vasárnap
Mihály: 54.90 kg.
- 19 Schöpflin. Mikovits.
- 20 Pubival lakásban. Leopold
Lajos. Kosztolányi. Bodó K.
6. iszap.
- 21 Szerda
7. iszap. Gellért. Löbl dr.
- 22 Sárközy. Anyus. Mikovits.
8. iszap.
- 23 +
9. iszap. [b>]Bevásároltam. Pubi és
Márta. Löbl dr. Bodó Károly.
Polgár Géza⁶.

³ L. 1922.10. 27.

⁴ MÓRICZ Zsigmondné HOLICS Janka Eugénia (1883–1925). A férje és Simonyi Mária színésznő között egy éve tartó viszony miatt kétségbeesésében öngyilkosságot kísérelt meg január 11-én. Veronált vett be.

⁵ A Korányi Sándor báró vezette III. sz. Belgyógyászati Klinika, mely a Bp. VIII., Ludoviceum 2. alatt volt.

⁶ POLGÁR *Burger* Géza (1874?–?), BM egyetemi társa, a Thália Társaság

- 24 Szombat
M: 56.70 kg.
Kaposy. Pubi. – Délután 4 órakor
autóval elmentünk a kliniká-
ról és Szekszárdra utaztunk.
- 25 Vasárnap
Rectorisz Tibor.⁷
- 26 Hétfő
Stanczi néni.⁸
- 27 Kedd
Mihállyal moziban⁹.
Dragits doktor.¹⁰
- 28 Szerda
Anyival bevásároltam. Róza
néniék.¹¹ Dragits doktor.
- 29 Csütörtök
Kelemen Gizi¹² és Lici¹³.
- 30 Péntek
⓪

jegyzője és színműfordítója, a Színházi Élet, Az Est-lapok munkatársa, az Athenaeum Rt. irodalmi titkára.

⁷ HALASSY-REKTORISZ Tibor, BM unokatestvérének, Halassy Melanie-nak és Rectorisz Lajos ügyvédnek a fia

⁸ BABITS Konstancia (1852?–1937), BM nagynénje. Egyedül élt Szekszárdon. Utolsó éveit testvérénél, Babits Ilonánál töltötte, Sárbogárdon.

⁹ A szekszárdi Világ moziban filmbemutató volt: az *Istenítélet (Ítélet éjszakája)* c. amerikai fimdrámát vetítették, a főszerepben B. Grauer.

¹⁰ DRAGITS Imre, szekszárdi járási orvos, virilista.

¹¹ Vö. 1924. 04. 20.

¹² KELEMEN Imréné Weininger Gizella, BM jogász nagybátyjának a felesége, Weininger Sándor volt szekszárdi pénzügyi biztos lánya.

¹³ KELEMEN Gizella (1898–1980) tanítónő, BM unokahúga, Kelemen Imréné lánya.

- 31 Szombat
 Stanci néni. – Rosszul voltam.
 Dragíts dr.

Február

- 1 Vasárnap
 Dragits. Stanci néni. – Pistivel¹⁴
 és Angyallal Mansz¹⁵ táncestélyén
 éjjel 2 óráig.
- 2 Hétfő
 Kelemen Imre¹⁶, Lici, Koromzay Zoltán¹⁷.
 Kovács néni.¹⁸ – d.u. Angyussal
 Kelemenéknél és Stanci néninél.
- 3 Kedd
 Hajnali vonattal Pestre utaztam,
 M. ott maradt Szekszárdon.
 Anyusnál aludtam.

¹⁴ Kiss István, jogász. BM anyai ági rokona, 1927-től sógora, ugyanis feleségül veszi BM testvérét, Angyalkát. (BCSL 1996:19, 37.)

¹⁵ A MANSZ (Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége) szervezésében a Szekszárdi Állandó Műkedvelő Társaság Kamara Színháza Géczy István *A gyüttment* c. falusi vígjátékát mutatta be Ujsághy Gézané rendezésében, fél 9 órai kezdettel. A színházi estély táncmulatsággal folytatódott.

¹⁶ KELEMEN Imre (1870–?) jogász, 1895-ben aljegyző Pécsett, majd 1897-ben Budapesten jegyző, később albíró, majd bíró a Kereskedelmi és Váltótörvényszéken. 1922-től a szekszárdi törvényszék elnöke. Egyetemi éve alatt BM szülei viselték gondját. (BCSL 1996:27–28.)

¹⁷ KOROMZAY Zoltán, ismeretlen.

¹⁸ KOVÁCS Dávidné Nagy Lujza (1860–1933), 38 éven keresztül annak a szekszárdi polgári leányiskolának az igazgatónője, ahol Babits Angyal tanított. 1924-ben B-listásként elbocsátották állásából, ahogy erről Angyal levélben is beszámolt TS-nak (BCSL 2 2006:220–222.)

- 4 Szerda
Délben anyussal a lakásba
jöttünk takarítani, hideget
ettünk, – Pubival, Mártával
és Anyussal moziban.
- 5 Csütörtök
Bevásároltam. Anyus a laká-
sunkon ébedelt Pubival; [a>]Autón
Fenyőékhez mentem, este Anyushoz.
- 6 Péntek
Bevásároltam. Urániában¹⁹.
[gyí] Anyussal a lakásban
aludtunk.
- 7 Szombat
Anyussal és Pubival reggel
Esztergomba utaztunk, este
vissza, a lakásban aludtunk.
- 8 Vasárnap
Reggel Fenyőékhez mentem,
náluk is aludtam.
- 9 Hétfő
Reggel hazajöttem. Anyus nálam
aludt. Pubi. Nagymosás.
Erzsi cseléd belépett.

¹⁹ Az Uránia ezen a napon tűzte műsorára Pola Negri filmjét, a *Páris árnyait*. A férfi főszerepekben Charles de Roche és Adolphe Menjou.

- 10 Kedd
Nagymosás. József Atilla[!]²⁰.
Anyus és Pubi.
- 11 Szerda
Baróthyiné. Anyus.
- 12 Csütörtök
Csarnokban. Délben Mihály
és anyja megjöttek Szekszárdról.
Ali ebéden.
- 13 Péntek
Délelőtt a városban bevásárol-
tunk. Délután moziban.
- 14 Szombat
Mihály anyjával bevásárolt.
József Atilla[!] és Pintér Ferenc²¹.
Anyus ebéden. Pubi.
- 15 Vasárnap
Buday Kálmánék nál.
- 16 Hétfő
Bevásároltunk. Ali ebéden.

²⁰ JÓZSEF Attila (1905–1937). A szegedi egyetem fiatal költője ekkor már a második verskötetén is túl van, a Nyugatban az előző években meg is jelent négy verse. Valószínűleg a *Nem én kiáltok* c. kötetét hozta fel BM-hoz, ugyanis József Attila február elején dedikálta új kötetét, amit már a Nyugat is recenzeál. Ez év márciusában a *Tiszta szívvel* c. verse miatt, Horger Antal dékán elutasító figyelmeztetésére hagyja ott a szegedi egyetemet, s ősszel már a bécsi egyetemen hallgat előadásokat.

²¹ PINTÉR Ferenc (1895–1932), író, költő. A proletárellet élményeit dolgozta fel műveiben. A Tanácsköztársaság után bebörtönözték, később újságíró a Világnál. A Nyugat közölte első novelláját. Szerzői kiadásban megjelent avantgardista verskötetéről BM írt a Nyugatban 1924-ben. Éhen halt. Halála évében kisregénye jelent meg a Nyugat Kiadó gondozásában.

- Ali, Mihály és anyjával együtt
anyusnál uzsonnán.
- 17 Kedd
Bevásároltunk. Juhász Gyula
uzsonnán. Pubi Románá|:nál.:|
- 18 Szerda
+
Ernst muzeumban Rudnay kiállítá-
son²². Ath[a>]enaeumnál. Miklós Andornál.
Kikisértük Mihály anyját a vasut-
hoz. Gellért uzsonnán.
- 19 Csütörtök
Moziban.
- 20 Péntek
Anyus, Pubi és Márta.
Délelőtt a Bálint klinikán²³.
testsúlyunk: 59 kg.
- 21 Szombat
Montzné Kristóf Kata²⁴.
Mikes Lajos. Schöpflin.
- 22 Vasárnap
Antonio Widmar.
- 24 Martyn festő.
<Anyusnál. Moziban.

²² RUDNAY Gyula (1878–1957) festő- és iparművész, grafikus. 1922-től a Képzőművészeti Főiskola tanára. Az Ernst Múzeumban először 1918-ban állította ki háborús sorozatát. Portréi, rézkarcai általános elismerést arattak világszerte. Kossuth-díjas.

²³ A kontrollvizsgálat jól sikerült: BM panaszmentes, testsúlya elérte az 59 kg-ot. A súlygyarapodás öröndetes volt. („...kínok és álmok közt...” 2004:135.)

²⁴ Valószínűleg Kristóf Irénnek, TS benső barátnőjének leánytestvére.

Anyus nálunk vacsorázott.

①>

- 25 Szerda
Martyn belefogott Mihály
portréjába.²⁵ – Anyusnál.
moziban.

①

- 26 Dienes Kató férjével és
kislányával.
Pubi.
27 Karinthyék. Nagy Zoltán.
28 Martyn.
Moziban.

Március

- 1 Vasárnap
Torokgyulladásal fekszem.
Martyn.
2 Hétfő
Dienes Vali.
Tipary. Widmár.
Márta. Pubi.
3 Kedd
Romi.
Pubi.
4 Szerda
Pubi. Anyus[<Márta].
Tóth Annus. Sárközy.

²⁵ Martyn Ferenc Rippl-Rónai József házában nevelkedett. Bizonyára BM és Rippl-Rónai korábbi ismeretsége révén kezdetetett bele a portrékészítésbe. (Vö. 1922. 06. 19.)

- 5 Csütörtök
Márta. Ritoók Emma.²⁶
- 6 Péntek
Widmar.
- 7 Szombat
Mikovács.
Moziban.
- 8 Vasárnap
Romiek. Widmár. Mihály
Osvátnál, én anyusnál.
moziban.
①
- 9 Hétfő
Pubi.
- 10 Kedd
Rédeyénél.
- 11 Szerda
Anyus. Moziban.
- 12 Csütörtök
- 13 Péntek
Simándi. Schöpflin.
- 14 Szombat
Anyusnál. Moziban.
Kristóf Margit.²⁷

²⁶ *Gálszécsi* RITOÓK Emma (1868–1945) író, esztéta, műfordító. 1906-ban bölcsészdoktori oklevelet szerzett a budapesti egyetemen. Az első vh. előtt részt vett a feminista mozgalomban. A Vasárnapi Kör egyik alapító tagja. 1918-ban szembefordult egykori társaival, és megkezdte Tormay Cécile-lel a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége szervezését, megalapította a Kezserő Nők Pártját. 1920–32-ig a Fővárosi Könyvtár főkönyvtárosa. Az első között fordította magyarra skandináv írók műveit.

²⁷ Vö. 1925. 02. 21.

- 15 Vasárnap
+
Ali ebéden.
Gellértéknél.
- 16 Hétfő
Ali és Rupprecht.
- 17 Kedd
König Gyuri. Widmar.
[é>]Én anyusnál.
- 18 Fenyőéknél vacsorán.
- 19 Csüt.
- 20 Péntek
<Schöpflin> Gellért.
- 21 Szombat
- 22 Vasárnap
Románáék.
Anyus és Pubi.
- 23 Hétfő
Reggeli vonattal Esztergomba
utaztunk.
Einczingeréknél aludtunk.
- 24 Kedd
Kaszárnyában trágyaért.
Einczingeréknél.
Símándi.
- 25 Szerda
Einczingerék uzsonnán.
Náluk aludtunk.
Kávéházban.
- 26 Csüt.
Házunkban aludtunk.

- 27 Péntek
Kapások.
Schweiní[c>]tzer főhadnagy²⁸
- 28 Szomb.
Kapások.
Moziban.²⁹
Einczíngeréknél aludtunk.
- 29 Vas.
Megvettük Fábián földjét³⁰.
Eínczingeréknél ebédeltünk
és aludtunk.
- 30 Hétfő
Ültettem. – Esti vonattal
haza.
- 31 Kedd
Anyus és Pubi.
Mihály Nagy Zoltánnál.

Április

- 1 Szerda
Mihály Centralban.
Nagymosás.
d.e. Gara Arnold³¹.

²⁸ SCHWEINITZER Egon, esztergomi főhadnagy.

²⁹ Vagy a *Szép asszony... élet, halál* c. drámát és a *Csibészfogás* c. gyermekburleszket látták a Korona mozgóban, vagy: a *Garson asszonyok* c. játékfilmet és a *Fix-Fox lábtyűművészek* c. burleszket a Kultur mozgóban.

³⁰ FÁBIÁN Jánostól Babitsék a 81 négyszögölnyi szomszéd telket vették meg, 4 millió koronáért.

³¹ GARA Arnold (1882–1929), festő, grafikus, iparművész. Plakátrajzoló és könyvillusztrátor. Rézkarcot készített BM-ről. Ő tervezte az *Irodalmi problémák* c. antológia második kiadásának (1924) borítóját. 1926-ban jelent meg *Magyar*

- 2 Anyus. Moziban.
Anyussal bevásárolni.
①
- 3 Péntek
Móriczéknál. – Widmár,
Kárpáti, Gellérték.
- 4 Szombat
Gaál Mózesnél. Ruhát
vettem. – Móricz Zsigmondné
temetésén.³² Nahalkóéknál.
- 5 Vasárnap
Anyus ebéden.
- 6 Hétfő
Einczinger Gyurka³³ Esztergom-
ból. – Gellért, Schöpflin
Mikes.
- 7 Kedd
Állatkertben.
- 8 Szerda
Anyus ebéden.
Anyusnál.
- 9 Csütörtök
Várban. – Pérely leraj-
zolta Mihályt³⁴. – Város-
ligetben.

Parnasszus c. rézkarcalbuma, melyben modern magyar költők verseihez készített illusztrációkat. Az Ernst Múzeumban többször volt kollektív kiállítása.

³² Holics Janka, aki 20 évig volt Móricz Zsigmond hitvese, március 30-án öngyilkos lett. (Vö. 1925. 01. 16.)

³³ EINCZINGER György Tibor (1911–1925), Einczinger Ferenc fia.

³⁴ Fejrajzához, amit 1927-ben többi rajzaival együtt publikált, *BM Régen elzengtek Sappho napjai* c. verséből fűzött idézetet.

- 10 Péntek
+
Mikes Klára kislányával. Nyugatinál.
Laczkó, Kárpáti, Tóth Aladár, Gellért
Schöpfliné, Tóthék, Einczingerék
- 11 Szombat
Einczingerék ebéden.
- 12 Vasárnap
d.e. Bazilikában.
Mihály Gyurkával cirkuszban³⁵.
Anyus, Pubi és Tónikáék
uzsonnán.
- 13 Hétfő
Sebestyén Feri³⁶
Déli vonattal Gyurkával
Esztergomba utaztunk.
Einczingeréknél aludtunk.
- 14 Kedd
Ültettünk. – Esti vonattal
haza.
- 15 Szerda
[gyí] Anyusnál. Mihály
Centralban.
- 16 Csütörtök
Kaposy doktornál uzsonnán.
testsúlyom: 58.60 – Mihályé: 62.20

³⁵ Nincs adat.

³⁶ Vö. 1924. 06. 14.

- 17 Péntek
Lac[k>]zkó. Widmár. Gellért. Schöpflinék
Kosztolányi.
- 18 Szombat
Mártáéknál uzsonnán.
- 19 Vasárnap
Mikovitsnál.
- 20 Hétfő
Rédeyék.
①
- 21 Kedd
Schöpflin ebéden. Mihály Nyugat-
nál³⁷. Wahl Valí.
- 22 Szerda
Alinál Bálint klinikán. Mihály
Kallós Edénél és Centralban. [gyí]
Én anyusnál.
- 23 Csütörtök
Alit látogattuk d.e. a Bálint
klinikán.
Simándi, Pubi
- 24 Péntek
Mihály Franklinnál. Én Kláránál
Kárpáti, Laczkó, F[ő>]öldi, Bodorék
Gellért, Schöpflinék.
- 25 Szombat
Back Zsuzsi. Baracs
Marcellné.
Bodor Aladáréknál teán.

³⁷ Valószínűleg a Centrál vagy a New York kávéház Nyugat-asztalának szokásos megbeszéléséről van szó.

- 26 Vasárnap
Anyus, Pubi. Mártáék.
Losonczyék. Förstner[!], Kolta
és Szilasi doktorok uzsonnán.
- 27 Hétfő
Lengyel Menyhért éknél
vacsorán.
- 28 Kedd
Pintér Ferenc.
Sárközi
- 29 Szerda
Bárdosékkal³⁸ Renais[s]ance színház-
ban: Gespen[sz>]ster³⁹ (Moissi⁴⁰)
- 30 Csütörtök
Schöpflinéknél uzsonnán, Ziegler
vendéglőben vacsoráztunk,
Fenyőéknél.

Május

- 1 Péntek
Kárpáti, Gellért, Schöpflin
Nagy Zoltán.

³⁸ Valószínűleg BÁRDOS Artúr, színházigazgató, rendező. 1923–26-ban éppen a Reinessance Színház igazgatója volt. Vö. 1937. 05. 09.

³⁹ Alexander Moissi és a bécsi Deutsches Volkstheater társulata Henrik Ibsen Gespenster (Kísértetek) c. 3 felvonásos családi drámájával vendégszerepelt Bp.-en, előbb a Víg-, majd a Reneszánsz Színházban.

⁴⁰ Alexander MOISSI (1880–1935) német színész, a berlini Deutsches Theater tagja, Max Reinhardt társulatával, majd önállóan is többször vendégszerepelt Budapesten. Ritka plaszticitású orgánuma külön fényt adott előadásainak.

- 2 Szombat
Widmár és Gyergyay Albert
uzsonnán.
„Vége a szép nyárnak” előadásán.⁴¹
- 3 Vasárnap
Leopold Lajoséknál
vacsorán.
- 4 Hétfő
Szilasi Vili és Lili.⁴²
Komjáthy Aladár.
©
- 5 Kedd
Ali. Szilasi Vili és Lili és
Fest Guido uzsonnán.
- 6 Szerda
Déli vonattal Esztergomba
utaztunk.
- 7 Csütörtök
- 8 Péntek
+
Szilasi Vili és Lili és Rosen-
bergné autóval ebédre.
- 9 Szombat

⁴¹ Schöpflin Aladár 3 felvonásos színművét a Nemzeti Színház Kamaraszínházában mutatták be március 24-én.

⁴² Szilasi Vilmos és felesége 1925-ben, hasonlóan az emigrációból végleg hazatelepülő Kassák Lajoshoz, személyre szólóan kaphattak biztosítékot a hazajövetelre. Erről márc. 15-én értesítették BM-ékat. TS naptára szerint hozzávetőleg tíz napot töltöttek Magyarországon. „Egész magyarországi tartózkodásunkból legjobban az esztergomi napnak örültünk – írta júl. 4-én Szilasi Vilmos BM-éknak –, s emlegetjük gyakran. Adjá Isten, hogy még sokat, sok örömben együtt lehessünk.” (BSZL:88, 90.)

- 10 Vasárnap
d.e. Einczingeréknél.
d.u. Eínczingerék nálunk.
- 11 Hétfő
Ültettünk. Esti hajóval haza.
(Elkészült a plateau.)
- 12 Kedd
Szilasi Lili és Szilasi Ferenc.
- 13 Szerda
Widmár.
Én Stern doktornál⁴³, Anyusnál.
Mihály Centralban.
Bródiéknál[!] teán.
- 14 Csütörtök
Mikovits. – Én Szilasi Lilinél.
Anyus. Simándi. Schöpflin.
- 15 Péntek
D.e. bevásároltunk. Anyusnál.
Nagy Lajos. Gellérték. Schöpflin.
Tóth Árpádék. Turóczi. Nagy
Zoltán.
- 16 Szombat
[gyí] Anyusnál.
Moziban.
- 17 Vasárnap
Martynnál. Centralban.
Widmar.
Hangliban.

⁴³ Valószínűleg STERN Jenő (?–1937), az Újságírók Szanatórium Egyesületének orvosa. A VIII., Népszínház u. 19. alatt rendelt.

- 18 Hétfő
Mayer Mici. Martyn.⁴⁴ – Déli
hajóval mi és Widmar Eszter-
gomba utaztunk.
- 19 Kedd
Sezlónt vettem.
- 20 Szerda
- 21 Csütörtök
Widmarral bazilikában,
Einczingeréknél. – Eínczin-
gerék uzsonnán.
Első cseresznye.
- 23 Mihály és Widmar délutáni
hajóval Pestre utaztak. Mihály
Vörösmarty Ak. vacsorán.⁴⁵ Én Ein-
cingeréknél és Reviczky főszolga-
{biróéknál⁴⁶ reggelig.}
- 24 Mihály reggel megérkezett.
- 25 Hétfő
Ⓢ
Simándi.

⁴⁴ Valószínűleg ekkor hozta el a BM-ről készült portrét. (Vö. 1925. 02. 25.)

⁴⁵ Máj. 23-án, Schöpflin Aladár aláírásával, mindenki, aki az 1918. dec. 1-jén megalakult Vörösmarty Akadémia tagjai közül Magyarországon volt (valamint a Bécsben tartózkodó Ignótus) levelet kapott, melyben aznap este 9 órára a Pálffy étterem különtermébe (Bp., II. Pálffy tér 4.) hívta a címzetteket. Az összejövetelen, melynek célja az Akadémia tevékenységének újraindítása volt, Schöpflin kérésére BM elnökölt. (SIPOS 1999: I., 503–509.)

⁴⁶ *Revisnyei* REVICZKY István (1887–?), esztergomi járási főszolgabíró. Közel hét évig orosz hadifogoly volt, majd 1923-tól folytatta hivatalát. A Levente Egyesület és a Kaszinó elnöke volt.

- 26 Kedd
 27 Szerda
 Kertész rendbehozta a
 kertet.
 28 Csütörtök
 29 Péntek
 Juliska és Hausenauer.
 30 Szombat
 Sárközi György délutáni
 vonattal érkezett.
 (Fát hozattunk.)
 31 Vasárnap
 Einczinger és Simándi
 uzsonnán.
 Este kávéházban és Ein-
 czingeréknél.

Június

- 1 Hétfő
 Sárközy délut[n>]áni hajóval
 hazautazott.
 Simándi.
 ①
 2 Kedd
 +
 3 Szerda
 Piacon és Einc[z]ingernénál.

- 4 Csüt.
Villani[!] báró⁴⁷ és de Stefani⁴⁸
és pap barátjuk uzsonnán.
- 5 Péntek
Anyus, Tónika, kis Márta és
Pubi reggeli vonattal jöttek
esti hajóval haza, anyus itt
maradt.
- 6 Szombat
- 7 Vasárnap
D.e. Einczingeréknél.
Simándi.
- 8 Hétfő
- 9 Kedd
Simándi [E>]est. Fürdő
vendéglőben.
(Utolsó cseresznye)
- 10 Szerda
- 11 Csütörtök
Anyus d.u. hajóval hazament.
Einczingerék uzsonnán.
(Első zöldbab és ribizli)
- 12 Péntek
- 13 Szombat
- 14 Vas.
Kikeltek a kis csirkék. Déli

⁴⁷ Báró VILLÁNI Lajos (1891–1948) író, művelődéstörténész, diplomata. Követségi tanácsos volt a konstantinápolyi, majd a belgrádi nagykövetségén. Írt filmkritikákat, esztétikai tanulmányokat.

⁴⁸ Alessandro de STEFANI (1891–1970), olasz drámaíró, forgatókönyvíró, rendező. Antonio Widmár *Az új olasz színház* c. írásában említi a Nyugat 1925/ 20. számában.

- vonattal Pestre, d.u. Margitszigeten Vörösmarthy[!] Akadémia ülés.⁴⁹
- 15 Hétfő
Gellértéknél ebéden. d.u.
vonattal vissza Esztergomba.
- 16 Kedd
Kíkeltek a kiskacsák.
- 17 Szer.
- 18 Csüt.
- 19 Pént.
Befejeztük a plateau-
kerítést.
- 20 Szomb.
- 21 Vas.
Reggeli vonattal jött Widmár és
menyasszonya⁵⁰, esti vonattal haza.
Délután [S>]autóval: Schöpflinék,
Gellérték, Fenyő és kislánya.
Eínc[z]inger es Német[h] Romuald⁵¹.
- 22 Hétfő

⁴⁹ A Vörösmarty Akadémia délután 6 órakor tartotta alakuló közgyűlését a Margitszigeten, BM elnökele mellett. Az alapszabálytervezetet végleges szövegében megállapította és elfogadta. Politikai támadásokra válaszolva kinyilatkozta, hogy csak irodalmi célokért, irodalmi eszközökkel küzd. (Nyugat, 1925. 12–13.)

⁵⁰ SZIRÁKY Judit (1907?–1992) író. Az Est-lapokban versekkel, a Nyugatban novellákkal jelentkezett. *Tisztességes János* c. ifjúsági regényével 1954-ben díjat nyert. Házassága Vidmár Antallal (vö. 1925. 09. 12.) a nagy érzelem ellenére hamarosan megromlott. Második férje Hárs László író volt.

⁵¹ NÉMETH Romuáld, bencés tanár a Szent Benedek-rendi Szent István Főgimnáziumban. Verseit közölte az Esztergom és Vidéke.

- 23 Kedd
 ①.
 Juliska és Gyuri.
- 24 Szerda
- 25 Csüt.
- 26 Péntek
 Erzsi Pestre ment.
- 27 Szombat
 ①. Erzsi megjött.
 Piacon.
- 28 Vas.
 Eínc[z]íngerék ebéden.
 Simándi.
- 29 Hétfő
 +
 Rédeyék a reggeli vonattal.
 Estivel haza. – Eínc[z]ingeréknél. Moziban.⁵²
- 30 Kedd

Julius

- 1 Szerda.
- 2 Csüt.
- 3 Péntek
- 4 Szombat
 Díenes Kató férjével és kis lányával jöttek a reggeli vo-

⁵² Vagy a *Mister Rádió* (*Egy bátor férfi kalandja*) c. filmet láthatták a Kert mozgóban, vagy a *Yasmina* (*Bűn, amelyre nincs bocsánat*) – *Egy furcsa kis éjszaka* c. vígjátékot a Fürdő Park mozgóban. Mindkét filmet este fél 9 óra-kor vetítették.

- nattal. Este haza. Einc[z]ingeréknél.
- 5 Vasárnap
Bányai.
- 6 Hétfő
- 7 Kedd
- 8 Szerda
- 9 Csütörtök
Reggeli vonattal Pestre.
Nenne⁵³ délben érkezett. [gyí]
Nennével és Czellár Ágával⁵⁴
esti vonattal vissza.
- 10 Péntek
- 11 Szombat
Piacon.
- 12 Vas.
Einc[z]ingeréknél.
Einc[z]inger és Beck Ö. Fülöp⁵⁵
2 gyerekével uzsonnán.
- 13 Hétfő
- 14 Kedd
Reggeli vonattal Mihály Nennével és Ágával Pestre utazott

⁵³ KELEMEN Ilona (1860–1943), vö. 1921. 01. 23.

⁵⁴ CZELLÁR Ágnes Eszter (1920–), Czellár Ferenc és Dienes Katalin leánya.

⁵⁵ BECK Ö. (Ötvös) Fülöp (1873–1945) szobrász és éremművész. Ötvösnek készült. 1893–95-ben Párizsban tanult éremművészetet. Ő készítette a Nyugat (és a Magyar Csillag) emblémáját, a Mikes Kelemen-érmet. Markáns arcképei közül legismertebb *Móricz Zsigmond* portréja és *Önarcképe*. Kollektív kiállítása volt 1914-ben az Ernst Múzeumban, 1932-ben a Tamás Galériában, 1946-ban a Szépművészeti Múzeumban.

estí vonattal megjött Mihály
és Angyal.

15 Szerda

⊙

16 Csüt.

17 Pént.

18 Szomb.

Piacon Angyussal.

19 Vas.

Moziban.⁵⁶

20 Hétfő

Eínc[z]ingeréknél

⊙

21 Kedd

Esti kofahajóval Pócs-
megyerre mentem anyus-
hoz.

22 Szerda

Délutáni hajóval vissza
Esztergomba.

23 Csüt.

24 Péntek

Eínczingerék uzsonnán.

25 Szombat

⊙

26 Vasárnap

Reggeli vonattal jöttek Tóth Árpádék
Nagy Zoltán és Komjáthy Ali.
Esti hajóval visszamentek.

⁵⁶ A Fürdő Park mozgóban a *New-York gyermeke* c. nagyjátékfilmet vetítették 11 felvonásban, este fél 9 órakor.

- 27 Hétfő
+
28 Kedd
Schweinitzer Egon főhadnagy.
Este Einc[z]ingeréknél és kávé-
házakban.
29 Szerda
Anyus délben elutazott.
Beuer Gusztáv[!]⁵⁷ lerajzolta
Mihályt. Bányai.
30 Csüt.
Beuer.
31 Péntek
Anyus este érkezett.
d.u. Beuerrel Szenttamáson.

Augusztus

- 1 Szombat
Eínczingeréknél vacsorán.
(Be[u>]yer, Kárpáti)
2 Vas.
Sárközi és Bányai ebéden.
Eínczingeréknél.
3 Hétfő
Reggeli vonattal Pestre.
Widmár és menyasszonya.

⁵⁷ BAJOR *Bayer* Ágost (1892–1958) esztergomi festő, grafikus. Esztergomban élt, de 1923-tól Budapesten is volt műterme. 1926-ban kiállított az esztergomi Balassa Társasággal. Tájképeken és portrékon kívül rézkarcolatokat és vallási kompozíciókat is készített a 30-as években. BM levelezésének tanúsága szerint ez idő tájt került BM-ékkel baráti kapcsolatba. (Vö. BMK:5015–5022. tételek)

Centralban. (Schöpfliné, Gellért
Osvát, Mikes, Widmárék)

4 Kedd

5 Szerda

Menetjegyirodában. Hangliban.

1/4 kor elutaztunk.⁵⁸

[↑]

6 Csüt.

d.e.11-kor Münchenbe

érkeztünk. Szilasi Lilivel

kijöttünk Feldafingba.

Ⓢ

[↑]

7 Péntek

d.e. vitorláztunk.

8 Szombat

Csónakházban ebédeltünk

vendégekkel[.>], vitorláztunk.

9 Vas.

10 Hétf.

11 Kedd

12 Szerda

13 Csüt.

14 Pént.

15 Szomb.

⁵⁸ Szilasiék aug. 1-jén táviratoztak BM-éknak, hogy 5-én „a legszélyesebben” várják őket (BSZL:92.) TS bejegyzése arról tanúskodik, hogy az utazás egy napot késett. BM-ék augusztusi nyaralásuk alkalmával részt vettek Szilasiék élénk társasági életében, ugyanebben az időben BM a *Haláljai* c. regényén dolgozott, s ahogy a *A gólyakalifa* esetében is tette (vö. BMÖM 1997:448.), az elkészült részeket, amelyeknek „annyi szép estét” köszönhettek a háziak, rendre felolvasta. (BSZL:90., 91., 97.)

- 16 Vas.
 17 H.
 18 K.
 Münchenben.
 19 Sz.
 20 Cs.
 21 P.
 @
 22 Sz.
 23 V.
 <Csónak> Vitorlás on ebédeltünk. Este vendégek.
 24 H.
 +
 Fogorvosnál.
 25 Kedd
 26 Sz.
 27 Cs.
 Két fogat huzattam
 Feldafingban.
 28 P.
 <Vitorl>
 29 Sz.
 Vitorláztunk.
 30 Vas. Reggeli
 vonattal Münchenbe. Onna<t>n Landshutba.⁵⁹ Itt ebédeltünk. Délben

⁵⁹ Nyolcszáz éves délnémet városka az Isar partján, mely elsősorban műemlékeiről, műkincseiről ismert.

továbbutaztunk Passauba.⁶⁰ Itt
uzsonnáztunk és megszálltunk.

- 31 H.
Reggeli vonattal Linzbe. 10
órákor hajóval Bécsig. Este
hétkor érkeztünk. Zsoldos Andor
várt és az Ung. Königbe⁶¹ szálltunk.

Szeptember

- 1 K.
Muzeumban. Délután Zsoldos-
nál.⁶² Este Zs.-vel Práterben.
Hajókabinban aludtunk.
- 2 Szerda
Hajóval Esztergomig. <Es>
Délután érkeztünk. Anyus és
Pubi vártak.
- 3 Einczingeréknál.
- 4 Pubi délutáni hajóval
hazament.
- ©
- 5 Juliskával temetőben
Gyurka sirjánál⁶³

⁶⁰ Délnémet város a bajor tartományban, mely a Duna, az Inn és az Ilz folyók összefolyásánál fekszik. Németország Duna-parti határállomása, sokoldalú iparváros. Itt nyugszik államalapító Szent István király felesége, Gizella.

⁶¹ Hotel König von Ungarn, Bécs legrégebbi szállodája, mely a Schulerstrasse 10. alatt található, a Stephansdomtól pár lépésre.

⁶² Zsoldos Andor, TS barátja (a tízes években komoly szerelme; vö. 1922. 07. 20.) 1925 végén tért haza Bécsből, ahol évekig lakott, és ahol cégvezetőként dolgozott.

⁶³ Gyurka, Einczinger Ferenc fia 1925. augusztus 28-án halt meg.

- 6 Vas.
Simándi.
- 7 Hétfő
Tipary.
Juci cseléd belépett.
- 8 Délutáni vonattal jött Sárközi.
Nálunk aludt.
- 9 Sárközi reggel elutazott.
- 10 Csüt.
Einczingerék uzsonnán.
- 11 Déli vonattal Pestre utaztunk.
Centralban. Moziban.
Widmárék.
- 12 Délelőtt Widmár polg. esküvője.⁶⁴
Bandlnál ebédeltünk. Bevásá-
roltunk. Patyuskáéknál.⁶⁵ 7 kor egyházi
esküvő. Park szállóban vacsora. Vasutnál.
- 13 Vasárnap.
Reggelí vonattal vissza Esztergomba.
Bányai.
- 14 Hétfő.
Anyuskám délutáni hajóval
hazautazott.
- 15 Bayer Gusztí.
- 16 Bayeréknál.
- 17 ©
- 18 +
Wodicska

⁶⁴ Tanújuk BM volt. (ItK, 1999/5–6, 66.)

⁶⁵ Vidmár Antal (vö. 1923. 02. 22.) menyasszonyának szülői házánál.
Patyuska Sziráky Judit beceneve.

- 20 Vasárnap
Bayeréknál. Eínczingeréknél.
Kiállításon.⁶⁶
- 21 Bayer G.
- 22 Kedd.
- 23 Szerda
Olajos.
Eínczingerék uzsonnán.
- 24 Csüt.
Gajdos kőműves.⁶⁷
Délután megkezdte az építést.⁶⁸
Eínczingeréknél.
- 26 Szombat
Bayer G.
- 27 V.
- 28 H.
- 29 K.
<Beköltöztünk a nagyszobába.>
- 30 Sz.
Eínczingerék uzsonnán.

⁶⁶ Szeptember 20–22-én – ahogy az Esztergom és Vidéke 1925. szept. 20-i száma beszámol róla – faluszövetségi kiállítást rendeztek a Főgimnáziumban (művészeti, helytörténeti, sajtó-, nehézipari, kertészeti és vadászati kiállítás, ahol olcsón lehetett sport- és turistacikkeket beszerezni), a Főreáliskolában (könnyűipari, iskolaügyi és kereskedelmi kiállítás árumintavá-
sárral, ahol leszállított áron lehetett „úri divatcikkeket” kapni), a Bottyán utcai Leányiskolában (ruhaipari, bútorigipari és kézimunka-kiállítás), a Vármegyeházán (egészségügyi kiállítás) és a Fürdő Szállodában (állatbemutató, mezőgazdasági, gépipari, villamossági és rádiókiállítás – rádiószobával, melyben hangversenyek is tartottak).

⁶⁷ Nincs további adat.

⁶⁸ BM-ék a házat folyamatosan bővítették.

Ácsok kezdtek dolgozni.
Visszaköltöztünk a nagyszobá-
ba.

Október

- 1 Cs.
- 2 P.
Einczinger.
Befejezték az építést.
- 3 Sz.
Hausenauer.
①
- 4 Vas.
[Ostoros>]Oltosy[?].⁶⁹
Gyergyai Albert és Horvát
Candid⁷⁰.
①
- 5 H.
- 6 K.
Eínczingereknél.
(Elkészültek az ácsok.)

⁶⁹ Talán OLTÓSY Rezső (1883–?), gyártulajdonos. 1913-tól az MTE (Magyar Turista Egyesület) esztergomi osztályának ellenőre.

⁷⁰ Valószínűleg HORVÁTH Kálmán Kandid (1891–?) magyar–latin szakos tanár. 1916-ban szentelték pappá, 1923-tól a bencés rend budapesti gimnáziumában tanított, ahol 1935-ben igazgatóvá nevezték ki. 1941-ben tanügyi főtanácsos lett.

- 7 Sz.
Eínczingerék, Szécsi Ferenc⁷¹
és Simándi uzsonnán.
- 8 Cs.
- 9 P.
Kávéházban Gaál Mózzessel.
Eínczingeréknél.
- 10 Sz.
- 11 V.
Reggel Sárközi érkezett.
Délután Eínczingerék
szüretjén. Sárközi este elutazott.
- 12 H.
Déli vonattal Pestre utaztunk.
M. Nyugatúlésen.
Anyus. Budai[!] Juci⁷² és Laci⁷³.
- 13 K.
Pubí.

⁷¹ SZÉCSI Ferenc (1861–1941) író, újságíró. Jogot végzett, ügyvédi gyakorlatot folytatott, Franciscus álnéven tárcákat és színibírálatokat jelentetett meg. Sikereket ért el elbeszéléseivel, színműveivel és fordításaival. Munkatársa volt a Borsszem Jankónak. 1894–1901-ig a Vígszínház első dramaturg-igazgatója volt. 1904-től közjegyző, 1907-től a Petőfi Társaság tagja.

⁷² BUDAY Júlia, Miklódy *Mlinkó* Vencel Imréné (1899–?) B. Kálmán lánya, B. László testvére. Könyvtáros, a budapesti Egyetemi Könyvtár kötetlékében működött. Összeállította a magyar filozófiai irodalom bibliográfiáját.

⁷³ BUDAY László (1901–1940) belgyógyász szakorvos, BM másod-unokaöccse. Pályafutását az I. sz. Belklinikán kezdte, 1931–38-ig BM egyik háziorvosa. 1938-tól – valószínűleg aktív tbc-je miatt – látogatásai elmaradtak. *Babits Mihály őseiről* írt tanulmányát a Magyar Csillag publikálta 1942/6. számában. (Vö. 1924. 11. 22.; „...kínok és álmok közt...” 2004:26., 135.)

- 14 Sz.
 © Irma cseléd⁷⁴ belépett.
- 15 Cs.
 +
 Elkezdtek festeni a lakást.
- 16 P.
- 17 Sz.
 Kristóf Irén.
- 18 V.
 Mihály Osvátnál.
 Kristóf Irén uzsonnán.
- 19 H.
 Wid[i>]márné. Centralban
 Widmárékkal, Míkessel és
 Móric[z>]czal.
- 20 K.
 A festők befejezték a
 munkát.
 Kristóf Irén.
- 21 Sz.
 ©
- 22 Cs.
 Bayer G. és Krístóf Irén. Tipary.
 Móricz Zsigmondnál uzsonnán.
- 23 P.
 Ali ebéden. Ali, Sárközi, Wid-

⁷⁴ BÍRÓ Irma, Babits Ildikó édesanyja. Cselédként került BM-ékhoz, ahol 1926. február 1-jéig szolgált. 1926. április 1-jén állt be újra. A köztes időben TS-val moziba is ment egy alkalommal (vö. 1926. 03. 14.), kapcsolatuk a naptár tanúsága szerint később elmélyült. (Vö. „...*kínok és álmok közt...*” 2004:72–75.)

- márék és Kristóf Irén
uzsonnán.
- 24 Sz.
König Gyuri.
- 25 V.
Anyus. Pubi és Kéri Andor⁷⁵.
Widmár.
- 26 H.
- 27 K.
Bayer Guszti. Meglátogattuk
Bayernét az új szent János kór-
házban⁷⁶. – Centralban Móric[z]cal
Schöpflin, [k>]König és Gachot⁷⁷-val.
- 28 Sz.
Tóth Annus. Simándi.
- 29 Cs.
Anyus, Márta és Feri.
- 30 P.
Mihály Nyugat ülésen.

⁷⁵ KÉRI Andor, ismeretlen.

⁷⁶ Új Szent János Közkórház, I. Hieronymi (ma: Határőr) út 1. Igazga-
tó-főorvosa ekkor Szinnyi József főtanácsos volt.

⁷⁷ François GACHOT (1901–1986), irodalomtörténész, műfordító. Jean
Cocteau titkára volt. 1924-től az Eötvös Collegium tanára, a budapesti
egyetemen a francia nyelv lektora. A francia külügyminisztérium kultúr- és
sajtóattaséja. A két háború között jelentős szerepe volt a francia–magyar
kulturális kapcsolatok fejlesztésében. BM és Kassák verseiből készített for-
dításai az *Europe c.* folyóiratban jelentek meg, melynek a *Nouvelle Revue*
Française-n és a Nyugaton kívül munkatársa volt. A francia követség kul-
turális attaséja volt. 1949-ben kiutasították az országból. A 70-es évektől
a Magyar PEN Klub meghívására többször látogatott Magyarországra. *Egy*
elmúlt korszak emlékei címmel írta meg magyar vonatkozású emlékeit. Be-
szédet mondott BM temetésén.

- 31 Sz.
Kárpáti, Schöpflín és Gellért.
Moziban.

November

- 1 V. – Molnár A.
Temetőben. Osváteknál.
- 2 H.
Athenaeumnál.⁷⁸ – Kiss József
p. igazgató. – Sárközi, Gyergyai, Fest Guido, Gachot
uzsonnán.
- 3 K.
Márta. Krístóf Irén. Matyasovszky
Erzsi.⁷⁹ – Anyusnál. Central-
ban.
Pisti érkezett.
- 4 Sz.
Pintér Ferenc.
Rédeyéknél uzsonnán.

⁷⁸ Az Athenaeum valószínűleg a *Halálfainak* kéziratát kapta meg BM-től. TS szept. 22-i levelében ezt írja Sárközinek, az Athenaeum lektorának: „Mihály gözerővel dolgozik a regényen”, okt. (nov.?) elseje körül „át tudna adni kb. 250 gépelt oldalt”. A kiadói osztály vezetője, Fejes Sándor előzőleg a teljes kéziratot kérte novemberre (SÍPOS 1999 I: 512–513.)

⁷⁹ MATYASOVSZKY Erzsébet (1893–1968) magyar–német szakos tanár. 1919 decemberétől a Külügyminisztérium sajtóosztályán dolgozott. 1922–30-ban Genfben a Népszövetségben kapott állást. 1946-ban családjával együtt emigrált. BM-lyal mint egyetemi tanítványa ismerkedett meg 1919-ben, majd Révész Ilus (a későbbi Dienes Barnáné) barátnőjeként találkozott újra a költővel. (ÉDER Zoltán, *Ki volt Matyasovszky Erzsébet?* = É. Z., *Régi napok illata*, Bp., Mundus, 2002, 277–295.)

- 5 Cs.
Kiss Ida. – Pisti hazautazott.
Widmárék és Nagy Zoltán
teán.
- 6 P.
Kristóf Margitnál teán.
- 7 Sz.
Báró Villányi, Kristóf Irén és
Margít, Wídmárék vacsorán.
d.u. K[i>]r|i:|stóf Katánál.
- 8 V.
Moziban. Gellérték.
- 9 H.
Rupprecht Tibor és felesége⁸⁰
teán.
- 10 K.
Anyús és Mártáék.
Mihály Centralban.
d.e. Einczingerné.
Bayer G.
- 11 Sz.
- 12 Cs[<V].
+
Irén ebéden. Bayer Guszti
műtermében táncost.
- 13 P[<H].
Kristóf Margitnál. – Nagy Zoltán.
Wídmár, Bayer Guszti.

⁸⁰ GARAY Etta, előadóművész. Rupprecht Tibor BM-hez írott 1926. szeptemberi levelében ajánlja őt mint versmondót az okt. 24-i zeneakadémiai BM-estre.

- 14 Sz.
M. előadása Lantosnál.⁸¹
Fenyőék, Móricz, Schöpflinéék
Bayer G. vacsorán.
- 15 V.
Moziban.
- 16 H.
- 17 K.
Kristóf Margitnál.
- 18 Sz.
Kristóf K[á>]atánál vacsorán.
Irén nálunk aludt.
- 19 Cs.
Kristóf Irénnel Esztergom-
ban. Bankban és Einczin-
geréknél. Este haza.
- 20 P.
Rédey Tivadarék.
Nagy Zoltánnál vacsorán.
- 21 Sz.
Mikesék uzsonnán.
- 22 V.
Ⓢ
Anyusnál. Beck Ö. Fülöpnél
uzsonnán.
- 23 H
Bevásároltunk. Moziban.
- 24 K.
Kristóf Margitnál. I. Anyusnál.

⁸¹ Este 6 órakor a Lantos Rt. aukciós termében BM az új líráról adott elő.

- 25 Sz.
Bayer Guszti. – Vikár Béla
Bokor titkár⁸². – Ritoók Emma.
- 26 Cs.
Ali ebéden. Gara Arnoldék, Sár-
közi, Widmárék és Ascher Oszkár⁸³
uzsonnán.
- 27 P.
Kristóf Irén. Gara Arnold.
M. Centralban.
- 28 Sz.
Einczinger Ferenc ér. délben.
Ernst aukción. Widmárék vacso-
rán. Együtt Royal orfeumban és
Emke kávéházban⁸⁴.
- 29 V.
Hoffmann Edítnél, s vele és

⁸² Valószínűleg Bokor Imre, a La Fontaine Társ. titkára. Vö. 1924. 02. 18.

⁸³ ASCHER Oszkár (1897–1965) előadóművész, színész, rendező. 1926–28 között Nagy Endre kabaréjában lépett föl. 1933–39-ig a Színészképző Iskola tanára. 1938 őszén, nem sokkal a *Jónás könyve* megjelenése után, a beteg BM-nak elszavalta a művet. A II. világháború utáni években a Magyar Rádió dramaturg-főrendezője. Kossuth-díjas (1956). Mint előadóművész szívesen és gyakran lépett fel BM-versekkel.

⁸⁴ Alapítója, Wassermann Jónás tagja volt az Erdélyrészi Magyar Köz-művelődési Egyesületnek, s ez adta a névadáshoz az ötletet. Az 1890-es években alapított, saját cukrászattal, étteremmel bővített, este szórakozó-helyként üzemeltetett létesítménynek gazdag kölcsönkönyvtára volt, értékes sorozatokkal. Ma amerikai gyorsétterem működik a helyén.

Einczingerrel a Szépművészetiben.
Este Einc. elutazott. Ascher Oszkár
szavalóestjén.⁸⁵

30 H.

December

- 1 K.
Centralban. Kristóf M.-nál
- 2 Sz.
Rédeyéknél.
- 3 Cs.
Influenzát kaptam.
Kaposy. – Irén bucsuzott.
Anyus és Pubi.
- 4 P.
Sárközi. M. Nyugatnál.
- 5 Sz.
Bayer G.
- 6 V.
Kaposyék.
- 7 Hétfő
M. Kaposynál.
Felkeltem.
- 8 Kedd
Schöpflín.
①

⁸⁵ „Legutóbbi előadóestjén, a Zeneakadémián [...] Különösen élvezetes volt Babits Danaidákja, Kosztolányi néhány eredeti és átköltött verse, egy megdöbbentő hatással kivetített karinthy-skizz és Morgenstern három groteszkje mint intermezzo.” – KARINTHY Frigyes, *Ascher Oszkár*, Nyugat, 1925/23–24.

- 9 Szerda.
+
Bevásároltunk.
Bayer G.
- 10 Cs.
- 11 P.
- 12 Sz.
- 13 V.
Mihály beteg lett.⁸⁶
Ali.
- 14 H.
Karínthy, Königék, Ascher
Oszkár uzsonnán.
Kaposy.
- 15 K.
Mikes. Gellért. Osvát.
- 16 Sz.
<Bayer G.> Márta. Sárközi.
Fest Guido. Simándi.
Feri uzsonnán.
Kaposy.
- 17 Cs.
Bayer Guszti.
- 18 P.
Buday Juci és Laci, Kelemen
Liczi Kaposy uzsonnán.
- 19 Sz.
Bevásároltam. Franklinnél.

⁸⁶ Valószínűleg alkalmi rosszullét volt. 1925 januárja és 1928 márciusa között BM viszonylag egészséges volt. (Vö. „...kinok és álmok közt...” 2004. 136.)

- 20 V.
Kaposynál. Anyusnál
Widmárék.
- 21 H.
Simándi.
- 22 Centralban.
⓪
- 23 Sz.
5 órai vonattal Szekszárdra
utaztunk cseléddel.
- 24 cs.
Kelemen Imrééknél.
- 25 P.
Moziban⁸⁷.
- 26 Sz.
Nennénél vacsorán.
- 27 V.
Kiss Brigittáéknál.
- 28 H.
- 29 K.
- 30 Sz.
Róza néninél.
- 31 Cs.
⓪

Jegyzetek a jövő évre
J 91–99

⁸⁷ Nincs adat.

*Pénztár-számla**Bevétel**január*

Franklin 500 000

Athen[a]eum 3.500 000

1926

Telefon

aug. 26-án jött kávé
 17 napra
 tehát tart szept. 11-ig
 b[é>]ezárólag

Január

- 2 Kovács Dánielnénál.¹
 Kelemen Imrééknél.
- 3 Hajnalban Pestre utaztunk
 Bányai.
- 5 Vígszínházban Míkesséssel
 Pirandello²: Hat szerep keres
 egy szerzőt darabnál.³
- 6 Moziban.
 ①
- 7 Losonczy Dezsőéknél.
 Widmáréknél.
- 8 Anyus. Pubi.

¹ Valószínűleg KOVÁCS Dávidné (vö. 1925. 02. 02.)

² Luigi PIRANDELLO (1867–1936), olasz író, drámaíró, költő, esztéta. Nobel-díjas (1934).

³ A Pirandello számára a világsikert jelentő műnek 1921-ben volt az olasz ősbemutatója. 1925. december 25-én mutatta be a Vígszínház Jób Dániel igazgató rendezésében, Gombaszögi Frida és Béla Miklós szereplésével.

- 9 + 11
- 10 Anyus ebéden
Ritoók Emmánál teán.
- 12 Gellért és Fest Giudo[!]
uzsonnán. Centralban.
- 13 Ali ebéden. Czellárék és
Gachot uzsonnán. Czellár
Ága nálunk maradt.
- 14 Ágával sétálni.
- 15 Szudyéknál vacsorán.
- 16 Anyusnál.
- 17 Sebestyén Károly előadásán.
Szabó Lőrinczékkal Apostoloknál.
Dienes Kató hazavitte Ágát.
Ritoók Emmánál teán.
- 18 Sárközi György teán.
- 19 Nőgyógyásznál.
Anyus.
- 20 Dienes Vali ebéden.
Anyus, Tónika, Márti
Róbert uzsonnán.
©
- 23 Sárközi ebéden.
Rédeyék uzsonnán.
- 24 Kaposy doktorék
uzsonnán.
- 25 Ali ebéden.
- 26 Mihály Centralban.
- 27 Nagymosás.
Buday Kálmáneknál
teán.

- 28 Dienes Katóék[höz>]nál
teán.
①
- 29 [Hel>]Cselédszerzőnél. Fodrásznál.
Back Zsuzsa teán.
- 30 Aktkiállításon.⁴
Widmárek és Miczul[?] vőlegényével
vacsor[ó>]án.
- 31 Dante előadáson a La Fontain[e]
<Lengyel Menyhértékhez>
társasággal[!]⁵ az Akademián.
Schöpflíneknél uzsonnán.

Február

- 1 Anyussal moziban.
(Biró Irma elment, új
cseléd belépett.)
- 3 Nagy Zoltán vacsorán.
- 4 +
Gyergyai teán.
- 5 Belv. Színházban: XY és neje⁶.

⁴ 1925. december 7-től 1926. január 31-ig a Képzőművészeti Társaság a Műcsarnokban rendezett aktkiállítást, amelyet 122 ezren láttak, s amely az 1850–1925 közötti időszakból 444 művet foglalt magában.

⁵ A La Fontaine Társaság Dante-ülésén Simonffy Margot adott elő részleteket az *Isteni színjátékból*, Somló István „eredeti Babits-verset” szavalt, Vikár Béla (vö. 1925. 12. 25.), a Társaság alapító elnöke „egy kis conferenceot tart”-ott *Költő és műfordító* címmel. (Vikár Béla BM-nak, 1926. jan. 8. – SIPOS 1999 II: 12–13.)

⁶ Denis Amiel francia drámaíró vígjátéka. Eredeti címe: *Monsieur et Madame un Tel* (1925). Az előadás Szini Gyula fordításának felhasználásával, Pécsi Blanka főszereplésével sikert aratott.

- 6 Gellértéknél te[ó>]án.
 7 Ritoók Emmánál teán.
 Bayer Ágost és Pubi
 nálunk ebédelt.
 (Este rosszul voltam.)
 9 Gellért-esten⁷ a [viga>]Zeneaka-
 démián. Nyugatékkal az
 Abbazia kávéházban.
 10 Rupprecht Tiboréknál.
 ①
 11 Sárközi, Komlós Aladár⁸
 és Ráskay László újság-
 író⁹ teán.
 12 Sebestyén Károlyéknál.
 13 <Sárközi teán.>
 14 Biró Irma.
 15 Anyusnál.
 16 Centralban.
 17 Sárközi és Ascher teán.
 18 Anyus Mariskanéniékhez
 utazott.
 Irma

⁷ A Nyugat Gellért Oszkár tiszteletére szerzői estet rendezett a Zeneakadémia nagytermében. Bevezető előadást tartott Osvát Ernő. Az est programjában Bartók Béla saját műveit zongorázta; Basilides Mária Gellért megzenésített verseit énekelte; Hammerschlag János orgonált; Gellért Lajos, Kürti József, Ódry Árpád, Pécsi Blanka, Simonyi Mária, Somogyi Erzsi, Táray Ferenc, Titkos Ilona, Ürmössy Anikó, Varsányi Irén Gellért műveiből adtak elő.

⁸ L. 1928. 01. 09.

⁹ RÁSKAY László újságíró, Az Est-lapok munkatársa. Február 14-én jelenik meg BM-lyal való beszélgetése Poe *A holló* c. versének fordításáról a Pesti Naplóban.

- 19 Moziban.
 ①
- 21 Pubi ebéden.
 Ritoók Emmánál teán.
- 22 Schöpflinnével
 nőorvosnál.
- 23 Mihály Pen Clubban¹⁰.
 Centralban.
- 24 König Gyuri, Gyergyaí, Gachot
 Sárközi, Komjáthy teán.
- 26 Bevásároltunk (estélyi |:ruha:|)
- 27 d.e. Hoffmann Edit grafikai
 kiállításán¹¹
 Este Mihály Elek-Artur-
 banketten.¹²
- 28 Pubi ebéden.
 Zsoldos Andor uzsonnán.

Március

- 2 +
 Mihály Centralban.
 Schöpflinék, Gellérték
 Osváték és Elek Artur
 vacsorán.

¹⁰ A Pen Klubot 1921-ben alapította Mrs. Dawson Scott, elnöke John Galsworthy, az elnökség tagjai pedig H. G. Wells és George Bernard Shaw voltak. Néhány évvel később létrejöttek a nemzeti társulások – 1926-ben Radó Antal kezdeményezte a magyar Pen Klub megalapítását. Első elnöke Rákosi Jenő volt, őt 1930–32-ben Kosztolányi Dezső követte az elnöki székben.

¹¹ Nincs adat.

¹² Elek Artúr (vö. 1922. 06. 23.) 1876. febr. 8-án született. Valószínűleg 50. születésnapja alkalmából köszöntötték barátai.

- 3 Moziban.
 4 Conrad Veidt¹³ szavaló-
 estjén.¹⁴ Nagy Zoltánnál
 vacsoráztunk.
 5 Fenyőéknél vacsorán.
 6 <Fenyő.>
 7 Ritoók Emmánál.
 8 Esztergomban voltunk.
 ⓐ
 9 Varrógépet vettem.
 10 Sárközi, Ali, Gyergyai, Lukács¹⁵
 Gachot és menyasszonya<.>,
 Komlós Aladár, Nagy Zoltán
 [:Ascher,:|<teán.> Martyn teán.
 11 Rupprechték teán.
 13 Moissi szavalóestjén¹⁶.
 ⓑ

¹³ Hans Walter Conrad VEIDT (1893–1943) német színész. 1933-ban zsidó származású feleségével az Egyesült Királyságba emigrált. 1940-ben Hollywoodba költözött, ahol többek között a *Casablanca* c. filmben szerepelt.

¹⁴ TS számolt be erről az eseményről a Nyugat hasábjain, a Figyelő rovatban, *Conrad Veidt szavalóestje* címmel. Ny. 1926/6.

¹⁵ *Erzsébetvárosi* LUKÁCS György (1865–1950), jogász, politikus. 1910–31-ben egy. képviselő. 1905–06 -ban vallás- és közoktatási miniszter, 1923–26 között külügyi feladatokat látott el a Népszövetség konferenciáin. Mint a Szanatórium Egyesület elnöke évtizedeken át küzdött a tüdővész ellen, s e téren szerzett érdemeiért a szegedi egyetem tiszteletbeli orvosdoktorrá avatta. Alelnöke az Országos Magyar Képzőművészeti Társulatnak. Művelődéstörténeti könyveket szerkesztett francia és magyar nyelven. Az Akadémián BM 25 éves írói jubileumára rendezett ünnepségen ő adja át a költőnek a magyar Goethe Társaság emléklapoktjét 1929 novemberében (valószínűleg BM *Iphigenia*-fordításáért).

¹⁶ Nincs további adat, valószínűleg a Zeneakadémia adott otthont az estnek.

- 14 Mihály előadása¹⁷ a Víg-
színház matinéján.
d.u. Irmával moziban.¹⁸
- 16 Schöpflinné .
Centralban Mikessel
Felöltőt vettem.
- 17 [Sc>]Csorba Géza¹⁹, Widmar teán
Ali ebéden.
- 18 Moziban.
- 19 <Sárközi> <Klára[?]> Rédeyék
és Csorba uzsonnán.
- 21 Pubi ebéden.
- 23 Mihály Csorbánál.
Este Centralban.
- 24 M. Csorbánál. – Gyergyai, Ali,
Komor András²⁰, Gachoték, Widmárék
Komlós Aladár, Ascher, Bayer Guszti
Nagy Z. Sárközi, Bókay János²¹
teán.

¹⁷ Talán BM *Új klasszicizmus felé* c. esszéjét mondta el, amely a Nyugat 1925/18. számában jelent meg.

¹⁸ Bíró Irma, vö. 1925. 10. 14.

¹⁹ CSORBA Géza (1892–1974) szobrászművész. Főként kisplasztikákat, emlékszobrokat készített. 1913-ban szerepelt először kiállításon. 1916-tól csatlakozott a Hetek csoportjához. 1917-ben, 1923-ban, 1928-ban és 1931-ben egyéni kiállításon mutatta be műveit Budapesten. Ady közeli barátja volt. Elkészítette BM mellszobrát (vö. 1926. 03. 23–24. és 1926. 04. 12.). Kossuth-díjas (1950).

²⁰ KOMOR András (1898–1944), költő, író, kritikus. A Franklin Társulat lektora, 1917-től a Nyugat állandó munkatársa volt. 1944-ben a német megszállás után öngyilkosságot követett el.

²¹ Ifj. BÓKAY János (1892–1961) író, költő. Ábrányi Kornél nevelt fia. Jogász végzettségű, kormányfőtanácsos, miniszterelnökségi sajtóreferens. A Magyar PEN Klub és a Magyar Színpadi Szerzők Egyesületének alelnöke.

- 27 Anyi<ék> délben érkez[tek>]ett
Angyallal.
- 28 +
d.u. Peer Gynt elő-
adáson²².
- 29 d.e. Kelemen Móricznénál.²³
este Városi színházban
Bajazzók²⁴ Slezákkal²⁵.
- 30 Schöpflinék, Gellérték, Mikesék
teán.
- 31 <Schöpflinék, Gellérték, Mikesék>
Ali, Buday Juci és vőle-
génye²⁶, Gárdos Nelli |:színesznő:|
uzsonnán.
d.e. Mikes Klára és Mancsi és
Kelemen Móriczné.

1933-tól a Révai Testvérek Rt. ügyvezető igazgatója. Vígjátékait Európa-
szerte játszották. A Budapesti Hírlap felelős szerkesztője 1933-ban

²² A Magyar Színház tűzte műsorára felújított vátozatban Ibsen drá-
máját.

²³ Talán *felsőöri és nagyetédi* KELEMEN Móric (1883–?), gépészmérnök,
a Fairbanks Gépgyár Rt. főmérnöke Bp.-en. Felesége, Kelemen Gizella BM
édesanyjának barátnője, levelezőpartnere volt.

²⁴ A *Pagliacci*, magyarul *Bajazzók*, Ruggero Leoncavallo kétfelvonásos
operája. A szöveget is a zeneszerző írta. A bemutató 1892. május 21-én volt
a milánói Teatro Dal Vermében.

²⁵ Leo SLEZÁK (1873–1946), tenorista, filmszínész. A bécsi operaház
tagja, többször fellépett a New York-i Metropolitanban és Bp.-en is. 1932-től
több német filmben játszott énekes-komikus szerepeket.

²⁶ MIKLÓDY *Mlinkó* Vencel Imre, törvényszéki bíró Budapesten. Még
ebben az évben összeházasodtak.

Április

- 1 Buday Kálmán. Pista Szek-
szárdról.
Irma visszajött, Mici kilépett.
Anyiék délután hazautaztak.
- 2 {Zsoldos Andor}
Móricz Zsíg[i>]mondné sírkő-
avatásán. – Palocban²⁷ nagy
társasággal uzsonnáztunk.
①
- 3 Eínczinger délben érkezett.
Este Mihály felolvasott
a Rádióban²⁸.
- 4 d.e. Kút kiállításon²⁹.
Révész Béla³⁰ és Dénes
Lajos tanár³¹ fekete kávé.

²⁷ Palóc vendéglő, nincs további adat.

²⁸ A Magyar Rádió Ujság szerint a rádió 21.30-tól félórás műsorban sugározta BM irodalmi estjét.

²⁹ Képzőművészek Új Társasága (KÚT; 1924–1949); magyar művész-csoport, amely a modern képzőművészeti irányzatok híve volt, a Nyolcak utódja. Törekvéseik a francia posztimpresszionizmushoz állottak közel. Első bemutatkozó kiállításukat 1924 májusában rendezték az Ernst Múzeumban, azután is minden évben kiállítottak a Nemzeti Szalonban vagy a Műcsarnokban. 1926–27-ben Kút néven folyóiratot jelentettek meg. Első elnökük Márffy Ödön volt, tagja volt többek között Rippl-Rónai, Kernstok, Czóbel, Egry, vagy éppen Bernáth Aurél, Pátzay Pál.

³⁰ RÉVÉSZ Béla (1876–1944) író, újságíró. Indulásától a Nyugat munkatársa, 1912-ben Bárdos Artúrral megalapította az Új Színpadot. A Tanácsköztársaság idején az írói direktórium tagja, bukása után Bécsbe emigrált. 1922-től a Népszava szerkesztője. Baumgarten-díjas (1931). A Gestapo áldozata lett.

³¹ DÉNES *Deutsch* Lajos (1879–1942) 1903-ban kezdte tanári pályáját,

Este Bayer Gusztinál és
Belvárosi kávéházban³² Schöpf-
linékkal.

- 5 Márffy festőéknél teán.
Füst Milánék³³ d.e.
d.u. Einczinger haza-
utazott.

- 6 Schöpflinné.
Farkas Zoltánéknál.³⁴
vacsorán.

1904-től a Barcsay ucai (később Madách) gimnázium rendes tanára. A Tanácsköztársaság bukása után internálták, majd 1924-ben rehabilitálták és nyugdíjazták. Esztétikai és művészetpedagógiai tárgyú cikkeket publikált, szerkesztője volt az Alexander- és a Beöthy-émlékkönyveknek.

³² A Belvárosi kávéház (és étterem) 1896-ban a Klotild-palotában kapott helyet. 1910-től Rónai Miklós (utóbb fiával, Rónai Egonnal) bérelte és vezette.

³³ FÜST Milán (1888–1967) költő, író, esztéta. Indulásától megszűntéig a Nyugat munkatársa. 1923-ban házsságot kötött HELFER Erzsébettel. Baumgarten-díjas (1932, 1935, 1946), Kossuth-díjas (1948).

³⁴ FARKAS Zoltán (1880–1969) művészeti író, művészettörténész, kritikus, műfordító. A Magyar Földhitelintézet tisztviselője. 1919-től a Szózat munkatársa, 1930-tól a Nyugat képzőművészeti rovatvezetője, de kritikusa volt a Napkeletnek is. A Baumgarten Alapítvány bizottsági tagja, Baumgarten-díjas (1929, 1939). 2008-ban publikált *Emlékeim* c. vallomásában úgy emlékezik, hogy [egykori gimnazista osztálytársa, Baumgarten Ferenc (vö. 1923. 09. 27.)] annyira meggyűlölte családját, hogy nagy vagyonából ki akarta őket tagadni, hogy ne örökölhessenek utána, ha netán hamarabb meghalna. Még a mérgezési tragikomédia előtt adtam neki azt a tanácsot, hogy hagyja vagyonát a magyar írókra. Nem igaz az, hogy Treitschke adta neki ezt a tanácsot, az ötlet tőlem származott. Meg is csinálta ezt a végrendeletet, de erről már nem tudtam. (FARKAS Zoltán, *Emlékeimből. II. rész*, Új Forrás, 2008/4.)

- 7 Ignotus Pali,³⁵ Komlós Aladár,
Komor András, Ali, Sár-
közi <teán.> [c>]Csorba teán.
- 8 Rédeyéknél Pácay[!] Pál
szobrászékkel³⁶ teán.
Anyus, Tónika, [gyer>]Mártika
és Pubi ebéden.
- 9 <Ráskay> d.e. Csorbánál fotog-
rafáltam³⁷. Ráskay László
feketén. Kaposy doktorék-
nál uzsonnán.
- 10 Szabó Lőrincéknél.
Tersánszky esten a Zene-
akadémián³⁸.
Abbazia kávéházban.
- 11 Leopoldéknál ebéden.
- 12 Mihály utolsó ülése Csorba
szobrához.

³⁵ L. 1926. 09. 13.

³⁶ PÁTZAY Pál (1896–1979) szobrászművész, művészeti író. 1916 óta szerepel a nyilvánosság előtt. A Gresham-kör alapító tagja volt. 1945-től 1975-ig tanított a Képzőművészeti Főiskolán, melynek 1947–48-ban a rektora volt. Kossuth-díjas. Életmű-kiállítását 1976-ban rendezte meg a Magyar Nemzeti Galéria. Ekkori felesége PÁTZAYNÉ LIEBERMANN Lucy (1899–1967) gyógypedagógus, pszichológus, mozdulatművész, 1926–28-ban Szondi Lipót munkatársa a Gyógy- és Kórtani Laboratóriumban. Az 1928-ban létrejött Mozdulatkultúra Egyesület alapító tagja.

³⁷ TS lelkes fotóamatőr volt. A Babits Archívumban vagy más fotógyűjteményekben nincs nyoma az ekkor készített felvételeinek.

³⁸ A Fodor Hangversenyiroda és könyvkereskedés rendezte meg Tersánszky szerzői estjét, mely este fél 9-kor kezdődött. A szerzőn kívül előadtak Nyugatos írók, többek közt BM, Kosztolányi, Móricz, és elhangzottak Kodály-művek is.

- 14 Esztergomba reggeli vonattal
 18 Einczingeréknél
 22 +
 déli vonattal Pestre.
 23 <+>
 24 Anyusnál.
 Moziban.
 26 Sárközi Mártáék és
 Rupprecht.
 27 Anyus varrt nálunk.
 Mihály Centralban.
 28 Anyus varrt.
 Este Szabó Lőrincék és
 Widmár teán.
 29 {d.e. Relle Pál darabja főpróbáján.}
 Márffy Ödönék uzsonnán.
 Csinszkaékkal³⁹ és Révész Béláékkal
 az orosznyelvű Éjjeli menedék-
 hely előadásán⁴⁰, együtt vacsoráztunk

Május

- 1 Gellértéknél teán.
 d.e. Gyergyai és Sauvageot⁴¹.

³⁹ BONCZA Berta, Csinszka (1884–1934) költő, amatőr grafikus. Ady özvegye, 1919–20-ban levelezik BM-lyal, barátság szövődik köztük (Vö. BML 1918–19). Csinszka még 1920-ban feleségül ment Márffy Ödön festőművészhez.

⁴⁰ A Sztanyiszlavszkij vezette Moszkvai Művész Színház hét darabbal lépett fel a Reneszánsz Színházban 1926. április 24. és május 3. között. A repertoárban szerepelt Gorkij drámája is.

⁴¹ Aurélien SAUVAGEOT (1897–1989) francia nyelvész, műfordító, szótárszerkesztő. A budapesti egyetemen és az Eötvös Collegiumban volt

- 2 Lengyel Menyhértéknél
Fenyőéknél.
Bayer Guszti feketén.
- 3 Zsoldos Andor feketén.
Mártáék, Sárközi és Mikes
teán.
- 4 Anyusnál. d.u.
d.e. Mikes Margit⁴².
Adóügyben Winternél⁴³.
- 5 déli hajóval Esztergomba
jöttünk.
- 7 Einczingerék nél.
- 13 Rédeyék reggel érkeztek.
d.u. Eínczingeréknél, esti
hajóval hazamentek.
Eínczingerék. Ha[u]senauer.
①
- 16 Anyus reggel érkezett.
Zsoldos Andor, Ilma⁴⁴
és Zsoldosné Szilasi Klára.⁴⁵

francia lektor. BM *Timár Virgil fia* c. regénye az ő fordításában jelent meg Párizsban 1930-ban.

⁴² MIKES Margit (1897–1976) költőnő. Szabó Lőrincné Mikes Klára édestestvére, előbb Szabó Lőrinc bátyjának, G. Szabó Zoltán MÁV-mérnöknek, majd Kemény László festőművésznek a felesége.

⁴³ Valószínűleg WINTER Vilmos, fővárosi adótiszt. (A Kálvária u. 10. alatt lakott, közel TS korábbi lakhelyéhez.)

⁴⁴ ZSOLDOS Ilma, valószínűleg Zsoldos Andor (Vö. 1922. 07. 20.) leánytestvére.

⁴⁵ Zsoldos Andor második felesége.

- 19 +
Szinházban (Annabál)⁴⁶
- 21 Einczingeréknél anyussal.
- 22 Anyus reggel elutazott.
D.u. Sárközi Gyuri érkezett.
- 23 Bazilikában. Einczingeréknél. D.u. Einczingerék és Bayer Guszti anyjával uzsonnán.
Moziban.⁴⁷
- 24 M. és Gyuri Szenttamáson.
Vaskapunál. Simándi.
- 25 Sárközi hazautazott.
- 30 <Einczin>

Junius

- 3 Féja Géza.
- 4 Mihály Pestre ment.
Bevásároltam, Einc[z]ingeréknél. D.u. M. megjött.
Bayer Guszti.
- 5 Bayeréknál.
- 6 Olajos, Német Romuald
Simándi, Einc[z]ingerék.
Ferivel és M. moziban⁴⁸.

⁴⁶ Nincs adat.

⁴⁷ Az idénynyitófilm a Korona Kertmozgóban a *Dzsungel királynője* c. kétrészes kalandfilm volt, míg a Fürdő Park mozgóban a *Varieté* c. circuszdráma volt látható. Mindkét előadás este 8 órakor kezdődött.

⁴⁸ A Kultur mozgó (Fürdő Park mozgó) műsorán Strauss operettjének filmváltozata, a *Varázskeringő* volt látható, a Korona Kertmozgóban

- 7
8 Bayer Guszti és Ha[u]senauer
9 ①
13 Sztrokay, Símándi, Németh R.
<és> Eínczinger, és Bayer G.
d.e. Dedekék nél.
14 +
17 Dedek Lajosné fi[ai>]ával
és Bayer G.
20 Rédeyék.
21 Eínczinger Feri.
22 Délben Dienes Katóék.
23 Mikes Klára és Mécs Alajos.
Délben Rítóók Emma és Évi
érkeztek. Este Klára és Ri-
tóókék el. – Moziban.⁴⁹
25 Tonika és kís Márti.
27 Eínczingeréknél.
28 Feri és Guszti.
29 Hajóval Gizellatelepen
Mikesékkal, és Dömösön.

Julius

- 3 Feri, Guszti, Bányai
Símándi He[<l]llebrant[!]⁵⁰.

pedig egy amerikai kalandfilm, a *Romola* Lilian és Dorothy Gisch főszereplésével.

⁴⁹ A Fürdő Park mozgóban Molière *Tartuffe* c. színművének moziváltozatát a *Talált feleség* c. vígjáték kísérte.

⁵⁰ HELLEBRAND Béla esztergomi rajztanár, ötvösművész. A Szent Benedek-rendi Szent István Főgimnáziumban tanított. 1924-ben mutatkozott be az esztergomi közönség előtt mint ötvösművész társkiállítóként, majd

- 4 Sárközi Gyuri
Simándi.
- 5 ©
- 6 Pubi reggel érkezett.
Einczingeréknél
- 7 Pubi elutazott.
- 8 Einczingeréknél és moziban⁵¹.
- 11 Rédeyék déli vonattal,
este vissza.
Einczingerék.
- 12 +
- 16 Einczingerék és Olajosék⁵².
- 18 Schöpfliné kirándultak.
hozzánk. – Bayer G. Simándi
Hamza doktor⁵³
- 19 Bayer G.
(Betegen fekszem)
- 22 Felkeltem.
- 25 Ascher Oszkár.
- 27 Pénzes Teri⁵⁴.

1926-ban a Balassa Bálint Társaság bemutatkozó kiállításán is kiállított.
1929-ben az Iparművészeti Társaság nagy kiállításán szerepelt.

⁵¹ A Fürdő Park mozgóban este 8 órakor vetítették *A florenci hegedűs* c. filmdrámát Elisabeth Bergnerrel és Conrad Veidttel a főszerepben.

⁵² Olajos János és felesége, VODICSKA Anna tanítónő, a BM-ék házában dolgozó Vodicska István kőművesmester lánya. (TÓTH Franciska, *Babits és Esztergom*, 2008, kézirat)

⁵³ HAMZA József (1885–?), az esztergomi Kolos és Simor Közkórház osztályvezető főorvosa, szülész-nőgyógyász.

⁵⁴ 1923–24-ben volt viszonylag hosszú időn keresztül a cselédjük, látogatásának oka valószínűleg szeptemberi belépésének a tisztázása.

- 28 Teri reggel Dörbe⁵⁵ utazott.
Sohár fényképész⁵⁶ Pestről.
- 29 Pubi délben érkezett.
Hausenauer.
- 30 {Pubi délben elutazott.}
Mikes Klára és Mancsi⁵⁷ <reggel> |:délben.:|
érkeztek. D.u. Eínczinger
es Bayer G.
- 31 Mancsi déli hajóval el.
Bíró Imre hangversenyrendező.⁵⁸
Este valamenyien Eínczin-
geréknél.

Augusztus

- 1 Szabó Lőrincz és kis Klári.
Este velük együtt Pestre
utaztunk.
- 2 d.e. Anyusnál. Klaráéknál
ebéden. Royal szállóban
Biróval és Kósa Györggyel⁵⁹.
Este állatkertben.

⁵⁵ Vö. 1924. 04. 15.

⁵⁶ *Baksai SÓHÁR* András, fényképész. Az ő Babits-portréja került BM novelláskötetének, a *Hatholdas rózsakertnek* (Athenaeum, 1937) a címlapjára.

⁵⁷ Mikes Margit beceneve.

⁵⁸ BÍRÓ Imre (1903–?) hangversenyrendező, impresszárió. Ő rendezte az 1926. okt. 24-i zeneakadémiai BM-estet.

⁵⁹ KÓSA György (1897–1984), zeneszerző, zongoraművész. 1905–16-ig a Zeneművészeti Főiskolán Bartók és Dohnányi növendéke, 1916–17-ben az Operaház korrepetitora. 1917–20 között hangversenykörúton vett részt, 1920–21-ben karmester a tripoliszi színháznál. 1927–62(?) között a Zeneművészeti Főiskola zongoratanára. 1925-ben megzenésítette BM *Laodameia* c. görög dramatikus játékát.

- 3 Halnalban vissza Esztergomba.
 4 Bányai.
 5 Anyus délután érkezett.
 7 Irma hazautazott Ladányba.
 8 +
 Simándi.
 9 Kárpáti és felesége.
 Einczingerék és Guszti.
 10 Irma reggel visszajött.
 Feri rajzolta a házunkat.
 Guszti. Kárpátiéknál
 Moziban.⁶⁰
 11 <Kárpátiéknál és>
 <moziban.>
 12 Kósa György és felesége.
 14 Anyussal Dedek kanonoknál.
 Einczingeréknél vacsorán.
 15 <+> Sárközi kirándult.
 Bányai, Olajos, Scheiber Hugó⁶¹,
 Kárpátiék, Jaschikék, Einczingerék <és> Bayer G. és Simándi.
 16 Tónika Márti és Róbert. Esti
 hajóval anyussal együtt haza-
 mentek. – Olajoseknál.

⁶⁰ A Korona Kertmozgóban ezen a napon mutatták be a *Mariposa* (*A bűvös táncosnő*) c. romantikus filmet este 8 órai kezdettel, Pola Negrivel a címszerepben.

⁶¹ SCHEIBER Hugó (1873–1950) festőművész. 1926–27-ben hosszabb időt töltött Esztergomban. 1926-ban a BM-ről készített portréját (vö. 1926. 08. 26.) még az év októberében a Nemzeti Szalonban kiállította. (Téglás 1981: 148.) Műveiből számos gyűjteményes kiállítást rendeztek, s Nyugat-Európában és az USA-ban is kiállított. Emlékkiállítását 1964-ben rendezte meg a Magyar Nemzeti Galéria.

- 17 Jaschikeknál.
18 Bayer Guszti. Scheiber le-
rajzolta Mihályt. (itt ebédelt.)
19 Bayer G.
21 B. Guszti.
22 Irmát fényképeztem.
24 Bayer G. <s>
Moziban.⁶²
25 Einczingerék.
26⁶³ ①

Szeptember

- 1 Teri belépett.
Hausenauer és Simándi.
2 +
Eínczingeréknél.
3 Irma elutazott.
4 <Tóth Árpádék és Karinthy.
Bayer G. Simándi.

⁶² A Korona Kertmozgóban ezen a napon Pierre Wolf és Henry Duvernois *Őszi szerelem* c. filmjét vetítették este 8 órai kezdettel. A főbb szerepekben Andre Nox, Jeanne Prevost és Blanche Montel.

⁶³ Ezen a napon volt a „festeni könnyebb, mint írni” verseny Einczingeréknél BM, Einczinger Ferenc, Kárpáti Aurél, Olajos János és Scheiber Hugó között. A képekre jegyzetelt dátum: „1926. aug. 26.” (Téglás 2005: 217–218.) Elgondolkodtató, hogy TS nem jegyezte fel ezt az eseményt. Az sem kizárt, hogy a játékos vetélkedőt „két ülésben” tartották. (Vö. 1926. 08. 15.) Dr. Bartal Ernő Téglás Jánosnak írt levelében részletesen beszámol az eseményről (L. Téglás 2005: 23.) Eszerint a társaság tagjai portrét rajzoltak egymásról: Scheiber és Einczinger BM-ről készített portrét. Előbbi olyan jól sikerült, hogy joggal írhatta rajza hátlapjára: „Rajzolni könnyebb, mint írni. BM.” Valószínűleg BM ugratta ezzel a kijelentéssel művészbarátait.

- Pádiék este haza.>⁶⁴
 Bayer Guszti.
- 5 <Reggel> Tóth Árpádék és
 Karínthy. Simándi, Bayer G.
 Pádiék este elutaztak.
- 6 Reggeli vonattal Karínthyval
 együtt Pestre utaztunk.
 Este Centralban [és>]Mikessel
 és Bíró Imrével.
 Moziban.
- 7 Tóthékkal a Gellért teraszon⁶⁵
 uzsonnáztunk.
 Komjáthy Alival a Spolarits-
 ban vacsoráztunk.
- 8 d.e. Anyusnál.
 Pubi ebéden.
 Odry Árpádnál. Fenyőéknél.
 Velük és Gellértékkal a Zöldfában⁶⁶
 vacsoráztunk.
- 9 Anyus és Pubi ebéden. Kláránál.
 Klárával és Schöpflinéekkel Cent-
 ralban. (Bíró Imre)
- 10 Hajnali vonattal vissza Eszter-
 gomba.
 Bayer Guszti.

⁶⁴ Tóth Árpádék és Karínthyék közösen írott levélben aug. 5-re ígértek látogatást, melyet egy hónappal elhalasztottak. (SIPOS 1999 II:33.)

⁶⁵ A Gellért Gyógyfürdő és Szálló kávézójának terasza a Gellérthegy lábánál fekvő szecessziós épület jobb oldalán, a Szabadság hídról a hegyre vezető úton helyezkedik el, kilátással a Dunára.

⁶⁶ Zöldfa kávéház az V., Veres Pálné utcában.

- 12 <+> Fenyőék, Márffyék, Ignotus
Pali⁶⁷ autón kirándultak.
Einczinger és Elek Artúr
ebéden.
Anyus este érkezett.
- 13 Anyussal Párkányánán
Józsi bacsikkal,⁶⁸ este
vissza.
- 17 Anyus reggel hazautazott.
①
- 18 Pista Szekszárdról.
- 19 d.e. Bazilikában, kincs-
tárban.
d.u. Kaposy doktorék.
- 20 Pistával képtárban.
Einczingeréknél.
- 21 Einczingeréknél uzsonnán.
- 22 Pista reggel elutazott.
- 29 Einczinger és Bayer G.
uzsonnán.
- 30 Irma.
Esti hajóval hazajöttünk
Esztergomból.

⁶⁷ IGNOTUS Pál (1901–1978), publicista, szerkesztő, író. A Nyugat főszerkesztőjének, a Bécsbe emigrált Ignotus (Veigelsberg) Hugónak fia. 1923-tól az Esti Kurír kritikusa, majd a külpolitikai rovat vezetője; publikál más lapokba is, köztük 1925-től a Nyugatba, főként színikritikákat. 1925-től A Toll munkatársa, majd 1936-ban József Attilával megalapítja a Szép Szót. 1939-ben Angliába emigrál, és a londoni rádiónál dolgozik, majd 1945-től a magyar nagykövetségen. A londoni Irodalmi Újság főszerkesztője.

⁶⁸ Ismeretlenek.

Október

- 4 Míkes teán.
 17 Gachoték uzsonnán.
 18 Karinthyék.
 21 Gacho[né>]tné ruhámat varrta.
 <gachot> Este Mirkovszky
 Máriánál⁶⁹.
 22 Ascher és Biró⁷⁰.
 23 Zeneakadémian Laodameia
 főpróbán⁷¹.
 24 +
 26 Fodornál⁷².
 27 Anyiék délben elutaztak.

⁶⁹ MIRKOVSKY Mária (1896–1987) mozdulatművész, pedagógus. 1917-től előadóként közreműködött a Dienes Valéria vezette Orkesztikai Iskola nyilvános bemutatóin, majd Dienes 1919-es távozása után tovább vezette az iskolát (Dienesék az ő Tarcali utcai lakásában húzták meg magukat a Tanácsköztársaság bukása után). Emellett saját iskoláját is megnyitotta. 1948 után egyedülként folytatta az orkesztika oktatását haláláig. Alkotó-előadó művészként az elsők között táncolt Bartók zeneműveire, s tervezett mozgáskompozíciókat Ady, BM és Kosztolányi verseire. Az 1926. október 24-i szerzői esten ő tolmácsolta a tánc nyelvén BM eredeti verseit és egy Poefordítását.

⁷⁰ L. 1926. 07. 31.

⁷¹ A *Laodameia* kantátát (1924–25), Kósa Gyögy adaptációját a Madrigál Társulat kórusa mutatta be Hammerschlag János vezényletével BM szerzői estjének keretében, melyet okt. 24-én, a Zeneművészeti Főiskola nagytermében tartottak meg. Az ünnepi eseményen többek között Pécsi Blanka, Ódry Árpád, Ascher Oszkár, Holló Klára és Mirkovszky Mária működött közre. BM Kósa művének reá tett hatásáról a Pesti Hírlapnak nyilatkozott: „[...] olyan mély, különös, borzongató, szinte fizikaóberi hatással volt rám”. (TÉGLÁS 1997: 176–177.)

⁷² A Fodor hangversenyirodában, a Váci u. 1.-ben. Ez az iroda rendezte a 24-i szerzői estet.

- 31 Viliék.⁷³ Velük Scheiber
kiállításon. Esztergomiakkal
ebédeltünk, – Vig agglegényben.
Nálunk feketén.
Ascher estén. Walleshausenék-
© nál⁷⁴ hajnalig.

November

- 1 Temetőben.
Viliékkel Nagy Endre kabaré-
ban⁷⁵.
5 Reichard Piroskánál.⁷⁶
6 Viliékkel autón Esztergomban.
13 Rédeyék, Reichard Píroska
Páczyák és Románné⁷⁷ teán.
15 Anyus nálunk varrt.
Teri kilépett. (Mari jött)
Gellért.

⁷³ BM barátja, Szilasi Vilmos és felesége valószínűleg Bp.-en töltöttek pár napot, s utaztak tovább Susine-Gjurgjenovacba (akkor Jugoszláviához tartozott), ahol Szilasi apósának favegyészeti üzeme volt. (BSZL 1979: 100–103.)

⁷⁴ *Cselényi* WALLESHAUSEN Zsigmond (1888–?) festő, grafikus. Első gyűjteményes kiállítása a bécsi salonban volt (1920). *Senkiember János* c. regénye 1926-ban jelent meg Békéscsabán. Esztétikai tanulmányokat is írt. Felesége, WALLESHAUSEN Rolla írásaiból szintén publikált a Nyugat.

⁷⁵ Salamon Béla társigazgatójaként Nagy Endre 1923 decemberétől 1929-ig volt meghatározó egyénisége, művészeti vezetője és konferansziéja a Terézkörúti Színpadnak (Teréz krt. 46.).

⁷⁶ REICHARD Píroska (1884–1943) költő, műfordító. Gimnáziumi tanár volt Bp.-en. A Nyugatban jelentek meg első versei. Tanulmányain, elbeszélésein kívül angol műfordításaival is nevet szerzett. 1932-ben Baumgarten-jutalommal tüntették ki. A fasiszmus előretörése idején öngyilkos lett.

⁷⁷ Valószínűleg ROMÁN Kálmán (L. 1923. 04. 07.) felesége.

- 16 Anyus.
Centralban.
- 17 [Re>]Anyus. Márta.
Rédey eknél.
- 19 Kaposynál.
Mártánál.
- 20 +
Kósa Gyuriék teán.
- 21 Schöpflin darabjánál⁷⁸ Nem-
zetiben.
Schöpflin banketten.
- 22 Délben Tónikához utaztam
Margittelepre.
- 23 <[Regge>]Délben Tonikához utaztam
Margittelepre.>
Este Mihállyal haza.
- 24 <Mihálylyal együtt hazajöttünk>
Ascher Oszkár és Márta
teán.
Mikessel Centralban.
- 25 Komjáthy Ali.
Bayer Guszti műterem estjén.
Hepralban⁷⁹ Pácayék Szabó
Lőrinczék nálunk feketén.
- 26 Pácayéknál.
Irma.

⁷⁸ Schöpflin Aladár *A piros ruhás hölgy* c. színművét ebben az évben mutatta be a Nemzeti Színház. (SCHAL 2004:260.) „Az előadás fénypontja kétségtelenül Bajor Gizi. Megjelenése, mozdulatai, szinte álomszerűen csengő mondatai, a valóság és költészet határán lebegő alakítása [...]” (SZINI Gyula, *A pirosruhás hölgy*, Nyugat, 1926/23.)

⁷⁹ Talán Herbal, gyógynövény-kereskedés.

- 27 Lőrinczéknél.
 29 Klára.
 30 Fischer ortop. orvosnál.
 Centralban Mikessel.
 ①

*December*⁸⁰

- 1 Irén és Villányi báró.
 Irénnél.
 Sárközi.
 2 Irénnél.
 Békássynénál teán.
 3 Mikessel szabónál.
 4 Editnél.

⁸⁰ A naptárban dec. 4-i az utolsó feljegyzés erre az évre. Ez idő tájt BM nagyon nehezen haladt *Halálfiái* c. regényével (vö. SIPOS 1999 II: 34.), talán ennek a munkának a feszültsége gátolta TS-t a napi események feljegyzésében. BM-ék 1926. dec. közepén pihenni érkeztek Újtátrafüredre, de BM dec. 16-tól 1927. jan. 5-ig még a regény befejezésén fáradozik. (BABITS 2006 II: 100.)

1927

Könnyen elfelejthető dolgok:*Takarékkönyvszám*

36431/E.2.

Január

- 1 Tóth Aladárékkal Lomnicon¹
szánnal.[↯]
- 3 Vágéknál².
- 4 Reggeli vonattal elutaztunk
Tátrafüredről, Kassán ebéd –
este otthon.
- 6 d.u. Szekszárdra utaztunk.
- 13 ©
- 14 +[kn]
+
- 15 Hajnali vonattal elutaztam
Szekszárdról. Anyus nálam
aludt.
Moziban, Mártussal.

¹ A Magas-Tátra második legmagasabb csúcsa (2634 m.), mely Tátrafüredtől északra emelkedik. Lomnic a Magas-Tátra leglátogatottabb és könnyebben megmászható csúcsai közé tartozik.

² VÁG H. Lajos, a Palace Szanatórium gazdasági igazgatója. Szabó Lőrinc volt debreceni tanárának, Vág Sándornak a testvére. Tóth Árpáddal volt baráti viszonyban. Feleségével, „Anicával” a szanatóriumhoz közel eső villában laktak, ahová gyakran hívtak szanatóriumi vendégeket.

- 16 Anyus és Pubi.
[gyí] Ali, Irma.
- 17 Pubi Mártus. Irónők
gyűlésén³ Otthon körben⁴.
- 18 [gyí]
- 19 Anna cseléd belépett.
[gyí] Irén, Anyus és P.-val
moziban. [gyí]
- 20 [gyí].
[gyí] Irénnél.
- 21 Mártával Tónikánál
Margittelepen.
- 22 Mihály déli vonattal megjött
Szekszárdról.
- 23 Mihály Basch ügyvédnél⁵.
Ⓢ
- 24 Basch.
- 25 Sárközi, Ali, Klára teán.
Én Anyusnál.
Centralban Mikes bácsival⁶.

³ BASCH Lóránt (1885–1966) ügyvéd, jogi szakíró. Baumgarten Ferenc Ferdinánd (vö. 1926. 01. 27.) ifjúkori barátja. A Baumgarten Alapítvány jogi kurátora volt.

⁴ „Otthon” Írók és Hírlapírók Köre, Bp., VIII. Eszterházy u. 4. alatt. Az Otthon Kör, írók, hírlapírók és művészek társas köre Bp.-en Solder Hugó kezdeményezésére alakult, aki első titkára is volt, első elnöke pedig Rákosi Jenő. A kör a millennium idején nemzetközi sajtókongresszust szervezett, 1914-ben hadikórházat tartott fenn.

⁵ Magyar napilapok híradásai ezen a napon jelentették be a hírt, hogy Baumgarten Alapítvány létesült magyar írók támogatására, s hogy a kurátorok BM és Basch Lóránt lesznek. Basch táviratilag hívta BM-t Bp.-re a végrendelet és a temetés ügyében (TÉGLÁS 2002–2007: I.70–77, 88).

⁶ Mikes Lajost (vö. 1922. 05. 26.), Az Est-lapok irodalmi vezetőjét

- 26 Schöpflin.
- 27 Baumgarten Ferenc temetése.⁷
Schöpfliné, Gellért és König
György teán.
- 28 Basch.
Gellértékkal moziban.
- 29 Mihály Bethlennél⁸ teán.
- 30 Tóth Aladárék uzsonnán.

Február

- 2 Anyus és Pubi ebéden.
- 3 Dénes Lajos tanár vacsorán.
- 4 D.e. Gaal Mózesnél.
Nagymosás.

emlegették így írók, költők. BM-ék gyakran így szólították meg leveleikben.

⁷ Baumgartent (vö. 1923. 09. 27.) a főváros által adományozott díszsírhelyen temették el, Ady és Stróbl Alajos szomszédságában. A kultuszminisztérium nevében Kupcsay Felicián helyettes államtitkár, az írók nevében Schöpflin Aladár, az Otthon Írók és Hírlapírók nevében Farkas Aladár búcsúztatta. (TÉGLÁS 2003 I:107.)

⁸ Gróf *bethleni* BETHLEN István (1874–1946) miniszterelnök. Régi erdélyi főúri családból származott, ősei között van a protestáns nagyfejedelem, Bethlen Gábor is. Jogász végzettségű. 1901-től egy. képviselő, előbb szabadelvű, majd függetlenségi színekben. 1910-ben Kossuth Ferenc oldalán immár harmadszor kapott mandátumot. Mint az ellenforradalmi politikai erők egyik első politikusa 1921-ben alakít kabinetet, s egy kerek dekádig Magyarország miniszterelnöke, majd Horthy tanácsadója 1931–44 között. A szovjetek Moszkvába hurcolták. BM-t este fél 10 órára hívta meg a kormányfő és felesége teára, valószínűleg nem a Baumgarten-hagyatékkal kapcsolatban. A miniszterelnök, akinek felesége, Bethlen Margit maga is író volt, többször meghívta teára a legjelesebb művészeket.

- 5 d.u. vonattal Szudyékhoz
Gödre. Táncmulatságon.
- 6 d.u. haza Gödről.
- 8 +[kn]
+
Szudyék teán.
- 9 Centralban.
- 10 Mihály befejezte a Halálfiait.⁹
- 11 Sárközi. Dénes tanár.
Ba[ch>]sch Lóránt (Alapítólevél
első fogalm¹⁰.
- 12 dr. [V>]Went Ferenc¹¹ feketén.
Anyusnál. Moziban.
- 13 König Györgyék és Farkas
Zoltánék teán.
- 14 Centralban.
- 15 Mihály Beck Fülöpékkal.
Kaposy.
d.e. Mihály tanker. főigazga-
tóságnál tanári ügy¹² tárgyalásán.

⁹ A Pesti Napló ápr. 9-én közölte BM nyilatkozatát a regényről: „[...] én nem a magam életrajzát írom, hanem egy kicsit mindannyiunk életrajzát... Halálfiaink vagyunk mindannyian.” (Idézi: SIPOS 1999 II:83.)

¹⁰ A Baumgarten-féle végrendelet ismeretében el kellett készíteni az alapítólevelet. Az első változatot kezdte ekkor fogalmazni Basch és BM. Az Alapítvány dokumentumait összegyűjtő kötetekben olvasható a tervezet szövege (TÉGLÁS: 2003 I:153., 160.).

¹¹ WENT Ferenc, egyetemi gyakorló orvos. Went István Kossuth-díjas fiziológus rokona.

¹² A Budapesti Tankerületi Főigazgatóság az I. Attila u. 1. szám alatt működött, a főigazgató Pintér Jenő volt. Őt bízta meg a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium BM ügyének lebonyolításával. BM a Tanácsköztársaság alatti „tevékenysége” miatt megvont tanári nyugdíjának ügyében

- 16 Kiss Magd[i>]a¹³. Anyus.
Mihály Szekszárdra utazott
- 17 Ali. Irma.
- 18 Anyusék, Tónikáék ebéden.
Együtt moziban.
- 19 Anyus és Márta.
- 20 Gachotné¹⁴.
Mihály délben megérkezett.
- 21 Gachoték, Gyergyai és Sárközi
teán.
d.e. Tóth Aladár.
- 22 Anyusnál. Moziban.
Városi színházban Kósa:[↯]
Laterna Magica¹⁵[↯]
- 24 Gellértéknél teán.
Ⓢ
- 25 Bayer Ágost.
Ágostonnénál¹⁶.
Mihállyal Baross kávéházban

1926 végén kezdeményezett felülvizsgálatot. A tárgyaláson BM-on kívül meghallgatták Szudy Elemér miniszteri osztálytanácsost, BM közeli ismerőst és Schöpflin Aladárt. A bizottság egyhangúlag javasolta a nyugdíj jogosultságot megsemmisítő ítélet visszavonását. (JANKOVICS József, *Babits Mihály fegyelmi büntetésének revíziós eljárása ismeretlen dokumentumok tükrében*, ItK, 2001/1–2, 187–188.)

¹³ Kiss Magda, Babits Angyal sógornője, férje legkisebb leánytestvére. A legidősebb, Böske (1895–1917) BM ifjúkori szerelme volt.

¹⁴ François Gachot felesége. (Vö. 1925. 10. 27.)

¹⁵ Kósa György egyfelvonásos pantomimjének, a *Laterna magicának* lehetett ekkor a bemutató előadása a Városi Színházban.

¹⁶ ÁGOSTON Gézáné, ismeretlen; már szerepel TS 1911-es, gyorsírással előjegyzési naptárában. A család jó ismerőse lehetett, talán édesanyja bizalmas barátnője. A IX., Ferenc körút 27.-ben lakott.

- 26 d.e. Szabó Lőrinczénél.
d.u. Kárpáti Aurélénél.
Mihály Baschnál.
- 27 Tónika Mártival.
Irma.
Ritoók Emmánál.
- 28 Dienes Kató.
①

Március

- 1 d.e. Dienes Vali.
d.u. Rédeyék.
- 2 Ali ebéden.
- 3 Esztergomban.
- 4 <[Sz>D.]> Editnél Szépművésze-
tiben.
Este Szudyékkal Nagy Endre
kabaréban¹⁷.
- 5 +[kn]
+
Kláránál. Anyusnál.
- 6 Dénesénél teán.
- 7 Robert.
Sárközi, Ascher, Ignotus Pál
teán.
- 8 Mihály Centralban.

¹⁷ Ebben az időszakban a meglévő színlapok tanúsága szerint BM ismerettségéből ketten, Karinthy Frigyes és Ascher Oszkár is szerepelt Nagy Endre Terézkörúti Színpadán.

- 9 Spanyolinfluenzát¹⁸ kaptam.
Anyus [:itt aludt:]. Kaposy doktor.
M. Centralban.
- 10 Anyus. Kaposy.
- 11 Anyus. Kaposy.
M. Baschnál.
- 12 Mihály Rédeyeknél.
- 13 Irma. d.e. Kláraék.
- 14 Gyergyai teán.
- 15 Kaposy doktornál.
Mártus.
- 16 Osvát, Gellért Schöpflin Baum-
garten ügyben¹⁹.
Osvátné²⁰ és Osvát Ági nálam.
- 17 Ali. Mártus.
- 18 Pubi. Gellértné. Irma.
Mihály Gellértékkal.
Kaposy.
Dénes.

¹⁸ A spanyol nátha (influenza pandémia) 1918–20-ban söpört végig Európán. A TS által leginkább tisztelt magyar író, Kaffka Margit például ennek a járványnak lett áldozata 1919-ben. TS alighanem eltúlozza a tünetek jelentőségét, mint ahogy a kisebb nátha jellegű megbetegedéseket is hajlamos influenzaként feltüntetni a naptárban.

¹⁹ Valószínűleg a minisztériumi „főfelügyeleti” joggal kapcsolatosan felmerült kérdések miatt kellett pontosítaniuk az alapidokumentumok megszövegezésén. Az alapítólevelet kétszer is átdolgozták, miközben folyamatosan egyeztettek a tervezetet a tárca illetékeseivel (vö. 1927. 02. 26. és 1927. 03. 24.); talán egy leendő zsűri létrehozásának kérdésével keresték meg BM-t, ahogy ezt ez idő tájt Falu Tamás tette levélben. (TÉGLÁS 2003 I:123–124., 140–141., 148–149., 184.)

²⁰ OSVÁT Ernőné STEINER Cornélia (?–1927). 1903-ban ment feleségül Osvát Ernőhöz, lányuk gyógyíthatatlan betegsége miatti kétségbeesésében öngyilkosságot követett el.

- 19 Pubi itt aludt.
 20 ifj. Gaál Mózesék.²¹ (Felkeltem.)
 Anyus. Irma. Teri.
 21 Sárközi.
 22 Elek Artur.
 d.e. Ráskay László Estéktől.
 24 Osvát Gellért Schöpflin.
 25 Anyusnál.
 Irma.
 30 Fenyőéknél vacsorán.
 31 +[kn]
 +
 Di[é>]enes Vali.

Április

- 1 Irma vis[z>]szajött. Anna el.
 2 Ba[c>]s|:c:|héknál vacsorán.
 3 Díenes Vali lakásán.
 Hűvösvölgyben.
 5 nagymosás.
 Este Kláránál.
 6 <Hof>
 8 Anyus. Mártus.
 9 Hoffmann Editék és Páczy-
 ék.
 d.e. Tónika.

²¹ BM atyai érzéseket táplált ifj. Gaál Mózes (vö. 1924. 08. 23.)
 iránt, akivel tisztviselőtelepi éveitől kezdve levelezésben állott.

- 10 Angyal érkezett vőlegényével²²
Szekszárdról.
Basch teán.
- 12 Athenaeumban. Megjelent a
Halálfiái²³.
<Pista érkezett Szekszárdról.>
Centralban Míkessel.
- 13 Sárközi. Szerb Antal.
Angyalék elutaztak
Pista érkezett.
- 14 Pista elutazott.
d.e. Mihály Voinovichnál²⁴.
- 15 Tóth Aladár.
d.e. Einczingerénél.
- 16 d.e. Tóth Aladáréknál.
Schöpfliné.
- 17 d.u. Mihállyal Tónikáéknál.
Einczinger Feri és baba[!] vacsorán
és itt aludtak.
- ①

²² A megözvegyült Kiss Istvánnal, fiatalkori szerelmével, későbbi férjével érkezett BM-ékhöz.

²³ BM, *Halálfiái*, Athenaeum, Bp., 1927. A Corvina ápr. 24-én jelzi a megjelenését. A Pesti Napló 1921. okt. 2-ától 1922. jan. 17-éig megszakításokkal, folytatásokban közölte a regényt. (BM Bibliográfia 1998: 43. tétel) „A húsvéti könyvpiac [...] szenzációja! [...] A magyar élet válságának a regénye. 696 oldal. Ára fűzve 15 pengő. Egészvászonkötésben 18.60 pengő” – hirdette a Nyugat ápr. 16-i száma.

²⁴ VOINOVICH Géza (1877–1952) író, irodalomtörténész, 1911–44-ig a Budapesti Szemle szerkesztője, 1928. dec. 5-től 1930. jan. 14-ig a Baumgarten-díj tanácsadó testületének tagja, 1933–35 között a Nemzeti Színház kormánybiztos-színigazgatója, 1936-tól a Kisfaludy Társaság elnöke, 1939-től og. képviselő.

- 18 d.e. Révész Margit szanatoriumban²⁵.
d.u. Gachoték, Pécsi Blankáék,
Pubi.
- 25 Basch Lóránt és Ilona
vacsorán.
- 27 +[kn]
+
- 29 Reggel kiköltöztem a zuglige-
ti Révész szanatoriumba.²⁶

Május

- 1 Mihály meglátogatott.
- 3 Osvát<n> Ernőné meghalt²⁷.
- 6 Mihály és Márffiék[!] meglátoga-
tattak, Márff[f]yeknél délután.
(Osvátné temetése) Schöpflin
nálunk ebédelt)
- 8 Hoffmann Edit meglátoga-
tott.
- 13 Mihály Ádázzal.
(Nagymosás)
- 14 Anyus és Pubi meglátogattak.
- 15 Mihály itt vacsorázott.
Rubinékkal²⁸ kocsmában.

²⁵ Gyógypedagógiai Gyermekszanatórium (Bp. Hűvösvölgy, 1911-től), melynek megszervezője és vezetője Révész Margit orvos volt.

²⁶ TS pihenőkurára vonult szanatóriumba (vö. 1927. 05. 16.).

²⁷ Öngyilkos lett, Veronállal (altatószer) mérgezte meg magát.

²⁸ RUBIN László (1888–1942) író, ügyvéd. A Galilei-kör alapító tagja és elnöke volt. Publikált a Századunk és a Szabad Gondolat c. folyóiratokban. 1927-től szerkesztette a Láthatárt. Novelláskötetéről Illyés írt a Nyugatban. Felesége ismeretlen (vö. 1927. 05. 21.)

- 16 Este hazajöttem a Révész
szanatoriumból.
①
- 17 Osvátéknál. Angolparkban.
①
- 18 Beck Fülöpnél fényképeztem²⁹
Mihály szobrát³⁰.
- 19 Anyusnál.
Editéknél.
- 20 Schöpfliné, Horvát Hen-
rik, Gellérték.
- 21 d.u. Kaposy.
Rubin Zelma³¹.
Szabó Lőrincz
- 22 Kaposyéknál. Fenyőéknél
ebéden.
- 23 Anyussal temetőben.
Leopoldéknál vacsorán.
- 24 Anyus. Pubi ebéden. Márta.
de. Beck Fülöpnél. Belga kiállí-
táson³². d.u. Gyergyai. Este Centralban
Míkessel.
- 25 +[kn]
+
<Sárközi.>

²⁹ Beck Ö. Fülöp a műtermében megmintázta BM mellszobrát. Ezt örökítik meg TS fotói. (Vö. FOTOTÉKA: 133–134. tételek; OSzK Fond III/2290/183.)

³⁰ L. Az Est 1927. dec. 4-i számát.

³¹ RUBIN Zelma, Rubin László (vö. 1927. 05. 15.) felesége.

³² Nincs adat.

- 26 B[é>]evásároltunk.
Sárközi. Sohár fényképész.
27 Reggeli hajóval Esztergomba
utaztunk.
31 Einczingeréknél.

Junius

- 1 Téglagyárban, ácsnál.
3 Ácsok megkezdték a
sezlongos szobát.
Juliskánál takarót varrtam.
Áthelyeztük a konyhát.
4 Sárközi Gyuri délután érkezett.
d.e. Einczingeréknél és a
szigeten.
6 Gyuri este elutazott.
Einczinger Feri és Baba.
7 Ácsok megkezdték a pa[l>]dos
szobát.
8 Ácsok elkészültek.
9 Juliskánál függönyt varrtam.
10 Mihály Gaal Mózsival
kávéházban.
Féja Géza.
16 Pubi jött reggeli vonattal.³³

³³ Pubi, azaz Tanner Béla esztergomi tartózkodásának pontos idejéről a naptárban nincs információ. Czeizel Endre feltételezi –TS naptárainak Papp Zoltán János által 2000-ben digitalizált (ill. 2002-es javított) változatára és TS egyéb feljegyzéseire támaszkodva–, hogy ez után az időpont után eshetett teherbe Bíró Irma Tanner Bélától; ez a terhesség valószínűleg nem „úri félrelépés” eredménye volt, hanem TS mintegy megrendelte a béranyaságot egykori cselédjétől. Ezt a hipotézist támogatja TS életrajzi ihletésű,

Délután Márton és Feri
rádiót szereltek.

17 +[kn]
<+>

Reggeli hajóval elmentek.
Gaál Mózesével Korona kávé-
házban³⁴. Juliskánál. Hausenauer.

18 +?
<Anyus> |:Feri:| délutáni vonattal
érkezett.

19 Feri reggel elutazott.

20 ?[Kn]
Anyus délutáni vonattal érke<.> |:e -:|
zett.

21 +?

22 <+?>

25 Anyuskám délután elutazott.

27 ①

28 Reggel Mihállyal Pestre mentünk.
M. Afránál³⁵. Basch. d.u. én

Nem vagy igazi c. kisregényének cselekményszerkezete is. (L. TÖRÖK 1939: 19.; PAPP Zoltán János, *Török Sophie prózája. A filológia és a pszichoanalitikus irodalomelmélet metszéspontjában*, Thalassa, 2003/2–3, 175.; „...kínok és álmok közt...” 2004: 74–75., 79–80.)

³⁴ Az esztergomi Szent Lőrinc utcában volt, a Takarékszövetkezet épületében. Élő zenés kávéház, „az intelligencia kedvenc találkozóhelye” volt, ahogy egy reklámhirdetésben aposztrofálta magát.

³⁵ Az AFRA Magyar Könyvforgalmi Rt. (1924–1929) a Franklin Társulat és az Athenaeum kiadványainak közös terjesztése érdekében jött létre, s a két vállalat kizárólagos bizományosaként az első magyar könyvnyomdai vállalat volt. Fejes Sándor igazgatása alatt működött a belvárosi Reáltudományi u. 6.-ban. A társaság azonos néven irodalmi értesítőt jelentetett meg, mely a két vállalat vezetésének közös házilapja volt.

Anyusnál. (Alival ebédeltünk
Bandlnál) Centralban. Baschnál
{vacsorán.}

- 29 Reggeli hajóval Mártushoz Izbégre,
d.u. haza Esztergomba.

Julius

- 1 Símándi.
3 Schöpfliné és Gellérték
reggeli vonattal, este el.
Bányai Kornél.
4 Vidrédy Erzsébet régi cselédem³⁶
kislányával.
7 Bayer Gusztó.
8 Einczinger Feri.
9 [E>]Hoffmann Edit délutáni
vonattal érkezett.
10 Reggel érkeztek Rédeyék. Primási
képtárban³⁷.
Este Edit Miczi és Tivadar el.
11 Ponyvát csináltattunk a
verandára.
①
12 Csatornát csináltattunk a
tornácra.
13 Szabó Lőrincék.
Féja Géza.

³⁶ 1925. febr. 9-től szept. 7-ig volt TS cselédje.

³⁷ A Vízivárosban, a Várhegy tövében álló érseki palotában helyet kapott Keresztény Múzeum az egyik leggazdagabb képző- és iparművészeti gyűjteményünk.

- 14 Einczingeréknél.
 16 Délelőtt Iparbankban³⁸ stb.
 Bányai Kornél.
 17 Angyus és férje délutáni
 vonattal érkeztek.
 18 <+>[kn]
 19 +[kn]
 +
 Angyusék reggel Szekszárdra
 utaztak.
 27 Konyhatetőt csináltattunk
 29 Ácsok reggel befejezték
 a tetőt.

Augusztus

- 1 Reggel Pestre utaztunk.
 Anyus nál. – Állat kertben
 Weszprimer Vilma unoka-
 hugommal³⁹, Mikesékkal és
 {Sárközivel.}
 2 <Vaskap> Reggeli hajóval
 Vilmával együtt Eszter-
 gomba.
 4 Fenyőék és Csinszkáék
 autóval.
 ([Közm>]Vizmedencét csináltattunk)
 6 Einczingeréknél.

³⁸ Talán váltóügyben, amit Einczinger Ferenc intézett BM-éknak.

³⁹ WESZPRIMER Vilma, TS unokahúga.

- 7 Sárközi Gyuri
Bányai.
Fürdő vendéglőben.
- 8 Bazilikában Vilmával.
- 9 Vaskapú kilátónál és
fári kutnál.⁴⁰
- 11 Vilma Pestre utazott.
- 13 +
⊙
- 14 Cirkuszban.
- 18 Einczinger Feri.
- 24 Uszodában.
Vilma és Ottenreiter Béla⁴¹ ebéden
Éjféli hajóval Pozsonyba mentek
- 26 ⊙
- 27 <Einczingeréknél.>

Szeptember

- 1 Tónikának fia született.
- 2 ⊙
Tóth Aladárék.
- 3 Einczingeréknél.
- 4 Basch⁴², Gellérték és
Beck Fülöpék ebéden.

⁴⁰ Erdei tisztás mellett található, kőfallal védett forrás. Ugyancsak kedvelt turisztikai célpont. (Az Einczinger Ferenc tervezte Vaskapu menedékház, majd vendéglő közelében)

⁴¹ OTTENREITER Béla, valószínűleg TS unokahúgának udvarlója. Talán annak a kesztyűs és bőrárukészítő családnak a tagja, amelyik kiemelkedően hosszú ideig volt jelen cégével a piacon (1863–1958).

⁴² Basch Lóránt júl. 26-án Baumgarten-ügyben Berlinbe utazott a szept. 17-ére kitűzött hagyatéki tárgyalás előkészítése céljából. Aug. 1-jére tervezte

- 5 Bányai.
 6 Hausenauer.
 7 ©
 9 +
 Mihály Pesten.
 11 Féja Géza.
 12 Déli vonattal Pestre utaztunk.
 Délután Muzeum kávéházban⁴³
 Gellérttel és Schöpflinnel.
 13 d.e. Anyusnál.
 Este Mártusnál Rókus kórházban.
 14 Mártusnál. Anyussal
 moziban.
 Mikessel Baschnál vacsorán.
 15 Mártusnak fia született.
 16 Szilasi Lili.⁴⁴ Mártusnál.
 Kaposyéknál.
 17 Baumgarten-per első tárgya-
 lása.⁴⁵

esztergomi látogatását BM-éknál, de terve megvalósítása egy hónapot késett. (SIPOS 1999 II: 99.)

⁴³ A Schodl kávéház helyén 1885-től a mai napig működik a Múzeum kávéház, ahol Kiss József a *A Hét* c. folyóiratot szerkesztette. A harmincas években gyakori vendége Móricz és Tersánszky.

⁴⁴ Szilasiék aug. 31-én érkeztek Bp.-re Szilasi édesanyjának 60. születésnapjára. Szilasinak tovább kellett utaznia Jugoszláviába, favegyészeti gyárukba, Szilasiné azonban az eredeti tervek szerint is Bp.-en maradt. (BSZL 1979: 113.)

⁴⁵ Ezen a napon kezdődött Baumgarten Ferenc hagyatéki pere fivérei és az alapítványi gondnokok között a budapesti kir. törvényszéken. A bíróság a fivérek zárt tárgyalás iránti kérelmét elutasította, dokumentumokat kért be. Korábban jogerős ítéletet hirdetett a Berliini Ítéltőábra, melyről az *Esti Kurir* számolt be 1927. szeptember 10-én. Baumgarten fivéreinek ál-

- 18 Árpádtelepen Tónika kisfiának
Róbertnek keresztelőjén.
Kís Mártival haza.
- 19 Kis Márti estig.
Sárközi. Graf Róbert.
- 20 Tóth Aladáréknál.
- 26 Ali ebéden.
Sárközi.
Tóth Aladár
- 27 Mártusnál.

Október

- 1 Reggeli vonattal Szolnokra
utaztunk Baschal[!]. D.e. autón
Tiszaf[üred>]öldvárig. Hintóval Nagyháti
birtokára.⁴⁶
- 3 Reggel visszajöttünk Pestre.
<S>
- 4 Sárközi Gyuri.
- 6 Baschnál vacsorán
Míkessel
①
- 8 Mihály és Basch Klebelsbergnél⁴⁷.
d.u. Szekfű Gyula.

lítását, miszerint a végrendelkező nem volt épelméjű, megalapozatlannak mondta ki a bíróság. (TÉGLÁS 2003 I: 222–253.)

⁴⁶ Hajdú-Bihar megyében, Balmazújvárostól északra fekvő tanyasi vidék a hortobágyi tájegységben.

⁴⁷ Gróf *thumburgi* KLEBELSBERG Kunó (1875–1932), vallás- és közoktatásügyi miniszter. Jogot végzett. 1910-ben bírónak nevezték ki, 1914-től államtitkár, 1917-től egyetemi képviselő. 1921-től a Bethlen-kormány belügyminisztere, majd 1922–1931 között vallás- és közoktatásügyi miniszter. 1917–32-ben a Magyar

- Felszerelték a rádiót.
 Debrecenből meghívás⁴⁸.
 9 +
 Irma Esztergomban.⁴⁹
 10 Tónikánál Árpádtelepen. Mihály
 értem jött. Kis Mártit hazahoztuk.
 Ali és Sárközi
 11 Révay rt.nél.
 Kis Mártit elvittük apja hívata-
 lába⁵⁰. Hoffmann Editéknél.
 12 Ebédlőbe szőnyeget vettünk –
 Mikes teán. (Bányai Kornél)
 13 Babits Pista Szekszárdról.
 14 Pista elutazott
 Farkas Zoltánék teán.
 d.u. Ali és Graf Ferenc.
 16 Szabó Lőrincéknél.
 Gachotéknál.
 17 Sárközi.
 20

Történelmi Társulat elnöke, 1924-től az MTA igazgatósági tagja. A kurátorok a Baumgarten Alapítvány ügyében keresték meg a minisztert. A Baumgarten Alapítvány működése felett „főfelügyeleti jog”-gal rendelkező miniszter nem fogadta el a működést szabályozó tervezetet mindadig, míg az évdíjak odaítélésében gyakorolható vétőjogát nem rögzítik. BM és Basch ebben az örök-hagyó szándékának csorbitását látták, aki „vallási, faji és társadalmi előítéletek-től mentes” jutalmazásra szánta vagyonát. (TÉGLÁS 2003, I:124., 297–298.)

⁴⁸ L. 1927. 11. 26–28. Ady Endre emléktáblájának avatására hívták meg BM-ékat.

⁴⁹ Ebben az időben TS húgának kislánya, Márti hosszabb ideig BM-ékkal volt. Irma bizonyára segédkezett is a kisgyerek körüli teendőknél.

⁵⁰ Sebestyén Ferenc valamelyik adóhivatal tisztviselője volt; nincs további adat. (L. 1924. 06. 14.)

November

- 1 d.e. Anyusnál. Temetőben.
Kis Márti nálunk.
Tóth Árpádék uzsonnán.
- 2 M. Baschnál. Kis Mártit
apja hazavitte.
Dienes Katóék uzsonnán.
Basch teán.
- 3 +
- 4 Anyusnál.
Baschnál vacsorán, Mikes-
sel és Farkas Zoltánnal.
- 5 Mihály furunkul[ás>]usával
Kaposyéknál.
- 6 Karínthy szerzői estjén⁵¹.
- 7 <M. fekszik. Gyergyai, Komjáthy,
Sárközi, Gellért, Schöpflin,
Gachoték. Kaposy.
Kis Márti vendégünk.>
Rédeyeknél uzsonnán.
Szudyéknál vacsorán.
- 8 <Sz. Lőrincné[?]-König Gyuri.
Kaposy>
M. fekszik. Gyergyai, Kom-
játi[!], Sárközi, Gellért, Schöpflin
Gachoték, Kaposy. – Kis Márti

⁵¹ KarinthyFrigyes november 6-án este fél 9-kor tartotta szerzői est-jét a Zeneakadémián. A műsort Beőthy László vezette be. Közreműködtek: Fedák Sári, Góthné Kertész Ella, Ilosvay Rózsi, Pécsi Blanka, Turai Ida, Vaszary Piri, Ascher Oszkár, BM, Baló Elemér, Csontos Gyula, Gárdonyi Lajos, Góth Sándor, Kabos Gyula, Keéri Szántó Imre, Lányi Viktor, Nagy Endre, Salamon Béla és Karinthy Frigyes.

- 9 Köníg Gyuri.
Szabó Lőrinczné. Kaposy.
- 10 Kaposy.
- 12 Kaposyéknál uzsonnán.
Mihály Centralban.
- 13 Kís Mártival és Irmával
színházban.
- 14 Sárközi. Ascher.
- 15 <Köníg Gyuri. Kaposy.
Szabó Lőrinczné.>
- 16 [Mikes teán.>]Farkas Zoltán. <Farkas «Z.»>
[Zoltán. Tónika.>]Tónika öcsivel.
- 17 Mikes teán.
- 18 Belvárosi színházban
főpróbán⁵².
Kis Márti beteg lett. Kaposy.
- 19 Graf Róbert.
Móricz Zsigmondék és
Palásthy Géza⁵³ uzsonnán.
- 20 Gachotné kislányaival.
Anyus, Mártusék uzsonnán.
Mihály Baschnál.

⁵² Hennequin és Coolus *Tiéd a szívem!* c. háromfelvonásos vígjátékának főpróba-előadását látták BM-ék. A darabot Gaál Béla rendezte, a darabban a vendégként fellépő P. Márkus Emília alakította a főszerepet. BM-ék ismeretségi köréből Péchy Blanka játszott még.

⁵³ PALÁSTHY Géza, forgatókönyvíró. Többek között Lovik Károly *A leányvári boszorkány* c. művéből (1938), és Mikszáth Kálmán *A beszélő köntös* c. művéből (1941) írt filmforgatókönyvet.

- 21 Kis Márti fölgyógyult.
Gachotnéval Szénásy Cégnél⁵⁴.
Sárközi, Schöpflin, Rédeyék
uzsonnán.
- 22 Kárpáti Aurél (fia⁵⁵
született)
Andrássy-úti Színházban⁵⁶. Med-
gyaszayval⁵⁷ és Pécsi Bl. vacsoráz-
{tunk.}
- 23 Tónikáéknál – hazavittük
kis Mártit.
- 24 Klára. Kárpátinénál
Bársony klinikán⁵⁸.
- 25 Mártus.
- 26 Délben Szabó Lőrinczékkal
Debrecenbe utaztunk.

⁵⁴ Szénásy Béla papírgyáros papírkereskedésében, a Ferenciek tere 9. alatt.

⁵⁵ Ifj. KÁRPÁTI Aurél (1927–?), hírlapíró. 1946–48-ban a Világ munkatársa.

⁵⁶ Valószínűleg Medgyaszay november 24-ével kezdődő háromrészes új műsorának (a három rész: *Jazz-band*, *Cirkusz*, *A három patkány*) főpróbáján voltak előzőleg.

⁵⁷ MEDGYASZAY *Stand* Vilma (1885–1972) színésznő, sanzonénekes. Előbb a Király Színház szerződtette, majd 1907-től a Nagy Endre-kabaré (Modern Színpad Cabaret) tagja, 1913-tól igazgatója. BM művein kívül legtöbbször Szép Ernő, Heltai Jenő, Kosztolányi és Ady megzenésített verseit énekelte, Bartók és Kodály dalait tolmácsolta. A BM műveit németre fordító Horvát Henrik volt a harmadik férje, s egyben zongorakísérője is.

⁵⁸ Bársony János igazgatta az I. sz. Szülészeti és Nőgyógyászati Klinikát a VIII., Baross u. 27. alatt.

- 27 d.e. Ady emléktábla leleplezés⁵⁹. Ebéden Markovitséknál⁶⁰. Este Ady ünnep⁶¹.
Bankett.
- 28 d.e. autóút Debrecenben.
Déli vonattal haza.
- 30 +
Reggeli vonattal Miskolcra
utaztunk. Neményiéknél⁶²

⁵⁹ A debreceni Darabos u. 33. előtt az Ady Endre Társaság szervezésében ünnepélyesen leleplezték Ady Endre emléktábláját. Az ünnepséget Gulyás Pál nyitotta meg, s ő maga leplezte le a táblát, mely a költő születésének 50. évfordulóján jelzi, hogy itt lakott Ady 1899-ben. Ezután Juhász Gyula tolmácsolta Szeged és Nagyvárad üdvözlétét. (KARDOS 1972: 379)

⁶⁰ MARKOVITS Ignác (1892–?), a debreceni M. Ált. Takarékpénztár Rt. igazgatója.

⁶¹ A Városi Zeneiskola nagytermében este 6 órakor kezdődött az Ady Endre Társaság irodalmi estélye, melyet Juhász Géza, az Ady Társaság elnöke nyitott meg, aztán BM Ady költészetének szimbolizmusáról tartott előadást, majd Juhász Gyula olvasott fel *Ady-koszorú* c. versciklusából, végül Szabó Lőrinc *Ady és a magyar ifjúság* c. tartott előadást, Közreműködött Timár Ila és Forgács Sándor, a debreceni Csokonai Színház tagjai, előbbi énekelt, utóbbi szavalt, Páricsy Pál hegedűn játszott, zongorán kísért Szabó Emil zenetanár. (Debreceni Hétfői Újság, 1927. nov. 28. BM előadásában így méltatta az egykori pályatársat: „Ady szabad volt és különb minálunk” (*Babits Adyról. Dokumentumgyűjtemény*, s. a. r. GÁL István, Magvető, Bp., 1975, 187.)

⁶² Valószínűleg NEMÉNYI Gyula (1896–?), tűzifa- és szénkereskedőnél. 1930-ban veszi át az édesapja alapította kereskedést. A Gazdakör felügyelőbizottsági tagja. Felesége: Kaufmann Olga. A debreceni Ady-ünnep után Miskolcon is tartottak Ady-matinét. (Vö. 1927. 11. 30.–1927. 12. 01.)

ebéden. d.e. Ava[r>]son⁶³.

Este A[y>]dy ünnep⁶⁴.

December

- 1 Reggeli vonattal Miskolc-
ról Pestre jöttünk.
d.u. moziban.
- 2 Influenzával fekszem.
- 3 Mihály Fáy Dezsőéknél
- 4 Révész Béla est⁶⁵ a vigadóban
Nota bene
- 5 d.e. Anyusnál.
Sárközi és Ascher teán.
Velük Nagy E. kabaréban⁶⁶ és
kávéházban.
- 6 Kárpátiéknál. Tóth Ala-
daréknál. – Mikes teán.
⓪
- 7 Farkas Z.
Komjáthy Aliéknál
vacsorán.

⁶³ 232 m magas domb a Bükkalján, Miskolc belvárosának északi pere-
mén. Számos borpincéje emlékeztet a hajdan híres szőlő- és bortermelésére.
Tetején a város jelképe, az avasi kilátó és tévétorony áll.

⁶⁴ BM Miskolcon is Ady születésének 50. évfordulójára rendezett ün-
nepségen vett részt. Itt is tartott előadást; nem kizárt, hogy a debreceni elő-
adását ismételte meg (vö. 1927. 11. 26–28.).

⁶⁵ Nincs adat.

⁶⁶ Talán arról az előadásról van szó, amelyen két BM-vers (*A mozgó-
fénykép, Ligeti részlet*) is műsoron volt Ascher Oszkár előadásában.

- 8 d.e. Tónika öcsivel.
d.u. Schöpflinéknél Farkas
Zoltánékkal és Mahlerékkal⁶⁷.
①
- 9 d.u. Beckéknél Basch-sal.
- 10 Anyus.
- 11 Moziban
Ascher est⁶⁸ a Zeneakadémián
Sárközivel kávéházban.
- 12 Tónika.
Fenyőéknél vacsorán Márffy-
ékkal és Rassayékkal⁶⁹.
①
- 13 M. d.e. miniszteriumban.⁷⁰
délben Esztergomba utaztunk

⁶⁷ MAHLER Ede (1857–1945) régész, történész, orientalista. 1898–1905-ig a Magyar Nemzeti Múzeum érem- és régiségtárának tisztségviselője, 1905-től a budapesti egyetem tanára. A magyarországi egyiptológia és asz-sziológia megalapítója. Elsősorban kronológiával és vallástörténettel foglalkozott.

⁶⁸ Nincs adat.

⁶⁹ Valószínűleg RASSAY Károly (1886–?) újságíró, ügyvéd. Előbb Zen-tán ügyvéd, majd 1923-tól egy. képviselő liberális programmal. Az Esti Kurír c. politikai napilap alapító főszerkesztője.

⁷⁰ BM valószínűleg Baumgarten-ügyben járt Klebelsberg miniszternél. Az 1927. nov. 18-i bírósági tárgyalást követően ugyanis, melyen Baumgarten Sándor és Ignác felperesek nem tudták perdöntően bizonyítani az örökhatározó elmezavarát, az alperesekkel, BM-lyal és Baschsal, ill. az ál-lami kincstárral végül egyezségekre jutottak, melynek értelmében a hagyaték 7–8%-át a Baumgarten-fivérek kapták. (Téglás 2003, I: 279–287.)

- Este Balassa társ.⁷¹ előadása⁷²
 utána Közp. kávéházban. Ein-
 14 cingeréknél[!] {aludtunk}
 Délelőtt fönn a házban. Déli
 vonattal haza. d.u. Rédeyeknél
 Ritoók Emmával.
 15 Móricz Zsigmondéknál feketén.
 Schöpfliné és Sebestyén Ká-
 rolyék uzsonnán.
 16 Baschék vacsorán
 Kis Márti.
 17 Fenyő vacsora Hungáriában
 18 Rippl Rónai ünnepély (Kut)⁷³
 19 Sárközi, Ascher, Kallós,
 20 Dienes Katóék.
 23 Schöpflin.
 Újpesti ujságírók.⁷⁴ Tóth Aladár

⁷¹ Balassa Bálint Irodalmi és Művészeti Társaság, Esztergom. 1926-ban alakult meg, alapítói voltak – többek között – Bányai Kornél, Féja Géza, Lepold Antal és Einczinger Ferenc.

⁷² Balassa Bálint Irodalmi és Művészeti Társaság este fél 6 órai kezdettel, a gimnázium dísztermében irodalmi estet rendezett, melynek negyedik műsorszámaként BM tiszteletbeli tag verseit (*Cigánydal, Szaladva fájó talpakon..., Csillagokig*) szavalta Szántó Magdolna. Az 5. műsorszám Rosta József levelező tag székfoglaló előadása volt: *Babits Mihály írói arcképe* címmel. A műsorban elhangzottak még többek között Walter Margit versei, Fülöp Ferenc novellája. Közreműködött: Mihailic Erna, Homor Imre főtít-kár és az Esztergomi Zenekedvelők Köre.

⁷³ Rippl-Rónai József, aki megfestette BM, Móricz, Schöpflin és Szabó Lőrinc portréját is, 1927. nov. 23-án halt meg Kaposváron. A Képzőművészek Új Társasága, a KÚT valószínűleg emlékestet rendezett egykori tagja tiszteletére.

⁷⁴ Tieff Géza, az Újváros (Újpest) riportere kereste fel BM-t abból az alkalomból, hogy ifj. Pintér Károly, a városi képviselő-testület tagja javasla-

Mihály d.e. miniszteriumban.⁷⁵

Ⓢ

- 24 Anyusnak bundát vettünk.
Anyus Tónikáék és Mártáék
vacsorán. Tónika gyerekekkel
itt aludt.
- 25 Templomban.
- 26 d.e. Zsoldosnál.
- 29 Déli vonattal Szekszárdra.
- 30 +
- 31 Kiss Pistával és Cicával
szánkáztunk.
Tessítori Nóra⁷⁶.

Fővárosi villamosvasutak menetrendje:

5.9.12.14.17.18.19.22.
25.26.2.5.

Jegyzetek

[gyí]

tára utcát kívántak elnevezni róla. A dec. 29-én megjelent riport szerint BM szeretettel emlékezett egykori tanítványaira, a „tudni vágyó, nagy akaratú legénykékre”-re, a *Kártyavár* c. regényére, melyhez csak „típusok”-at kínált a település, meg az 1923-as Petőfi-centenáriumra, ahol a közönség „a legnagyobb lelkesedéssel és kedveséggel” fogadta. (Téglás 1997: 212–213.)

⁷⁵ BM valószínűleg. Baumgarten-ügyben járt Klebelsberg miniszternél. (Vö. 1927. 12. 13.)

⁷⁶ N. TESSITORI Nóra (1883–1969), szavalóművész, Kőműves Nagy Lajos rendező felesége, BM erdélyi népszerűsítője. Kolozsvárott lépett fel első ízben 1920-ban. Művészetét kortárs költők méltatták, alakját képzőművészek örökítették meg. Két évtizedes előadó-művészeti tevékenység után a 40-es és 50-es években beszédtechnikát tanított a Szent-györgyi István Színművészeti Intézetben. Levelezésben állt BM-lyal. (TÉGLÁS 2005: 43–54.)

1928

[T. S. a naptár előlapjára]

Előjegyzési naptárból¹

pár dolgot utólag

tintával irtam be,

ez bizonytalan, (nem

a megjegyzés, csa[t>]k az, hogy

a bejegyzett ember csakugyan

volt-e nálunk, vagy mi

nála, mert az előjegyzés

után ilyesmi közben

elhalasztható)

<i>Testsúlyom nyomott</i>	1928.	II/2.	62½ kg.
	Mihály	”	67 ”
	[okt. >] szept.	30.én	60 ”
		M.	68 ”

Január

- 1 Templomban. Kelemen Im-rééknél.
- 2 Tessitori Nóránál.
- 3 Reggeli vonattal haza.
Cellár[!] megjavította a rádiót.

¹ Ez az említett előjegyzési naptár nem található a hagyatékban.

- 4 Fogorvosnál.
Anyusnál.
<@>
- 5 Moziban
- 6 |:d.e.:| Cellár, Juhász Géza², Szabó
Lőrincz, Gyergyai Rougemont³.
Juhász ebéden.
d.u. Pécsi Blankánál.
- 7 Fogorvosnál.
Kárpáti Aurél.
- 8 Juhász Géza.
Ritoók Emmánál.
- 9 Fogorvosnál.
Gachoték, Ignótus Pali,
Komlós Aladár⁴, Sárközi.
Hungária forráshoz járunk.
- 10 Keresztelő Kárpátiéknál.
Ali ebéden.

² JUHÁSZ Géza (1894–1968) költő, irodalomtörténész. 1921-től középiskolai tanár, 1946-tól egyetemi tanár Debrecenben. Alapító tagja a debreceni Ady Társaságnak (1927–47), mely közösséget vállalt a Nyugat körével. 1928-ban ő írta az első kismonográfiát BM-ről.

³ DENIS DE ROUGEMONT (1906–1985), svájci francia esszéista. 1925–27 között a neuchâтели egyetemen pszichológiát, geneteikát és nyelvészetet tanult. 1928-tól a Je Sers Kiadó szépirodalmi igazgatója. Közép-európai útját a *Le paysan du Danube*-ban (1929) írta le. 1942-től egyetemi tanár New Yorkban. Az egyesült Európa eszméjének szentelte életét.

⁴ KOMLÓS KREDENS Aladár (1892–1980) irodalomtörténész, író. A Galilei-kör tagja volt. 1918-ban olasz hadifogságba került. A II. világháború végén deportálták. 1946–50-ben egyetemi magántanár Bp.-en. 1956-tól az MTA Irodalomtörténeti Intézetének munkatársa. Főként a Nyugat és a Korunk közölte verseit, bírálatait.

- 11 Fogorvosnál.
Cellár új antennát csinált
Mikes teán.
- 12 Szilasi Viliék délelőtt.
Délben Rítóók Évinél.
Mártus.
íj. Gaál Mózeséknél.
- 13 Rosszul voltam.
- 14 Feküdtem.
Anyus.
Este Mikesék teán.
- 15 Délután Viliéknél (Rosenbergék-
nél)
- 16 Dénes tanár, Sárközi
(d.e. első könyvkötő óra
Rítóók Évinél.⁵)
- 17 Cellár.
- 18 Fogorvosnál. D.e. temetőben
Baumgarten sirjánál. Anyusnál.
Sárközi Gyuri lakásán.
- 19 2. könyvkötő órán.
Kaposy doktorék uzsonnán.
- 20 Este Fenyőéknél Gellértéssel
és Molinár Gizellával.
- 21 Mártust délelőtt a Rókusban
operálták.
Anyus és Lili.

⁵ RÍTOÓK Éva, Rítóók Emma unokahúga. Szabó Lőrinc baráti köréhez tartozott. Szabó Lőrincéknél gyermekfelügyeletet vállalt a 20-as években. Nagynénjével együtt érdeklődést mutatott a nőtársadalom kulturális mozgalmairól.

Este újra Mártusnál.
 {Centralban este M és Míkessel.}

22 Mártusnál.

23 Carlsbadí kúra.

Sárközi Gyurí. Komjáthy

Ali. Ascher Oszkár.

d.e. 3. könyvkötő óra.

24 ×[kn]

Babits Sanyí.

Mártusnál.

25 d.u. Atheneumnál[!]. Mártusnál.

26 4. könyvkötő órán. – Mihály moziban.

Kiss Pista Szekszárdról. Rédeyék

Ritoók Emmáék és Schöpflin

teán. –

27 Kaposynál. Ali és Greisingerék⁶ teán.

Baschnál Mikessel <teáneste.>

teán este.

28 d.e. Schweigerné⁷ és Liánka⁸.

d.u. Mártusnál. Irmával

orvosnál.⁹

29 Dénes Lajosék uzsonnán.

⁶ Vö. 1929. 09. 08.

⁷ SCHWEIGER Ödönné BASCH Nini, Basch Lóránt leánytestvére.

⁸ SCHWEIGER Lián, Schweiger Ödönék lánya.

⁹ A terhes Bíró Irmát TS Izbégre vitte Márta húgához, az orvosi vizsgálatra ott került sor.

- 30 Vigadó kávéházban
reggeliztünk. Vásároltunk.
Kaposy doktornál.
Sárközi.
- 31 Helyszerzőnél.

Február

- 1 Irma elment, Anna be-
lépett.¹⁰
(Mártus kijött a kórházból)
- 2 Délelőtt Anyusnál.
Kaposyék zsúráján.
- 3 M. miniszteriumban.
- 4 d.e. Anyusnál.
Kárpáti Aurél.
Mikessel Centralban.
- 6 Gachoték, Gyergyai, Farkas
Ascher, Sárközi, Komlós
Komjáthy Ali
(Biró László¹¹) <d.u. Irma miatt>
- 7 d.e. Anyusnál.
d.u. Nagy Zoltán.
- 8 Schöpflin.
- 9 Anyusnál d.e.
- 10 5. könyvkötő óra
Basch Ilonánál.

¹⁰ A terhesség végéhez közeledő Biró Irmát TS másik húgához, Antóniához vitte. Ekkor Irma BM-éknél végzett cselédi munkája is megszűnt. („...kínok és álmok közt...” 2004:75.)

¹¹ BÍRÓ László, valószínűleg BM-ék Irma nevű cselédjének (vö. 1925. 10. 14. és 1926. 02. 01.) édesapja, Babits Ildikó nagyapja.

- 11 6[<5]. könyvkötő óra
 13 7[<6]. könyvkötő óra
 Sárközi, Ignotus Pali
 14 Asztalos munkákat csináltatunk.
 Ali és Kuti Sándor¹².
Szudyéknál vacsorán.
 15 Tónikánál Árpádtelepen,
 Irmánál.¹³
 16 König György.
 18 ×[kn]
 Asztalos elkészült.
 Kárpátiéknál teán.
 19 Ritoók Emmánál.
 Ignotus Pál és Hevesi András¹⁴.
 20 Gyergyai, Kous[s>]z¹⁵, Machovits¹⁶,
 Gachot, Sauvageot, Carrère¹⁷,
 Komjáthy és Sárközi teán.

¹² KUTHY *Knoblauch* Sándor. Írói nevén TÉREY Sándor (1886–1955) költő, író, műfordító. Jogász végzettségű, Debrecenben városi ügyész, ügyvéd, az Idegenforgalmi Hivatal igazgatója. Számos előadást tartott a magyar zenéről nyugat-európai egyetemeken, rádiókban. 1912–27 között számos verse és műfordítása jelent meg a Nyugatban. Ady válogatott versei az ő fordításában jelentek meg franciául önálló kötetben.

¹³ Vö. 1928. 02. 01.

¹⁴ HEVESI András (1901–1940) író, műfordító, publicista. 1939-ben Franciaországba emigrált, a német megszállók elleni harcban halt meg. Kritikái jelentek meg a Nyugatban. Baumgarten-díjas (1937).

¹⁵ SZÁVAI Kousz Nándor (1906–1979), tanár, esszéíró, műfordító. 1948-tól a Vallás- és Köznevelési Min. államtitkára. Főmunkatársa volt a Világirodalmi Lexikonnak. Kossuth-díjas (1948).

¹⁶ MADARASSY *Machovits* Walter (1909–1994), szobrász, éremművész.

¹⁷ Jean CARRÈRE (1868–1932), francia író, újságíró. 1922–25-ben az Eötvös Collegium tanára. 1928–30 között publikált a Nyugatban.

- 21 Hoffmann Editéknél.
 22 d.e. Anyusnál.
 23 Tóth Árpádék és Wahl
 Vali uzsonnán.
 24 I.-val Munk. biztosítónál.¹⁸
 <Tóth Árpádék és Wahl Vali>
 <uzsonnán.> Mikes teán.
 25 Anyus és Márta.
 Schöpflin és Widmar.
 26 Einczínger Feri ebéden.
 Szabó Lőrinczéknél.
 27 Ascher, Bojár Lili¹⁹, Ignotus
 Pali, Komor András és
 Sárközi teán.
 28 Révay József.²⁰
 Komjátí[!] Ali, Schöpflin és
 Farkas Zoltán teán.
 29 Anyusnál.
 Kovács Gyuláéknál.

Március

- 1 Mártus kisfiával.
 Mihállyal bevásároltunk.

¹⁸ „I” itt Bíró Irmát, később majd a születendő Babits Ildikót fogja je-
 lölteni. TS valószínűleg a kórházi ellátást kívánta biztosítani a szülő nőnek.
 BM-ék terve szerint „a szülésre Budapesten, a Klinikán került volna sor,
 [...] a szülésnél Török Sophie is ott kívánt lenni”. („...kínok és álmok közt...”
 2004:75.)

¹⁹ BOJÁR Lilly (1908–?) színésznő. 1927-ben lépett színi pályára.

²⁰ RÉVAY József (1881–1970), kasszika-filológus, író, műfordító. A Ta-
 nácsköztársaság alatt egyetemi tanár. Baumgarten-díjas (1943).

- 2 d.e. Móricz: Uri Muri
főpróbán.²¹
- 3 Konyhafestés.
- 4 Mikesékkal Hűvösvölgy-
ben.
- 5 D.e. I-**val**, Árpádtelepről.
Gachoték, Ignotus Pali
Komor András, Sárközi
Farkas Zoltán és Basch
teán.
- 6 Gellérték Schöpfliné és
Elek Artúr teán.
- 7 d.e. b[v>]evásároltam.
Klárával és M.-lyal Nagy E.
kabaréban²².
- 8 Hoffmann Edíték.
- 9 Anyussal moziban.
- 10 Mártus.
- 11 Hlinkáné Buday Juciéknál.
- 12 d.u. ½2-kor született a kis
I[rma>]I[l>]dikó²³
Gachot, Sauveagot[!] Carrere
Sárközi Ascher teán.

²¹ Móricz darabját a Vígyszínház mutatta be, Simonyi Máriával, Varsányi Irénnel, Somogyi Erzsivel, Somlay Artúrral, Rajnay Gáborral és Kürthy Józseffel a főbb szerepekben. Rendezte Hegedüs Tibor.

²² Ezen az estén a Terézkörúti Színpadon elhangzott többek között Nagy Endre Galsworthy-paródiája és Somlyó Zoltán *A szűk könyök utca* című verse Ascher Oszkár előadásában.

²³ Babits Ildikó két és fél kilós csecsemőként Árpádtelepen, bába segítségével született. „A szülés ugyanis nagyon gyorsan zajlott le, nem volt idő a Pestre utazáshoz.” („...*kínok és álmok közt...*” 2004:75.)

- Andrássy-úti színházban²⁴, Pécsi
Blankáékkal és Medgyaszayval
vacsoráztunk az Abbáziában.
13 déli vonattal Árpádtelepre
mentünk Irmához, este
haza.
(Reggel bába telefonon mondta
be a hirt.)
14 d.e. Anyusnál és Mártánál.
este Mikessel Centralban.
15 d.u Szabó Lőrincéknél.
16 ×[kn]
d. e[<u]. egyedül Kisszentmihályra.
Cellár.
17 d.e. anyusnál. Cellár.
Schulz Elek²⁵ feketén.
18 d.u. Árpádtelepre<.> Mihállyal.
4 órakor Ildikó²⁶ keresztelője
Rákosszentmihályon.

²⁴ Kilenc műsorszámból álló kabaréestet adtak este fél 9 órakor. A műsorban többek között Medgyaszay Vilma, Fedák Sári, Vaszary Piroska léptek fel, az elhangzott darabok között volt Szép Ernő *Krémes* c. vígjátéka.

²⁵ SCHULTZ Elek, a Révai Irodalmi Intézet Rt. cégvezetője, a Nyíl c. regényűjság egyik alapítója.

²⁶ BABITS Ildikó (1928–1982) BM és TS nevelt lánya. BM sógorának, Tanner Bélának és BM-ék Bíró Irma nevű cselédjének a lánya. A tanulási nehézségekkel küzdő lány érettségi után kalauzként dolgozott a Bp.–Esztergom buszjáraton, majd kőművesek mellett mint „malteros lány”. Bóka László, az ELTE BTK akkori dékánja miniszteri segítséggel el tudta intézni, hogy muzeológusi tanulmányait 1953 őszén megkezdhesse. (Téglás 2007:37–41.) Ekkor már TS-val való kapcsolata annyira megromlott, hogy Ildikó rokonokhoz költözött. Majd egyetemi tanulmányait félbeszakítva 1956-ban Angliába távozott. Liverpoolban halt meg egy lakókocsiban,

- 19 Cellár feketén.
Anyus és Márta.
Schöpflin, Ali, Ignótus Pali
és Sárközi
- 20 <Anyus, Márta.>
Nagy Zoltán teán.
- 21 Délután kimentem Árpád-
telepre. Irma és Ildikó
hazajöttek.
Anyus és Márta.
- 22 Dénes Lajos teán.
- 23 Fáy Dezső feketén.
Ali és Márta.
Pubival és Mártával Baross
kávéházban.
- 24 d.e. Tóth Aladár
d.u. Várkonyi doktornál.
- 26 d.e. Mihályt felkisérttem
a svábhegyi szanatoriumba.²⁷
- 27 d.e. anyusnál.
d.u. Kaposynál.

nagy szegénységben, a macskái között. (L. SÁRI Józsefné, *Emléksorok Babits Ildikóról*, Magyar Nemzet, 1983. márc. 8.)

²⁷ BM valószínűleg ellenőrző vizsgálatok céljából feküdt be három napra a szanatoriumba. („...*kínok és álmok közt...*” 2004:136.) A „szubalpin klímájú diétás gyógyintézet” József Ferenc főherceg jelenlétében nyitotta meg kapuit 1927. jún. 24-én. A „lég- és napfürdőzést, inhalatóriumot kínáló vízgyógyintézet magaslati fekvése, levegője [...] Budapest fürdőváros legkeresettebb üdülőhely”-évé tette. (Pesti Futár, 1927. júl. 1.) A későbbi Szabadsághegyi Állami Tüdőgyógyintézet helyét 1979-ben a SOTE III. számú Belklinikája vette át. 1998 óta üresen áll.

- este Kaposynál vérvizsgálat.
Anyus nálam aludt.
- 28 R[g>]eggel telefonáltam Mihálynak.
Délben Kaposy és Lévai József
sebész megvizsgáltak.
Mihály délután hazajött.
- 29 Reggel Mihállyal bejöttem az
Uzsoki utcai kórházba.
Mihály itt aludt.
- 30 Reggel gyóntam.
Kaposy, Mihály és Anyus.
D.e. ¼11 kor kioperálták a
vakbeletem.
Anyus és Pubi.
- 31 Bronchitist kaptam.
Anyus.

Április

- 1 Anyus és Mártus.
- 2 Ascher.
Márta és Pubi.
- 3 Fotelben ulve[!] ebédeltem.
Irma²⁸ és Ildikó. Sárközi.
Ali. [K>]Gellértné. Königék.
Anyus.
- 4 Kint voltam a folyosón Mihállyal.
Schöpflinék.
Mártus.

²⁸ BM-ék volt cselédje, Bíró Irma, Ildikó édesanyja.

- 5 Kiszedték a varratot.
 Klára.
 Anyus.
- 6 Hoffman[n] Edit. – Anna.
 Ascher.
 Látogatóban <az>|:kórházban lakó:| adjunktusnál²⁹
 és hugánál, (Kasza Ilonka)
- 7 d.e. fölvittek a kápolnába.
 2 órakor autón haza.
 Este Kaposy doktor.
- 8 Tóth Árpádék, Vághné, [!]
 Zsoldos Andor kisfiával,
 Tónika kis Mártival.
 (Ágyban voltam, mellettem Ildikó)³⁰
 Sárközi Gyurí.
- 9 Kaposy doktor. – Anyus
 ebéden. Mártus, Feri és Ferike
 uzsonnán. Mihály Hevesy Sándorral Cent-
 ralban.
 Míkes.
- 10 Komjáthy Ali.
 Szabó Lőrincz.
 Rédey Tivadar.
 Ildikónak kocsit vettünk

²⁹ KASZA adjunktus, a svábhegyí szanatórium orvosa.

³⁰ Czeizel Endre szerint TS vakbélgyulladásának és műtétjének (vö. 1928. 03. 29–30.), illetve Ildikó megérkezésének egybeesése azt a látszatot keltette, hogy TS Ildikó szülőanyja. „A kórházban Irma és Ildikó is meglátogatta. [(Vö. 1928. 04. 03.)] Április 7-én [ment] haza, így mindenki azt hihette, a kórházból vitte haza gyermekét.” („...*kinok és álmok közt...*” 2004:75–76.)

- 11 ×[kn]
Pacsuné Gergely Márta³¹.
Mikes Klára.
- 12 Schöpfliné és Widmár
teán.
- 13 Lévay főorvos lakásán³²<.> Mi-
hállyal, utána kávéházban.
és Gachotnénál.
Este érkezett Angyal Szekszárdról.
- 14 Irma Esztergomban.
Alival, Mihállyal és Gachotné-
val bevásárolni.<|:Brosztól³³ a bundámat vettük.:|> Este
Babits
előadás könyvkiadóknál³⁴.
(Táv<ó>ollétemben Kárpátiné és
Tóth Aladárné.)
- 15 Angyal, Pista és Cica délben
hazautaztak.
Szabó Lőrinczék ebéden.
Ascher, Edíték.
- 16 Lengyel Menyhértné.
Sarközi, Dénes Lajos
teán. [a>]Anyus.

³¹ PACSU Jenőné Gergely Márta. Felesége Pacsu Jenő (1891–1972) kémikusnak, aki 1927-től a szerves kémia magántanára volt a bp.-i egyetemen. 1930-ban áttelepült az Egyesült Államokba férjével, aki azután a Princetoni Egyetemen tanított.

³² LÉVAI József főorvos, lakásán: Bp., V., Rudolf (ma: Jászai Mari) tér 6. szám alatt, délután 3–4-ig rendelt.

³³ BRÓSZ Vilmos, bőrkereskedő (Bp. III., Lajos u. 169.)

³⁴ Magyar Könyvkiadók és Könyvkereskedők Országos Egyesülete. IV. ker. Magyar u. 50. Elnöke Gárdos Alfréd, főtítkára Révay József voltak.

- 17 de. árvaszéknél.³⁵
Kaposyéknál.
- 18 Sebestyén Feri ebéden.
[d>]Délben Irmával és Ildikóval
és Ádázsal Mártushoz Iz-
bégre.³⁶ Este Mihállyal haza.
- 19 d.e. Basch Ilonánál.
Anyus.
- 20 Menetjegyirodában. Alí ebéden.
(Anna kilépett)
Délivasútról 7 órakor |:este:| indultunk
Velencébe.
- 21 ½3-kor Velencében<.>, Hotel
Metropol
Este szent Márk téren.
- 22 d.e. Akadémiában³⁷[.>], szent
Márk templomban,³⁸ Doge pa-
lotában.
d.u. Mercerián.

³⁵ Ekkor indították el BM-ék az örökbefogadás hivatalos intézését.

³⁶ Bíró Irma a kislányával, Ildikóval TS Márta nevű húgához költözött BM-ék olasz útjának idejére. (Vö. 1928. 04. 20.–05. 22.)

³⁷ Akadémiai Képtár (Galleria dell'Accademia), a Scuola della Carità épületében (1357) foglal helyet. A barokk homlokzatú palotában Bellini, Tiziano, Tintoretto, Veronese és más velencei mesterek alkotásai vannak kiállítva.

³⁸ Szent Márk-székesegyház (Basilica di San Marco), Velence legismertebb, leghíresebb látnivalója. A 882-ben alapított épület formavilágában megőrizte a bizánci építészet hagyományait. Tetején öt hagymakupola nyúlik a magasba. Mind kívül, mind belül márvánnyal, mozaikkal, faragásokkal ékesített alkotás. Restaurálása már a 16. században megkezdődött.

23 Reggeli [vonattal>] hajóval Padovába³⁹.

d.u. vonattal vissza.

Este Mercerián.

(Padovában: Aréna,⁴⁰ Szt. Antal
Templom,⁴¹ [e>]Eremitani,⁴² Píazza
delle Erbe.⁴³)

24 Reggel 10 kor Velencéből

Firenzébe, megérkeztünk

[:d.u.:] 5-kor – Hotel Bonciáni [:No.31.:]⁴⁴

Sétáltunk Giotto tornyánál⁴⁵

és Palazzo Vecchio⁴⁶ előtt.

³⁹ Északolasz egyetemi város a Pó-síkság keleti részén, a Velencei-öböltől 25 km-re. A mondai hagyomány szerint a trójai Anténor, Priamus király sógora alapította.

⁴⁰ Az i. sz. 60–70-es évekből származó amphiteatrum a római kori Patavium egyik legnagyobb emléke. Az Aréna eredetileg 80 boltíves, ellipszis alaprajzú létesítmény volt, közepén a kör alakú, dongaboltozatos színház építményével.

⁴¹ Szent Antal-bazilika (Basilica di Sant' Antonio), 1248-tól viseli a Szent Antal nevet. Homlokzata kecses, henger alakú harangtornyával lombard stílusú.

⁴² Eremitani, az Ágoston-rend temploma a 13. századból. A mennyezet faburkolatát a kor neves építész, Giovanni degli Eremitani fráter tervezte. 1944-ben súlyos bombatámadás érte.

⁴³ Piazza delle Erbe – e téren található az Igazságügyi Palota 13. századi épülete, a Városháza és az 1222-ben alapított Egyetem.

⁴⁴ Hotel Bonciani régi, patinás szálloda Firenze szívében egy 16. sz.-i palotában, a Santa Maria Novella vasútállomástól 50 méterre, a Via Panzani 17. alatt. A szálloda azzal büszkélkedik, hogy 1840-ben Garibaldi is vendége volt.

⁴⁵ A firenzei dóm harangtornya – Campanile Giotto. A dóm téren található a dóm közvetlen szomszédságában. 1334-től 1387-ig építették a 84,7 méteres gótikus harangtornyot. A köznép csak Giotto tornyának nevezi. Nyugati oldalán Donatello-szobrok, többek között a híres *Zuccone* és *Dávid* látható.

⁴⁶ Palazzo Vecchio (Régi Palota), a Piazza della Signorián található gótikus stílusban épült, erődtípusú jellegű épület. Az 1298-ban épült palota

- 25 d.e. Uffiziben.
d.u. Ponte Vec[h>]chión⁴⁷ és Mercato Vecchión.⁴⁸ <(kocsival)>
és Santa Mari[e>]a Maggiore⁴⁹-ban.
- 26 d.e. San Marco klostromban⁵⁰
d.u. Medíci kápolnában.
[d>]Boboli kertben⁵¹ és kocsival
San Miniato⁵²[ba>]n.

toscanai nagyhercegek székhelye volt, majd kormányzói palotaként, ma mint városháza működik.

⁴⁷ A Ponte Vecchio (Őreg vagy Régi híd) az Arno folyón átvezető híd Firenzében. A Ponte Vecchión keresztül vezet egy folyosó, ez köti össze a Pitti-palotát és az Uffizzi Galériát. Maga a folyosó Giorgio Vasari tervei szerint készült 1564-ben az egyik Medici herceg esküvőjére. Az oldalaihoz épített kis műhelyei után az aranyművesek utcájaként is emlegetik.

⁴⁸ A Mercato Vecchio Firenze kereskedelmi központja; ebben a városnegyedben volt az antik város, „Florentia” fóruma.

⁴⁹ A Santa Maria Maggiore bazilika, a Szűzanya római főtemploma, Róma legnagyobb, Nyugat-Európa első Mária-temploma, melyet a római Esquilinus-dombról építtetett III. Sixtus pápa ísz. 432–440.

⁵⁰ A Szt. Márk-templomból lehet átjutni a San Marco-kolostorba (Chiesa di San Marco), amelyet Fra Angelico freskói ékesítenek, s amelyben Savonarola és Fra Bartolommeo is élt.

⁵¹ A Pitti-palotát a domb felé a Giardino di Boboli kert egészíti ki, mely az olasz reneszánsz kertek egyik kiemelkedő példája. A domboldal lépcsős kőpadjai mögött fülkékben a Mediciek által gyűjtött szobrok másolatai tekinthetők meg. A kert közepén Caracalla termáiból származó római kád és egy kisebb obeliszk helyezkedik el.

⁵² A San Miniato al Monte bazilika Firenze egyik legrégibb építészeti műemléke, a toscanai román kori építészet remeke. A firenzei városközponttól délre, az Arno folyó déli partján fekvő domb tetején áll, annak az ősi szentélynek a helyén, ahol Szent Minias ókori vértanú ereklyéit eltemették. Már a 8. században kápolna állt ezen a helyen, ahol a szent ereklyéit őrték. A most is álló bencés monostortemplomot a 11. sz. elején kezdte el építeni Alibrando püspök.

- 27 d.e. Pittiben.
d.u. $\frac{1}{2}$ 6 kor elutaztunk,
este 11 kor megérkeztünk
Rómába (Hotel Pace e Helve-
[t>]zia⁵³ No.6[5>]8.⁵⁴
- 28 d.e. Szt. Péter templomban.⁵⁵
Vatikánban⁵⁶ (Stanzák⁵⁷, Loggiák⁵⁸
Sixtini kápolna.⁵⁹) d.u. <Forum⁶⁰>

⁵³ Luxusszálloda, mely a Via IV Novembre 104. alatt található, Róma délkeleti részén, 5 perc sétára a központtól. Különleges panorámás látványt nyújt a tetőtérben kiépített terasz.

⁵⁴ TS általában utal szálláshelyeik szobaszámaira is.

⁵⁵ A Szent Péter-bazilika a világ második legnagyobb keresztény temploma. A bazilikát Szent Péter apostol sírjára építették. Belső hosszúsága 211,5 méter, magassága 132,5 méter. Alapterülete kb. 15 160 m², és kb. 60 ezer főt tud befogadni. A bazilikát II. Gyula pápa építtette a 16. század elején, a lebontott régi római Szent Péter-bazilika helyére. Az alapkövetételre 1506. ápr. 18-án került sor.

⁵⁶ A Vatikán (másként Vatikánváros) a katolikus egyház állama.

⁵⁷ Vatikáni stanzák; azaz a pápa lakosztályának nyilvános termei.

⁵⁸ Vatikáni loggiák; a palota pillérekre vagy oszlopokra támaszkodó, boltíves nyitott csarnokának 65 m hosszú fedett erkélysora Raffaello kevés megmaradt építészeti munkái közül való. II. Gyula Bramantétól rendelte meg, annak halála után vette át és fejezte be Raffaello az első emeletet, a második emelet pedig már teljes egészében az övé. Az Ótestamentumból 52 jelenetet ábrázol, például a teremtest és Salamon ítéletét.

⁵⁹ A Sixtus-kápolna (Cappella Sistina; eredeti neve Capella Maior volt) Vatikánban, a Szent Péter-bazilikától jobbra található. A pápák magánkápolnája, ezenkívül itt tartják a pápaválasztásokat is. Elsősorban mennyezet-freskójáról, Michelangelónak Mózes öt könyve jeleneteit bemutató ószövetségi tablójáról híres. Freskóit többek között Botticelli és Michelangelo festette. 1473-tól 1481-ig épült, építtetője IV. Sixtus pápa volt. A kápolna egyszerű, szegényes, ferences rendi épület. Méretei (hossza: 40,9 m, szélessége 13,4 m) megegyeznek az Ószövetségben leírt Salamon-templom méreteivel.

⁶⁰ A Forum Romanum vagy, ahogy a rómaiak gyakrabban nevezték

<és Colosseum.⁶¹> Capitolium⁶² és F[r>]orum-nál. (Kis napszúrást kap-
tam)

- 29** Szt. Péter templom. Monte Pinción⁶³ Villa Borgheseben⁶⁴.
Kocsin haza. – d.u. Colosseumban és Laterán templomban⁶⁵.

Forum Magnum (a mai Campo di Vaccino) az ókori Róma fő közttere, a Capitolium és Palatinus domb közötti tér volt, mely a kereskedelmi és politikai világ érintkezőhelyének számított.

⁶¹ A Colosseum az ókori Róma hatalmas amfiteátruma, Vespasianus császár ideje alatt épült. Eredetileg Amphiteatrum Flaviumnak hívták. Mai nevét a középkorban kapta, feltehetően Nero közelben álló szobráról, a kolosszusról. Az épületet gladiátor- és állatviadalok színhelyéül tervezték, és a korhoz képest hatalmas méretű tömeg befogadására volt képes.

⁶² A Capitolium Róma leghíresebb dombja. Az ókorban a Mons Capitolinus déli magaslata volt Jupiter lakhelye, s így Róma legszentebb helye.

⁶³ A Piazza del Popolo látványának elmaradhatatlan tartozéka a Pincio park architektúrája, ill. maga a domb (a Monte Pincio), mely kelet felől zárja a teret. Csodálatos kilátás nyílik innen a városra, különösen alkonyatkor. A park Giuseppe Valadier építész alkotása.

⁶⁴ A Villa Borghesének otthont adó terület 80 hektáros kiterjedésével Róma második legnagyobb parkja. A csodás kastélyban, a Villa Borghese épületében található a Galleria Borghese, ahol többek között Bernini, Tiziano, Raffaello, Veronese, Rubens és Lucas Cranach képei láthatóak.

⁶⁵ A lateráni bazilika vagy Lateráni Keresztelő Szent János főszékes-egyház a római püspökség katedrálisa, Róma püspökének – vagyis a pápának – címtemploma.

- 30 D.e. Vatikánban szobor⁶⁶ és képtárban.⁶⁷
Kávéházban, postán,
sétáltunk

Május

- 1 D.e. Forumon fotografáltam. 11 kor indultunk d.ú. 3 kor érkezünk Nápolyba⁶⁸ (Hotel Patria II/29.)
Tengerpar[t>]rton sétáltunk.
- 2 Reggeli vonattal Pompe[ji]⁶⁹-be, délután vissza Nápolyba.

⁶⁶ Museo Pio-Clementino – A XIV. Kelemen pápa alapította múzeum őrzi az ókori, főleg a görög-római szobrok gyűjteményét. Ezek közül leg híresebbek a 4. századból való bronzszobor, a Belvedere-i Apolló; a valószínűleg az 1. század elejéről fennmaradt márványszobor, a Laocoon; és a Praxitelész alkotta Hermész-szobor másolata.

⁶⁷ Vatikáni Képtár – A képtár épülete 1931-ből származik, és XI. Pius pápa megbízásából készült. A festményeket 18 teremben időrendi sorrendben (a középkortól az 1800-as évekig) tekinthetjük meg, köztük Michelangelo, Raffaello és Fra Angelico képeit.

⁶⁸ Dél-Olaszország legnagyobb városa, kikötőváros. Görögök tengerészek alapították, majd a Kr. e. 5. században Neapolisz (Újváros) néven tovább fejlődött, terjeszkedett. Görög hagyományait megtarthatta a Római Birodalomban, később teljesen olasszá vált, de a hivatalos olasz nyelvhez képest nyelve (napulitano) az egyik leggazdagabb és legszínesebb regionális nyelvvé fejlődött.

⁶⁹ Pompeji (vagy Pompeii) ókori római romváros Nápoly közelében, Campania olasz tartományban. A város a Vezúv lábánál, egy lávatalapzaton épült. A Vezúv kitörése pusztította el 79-ben. Hatalmas hamu- és lapillitömeg teljesen eltemette a várost, melynek feltárását 1748-ban kezd-

- Tengerparton sétáltunk.
és fotografáltam.
- 3 Muzeumban.
d.u. Aquariumban.⁷⁰
- 4 Menetjegyirodában. Podzuoliban.⁷¹ – Este 6.40 kor az Argentina hajóval indulunk Palermóba⁷².
- 5 Reggel 8 kor é[>]rkeztünk Palermóba. (Hotel de France I/41.)⁷³ – Villa Giulia-ban.⁷⁴ Dómban⁷⁵ (Schubertnével⁷⁶ bécsi asszony)

ték meg. Olaszország egyik kiemelt turisztikai célpontja, a Világörökség része.

⁷⁰ Nápoly híres tengeri akváriuma, a Stazione zoologica a nápolyi öböl állatvilágát mutatja be.

⁷¹ Pozzuoli olasz község Nápoly megyében. Kezdetben görög gyarmatváros volt Dicaearchia néven. Az ókori rómaiak Puteoli névre keresztelték át, ami kutacskát jelent és a környéken található számos forróvízfeltörésre utal.

⁷² Palermo, olasz megyeszékhely Szicíliában a 606 m magas Pelleg-rino-hegy lábánál, a Tirrén-tenger partján.

⁷³ Weinen's Hotel de France, Palermo patinás szállodája volt a 20. sz. első felében.

⁷⁴ A Villa Giulia Palermo közparkja, 1778-ban létesítették Nicolò Palma tervei alapján, nevét Giulia D'Avalosról, a nápolyi uralkodó, a spanyol Guevara alkirály feleségéről kapta.

⁷⁵ A palermói dóm több építészeti stílus jegyeit viseli magán. A katedrális a Corso Vittorio Emanuelén található. 1185-ben emelték egy korábbi bizánci bazilika alapjaira.

⁷⁶ Ismeretlen.

- 6 Dómban, Capella Palatinában⁷⁷, San Giovanni dei Eremitiben⁷⁸.
d.u. Mon-real[a>]ében⁷⁹
- 7 Reggel 8.40 kor indultunk
d.u. 3-k[er>]or érkezünk
Taorminába⁸⁰.
Sétáltunk.
Bayer Guszti hotelünkben.⁸¹
(Villa Diodoro I.5.)⁸²

⁷⁷ Capella Palatina, a szicíliai normann királyi palota várkapolnája, melyet 1140-ben szenteltek fel, s melynek falait az Apostolok cselekedeteinek jeleneteit ábrázoló bizánci mozaikok borítják.

⁷⁸ San Giovanni degli Eremiti, templom Palermóban. 6. sz.-ban épült eredetijét az iszlám hódoltság idején mecsetté alakították. A normannok térhódítása idején 1136-ban a bencés apátságé lett. Vörös kupolái a mai napig őrzik az arab hatást.

⁷⁹ Monreale; kisváros a szicíliai Palermo provinciában. Leghíresebb látnivalója monumentális katedrális, mely a normann építőművészet legnagyobb példája: aranyozott mozaik kompozícióival Szicília leglátványosabb művészeti alkotása. A tetőzetét végigkísérő kerengőről csodálatos panoráma nyílik Palermóra és a tengerre. BM-ék valószínűleg e nevezetesség felkeresése érdekében látogatták meg a várost.

⁸⁰ Taormina kisváros Szicíliában. Az ókorban görög gyarmat volt. Már a 19. századtól kezdve népszerű turistacélpont. Csontváry Kosztka Tivadar több képet is festett a városban (például *Holdtölte Taorminábant* vagy *A taorminai görög színház romjait*.)

⁸¹ BM 1928 májusában Gellért Oszkárnak küldött leveléből tudható, hogy Bayer Ágost akkoriban Taorminában élt, „olasz lapokba rajzol”-t, s fel akarta keresni az itt élő Gorkijt, akit le akart rajzolni. Ehhez kérte BM segítségét, tudva azt, hogy „a Nyugat összeköttetésben van” az orosz íróval. (SÍPOS 1999 II:142.)

⁸² Hotel Villa Diodoro (Via Bagnoli Croci, 75), domboldalon elhelyezkedő szálloda tengeri panorámát nyújtó terasszal. 200 m sétával érhető innen el az ókori görög színház, 300 m-nyire keleti irányban a tengerpart.

- 8 <x>[kn]
Reggel görög színháznál⁸³
berlini utitársnőkkel⁸⁴. – Bayer
gusztinál[!]. Délután Gusztival
kávéházban.
Este 6 órakor elutaztunk
½8-kor Messinában⁸⁵ (Hotel
Moderno)
- 9 ×[kn]
Reggel 4 kor hajóval San
Giovanniba⁸⁶, 6 kor indultunk
vonattal, este 10-kor Nápoly-
ban. (Hotel Cavour)⁸⁷
- 10 Reggel ½10 kor indultunk
½3 kor Rómában, 3-kor

⁸³ A görög színház, a teatro greco eredetileg valóban görög építésű: hellén telepesek emelték a Kr. e. 3. században, II. Hierón uralkodása idején. A ma látható romok azonban már a római korban, a 2. században újjá- és átépített színház maradványai: ez már alkalmas volt gladiátorjátékok megrendezésére is. 109 méteres átmérőjével ez Szicília második legnagyobb színháza (a szürakuszai után), mely 5400 néző befogadására volt alkalmas. Ma is gyakran használják koncertek, valamint opera- és színielőadások megtartására.

⁸⁴ Ismeretlen.

⁸⁵ Messina Szicília szigetének harmadik legnagyobb városa, 1548-tól katolikus főegyházmegyei központ. Vele szemben, a Messinai-szoros másik oldalán található Villa San Giovanni városa.

⁸⁶ Villa San Giovanni olasz kisváros Reggio Calabria megyében, a Messinai-szoros partján. A középkorban nemesi családok birtokolták, majd 1806-ban önálló város lett. A 18. századtól kezdődően a 20. század elejéig az egyik legfontosabb selyemkészítő település volt Olaszországban.

⁸⁷ A Hotel Cavour (Piazza Garibaldi 32.) 1870-ben épült klasszicista stílusú szálloda, közel Nápoly történelmi negyedéhez.

tovább, $\frac{1}{2}$ 5 kor Arviatoban [sic!]⁸⁸
autóval föl a hegyre (Hotel
Palace I/18.)⁸⁹ – Dómban.⁹⁰

- 11 Délelőtt dómban
 $\frac{1}{2}$ -1 kor siklóval le, megér-
keztünk Siennába⁹¹ d.u. 4 kor.
(Hotel Toscana IV/48.
Dómban⁹², kávéházban.
- 12 Dómban, dóm múzeumban

⁸⁸ Orvieto; város Olaszország Umbria régiójának délnyugati részén. A település egy vulkáni tufa alkotta hegy csúcsán helyezkedik el. A város fekvése talán a legdrámaibb Európában, hiszen a hegy oldala szinte függőlegesen emelkedik a várost védelmező kőfalakig.

⁸⁹ Valószínűleg Hotel Palazzo Piccolomini (Piazza Ranieri, 36.) – a szállónak a Piccolomini család reneszánsz palotája ad otthont, mely a középkori városnegyedben található.

⁹⁰ Orvieto elsősorban gótikus katedrálisáról ismert. Az építkezés munkálatait 1290-ban kezdték meg. Az épület belsejében, a San Brizio-kápolna falain Fra Angelico és Luca Signorelli freskóit láthatjuk.

⁹¹ Siena város Olaszországban, Toscana megye székhelye; három összefüggő dombon fekszik, Firenzétől 70 km-re délre, a Chianti-hegység lábánál. A nagy idegenforgalmat lebonyolító kereskedő- és iskolaváros Európa legnagyobb gótikus városa. Az Augustus alapította Sienát a hagyomány szerint Senus, Romulus unokaöccse alapította.

⁹² Siena katedrálisát, a Santa Maria Assuntát a 12. század közepén kezdték építeni. Oldalhomlokzata egyszerű fekete-fehér csíkozású márványburkolata tisztán megőrizte a középkori formákat. A jobb oldalhomlokzat mellett magasodik a pisai-lombard stílusú harangtorony.

Szt. Katalin⁹³ házában.⁹⁴
 d.u. Palazzó Minicipaleban⁹⁵
 s[z]ent Domenikóban⁹⁶, kávéházban
 13 San Francesco⁹⁷ és Servi
 templomban⁹⁸, Dómban.
 1½3 kor elutaztunk
 Chius[si>]iben⁹⁹ uzsonnáztunk

⁹³ Sienai Szt. Katalin (1347–1380) misztikus egyházi író. Domonkos rendi mantelláta volt. 1461-ben szentté avatták, amiért hozzájárult ahhoz, hogy a pápák visszatértek Rómába az ún. avignoni fogságból, és nem lettek a francia király alattvalói. Szent Katalin szarkofágja Rómában a Santa Maria sopra Minerva templomban található, Sienában szülőháza látogatható, amelynek loggiáján egész alakos márványszobra látható.

⁹⁴ BM először 1911 nyarán járt Olaszországban (ÉDER 2002:47), akkor eljutott Sienába, és meglátogatta Szent Katalin házát. Ezt a látogatást a *Timár Virgil fiában* a paptanár is felidézi mint saját élményét (BABITS 2001:28.).

⁹⁵ A Piazza del Campón emelkedik a 13–14. században épült, háromosztatú, gótikus ablakokkal díszített, fölül lőrésekkel koronázott téglaeépítmény – a Palazzo Pubblico vagy P. Municipale (a városháza), ami mára múzeum.

⁹⁶ Siena gótikus téglatemploma a San Domenico-bazilika, melyet 1125-ben alapítottak, de csak száz évvel később (1226–1265) épült fel.

⁹⁷ San Francesco-templom (1326), a 17. század közepén barokk stílusban építették át.

⁹⁸ Santa Maria dei Servi (korábbi nevén: Szent Kelemen) Bazilika; az eredetileg román stílusú templomot és harangtornyát a 13. században építették, de csak a 16. sz.-ban szentelték fel mint már reneszánsz homlokzatú templomot.

⁹⁹ Chiusi, ősi etruszk kisváros Toscanában, 80 km-re délre Sienától. BM-ék különleges okkal jöhettek ide „uzsonnázni”, hogy aztán 125 km-t tegyenek meg még aznap az északra fekvő Firenzéig. Okkal feltételezhető, hogy az Etruszk Múzeumot és a Porsenna-labirintust megnézni utaztak Firenzétől ellenkező irányba.

- ½9 kor este megérkeztünk
Firenzébe (Pensione Nardiní I/1.)
- 14 Or san Micheleben¹⁰⁰, Casa
di Dante¹⁰¹, Badiában¹⁰² és
Bargellóban¹⁰³.
d.u. Santa Croceban.¹⁰⁴
- 15 San Marco templomban.¹⁰⁵
Akadémiában.¹⁰⁶
délután Anumeziátában¹⁰⁷

¹⁰⁰ A Via Calzajoliban található az Or San Michele-templom, amely eredetileg gabonatárnak volt szánva, 1336. azonban templommá alakították és 1412-ben fejezték be; É-i homlokzatát Donatello két szép relíeffe, belsejét pedig Andrea Orcagna tabernákuluma ékesíti.

¹⁰¹ A Via Dante Alighieriben egy emléktáblával és hermával kitüntetett ház Dante szülőháza. A múzeumot 1994-ben nyitották meg újra. Különösen értékes =ikonográfiai gyűjteménye, melyben többek között Giotto, Raffaello és Michelangelo alkotásai is szerepelnek.

¹⁰² A Bargellóval szemben van a La Badia nevű templom (1625). Egyik kápolnájában található Filippino Lippi legszebb képe.

¹⁰³ A Via Proconsolóban áll a Palazzo del Podesta (azaz a Bargello), amelyet 1255-ben kezdtek építeni, 1859–65-ben teljesen restaurálták, és a középkori és reneszánsz olasz régiségek gyűjteménye számára nemzeti múzeumnak adták át.

¹⁰⁴ L. 1928. 05. 16.

¹⁰⁵ Az 1290-ben alapított Szent Márk-templomot Fra Bartolommeo oltárképe és Pico della Mirandola síremléke teszik nevezetessé.

¹⁰⁶ Galleria della Accademia, (Akadémiai Képtár) Firenze: a 18. század végén alapították. 1873-ban itt helyezték el Michelangelo *Dávidját*.

¹⁰⁷ Az 1250-ben alapított Santissima Annunziata templomot az teszi különlegessé, hogy falait Andrea del Sarto híres freskói díszítik. A templom előtti teret, a Piazza dell'Annunziata Pietro Tocca két barokk izlésű kútja és I. Ferdinánd nagyherceg lovasszobra ékesíti.

és convento dei Pazziban¹⁰⁸
(Perugino¹⁰⁹)

16 Santa Maria Novellában.¹¹⁰
délután Palazzo Vecchióban
Santa Crocében és chiostró-
jában.¹¹¹

17 Trinitá templomban,¹¹² dómban
<délután Palazzó Vecchióban>
<és Santa Crocében és>
<chiostrojában.> Kávéházban
San Lorenzóban.¹¹³

¹⁰⁸ Santa Maria Maddalena dei Pazzi, firenzei vallási központ, mely egy templomot és a korábbi katolikus konventet foglalja magában. (A firenzei Pazzi család patronálta a vallási központot.)

¹⁰⁹ Pietro PERUGINO (1450–1523), itáliai reneszánsz festő a quattrocento egyik kiemelkedő képviselője. A konvent falán a *Keresztrefeszítést* ábrázoló freskója (1490–1500) látható.

¹¹⁰ Firenze egyik legjelentősebb temploma a Santa Maria Novella. Építését 1278-ban dominikánus szerzetesek kezdték meg. A templom 1360-ra épült fel, de a fehér- és zöldmárvány-berakással díszített homlokzat csak 1470 körül készült Leone Battista Alberti tervei alapján.

¹¹¹ A Santa Croce-templomban Macchiavellinek, Michelangelónak, Danténak (aki Ravennában van eltemetve), Alfierinek, Rossininek és más híres firenzeieknek a síremlékei láthatók. A templomot 1442-ben fejezték be. A templomáról elnevezett teret, a Piazza S. Crocét Danténak közel 6 m magas márványszobra uralja, amelyet 1865-ben lepleztek le. Pazzi-család megbízásából épült a Santa Croce kolostor udvarán található a Pazzi-kápolna, melyet Brunelleschi épített 1420-ban, s amelynél először alkalmazta az arany metszés elvét.

¹¹² A Santa Trinita-templomot 1092-ben alapították. Közeliében a Santa Trinita híd vezet át az Arno folyón. A templom a Sassetti-kápolna freskói miatt híres. A templom mai alakját az 1258–1280 közötti átépítések során nyerte el. A templom kapuja fölött látható Szentháromság-relief Pietro Bernini és Giovanni Battista Caccini alkotása.

¹¹³ A San Lorenzo-bazilika Firenze egyik legnagyobb és legnevezetesebb

- 18 Uffiziben.
 19 Bevásároltunk. Délben
 elutaztunk, este 6 kor
 megerkértünk Velencébe
 Hotel Metropol (No 41)
 20 d.e. Akadémiában.¹¹⁴
 21 Márk téren fotografáltam
 bevásároltunk.
 d. u[<e]. 2 kor indultunk haza.
 22 D.e. 11 kor megérkeztünk.
 [F>]Sebestyén.
 23 Irma, Ildikó és Ádáz
 hazajöttek.¹¹⁵ Sebestyén.
 27 d.e. templomban
 28 d.u. Ildikóval Kaposyéknál.
 „ anyuséknál.
 30 d.e. Kaposynál előljárószágon.
 Mihály [Min>]Bethlen teáján.¹¹⁶

temploma. Az olaszországi reneszánsz építészet több kiemelkedő építménye található meg az épületegyüttesben: a Sagrestia Vecchia, a Sagrestia Nuova és a Capella Medici a legnevezetesebbek. A Medici-kápolnában található Lorenzo és Giuliano Medici síremlékei, melyeket Michelangelo készített.

¹¹⁴ Akadémiai Képtár (Galleria dell'Accademia); a Scuola della Carità épületében (1357) foglal helyet az Akadémia galériája. Maga a palota barokk homlokzatú. Gyűjteményében többek között Bellini, Tiziano, Tintoretto, Veronese és más velencei mesterek alkotásai láthatók.

¹¹⁵ Izbégen voltak BM-ék külföldi útja alatt. (Vö. 1928. 04. 18.)

¹¹⁶ Bethlen István miniszterelnök évente teára hívta a magyar szellemi élet jelességeit. BM hagyatékában két ilyen meghívó található. Az 1928. ápr. 21-ére szólóra BM levélben válaszolt utólagosan, máj. 3-án Nápolyból, ahová maga után küldetett postájával késve jutott el a miniszterelnöki meghívó. A levélben BM közli távolmaradásának és megkésett köszönetnyilvánítását.

[a>]Anyus és Márta Ferikével.
(Zsoldos és Ali feketén)

- 31 Ildikóval és Irmával Kaposynál.
Kárpátiéknál.
Gellértékkal Royal orfeumban¹¹⁷
(Jos. Baker¹¹⁸)

Június

- 1 Irmával bevásárolni.
Kláránál. Schöpflin teán.
- 2 ×[kn]
Rédeyéknél (Galamb Sándor-
rékkal¹¹⁹) Vendéglőben, Band|:|:-
nál vacsoráztunk.
- 3 d.e. Újpesten Babits
ünnepély¹²⁰ (Schöpflin, Medgyaszay
Lehotay¹²¹) Aliéknál ebéden.

nításának okát (SIPOS 1999 II:142.). Valószínűleg ezt az alkalmat pótlandó vett részt BM ezen a májusi eszmecszerén.

¹¹⁷ Nincs adat.

¹¹⁸ Josephine BAKER, szül. Freda Josephine McDonald (1906–1975) afroamerikai énekesnő, táncosnő. 1937-ben lett francia állampolgár. Franciaországban „La Baker”-ként ismerték. Baker volt az első afroamerikai nő, aki jelentős filmekben játszott főszerepet. Később közismert támogatója volt az emberi jogi mozgalmaknak.

¹¹⁹ GALAMB Sándor (1886–1972) író, dramaturg. 1918–29-ben az Országos Színészegyesület Színészképző Iskolájának tanára, 1932–48-ban a Színművészeti Akadémia tanára. Színikritikái a Napkeletben jelentek meg.

¹²⁰ BM verseiből olvasott fel az újpesti Egyetemi Szociálpolitikai Intézet dísztermében.

¹²¹ LEHOTAY Árpád (1896–1953), színész, rendező, színigazgató, színészpedagógus. Eredetileg gépészmérnök. 30 évesen fedezte fel Hevesi, és szerződtette a Nemzeti Színházhoz, amelynek 1944-ig tagja volt. Játszott 1930-ban

- Semseyéknél¹²² feketén.
Kárpátiék teán.
- 4 Klára. Cellár.
anyús.
Sárközi
Basch.
- 5 Sáfár Palit inasnak
fogadtuk.
½4 kor Medgyaszay
Szudy
- 7 Temetőben.
Gyergyai.
- 9 Irma és Pali Ádázzal
reggel Esztergomba mentek
én Ildikóval és Mihállyal
délben utánuk.
- 12
- 16 Semseyék Újpestről.
- 17 Rédeyék ebéden.
- 18 Megkezdték házukban
az építést.¹²³
(Mihály Pesten.)
- 19

a BM fordította *Iphigenia Taurisban* c. Goethe-drámában s az 1943-as Szophoklész-előadásban is. 1935-től tanított, 1945-től igazgató volt Szegeden, 1947-től rendezett Pesten, a Belvárosi Színházban.

¹²² SEMSEY Aladár (1872–1953), jogász. 1907-től Brassó vármegyei főjegyző, 1919-től Pest vármegye törvényhatósági biztosa Újpesten, 1922–38 között Újpest polgármestere. BM 1923-as újpesti Petőfi-előadása alkalmával ismerkedett meg vele. „Szegről-végről atyámfia” – nyilatkozta róla BM az újpesti Újváros c. lapnak (1927. december 29.).

¹²³ Esztergomi nyaralójukhoz építtettek hozzá (TÓTH Franciska, i. m.)

- 21 Cellárék.
 23 Páli Sándor ref. pap¹²⁴.
 leányaival
 24 Gyergyai, Gachoték kislányuk-
 kal, Kousz Nándor és
 Rougemont ebéden.¹²⁵
 Bayer Ágost.¹²⁶
 29 Basch Lóránt és Ilona
 ebéden.
 Gellért Lajos színész¹²⁷.

Július

- 1 ×[kn]
 2 Mihály Pesten.
 16 [gyí]
 Ildikó a piros szobában aludt
 (nálam)

¹²⁴ PÁLI Sándor (1872–?) 1899-től ref. lelkész Esztergomban, hitoktató az esztergomi állami Szent Imre Főreáliskolában.

¹²⁵ „A *Paysan du Danube* beszámolója szerint érdemi beszélgetésre Babits és Denis de Rougemont (vö. 1928. 01. 06.) között nem került sor. [...] De Rougemont csupán annyit jegyez fel, hogy a költő felesége, aki maga is költő és »szép«, finom borral kínálta.” (FERENCZI László, *Babits, Denis de Rougemont, Priestley és a többiek... = Mint különös...*, i. m., 72.)

¹²⁶ Bayer Ágost máj. végén tért vissza Magyarországra Taorminából. (SIPOS 1999 II:143.)

¹²⁷ GELLÉRT Lajos (1885–1963), színész, író. 1916-tól a Modern Szípad, 1918-tól a Belvárosi Színház, 1924–1925-ben a Renaissance Színház tagja volt. 1933-ban a Bethlen téri Színház dramaturg-főrendezője, 1947–1955 között a Nemzeti Színház tagja volt. Novellákat, regényeket, drámákat írt. Pályatársairól karikatúrákat készített.

- 21 Befejezték az építést.¹²⁸
[gyí]
Ildikó utoljára szopott.
- 23 <×>[kn]
- 25 ×[kn]
- 26 <×>[kn]
Ildikó beteg volt
- 29 Nagy Zoltán ebéden.
- 30 Gellérték ebéden.
- 31 Rosta Ferenc.¹²⁹

Augusztus

- 1 <Rosta Ferenc.>
Mihállyal Pesten.
Nagy Zoltánnal, Alival és
Basch[s]al ebédeltünk.
[⇩]
- 2 Rostáék és Páli ref. pap
leányaival és Simándi
uzsonnán.
[⇧]
- 3 Komjáthy Ali érkezett
estí vonattal.
- 4 Alival fürdőben
Este érkezett Sárközi
- 5 Alí és Sárközivel Eínc[z]in-
geréknél.

¹²⁸ Vö. 1928. 06. 18.

¹²⁹ Valószínűleg elírás és ROSTA Józsefről van szó, aki az esztergomi Érseki Tanítóképző Intézetnek volt a tanára. (Vö. 1928. 08. 01. és 1928. 08. 08.)

- Esti vonattal elutaztak.
 (Einczinger Feri születésnapja)
- 6 Mártus hugom Szentendréről
 jött délután.¹³⁰
- 7 Reggel érkezett Anyus.
 Márta délután hazament.
- 8 <Rosta Ferenc.>
- 9 Hausenauer.
- 10 Esti hajóval érkeztek
 Schöpflinék.
- 17 Anyuskám esti hajóval elu-
 tazott.
 Mihállyal Einc[z]ingernénél.
- 18 Ildikó 1. evett sós ételt
 kanállal.
- 20 Szabó Lőrincék és Ascher
 reggel jöttek, esti vonattal
 haza.
- 21 Juhász Géza Debrecenből
 ebéden.
- 22 ×[kn]
 Mihály reggel Pestre utazott.
 Este Anyjával együtt megjöttek¹³¹
- 26 Bazilikában. Fürdőben.

¹³⁰ Tanner Márta, akinél Bíró Irma és Ildikó BM-ék olaszországi útjának idején tartózkodott, a Szentendréhez tartozó Izbég településen lakott. (Vö. 1928. 04. 18.)

¹³¹ BM édesanyja Szekszárdról felutazott Bp.-re, innen ment a költővel Esztergomba megnézni az újszülöttet. TS családja résztvevője és segítője volt az Ildikó körüli eseményeknek. Arra vonatkozóan, hogy mindebből BM családja mennyit tudott, nincs utalás.

- 29 Juliskánál. Feri és baba[!]
hazajöttek Frohn[a>]laitenből¹³².

Szeptember

- 4 d.e. Feri.
Komlós Aladár ebéden.
Este Eínczingeréknél.
- 5 Mihály, **én** Ildikó és Irmá[:val:]
Pesten. Ildikót örökbe fogadtuk.¹³³
Este haza. – (Mihály anyja a
Fürdő szállóba költözött.)
- 7 Fürdőben.
- 9 d.u. Einc[z]inger Feri és
Révész Béla.
- 10 Mihály Pesten.
Én d.e. lementem bankba és
Anyihoz Fürdőbe, ott ebédeltem.
Utána fürödtünk, s anyival és
Ferivel cukrászdában.
Mihály este megjött.
- 12 Mihály Pesten. Ildikó először ült.
Anyi este visszajött
házunkba.
- 15 d.e. bankban Ferinél.

¹³² Osztrák kisváros Graztól 25 km-re északra, a Mur partján, „Stájerországban”. Manapság 6000 lakost számlál.

¹³³ Ildikót BM a nevére vette. TS *A szívem reszket, reszket és ujjong!* kezdetű, *Versek VII.* munkacímrel megjelent versében így köszöntötte a kis jövevényt. ”[...] kit nem hordoztam méhembem, s kit fájdalommal nem én szültem e világra: ime kinyujtottad felém hajnalszinű tenyered: hogy megfogódzhasson benned sülyedő életem.” (Nyugat, 1929/5.)

- 16 Eínc[z]ingerék nél. – Megvettük
Simic ács¹³⁴ földjét. Utána
Fürdő szállóban.
D.u. Feri, Hausenauer, Simándi
Erdélyi József, Rosta.
- 17 ×[kn]
Reggeli vonattal Anyi val Pestre
mentünk, Anyi Szekszárdra
utazott. Mi este Esztergomban.
- 18 Ádázzal állatorvosnál.
- 19 Eínczínger Feri uzsonnán
(tornácfal diszeit festette)
d.e. Tornácon kaput csináltak
- 21 d.u. Feriéknél.
Halászlét ettünk Ferivel, Olajosék-
kal, Rostáékkal.
- 22 Rostáéknál uzsonnán.
- 23 Schöpfliné és Farkas
Zoltánék ebéden.
- 26 Eínczingeréknél.
- 28 Eínczínger Feri.
Esti vonattal Pestre
utaztunk.
- 30 Ildikóval Kaposyéknál
(Ildikó ruhában 7½ kiló)

¹³⁴ SIMICZ József ácsból 378 négyszögöl telket vásároltak 400 pengőért
(TÓTH Franciska, *Babits és Esztergom*, 2008, kézirat).

Október

- 1 Anyus.
Mikes, Sárközi
Komjáthy Alí.
- 2 Anyus uzsonnán.
Beckékkal és Schöpflinékel
kávéházban.
- 3 Anyus, C[>]ellár.
Ildikónak ágyat vettünk.
- 4 Cellár Ágával.
Anyússal moziban.
Basch teán.
- 5 Athenaeumban (Mihály
verskötetét¹³⁵ dedikálta.)
Sohár Andor¹³⁶.
- 6 Bevásároltunk (szobámba
torontáli szőnyeget)
- 7 d.u. Mártusnál.
- 8 Függön[y]t, sezlontakarót vettünk.
Sárközi, Komlós Aladár és
Ignotus Pál teán.
- 9 Sohár lakásunkban fényképe-
zett (Ildikót)
Vitrínt, fotelt stb. vettünk.
- 10 M. Alíval Tóth Árpádnál.
Ali ebéden. – Elek Artúr
teán. – Anyus.

¹³⁵ BM *Versek. 1902–1927* c. 414 oldalas gyűjteményes verskötetét dedikálta, melyet az Athenaeum adott ki 1928-ban.

¹³⁶ Baksai SÓHÁR András, iparművész, fényképész.

- 11 ×[kn]
 M. Osváttal kávéházban. Cellár
 ebéden. – Einc[z]inger Ferivel
 autóztunk és Centralban.
- 12 M. Baschnál.
 Cellár. – Mártusnál.
 Nagy Zoltán teán.
- 18 Baschéknál teán
 Farkas Zoltánnal és
 Schiller Pállal¹³⁷.
- 20 [Boris cseléd belépett.>]Mihály szabójánál és helyszer-
 zónél.
 Cellár.
 Schöpfliné és Gellérték teán.
- 21 Böske elment.
- 22 Boris cseléd belépett.
 Szudyékkal és Alival
 autón Hűvösvölgybe, Wipp-
 nernél¹³⁸ ebédeltünk.
 {És Szudyék az egész borsos autó-

¹³⁷ *Harkai* SCHILLER Pál (1908–1949), magántisztviselő, pszichológus. A Magyar Psychológiai Társaság gyakorlati lélektani szakosztályának alapító elnöke. 1928-tól a budapesti egyetem lélektani intézetében Ranschburg Pál mellett gyakornok, 1930–32-ben a berlini Collegium Hungaricum ösztöndíjas kutatója, 1932-től tanársegéd a budapesti egyetemen. 1947-ben az Egyesült Államokba emigrált, ahol síbaleset következtében hunyt el. A funkcionális lélektan magyarországi úttörője volt. Számos pszichológiai könyv (tankönyv) szerzője. A Baumgarten Alapítvány titkára volt egy ideig.

¹³⁸ Az ófaluban, a Máriaremetei úton található épületegyüttes az 1920-as évek végétől Wippner Mihály vendéglőse volt. Az elegáns vendéglátóhelyet (Vendéglő a remetéhez) főleg a Hűvösvölgybe kiránduló úri társaságok látogatták. 1943-ban bezárták, egy ideig szovjet katonai célokat szolgált,

- számlát velünk fizettették ki.}
 Sárközi, Ignótus Pali és
 Komlós teán.
- 23 d.e. Schiller Pál
- 24 <Schiller>
 Einczínger Ferivel, Anyussal
 és Mártával autón Hűvösvölgyi
 Wippenernél.
- 25 Becknél, Sch[u>]iller
- 26 Nagy Zoltán teán.
- 27 Palasovszky¹³⁹ est¹⁴⁰ Zeneakadémián
- 28 Rédey Hoffmannékkal Esz-
 tergomban.
 Einczingeréknél.
 Haza autóval.
- 29 Schiller Pál titkár. [:bemutatkozása:]
 Erdélyi, Sárközi, Tamási Áron¹⁴¹,

1952-től művelődési házként és könyvtárként működött. 2005 nyarán mint Klebelsberg Kultúrkúria nyitotta meg kapuit.

¹³⁹ PALASOVSZKY Ödön (1899–1980), költő, író, rendező, színész. A húszas évek avantgárd mozgalmában lírát, epikát, drámát, valamint szöveget, zenét, táncot szintetizáló művek létrehozásával és a színpad reformjával kísérletezett: „lényegre törő színházat” szeretett volna megvalósítani. 1925-től más-más néven saját színházzal dolgozott, de előadásaitak rendre betiltják. Tagja volt a Renaissance Színháznak, majd a Terézkörúti Színpadnak. 1930–31-ben a Színház és Film c. folyóiratot szerkesztette. 1934-ben a Márkus László alapította Új Tháliában rendezett. 1945-ben a Madách Színház rendező-igazgatója. Az ötvenes évektől szabadfoglalkozású író.

¹⁴⁰ Nincs adat.

¹⁴¹ TAMÁSI Áron (1897–1966) író, drámaíró. 1923–26-ban az Egyesült Államokban élt. Visszatérése után Kolozsvárt telepedett le. Az 1937-es Vásárhelyi találkozó létrehozása az ő nevéhez fűződik. Baumgarten-díjas (1929, 1930, 1933, 1943), Kossuth-díjas (1954).

Tóth Aladár, Basch és Beck [ö>]Ö.
teán.

30 d.e. Nádasnál¹⁴² vásároltunk.

Tóth Aladáréknál.

Kósa György szerzői estjén.¹⁴³

31 <d.e. Nádasnál vásároltunk.>

Anyus ebéden.

November

1 Mihállyal temetőben.
(Rippl verset¹⁴⁴ leírni! |.:| <)> érte jönnek?)

d.u. Schöpflin.

(Margit cseléd be, Boris kilépett.)

2 Influenzával feküdtem.

Juhász Géza ebéden.

Sch. P. 20-ik

szül. napja.

3 Cellár. [gyí]

Zsoldos.

M. Centralban.

(Ildikó köhögést utánoz

4 <Schöpflin>

¹⁴² Ismeretlen.

¹⁴³ Kósa György zeneszerző, zongoraművész első szerzői estjén valószínűleg elhangzott az 1924–25-ben komponált kantáta is, melyet Kósa BM *Laodameia* c. művére írt. Az estet feltehetőleg a Zeneakadémián tartották.

¹⁴⁴ *A festő halála* c. versről lehet szó, melyet BM írt a Képzőművészek Új Társasága (KÚT) felkérésére a Gundel étteremben rendezett vacsorára az 1927. nov. 23-án meghalt Rippl-Rónai József emlékére. A vers először a Nyugatban jelent meg 1927. dec. 16-án.

- 5 Varrónő. Bevásároltunk Fenyvesnél¹⁴⁵.
Einczínger és Baba.
Schíller Pál. Márta.
Sauvag[e]ot. Carrer[!], Sárközi, Erdélyi
König György, Ignótus Pál,
Tóth Aladár.
- 6 ×[kn]
varrónő.
Rédeyék teán.
- 7 Tóth Árpád meghalt.¹⁴⁶
Angol tanár. – Schíller.
Anyus és Márta.
- 8 Szilasi Vili.¹⁴⁷
Tóth Árpád temetésén.¹⁴⁸
Schöpflinéknél.

¹⁴⁵ Minden bizonnyal a Fenyves Dezső Rt. posztókereskedésben, a Petőfi Sándor u. 8.-ban.

¹⁴⁶ 1928 nyarán tuberkulózisa „áttért a gégejére, július 20-a után már nem járt be a munkahelyére, Az Est szerkesztőségébe sem...” (Tóth Eszter, *Családi emlékek Tóth Árpádról*, Magvető, Bp., 1985, 54–56.)

¹⁴⁷ Szilasi az akkori Jugoszláviában lévő gyárukból hazafelé menet állhatott meg Bp.-en. Szilasi ugyanis hozzá akart szólni BM-nak a Nyugat szept. 16-i számában megjelent írásához, *Az írástudók árulásához* egy hosszabb cikkben, s így az sem kizárt, hogy BM-lyal találkozni is szándékozott ez ügyben. A naptári bejegyzések szerint csak 1929 januárjában tért haza.

¹⁴⁸ Tóth Árpádot a Farkasréti temetőben helyezték örök nyugalomra. Búcsúztatóján tartott beszédében BM így emlékezett: „Gáncstalan, nemes és magas poéta, mindvégig hű a költő igazi hivatásához, amely mégis csak a »szépségek teremtése«, s amelyhez mind többé-kevésbé hűtelenek lettünk e »káromkodó és nyers-dalú« korban.” (BM, *Tóth Árpád. Vázlatok költői arcképéhez*, Nyugat, Tóth Árpád-emlékszám, 1928/22.). Ugyanebben a Nyugat-számban jelent meg TS emlékverse is, mely a temetési szertartást magát tematizálja: „Akik szerettek Téged és nyitott sírod előtt sirtak: egy marék sárga göröngyöt dobtak gyenge koporsódra – talán hogy szerető

10

11 Márta és Ferike.

12 **Schiller** Pali.

Ascher, Sárközi, Ignotus Pali,
Tóth Aladár, Gachot, Komlós A.

13 Varrónő (szombatig)

Schöpflinné.

Editéknél.

14 Anyús ebéden. Márta.

Ba[c>]sch két hugával teán.

Ildikó először állt.

15 Szabó Lőrincnénél Siestában.

Gachotne és Klarika, Szitnyay[!]

Zoltán teán.

Szabó Lőrinc.

16 Simon György János feleségével
teán.

17 Schiller.

Gellértéknél teán.

18 Tónika Mártival és Róbertkével
ebéden.

Ildikóval először sétáltunk

muzeum kertben.

Karinthy uzsonnán.

19 Ildikóval múzeum kertben.

Mihály d.u. Lengyel Lauránál.

Farkas Zoltán. Erdélyi József

Sárközi Gyuri [és>]Nagy Zóltán

és Márta teán.

kézben meleg föld melegítse hideg testedet.” (TS, *Háromszor lett éjszaka...*, Nyugat, Tóth Árpád-émlékszám, 1928/22.)

- 20 d.u. Gellértékkal és Tóthnéval
és Esztikével Russwurm cukrászdában¹⁴⁹.
Baschéknál vacsorán.
- 21 Pajor szanatoriumban Magdival
Ge[l>]rgely Tódort¹⁵⁰ látogattam.
Anyus ebéden. Schiller Pali.
Illés Endre.
- 22 Mihállyal bevásároltunk. (Varrónő)
Gachotéknál.
Sikabonyi¹⁵¹ teán.
- 23 Kristóf Irén
- 25 Ildikó beteg. (éjjel tisztán
mondta mama)
- 26 |:d.e.:| Tóth Magdi¹⁵²
Schiller.
Sárközi, Ascher, Erdélyi
Schöpflin
Mikessel **Centralban**.

¹⁴⁹ A Ruszwurm cukrászda (mely az 1936-ban elhunyt Ruszwurm Vilmostól kapta nevét), a Várban a Szentháromság téren található. Családias hangulatú, patinás cukrászda, melynek jogelődje 1827-ben kezdte meg működését.

¹⁵⁰ GERGELY Tódor (1869–1949), az Első Magyar Általános Biztosító Társaság vezérigazgatója, Tóth Aladárné Gergely Magdolna kémikus édesapja.

¹⁵¹ SIKABONYI Antal (1886–1948) irodalomtörténész, kritikus, könyvtáros. 1911-től az OSZK munkatársa, 1930-tól a Külügyminisztérium könyvtárának vezetője. Szerkesztette a Magyar Bibliofil Szemlét. BM első, 1911-es kritikai kötetében, a *Két kritika* címűben foglalkozott Sikabonyi Komjáthy-monográfiájával (1909).

¹⁵² GERGELY Magdolna (1902–1976), kémikus. Első férjétől, Tóth Aladár zeneesztétától 1935-ben elvált. Az Erdélyből származó Bodor György ügyvéddel kötött második házassága rövid ideig tartott, 1945-ben Baross Györggyel kötött házasságot, aki a Kultuszminisztériumban volt osztályvezető, ill. a genfi Svájci Magyar Könyvtár vezetője volt.

- 27 Mihály kávéházban Gellért és Osváttal.
Einc[z]inger Feri Tónika.
Kaposy dr. Ildikónál.
Rédeyék és Baschék uzsonnán.
- 28 Mikes Kláránál Siesta szanatoriumban.
Schiller Pali.
Schöpflin vacsorán.
- 29 Gachotnéval bevásárolni.
Szabó Lőrinc.
Ildikó láza 40°1 fok.
- 30 Reggel Kaposy dr. Ildikónál.
d.u. Gachotnénál és bevásárolni.

December

- 1 d.e. Vojnovich[!]¹⁵³
délben Kaposy.
d.u. Gachotnénál.
<(Távollétemben Szabó Lőrincz.)>
- 2 Sch[<S]iller Palival Ritoók Emma
zsúrján. (Elvesztettem gránát [:gyöngyömet):]
(Ildikó jobban van)
- 3 Schiller Pál. Ascher, Szegi Pál¹⁵⁴, Sárközi
Komlós Aladár, Komor András,
Kárpáti Aurél, Erdélyi József
Tóth Aladár és Basch Loránt teán.

¹⁵³ A Baumgarten Alapítvány nevében Basch Lóránt 1927 októberében kérte fel az alapítvány tanácsadó testülete tagságára Voinovich Gézát (TÉGLÁS 2003 I:276–277.), aki 1928. dec. 5-től 1930. jan. 14-ig, lemondásáig tagja volt a testületnek. (TÉGLÁS 2007 V:281.)

¹⁵⁴ SZEGI Pál (1902–1958) költő, kritikus, szerkesztő. 1929-től szerkesztette a Pesti Hírlap Vasárnapját.

- 4 Tóth Árpádné és Nagy Zoltán
teán.
- 5 d.e. Gachotnénál.
Mihály alapítványi gyűlésen¹⁵⁵.
Anyus és Márta.
- 6 ×[kn]
d.e. Mihállyal bevásárolni.
Schiller Pali.
Balog[h] József.
- 7 d.e. Móricz főpróbán.¹⁵⁶
Thi[e]nemann¹⁵⁷ teán.

¹⁵⁵ Az alapítvány Bp. V. Sas utcai székházában délután 5 órakor ülték össze a tanácsadó testület leendő tagjai (Ambrus Zoltán, Mikes Lajos, Osvát Ernő, Réti István, Schöplín Aladár, Szekfü Gyula, Thienemann Tivadar; Voinovich Géza távol maradt), a jegyzőkönyv szerint azzal a céllal, hogy az alapító oklevél rendelkezéseinek megfelelően alakuljon meg a testület. Ezzel a gesztussal a kurátorok – BM és Basch Lóránt – enyhíteni kívánták a vagyoni évenkénti szétosztásával járó, Baumgarten végrendelete értelmében rájuk szállt felelősség terhét. (TÉGLÁS 2007 V:404–413.)

¹⁵⁶ Móricz Zsigmond regényének drámaadaptációját, a *Nem élhetek muzsikaszó nélkül* c. tragédiát a Nemzeti Kamara Színház tűzte műsorára, a főbb szerepekben Somogyi Erzsivel, Petheő Attilával és Rózsahegyi Kálmánnal. Rendezte Horváth Árpád és Hevesi Sándor. A 167 előadást megért produkció bemutató előadására másnap, december 8-án került sor. A Nyugat Színházi Figyelő rovatában Schöplín Aladár kivált Vizvári Mariska játékát dicséri. (Nyugat, 1928. 24.)

¹⁵⁷ THIENEMANN Tivadar (1890–1985), irodalomtörténész, nyelvész. 1918-ban a pozsonyi, 1921-ben a pécsi, 1934-től a budapesti egyetemen a német nyelv professzora. 1921-ben ő alapította a magyar szellemi történeti iskola magját jelentő Minerva Társaságot, 1928. dec. 5-e és 1933. dec. 26-a között tagja volt a Baumgarten Alapítvány tanácsadó testületének, majd megalapította a Danubia Könyvkiadó Rt.-t. Tudománytörténeti jelentőségű fő műve, az *Irodalomtörténeti alapprogramok* 1931-ben jelent meg Pécsen. 1943-ban német–magyar kéziszótárt szerkesztett. 1947-ben az USA-beli

- 8 Ildikóval Kaposynál kvarc-
kezelésre. – Sárközivel [és>]Mihállyal
[:és:] Schillerrel Hubermann[!] koncerten
utána Centralban.
- 9 Schillerrel együtt Sikabonyi
autóján Esztergomban.
d.e. házban. Ebéd Fürdő
szállóban. 5 órakor Balassa elő-
adás¹⁵⁸. Eínc[z]ingeréknél uzsonna.
Autón haza.
- 10 Sárközi, Komlós, Schiller
Gachot, Kárpáti, Schöpflin
Schillertől könyvet kaptam szül. napomra.
Mihály Baschsál és Mikessel
Centralban.
- 11 d.e. bevásároltam. – Tóth Aladár.
Kaposynál kvarcolás 2.
Hoffmann Editéknél.
- 12 Mihály 2. alapítványi gyűlésen¹⁵⁹.

Bostonban telepedett le, ahol főleg nyelvpszichológiai kutatásokkal foglalkozott.

¹⁵⁸ Az esztergomi Balassa Bálint Irodalmi és Művészeti Társaság ekkor tartotta névadójának emlékünnepest a bencés gimnázium dísztermében. Lepold Antal elnöki megnyitója után a tiszteletbeli tag BM felolvasta székefogláló előadását *Balassa mint költő és mint ember* címmel, majd Szántó Magdolna pártoló tag Balassa-verseket szavalt. Fellépett még Báthy Annie, az Operaház tagja, aki Erkel *Hunyadi László* c. operájából áriákat, majd virágénekeket énekelt, zongorán kísérte bánáti Buchner Antal, a társaság rendes tagja.

¹⁵⁹ Az alapítvány Bp. V. Sas utcai székházában délután 5 órakor ültek össze a tanácsadó testület tagjai (Ambrus Zoltán elnök, valamint Osvát Ernő, Réti István, Schöplín Aladár, Szekfű Gyula, Thienemann Tivadar, Voinovich Géza tagok), a jegyzőkönyv szerint azzal a céllal, hogy a díjak

- 13 Anyus és Márta.
 14 kvarc 3.
 Zeneakadémián Fiatal írók
 estjén¹⁶⁰, utána Centralban.
 15 Beck Fülöpéknél uzsonnán
 Gellértékkal és Glatzékkal¹⁶¹.
 16 Kaposynál kvarc 4.
 Kaposyék uzsonnán.
 17 Ascher, Komlós, Ignotus Pál
 Szegí Pál, József Atilla[!], Sárközi
 Schiller, Szerb Antal, Erdélyi
 Illyés Gyula, Tóth Aladár
 Gachot teán.
 18 kvarc 5.
 d.e. bevásárlások.

odaitélése tárgyában ajánlásait megtegyék. Ambrus Z. bejelenti Mikes Lajos lemondását, melyet a testület nem vett tudomásul. (TÉGLÁS 2003 I:415–418.; TÉGLÁS 2007 V:415–418.)

¹⁶⁰ A Zeneakadémia kamaratermében tartott esten TS művei mellett Komor András, Fenyő László, Kodolányi János, Fodor József, Ignotus Pál, Mollinár Gizella, Molnár Ákos, József Attila, Rozványi Vilmos, Erdélyi József, Szabó Lőrinc és Sárközi György művei hangzottak el. A Fiatal Írók előadóestjén BM mondott prológust, Komlós Aladár bevezetőt. Az előadást Zsolt Béla tartotta. BM prológusa *Bevezető a Nyugat* 1929/1. számában, az Irodalmi Figyelő rovatban. A Belia György által szerkesztett *Esszék, tanulmányok* c. kötetben *Bevezető a Fiatal Írók előadóestjén* címmel jelent meg (BELIA 1978 II., 243.). József Attila az *Áldalak búval, vígalommal* és a *Fiatal asszonyok éneke* c. versét mondta el. (SZABOLCSI Miklós, *Kemény a menny*, Akadémiai, Bp., 1992, 280–281.)

¹⁶¹ GLATZ Oszkár (1872–1958) művészettörténész, festőművész, grafikus. 1914–38 között a Képzőművészeti Főisk. tanára. Kossuth-díjas (1952). Az Ernst Múzeum rendezte meg gyűjteményes kiállítását 1953-ban. 1910-ben a Nemzeti Szalonban rendezett közös kiállítást feleségével, VILDNER Mária (1874–?) festőművésszel.

- 19 Anyus.
Medgyaszay estjén¹⁶² Zeneakadé-
mián. Utána velük Kovács
kávéházban¹⁶³.
- 20 Pap Károly¹⁶⁴.
Schillerrel és Mihállyal Brís-
tolban Kulturszövetség¹⁶⁵
szavalóestjén.
- 21 Mihállyal bevásároltunk
Nagy dr.-ral előljáráságon.
Kósa Györgyék uzsonnán.
- 22 Bevásároltunk. M. **Osváttal**
Schiller, Schöpflin
Baschnál vacsorán Schöpflinnel
és Osváttal.

¹⁶² BM és az előadóművész között személyes kapcsolat volt. Erre lehet következtetni abból is, hogy a költő megküldte neki *Versek 1902–1927* c. gyűjteményes kötetét, melyet (a dedikációval együtt) Medgyaszay levélben köszönt meg (SIPOS 1999 II:177.).

¹⁶³ A Kovács kávéházat Kovács József üzemeltette az Andrássy út 48. alatt.

¹⁶⁴ PAP *Pollák* Károly (1897–1945) író. Rabbicsaládból származott. 1919-ben bebörtönözték, 1923-ban Bécsbe emigrált. 1926-tól Az Est-lapok és a Nyugat munkatársa. A legelső Baumgarten-díj kiosztása előtt a két kurátor segélyben részesítette (SIPOS 1999 II:180.). 1930-as Baumgarten-díja a felügyeleti hatóságok közbelépésének következtében hiúsult meg. (Klebensberg miniszter vétót emelt „kommunizmus alatti magatartása” miatt, s így nevét törölték a névsorból. Vö. 1930. 01. 18. BM azonban mindenképpen támogatni kívánt Pap Károlyt, ezért 1929-ben 790 pengőt utalt ki számára az Alapítvány, a segélyek odaítélését ugyanis nem korlátozhatta a miniszter. (TÉGLÁS 2003 I:630) 1943-ban munkaszolgálatra hívták be, 1944-ben Buchenwaldba deportálták, itt érte a halál.

¹⁶⁵ Magyar Kultúrszövetség, mely a nők tevékenységét kívánta a magyar kultúra szolgálatába állítani. Elnöke Ritoók Emma volt. Vö. 1925. 03. 05.

- 23 Kaposynál kvarc. 6.
Nofretétét¹⁶⁶ kaptam Schiller Palitól.
- 24 Anyus, Tónika Márti, Róbert
Márta és Feri uzsonnán.
Ascher és Schiller vacsorán.
Utána Simon Györgyék.
- 25 d.e. Zsoldos kisfiával.
Basch. – Rédeyék.
- 26 Mihály Mikessel Baschnál d.u.
Este Szilasi Vili és Lili¹⁶⁷
- 27 Schiller, Pap Károly.
(Mihály feküdt)
- 28 Kaposy 7.
- 29 ×[kn]
- 30 Kaposy 8.
Mikes.
Reichardt Piroskánál. Rédeyekkel
- 31 Basch ebéden.
Baumgarten ülés.¹⁶⁸ Gyergyai.
Schillerrel és Sárközivel
Simon György Jánosék szilveszteri

¹⁶⁶ Nofertiti (Noferoferuaton; más átírásban Nefertiti, Nofretete; jelentése: „a szépség megérkezett”), ókori egyiptomi királyné a XVIII. dinasztia idején, Ehnaton fáraó felesége. Mellszobra az ókori egyiptomi művészet egyik legismertebb alkotása. Ennek reprodukcióját kaphatta meg TS.

¹⁶⁷ Vö. 1928. 12. 08.

¹⁶⁸ A Reggel c. újság „Ma délután döntenek a Baumgarten-alapítvány ezévi negyvenezer pengő díja fölött” címmel beszámolót közölt az eseményről. A tanácskozáson nem döntöttek a végleges névsorról. BM, hangsúlyozva, hogy a kultuszminiszternek is jóvá kell hagyni a döntést az Alapítólevél rendelkezése szerint, a következőket mondta: „[...] szilárd meggyőződése, hogy a díjak odaítélése általános megnyugvást és megalégedést fog kelteni [...]” (SÍPOS 1999, II: 431.)

estjén. Schiller Palival,
(Hosszú halványzöld crep¹⁶⁹-románs[?]
estélyi ruhám van)

Jegyzetek

[gyí]

Rosszul lettem 1928. [ápr>]március

26. án este.

Kaposy vakbélgyulladást állapi-
tott meg 27 én.

28-án megvizsgált Lévay József.

29-én befeküdtem az uzsokí-ut-
cai kórházba.

30-án d.e. ¼11 kor megoperáltak

Április 5-én vették ki a
varratot.

Hazajöttem 7-én délután.

Meglátogattak: Kaposy, anyus

Márta, Pubí, Mihály, Irma

Ildikó – Ascher, Schöpflinék

Gellértné, Sárközi, Komjáthy

König Györgyék, Mikes Klára

Hoffmann Edít.

Itthon: Tóthék, Kaposy, Vágné,

Klára, Lőrinc, Alí, Sárközi

Tónika, Márti, Zsoldos Andor

és Leon¹⁷⁰, Anyus, Márta, Ferí

¹⁶⁹ „Fátyolszövet”, fodrozott selyemkelme.

¹⁷⁰ ZSOLDOS Leon (1924–?), Zsoldos Andor és Zsoldosné Nelly (?–1924) fiúgyermek. Zsoldos Andor hosszú levélben számol be arról, hogy apa lett TS-nak írott, 1925. május 21-i keltezésű levelében.

Ferike, Mikes, Rédey, Pacsuné
Telefonon érdeklődtek: Basch,
Mikes, Gellért[né>]ék, Hoffmann Edit
Ascher, Komjáthy, Schöpflin
Tóth Árpád, Fenyőék, Pécsi
Blanka, Szabó Lőrincék, Sárközi
Kaposyné, Gyergyai, Sikabonyi
Szekszárdról, König György
Ignotus Pali,

1929

címlapon:

TAnner Ilonka

Január

- 1 Schillerrel és Sárközivel reggel
jöttünk el Simon Jánoséktól.
- 2 d.e. Anyusnál. Kaposynál kvarc 8.
Mihály 4 kor Baumgarten ülésén¹.
Schiller rel operában (O[p>]dipus Rex)² és
Opera kávéházban vacsoráztunk.
- 3 Schiller Pali.
Mihállyal Centralban Gellérttel
Osváttal és Schöpflinnel.
- 4 d.e. M. Vojnovichnál.
anyus, Márta és Ferike.
- 5 kvarc. 9. d.e. Szilasi Lilivel
Rippl kiállításon³

¹ A publikált jegyzőkönyv szerint a tanácsadó testület ülése 1928. dec. 31-étől 1929. jan. 2-áig tartott. (TÉGLÁS 2003 I:435–445.)

² Igor Sztravinszkij kétfelvonásos oratóriumának, az *Oedipus rex*nek Párizsban volt az ősbemutatója 1927-ben, 1928-ban mutatta be a Nemzeti Operaház. A szöveget Szophoklész nyomán Jean Cocteau írta.

³ Az 1927-ben elhunyt festő emlékére rendeztek emlékkiállítást, melyről lírai hangú esszével számolt be a Nyugat Képzőművészeti Figyelő rovatában Schöpflin Aladár az évfolyam első számában.

- 6 <x>[kn]
d.e. Kút kiállításon⁴. Einczingerrel
Kárpátival, Olajossal, Scheiberrel és
Schillerrel együtt ebédeltünk vendég-
lőben. Utána Einczinger és Schiller nálunk.
Basch teán.
- 7 M. d.e. Becknél.
kvarc 10. – Schiller Pál.
Ascher, Sárközi, Ignóus Pál
Szekula Ágnes,⁵ Benedek Marcell.
- 8 <Mih>
Rédeyék és Artingerék⁶ teán.

⁴ L. 1926. 04. 04.

⁵ SZEKULA Ágnes Honti Ferenc francia nyelvű stencilezett füzetként megjelentetett memoárjaihoz (*Emlékirat a felszabadított Magyarország helyzetéről*) írt kommentárt ugyancsak francia nyelven, ami kéziratban maradt. Honti Ferenc (1900–?) újságíró, kiskazda politikus, a Francia–Magyar Irodalmi Társaság főtírkára, 1942–43-ban a Pesti Hírlap párizsi, majd genfi tudósítója. Genfi főkonzulátusi sajtóreferensi munkájáról lemondott, mire a Sztójay-kormány megfosztotta állampolgárságától. 1944–45-ben Honti politikai röpiratai szamizdatként terjedtek az országban.

⁶ OLTVÁNYI Ártinger Imre (1893–1963), kiskazda politikus, művészettörténész, jogász. 1915-ben orosz hadifogságba esett, ahonnan sikerült hazaszöknie. 1922-ben a Magyar Jelzáloghitelbanknál helyezkedett el, ahol 1937–44-ig ügyvezető igazgató, 1945-ben az ideiglenes kormány pénzügyminisztere, 1945–46-ban a Magyar Nemzeti Bank elnöke. 1948-ban a Magyar Nemzeti Múzeum elnöke, 1950–52-ben a bp.-i Szépművészeti Múzeum főigazgatója. Közgazdasági és politikai cikkein kívül főleg művészeti cikkeket írt édesanyja családi neve (Oltványi) alatt. Az *Ars Hungarica* c. sorozat szerkesztője (1935–38), a KÚT tagja volt. Szabó Lőrinc egyetemi baráti köréhez tartozott. Felesége RÓZSA Lillian, Rózsa Miklós művészet-történésznek, a KÚT igazgatójának lánya.

- 9 kvarc 11. d.e. bankban Nagy dr⁷-ral.
Szilasi Lili, Gellérték, Schöpfliné
és Beck Fülöpék teán.
- 10 Mihály feküdt. d.e. Thienemann.
- 11 Szabó Lőrinc és Klára.
anyus.
- 12 kvarc Ild. 12.
Schiller Pali.
- 13 Mihály feküdt.
d.u. én Ritoók Emmánál,
utána feljöttek hozzánk [E>]Hoff-
mann Edít, Schiller és Szerb Antal.
- 14 kvarc. 13. én 12.
Ascher, Sárközi, Nagy Zoltán
és Tóth Annus teán.
- 15 d.e. Basch.
Rosszul voltam.
Irma Árpádtelenen.
Mártus.
- 16 kvarc. Ild. 14. – Mihály d.u.
[a>]Ambrusnál⁸.
Schíller Pali.

⁷ Nagy Zoltán költő. L. 1922. 03. 23.

⁸ AMBRUS Zoltán (1861–1932) író, jogász. 1897-től az irodalomból élt. 1917–23-ban a Nemzeti Színház igazgatója, 1923-tól a Pesti Napló munkatársa. A Kisfaludy Társaság és a Petőfi Társaság rendes tagja. 1928. dec. 5.–1932. febr. 28. között a Baumgarten-díj tanácsadó testületének tagja.

- 17 Mihály Bánffyánál,⁹ [d.>]asztán Vojnovich-csal
<Anyus> Otthonban¹⁰. – Basch.
Anyus.
- 18 Mihály d.e. miniszteriumban.
d.u. 6 kor Akadémián
Baumgarten ünnepély¹¹.
Este Baschnál 22-en¹² teán.
- 19 kvarc. Ild 15. | d.e. Szilasi Lili.
Gellértékkal moziban és kávéházban.

⁹ Gróf losonczy BÀNFFY Miklós (1873–1950) író, grafikus, rendező, politikus. Az erdélyi magyar szellemi élet egyik vezetője. 1928–44-ben az Erdélyi Helikon főszerkesztője. 1928-tól állt levelezésben BM-lyal. 1950-ben Budapestre költözött, ahol nagy szegénységben érte a halál. BM-t még 1928-ban megkereste levélben a Tamási Áronnak juttatandó Baumgarten-díj ügyében. Valószínűleg ez alkalommal beszélt meg Bánffy Miklóssal a díjkiosztás utáni bankett részleteit, ahol „Bánffy beszédet tartott”. (TÉGLÁS 2003 I:328., 377–378., 475–479.)

¹⁰ Az Otthon Körben. L. 1927. 01. 17.

¹¹ Steineker István közalapítványi ügyigazgató, miniszteri tanácsos nyitotta meg az ülést. Ezt követően BM ismertette az alapítvány történetét, Schöpflin Aladár felolvasta *Baumgarten Ferenc mint író* c. tanulmányát, Farkas Zoltán pedig részleteket olvasott fel Baumgartennek *A XIX. század regénye* c., 1918-ban megjelent tanulmányából. Végül Basch Lóránt ismertette a díjazottak névsorát: Elek Artúr, Erdélyi József, Farkas Zoltán, Juhász Gyula, Kárpáti Aurél, Osvát Ernő, Schöpflin Aladár, Szini Gyula, Tamási Áron, Tersánszky J. Jenő. Baumgarten végakarátának megfelelően öt szép-író és öt „tudományos író” (a kuratórium döntése szerint köztük tartoztak az esszéírók) kapott díjat.

¹² Valószínűleg a díszvacsora helyett adott fogadást Basch Lóránt, az alapítvány jogász ügyvivője.

- 20 Templomban. – Délibáb¹³ szerkesztője¹⁴
 Balog[h] rajzoló¹⁵. Erdélyi és Tóth A.
 Délután: Leopold Lajosék.
 Schöpfliné, Basch.
 Holló Gyula dr. -nál¹⁶ teán
 Füst Milánékkal.
- 21 ×[kn]
 Mihály d.e. Baschnál.
 Ild. kvarc. 16. – én 13.
 Sárközi, Ascher, Nagy Zoltán
 Schiller, Erdélyi, Tamási Áron
 Gachot
- 22 Schiller Palival Hoffmann
 Editéknél. (Árnyékképeket
 rajzoltak rólunk.
- 23 Ild kvarc 17. Basch elutazott
 d.e. Rédeyné. – Szegfű

¹³ Délibáb (1827–1944), művészeti, irodalmi és rádiós hetilap. Szerkesztői voltak Tolnai Simon, Paizs Géza, Tolnai Sándor, Bibó Lajos. (Vö. TÉGLÁS 1997:251–253.)

¹⁴ Valószínűleg SZILÁGYI Ödön újságíró, akinek Babits Mihállyal készített interjút jelentette meg 1929. február 29-én a Délibáb c. folyóirat.

¹⁵ BALOGH István (1890–1956) grafikus, miniatürfestő, könyvillusztrátor. Szülővárosában, Nagyváradon állított ki első ízben. Tagja volt a Holnap Társaságnak. Nevezetes egypéldányos illusztrált kötetei BM mellett Ady, Juhász, Emőd Tamás, Oscar Wilde műveihez készültek, melyek abban a nagyváradi Ady Múzeumban láthatók, amelynek emlékkiállítását is megrendezte (1956). Valószínűleg az ő rajza illusztrálta Szilágyi Ödön BM-interjút a Délibáb folyóiratban.

¹⁶ HOLLÓ *Herzl* Gyula (1890–?) 1921–30 között a budapesti Charité poliklinika tüdőbetegosztályának főorvosa. Magánorvosként is praktizált.

- Gyula. – d.u. Schiller,
Tóth Magdi¹⁷ és Kaposy dr.
24 d.e. Magdival Ski-vásárlás.
Zsoldos Andor feketén.
Gachotné uzsonnán.
Nagy dr. – Márta és férje.
25 Schiller Palival és Mihállyal [s>]Sváb-
hegyen sielni.
d.u. anyus
26 Ild. kvarc. 18.
Mihálynak si-felszerelést
vettünk.
28 Ild. kvarc. 19.
Tóth Aladárral [s>]Svábhegyen
sielni.
30 Ildikó befejezte a kvarcot (20)
Tóth Aladárnéval siel[ni.>]tünk.
31 anyus.

Február

- 1 Tóth Aladárral sieltünk.
Mihály anyja és huga férjével
megérkeztek Szekszárdról.
2 Ascher, Pápai[!] Klára¹⁸ és
Schiller Pali teán.

¹⁷ TÓTH Aladárné.

¹⁸ PÁPAY *Vratarics* Klára (1900–1984), színésznő. 1930–40 között a Thália Színtársulat tagja és rendezője. 1934–35-ben Ascher Oszkárnál tanult. 1944–45-ben a Nemzeti Színház tagja. Elbeszéléseit 1960-tól rendszeresen jelentette meg az Új Ember.

- 3 Zeneakadémián Babits est.¹⁹
Utána Cairo kávéházban²⁰.
- 4 Angyal sógornője: Médi²¹
Fáy Dezső Dante illusztrációkkal.²²
Anyiék hazautaztak Szekszárdra.
- 5 Márta.
Rédeyék, Sárközi Gyuri
és Schiller Pali egy eszt-[észt]
vendéggel.
- 6 Schiller Pali.
- 7 Földi Mihály²³ feketén.
anyus.
- 8 Reggel Schiller Palival Svábhegyen
(Farkastoroknál²⁴) sieltünk.

¹⁹ A Studio Hangversenyiroda rendezte meg a Nyugat BM ünnepélyét írói munkásságának 25 éves jubileuma alkalmából. A műsorban Fenyő Miksa tartott előadást BM-ről, Nagy Endre és Karinthy Frigyes mondott köszöntőt, verseiből szavalt B. Pápay Klára, Laurisin Lajos, Simonyi Mária, Ascher Oszkár, ill. a Stojvich-tercett és Medgyaszay Vilma énekelt. Zongorán kísért Kósa György. BM *Költő a pódiumon* címmel készült írását és néhány versét olvasta fel. (Vö. TÉGLÁS 1997:249–250., 489.) Az ünnepélyen elhangzott köszöntőket, az addigi gyakorlattal ellentétben, nem közölte a Nyugat. BM fenti írása a Pesti Naplóban jelent meg. (Vö. SIPOS 1999 II:190–197.)

²⁰ A Cairo kávéház a Lövölde tér 6. szám alatt működött.

²¹ KISS Magdolna, Kiss István legkisebb húga. Beceneve (Médi) a Magdaléna név angol becézésének (Mady) fonetikus magyar változata.

²² L. 1923. 08. 20. Fáy Dezső Dante-illusztrációiról Farkas Zoltán írt ismertetést a Nyugatba (1931. 7.). A rajzok BM Dante-fordításához készültek.

²³ FÖLDI Mihály (1894–1943) író, újságíró, szerkesztő. A Nyugat rendszeresen jelentette meg írásait. 1924-től a Pesti Napló munkatársa, 1930–39-ben szerkesztője.

²⁴ Az óbudai Hármashatár-hegy északkeleti lejtőjébe mélyen bevágódó szakadékszerű szárazvölgy neve.

- Elek Artúr feketén.
Schöpflin teán.
- 9 Mihály influenzás.²⁵ Láza 38°8
Kaposy doktor.
- 10 Kaposy dr.
- 11 Mihály délben felkelt.
Sárközi, Ascher és Schiller Pali.
- 13 Reggelre 39° lázzal influenzás
lettem, s fekszem. Délben Kaposy dr.
- 14 ×[kn]
Kaposy dr.
Anyus és Márta.
Turóczy.
- 15 |:d.e.:| Mihály átadta Gellértnek versköte-
Schiller Pali. | tem anyagát.
- 16 Turóczy.
- 17 Kaposy doktor.
- 18 Ascher, Sárközi, Schiller Pali
Kaposy dr. Ildikónál (láza 39°1)
- 19 Kaposy dr.
- 20 Gachotnéval és Mihállyal
Rózsa szücsnél²⁶ bundát vettünk.
Zsoldos feketén.
Schiller Pali.
- 21 anyus. Márta.
Turóczy

²⁵ BM már januárban betegeskedett. Febr. 9–11. között influenzával fe-
küdt. A kúrát Kaposy Ferenc dr. rendelte el. A betegség miatt BM nem vehe-
tett részt a febr. 9-i, a Studio hangversenyiroda által rendezett Nyugat-esten
a Zeneakadémián, melyen a színlap szerint BM is előadta volna verseit.

²⁶ „Rózsa szücs” a Váci utca 6. alatt működött. Valószínűleg Rózsa Mór
szücsmester boltja.

- 22 M.-lyal Bevásár[ó>]oltunk.
Kíss Pista
Turóczy.
- 23 Simándi
Schiller Pali
Kaposy doktor
- 25 Anyus lakásunkba költözött.
Este fél kilenckor Schiller
Palival Berlinbe utaztunk.²⁷
Pályaudvaron Gyergyai.
- 26 d.u. $\frac{3}{4}$ 5 kor Megérkeztünk.
Állomáson várt Farkas Gyula²⁸
egy. tanár, Németh Antal²⁹ és
Buday Laci. – Megszálltunk a
Colleg. Hungarikumban(!)³⁰, ott vacsoráz-
tunk.

²⁷ BM-t hivatalosan kérték fel, hogy Berlinben, a Collegium Hungaricumban tartson előadást a modern magyar irodalomról „a német tudományos és szellemi világ vezetői” előtt, a német kultuszminiszter jelenlétében. (SIPOS 2008:80–81.)

²⁸ *Kisbarnaki* FARKAS Gyula (1894–1958) irodalomtörténész. 1921-től a berlini egyetemen a Berlini Magyar Intézet lektora, majd 1928–45 között igazgatója, 1926–28-ban az Eötvös Collégium tanára. 1932-től nyilvános rendes tanár a berlini, 1946-tól a göttingeni egyetemen. 1930-tól a berlini Collegium Hungaricum kurátora, 1935-től igazgatója.

²⁹ NÉMETH Antal (1903–1968) színházigazgató, rendező. 1928-ban Berlinben tanult színháztudományt. 1929-ben a szegedi színház rendezője, 1935–44 között a Nemzeti Színház igazgatója, ezután nyugdíjazásáig (1965) vidéki színházaknak rendezett. Színháztörténeti munkái jelentősek.

³⁰ Collegium Hungaricum, több külföldön működő magyar kulturális-tudományos intézet neve. Klebelsberg Kunó kultuszminiszter tudománypolitikájának egyik eszközeként alakultak 1924-től Berlinben, Bécsben és Rómában. A CH-ok tudományos kutató- és művészképző intézetek, vala-

- 27 d.e. Ung. Institutban³¹ Farkasnál
 próbaolvasás. Palival és Német[h]tel
 ebédeltünk unter[!] den Linden Rest.-ban³²
 aztán Mokka Fixben. Este [6>]8 kor Mi-
 hály előadása³³ az egyetemen³⁴, utána
 {teaestély a Collegiumban.}
- 28 d.e. Van Gogh kiállításon³⁵ utána
 Farkassal Becker miniszter³⁶ ebédjén.
 Palival vacsoráztunk Heidelberg

mint kollégiumok együttese voltak. A berlini kollégiumot 1927-ben a Herzpalotába helyezték át, a Dorotheen Str. 2.-be, közel a porosz állami könyvtárhoz.

³¹ Ungarisches Institut, azaz a berlini egyetemen működő Berlini Magyar Intézet – melynek igazgatója 1928-tól Farkas Gyula (Julius von Farkas) volt.

³² Unter den Linden Restaurant, étterem Berlin főutcáján.

³³ A *Tanulmány a magyar irodalomról* c. esszéje, mely 1927-ben jelent meg a Nyugatban, adta a gerincét ennek a felolvasásnak, melyet BM a Berlini Magyar Intézet meghívására tartott.

³⁴ A berlini Humboldt Egyetemen (Humboldt-Universität zu Berlin) tartott előadáson, több hivatalos személy mellett, nagyszámú érdeklődő publikum volt. (Vö. BM, *Berlini napló*; idézi: SIPOS 1999 II:195–198.)

³⁵ „...egy páratlan Van Gogh-gyűjtemény [van most Berlinben], magántulajdonokból.” (BM, *Berlini napló*, 1929) – Vö. 1929. 02. 27.

³⁶ Carl Heinrich BECKER (1876–1933) porosz kultuszminiszter (1925–30), orientalista professzor Heidelbergben, majd Berlinben. „Sohasem felejtettem azt az igaz és hozzáértő érdeklődést, azt a kedves és közvetlen figyelmet, amivel oly férfiak, mint Becker, a kultuszminiszter... kicsiny és távoli népünk kulturális ügyei és problémái felé fordultak.” (BM, *Berlini napló*, 1929) – Vö. 1929. 02. 27.

étteremben³⁷.

St. Kleinzel Keresztúrral³⁸[!] (Ingridnél³⁹)[↔]

Március

I Palival Kaiser Friedrichs muzeum-
ban⁴⁰, utána Farkassal Tamedlyvel⁴¹
és Mártonf[f]lyval⁴² Kánya követ⁴³ ebédjén.
6 órakor Stephan I. Kleinzel és Palival

³⁷ Valószínűleg a Hotel Heidelberg étterme, Berlin, Knesebeckstrasse 15. alatt.

³⁸ KERESZTURY Dezső (1904–1996) író, irodalomtörténész, kultúrpolitikus. 1924–26-ban a Collegium Hungaricum tagjaként a bécsi, majd 1928–30-ban a berlini egyetemen tanult, ahol 1929-től magyar lektor volt. 1936–50-ig az Eötvös Collegium tanára, 1945-től igazgatója. 1937–43-ig a Pester Lloyd rovatvezetője. 1945–47-ben vallás- és közoktatásügyi miniszter. 1950–1971 között az OSZK munkatársa. 1982-ben az MTA rendes tagja.

³⁹ Ismeretlen.

⁴⁰ Az 1904-ben, neobarokk stílusban épült múzeum (1956-tól alapítója után Bode Múzeum lett a neve) szoborgyűjteménye, ókeresztény és bizánci gyűjteménye jelentős.

⁴¹ TAMEDLY Mihály (1884–1939) a bécsi Teréziánus tanára, 1927–35-ben a berlini Collegium Hungaricum igazgatója. Az egykori úszó a berlini olimpia (1936) magyar attaséja volt. Verseit és elbeszéléseit álnéven írta, sportújságíróként saját néven publikált.

⁴² Valószínűleg MÁRTONFFY Károly (1890–1979) jogász, az Államjogi és Államigazgatási Jogi Kormánybizottság tagja. 1920-tól a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium tisztviselője, 1928-ban segédtitkár, később osztályvezető.

⁴³ Kányai KÁNYA Cania Kálmán (1869–1945) rendkívüli követ, külügyminiszter. 1912-től követ és meghatalmazott miniszter Mexikóban a háború végéig, 1925–33 között Magyarország berlini követe. 1933–38-ban külügyminiszter. Diplomáciájának középpontjában a trianoni szerződés békés revíziója állt. Az első bécsi döntést követően lemondott tisztségéről. 1943-tól a kormányzóhoz tartozó titkos kamarilla tagjaként az angolszász hatalmakkal való különbélke megkötését szorgalmazta.

Mokka Fixben⁴⁴, és moziban (Sturm über {Asien⁴⁵} utána Kaffehaus [!] Vaterlandban⁴⁶ és Palival Mokka Fixben.)

- 2 Palival Altes Múzeumban⁴⁷, National Gallerieben⁴⁸ és Kronp. Pallastban⁴⁹, Lindenen ebédeltünk, utána kínai kiállítason⁵⁰
Farkáséknál teán, este [Die] dreigroschenoperennél[!]⁵¹
utána Mokka Fixben 2 óráig Palival

⁴⁴ A berlini Alexanderplatzon működött a Mokka Fix kávéház, melynek helyén ma a Mexico étterem található.

⁴⁵ Klasszikus orosz némafilm 1928-ból, magyar vászonra *Dzsingisz Kán utóda* címmel került. Írta Szergej Eizenstein, rendezte Vszevolod Pudovkin.

⁴⁶ A berlini Potsdamplatzon működött a Kaffehaus Vaterland, mely a Potsdam pályaudvar mellett kapott helyet 1912-ben. 1926-ban vette meg a Kempinski cég.

⁴⁷ A berlini Altes Museum, 1845-ig Királyi Múzeum a Múzeum-szigeten található klasszicista épület, amelyben a berlini Állami Múzeumok antik gyűjteménye található. Nevét az 1843-ban építeni kezdett Új Múzeumhoz képest kapta. Az épület 1825–1828 között, Karl Friedrich Schinkel tervei alapján készült.

⁴⁸ A régi Nemzeti Galéria 1866–76 között épült, magánadakozásból jött létre. A Galéria többek között a „hosszú 19. század” (1789–1914) festőinek alkotásait őrzi.

⁴⁹ A berlini Kronprinzen-Palais 1918–1937-ig a National Galerie részeként modern képzőművészeti állandó kiállításnak adott otthont.

⁵⁰ „Egy kínai kiállítás van most Berlinben, amelyhez hasonló teljeségűt nem lehetett még látni Európában” (BM, *Berlini napló*, 1929) – Vö. 1929.02. 27.

⁵¹ Bertolt Brecht színdarabjának, a *Háromgarasos operának* eredeti címe. Ez a mű tette 1928-ban világhírűvé Brecht nevét. Magyarországi ősbemutatójára, Heltai Jenő fordítása nyomán *Koldusopera* címmel, 1930 szeptemberében került sor a Vígszínházban.

- 3 Reggel Schiller Palival Altes Muzeum-
ban. Collegiumban fényképezés,
ugyanott ebédeltünk. Vasuthoz kiki-
sértek: Farkas Gyuláék, Tamedly Mihály
és Mártonffy Károly. Két órakor el-
utaztunk Berlinből [:Palival:]. Este 9-kor Prágá-
ban hálókupéba szálltunk.
- 4 Déli 1 órakor megérkeztünk Pestre.
Anyus. és Márta.
- 5 Komjáthy Ali, Sárközi és
Schiller.
- 6 Este Belvárosi moziban⁵².
- 7 Farkas Zoltán feketén.
Anyus.
- 8 Farkas Zoltán megcsinálta
rádiómat.
- 9 Kaposy dr. Mihálynál.
- 10 Reggeli vonattal Debreczenbe
utaztunk Rédey Tivadarral,
Micivel és Edittel.⁵³ (Bika szálló⁵⁴
111–112. szobák) Délután Ady La-

⁵² Nincs adat.

⁵³ Juhász Géza febr. 6-án ajánlotta a műsort. Eszerint az *Aliscum éjhajú lánya*, *Egy szomorú vers*, *Zsoltár gyermekhangra*, *A könnytelenek könnyei*, *Halvány téli rajz*, továbbá *A lírikus epilógja* és az *Esti kérdés*, valamint BM előadása került a tervek szerint műsorra. (Vö. SÍPOS 1999 II:194.)

⁵⁴ A Steindl Imre tervezte Aranybika vendégfogadó helyén épült szecessziós épületről van szó.

- joséknál⁵⁵. Utána Babits ünnep⁵⁶.
Bankett az Angol királynőben⁵⁷.
- 11 Déli vonattal Rédeyékkel
együtt hazautaztunk.
Ascher és Kárpátí Aurél.
- 12 Ildikó első születésnapja.
Anyus.
Farkas Gyula és felesége, Gyergyai
Komjáthy Ali és Schiller Pali
teán.
- 13 ×[kn]
Schöpflin feketén.

⁵⁵ ADY Lajos (1881–1940) irodalomtörténész, tanár, tankerületi főigazgató, pedagógiai író. Ady Endre öccse. 1928-tól a debreceni Ady Társaság elnöke. Irodalomtörténeti jelentőségű könyve Ady-életrajza (1923).

⁵⁶ BM írói működésének 25 éves évfordulóját ünnepelte meg a debreceni Ady Társaság. A Városi Zenede nagytermében rendezett estélyt Ady Lajos vezette be, aztán Rédey Tivadar méltatta BM költészetét, majd BM maga olvasott fel verseiből, miután átvett egy babér-pálma csokrot. Közreműködött Hoor Tempis Erzsébet tanárnő énekművész, zongorán kísérté Szabó Emil tanár. Fábián János és Szentgyörgyi Mária, a debreceni Csokonai Színház tagjai BM verseiből szavaltak. (Debreceni Hétfői Újság, 1929. márc. 11.)

⁵⁷ Angol Királynő vendéglő, melynek Buda termében Ady-emléktáblát állítottak az Ady asztaltársaság kezdeményezésére.

- 14 Ildikóval múzeumkertben.
Bergner⁵⁸ (Schnitzler⁵⁹) filmnél⁶⁰
Palival.
- 15 d.e. Szekfű Gyula és Basch.
Mártánál Rókusban.
Vigadó kávéházban Nyugat
targyalás Fenyővel Osváttal Schöpf-
linnel és Gellérttel.⁶¹ – Anyus.

⁵⁸ Elisabeth Ettel BERGNER (1897–1986), osztrák movizsinésznő. 1925-ben debütált Berlinben mint filmszínésznő, később Londonban dolgozott Paul Czinnerrel, későbbi férjével. Főszerepet játszott az *As You Liked It (Ahogy tetszik)* c. első hangos Shakespeare-adaptációban 1936-ban Laurence Olivier oldalán.

⁵⁹ Arthur SCHNITZLER (1862–1931), osztrák-német író, drámaíró, polgári foglalkozása szerint orvos. Lélektani ihletésű művészetére nagy befolyással volt Freud, akit személyesen ismert.

⁶⁰ Paul Czinner *Elza kisasszony* c. némafilmjéről van szó, melynek bemutatója március 7-én volt a berlini Capitol Theaterben. A forgatókönyvet Paul Czinner írta, Arthur Schnitzler (1862–1931) hasonló című novelláját (1924) alapul véve.

⁶¹ BM és Osvát szemléleti ellentéte 1929 tavaszán a végsőig kiéleződött. BM a tanulmányok, versek, kritikák terén döntő szót kért magának. Miután Osvát ezt megtagadta, BM kivált a szerkesztőségéből. Feltételezhető, hogy a Nyugat vezetői a folyóirat jövőjéről cseréltek eszmét. S mivel nem jutottak megegyezésre, a Nyugat 1929. ápr. 16-i száma közzé is tette kiválását. (FRÁTER Zoltán, *Osvát Ernő élete és halála*, Magvető, Bp., 1987, 223–224.) A konfliktus híre eljutott Tormay Cécile-hez, aki máj. 17-én Rédey Tivadar közvetítésével ismételtlen hívta BM-t a Napkelethez szerzőnek. (SIPOS 1999 II: 199–202.) Vö. 1923.03.29.

- 16 Anyus.
Mihály Kornfeldéknél⁶²
vacsorán.
- 17 d.u. Schiller Paliéknál
Székely esten.⁶³
Székelyek bankettjén.
- 18 Ascher, Gachot, Sárközi
Németh László⁶⁴, Gyergyai, Farkas

⁶² Báró KORNFIELD Móric (1882–1967), bankár, politikus, jogász. A GYOSZ (Magyar Gyáriparosok Országos Szövetsége) igazgatósági tagja, a felsőház örökös tagja (1927–44). 1927-ben a genfi világgazdasági konferencián ő képviselte Magyarországot. 1917-től kezdve támogatta a Nyugatot és szerzőit: még ebben az évben 20 ezer koronát utaltatott át a beteg Adynak; BM dedikált köteteket küldött a bárónak, aki folyamatosan támogatta a folyóiratot. 1927-ben gr. Bethlen Istvánnal együtt megalapította a Magyar Szemle Társaságot. A Magyar Szemlében számos közgazdasági és nemzetpolitikai cikket publikált. 1929-től BM rendszeres vacsoravendége volt. (Vö. SZÉCHENYI Ágnes, *Iparbáró, mecénás, filozopter Kornfeld Móric* = KORNFIELD Móric, *Trianontól Trianonig*, s. a. r. Széchenyi Ágnes, Corvina, Bp., 2006, 31–32.) 1944-ben a Gestapo Németországba hurcolta, de egy, a család személyes szabadságát garantáló különmegállapodás értelmében az SS szabadon bocsátotta.

⁶³ 1927 őszén Benedek Elek „irodalmi különítmény”-t szervezett. Az előadókörútra induló „csapat” (Szentimrey Jenő, Bartalis János, Tamási Áron, Kuszó Sándor, Tompa László, Nyíró József, az énekes Szentimreiné Ferenczy Zsizi és a versmondó György Dénes) a romániai, magyar többségű városok után Magyarországra is ellátogtott. Márc. 17-én a Zeneakadémián adott nagy sikerű műsort. Benedek Elek bevezetőjében, BM felfogását osztva, a Romániában született magyar irodalmat az egységes magyar irodalom részének tekintette. (Vö. SIPOS Lajos, *Tamási Áron. Élet- és pályarajz*, Elektra, Bp., 2006, 51–52.)

⁶⁴ NÉMETH László (1901–1975) író, drámaíró, műfordító, esszéista, kritikus. Kezdetben polgári foglalkozását, a fogorvoslást (1926–28), illetve az iskolaorvosi hivatást (1928–1942) gyakorolja, később Hódmezővásárhelyen óraadó (1945–48), de már egyre inkább csak az irodalomnak él (1954-től

- Gyula, Tamási Áron feleségével⁶⁵
 Bartalis János⁶⁶ feleségével⁶⁷, Schiller
 Pali, Erdélyi József, Tóth Aladár
 19 Rédey éknél.
 20 Fenyő Miksa és Kozma Lajos
 (könyvem⁶⁸ illusztrációval) feketén.
 Farkas Gyula, Gyergyai és
 angol barátjuk⁶⁹ uzsonnán.
 Farkas Zoltánéknál vacsorán.
 21 Schiller Pali.
 Turóczy uzsonnán.
 22 Anyus.
 23 Komjáthy Ali.

szabadfoglalkozású író). 1925-től rendszeresen publikál Nyugatban, a Napkeletben, majd szakítván a Nyugattal önálló, egyszemélyes folyóiratot indít a spanyol Ortega vállalkozásának mintájára, a Tanút (1932–36). 1934-ben Fülep Lajossal és Gulyás Pállal megalapítja a Választ. 1935-ben részt vesz az Új Szellemi Front tevékenységében. A háborús években a Nyugat jogutódjának szánt Magyar Csillag munkatársa. Baumgarten-díjas (1930), Kosuth-díjas (1957).

⁶⁵ HOLITZER Erzsébet, Tamási Áron első felesége.

⁶⁶ BARTALIS János (1896–1976) romániai magyar költő. Tanítói, majd polgári iskolai tanári oklevelet szerzett. 1916-tól a Nyugat szerzője. 1920–33 Alsókosályon földműveléssel foglalkozik. 1933-tól Magyarországon tanárkodik, 1941–59-ig a kolozsvári Egyetemi Könyvtár könyvtárosa. A marosvécsi Helikon íróközösség alapító tagja, az Erdélyi Helikon és a Pásztortűz munkatársa volt.

⁶⁷ Bartalis egy alsókosályi asszonyt vett el.

⁶⁸ TS *Asszony a karosszékekben* c. első verseskötetéről van szó, mely Kozma Lajos fametszetű díszzeivel a Nyugat folyóirat kiadásában jelent meg 1929-ben, s amelyet a Magyar Bibliophil Társaság az év öt legjobb magyar könyve közé sorolt 1929. december 10-én.

⁶⁹ Valószínűleg Vernon Barkerről van szó (L. 1929. 04. 15.)

- 24 Ildikóval templomban.
Beck Ö. Fülöpéknél Rédeyekkel.
Utána Kovács kávéházban.
- 25 Komjáthy Alí ebéden.
Sárközi, Ascher, Gyergyai Farkas
Gyula, Illyés Gyula⁷⁰, Schiller,
Ignotus Pál, Szerb Antal
- 26 Mihály Athenaeumban. Én Ildikóval
múzeumkertben.
Schöpflin.
Baschnál Schiller Palival teán.
- 27 Gellért Oszkárék.
- 28 Földi Mihály feketén.
Basch és Mikes teán.
- 29 Kaposy dr. Ildikónál.
- 30 Ali. Bevásároltunk.
- 31 d.e. Kiss Magda Szekszárdról.
d.u. Anyusnál.

Április

- 1 Kárpáti Aurélék d.e.
Turóczi, Sárközi, Ascher
Gachot, Szerb A. Halász Gábor⁷¹.

⁷⁰ ILLYÉS *Illés* Gyula (1902–1983) író, költő, szerkesztő, műfordító. 1922-től Párizsban baloldali körök és az avantgárd vonzásába kerül, 1926-os hazatérése után Kassák lapjaiban publikál. 1927-től a Phönix Biztosító Társaság hivatalnoka. 1928-tól rendszeresen jelennek meg írásai a Nyugatban, BM hamarosan benső barátságába fogadja. BM 1941-es halála után ő szerkeszti a *Babits emlékkönyvet*, s ő szerkeszti a Nyugat szellemi utódlapját, a Magyar Csillagot. Baumgarten- (1931, 1933, 1934, 1936) és Kossuth-díjas (1948, 1953, 1970).

⁷¹ HALÁSZ Gábor (1901–1945) esszéista, irodalomtörténész, kritikus.

- Ignotus Pál, Tóth Aladár, Erdélyi
Kárpáti, Schöpflin teán.
- 2 Mihály Osváttal Parlament
kávéházban⁷².
Rédeyék.
- 3 Gyosznál Osváttal Schopflinnel[!]
Fenyővel és Gellérttel tárgyalás
Nyugat ügyben⁷³.
- 4 Sárközi ebéden.
Alí, Schiller, Tóth Aladár
- 5 Mártus.
- 7 d.e. Márta és Feri.
Anyus ebéden.
Ritoók Emmánál.
- 8 ×[kn]
Ildikóval anyusnál.
Turóczy, Sárközi, Komlós A.
Ignotus Pál.
Mártus. Schiller Pál.
- 9 Mihály Nyugatékkal
Parlament kávéházban.
Fenyő M. feketén.
Sárközi és Tóth A. teán.

1927–43-ig az OSZK ösztöndíjasa, muzeológusa (kézirattáros). Pályája a Napkeletnél indult, 1932-től rendszeresen publikál a Nyugatba. A Nyugat új nemzedékének vezéregyénisége lett, az ún. nemzedéki vitát Babitscsal az ő cikke indította meg 1935-ben a Nyugat hasábjain. A fasizmus mártírja.

⁷² Parlament kávéház, a Kossuth Lajos téren egy saroképületben helyet foglaló kávéház, kilátással a Parlament épületére. V., Vértanúk tere 1.

⁷³ A Nyugat nemcsak mint gazdasági vállalkozás, de mint szellemi vállalkozás is válságos időket élt. (Vö. 1929. 13. 15.)

- 11 Gellért Oszkár és Komjáthy
Ali.
- 12 d.e. Ildikóval Tóth Aladá-
réknál. d.u. Nyugatékkal
Vigadó kávéházban, M. megvált tőlük
Baschéknál teán.
- 13 Ildikóval muzeumkertben.
Békássyné anyus és Márta.
- 14 Szentpál Olga táncmatinén.⁷⁴
d.u. Tóth Annus Eszterkével⁷⁵
és Schiller Pali szüleivel.
- 15 d.e. Békássy Emmánál és
anyusnál. – Il[li]yés Gyula
Sárközi, Szerb Antal, Gyergyai
Schiller, Gachot, Ascher
Erdélyi, Mister Barker⁷⁶.
- 16 d.u. Rédeyéknél.

⁷⁴ Nincs adat.

⁷⁵ TÓTH Eszter (1920–), költő, író, műfordító. Tóth Árpádnak és özvegyének lánya, Bródy Pálnak, Tóth Árpád barátjának, BM-ék jó ismerősének keresztlánya. Hollós Korvin Lajos felesége. 1945-től könyvtáros, 1949-től szabadfoglalkozású. Édesapjáról emlékezőeket, tanulmányokat, esszéket közölt.

⁷⁶ VERNON DUCKWORTH-BARKER (1908–1997) angol író, irodalomtörténész. 1928–30-ban az Eötvös Collegiumban és a budapesti egyetemen tanított angol irodalmat. 1936-tól a BBC munkatársa és az ENSZ tisztviselője. 1929-től kezdve számos tanulmánya és könyvbírálata jelent meg a Nyugatban. Sok modern angol íróval ő ismertette meg a magyar olvasóközönséget. 1933-ban ő szerkesztette a *Mai angol dekameront*. Két versét, egy esszéjét BM fordította magyarra. Tanulmányt írt BM-ről *The watcher in the tower* c. (The Hungarian Quarterly, 1938. I. 165–175). Ő fordította angolra Karinthy *Utazás a koponyám körül* c. művét.

- 19 Nyugatékkal Vigadó
kávéházban.
- 20 d.e. pénzügyben és Tóth
Annusnál. – d.ú. Schiller
és anyus.
- 21 Bokros Biermann[!] szobrász⁷⁷ feketén
Schiller Pál.
M. Dienes Vali előadásán⁷⁸.
Ritoók Emmánál.
Simon Klárinál⁷⁹.
- 22 d.e. Vojnovichéknál.
Sárközi, Tóth Aladár
Schíller, Kárpátí.
- 23 d.e. Dienes Vali.
Basch Lóránt és Ilona teán.
- 24 d.e. Gellérttel Hungária
nyomdában⁸⁰. d.u. Schiller

⁷⁷ BOKROS BIRMAN Dezső (1889–1965) szobrász. Az I. világháboróban haditudósítóként szolgált. 1926–32 között felváltva itthon és Szlovákiában dolgozott. Kitűnő portrészobrász volt. 1929-ben Scheiber Hugóval állított ki a Tamás Galériában. Villamosbaleset következtében halt meg. Kossuth-díjas (1949).

⁷⁸ Nincs adat.

⁷⁹ SIMON (szül. Rudas) Klára, előadóművész, díszlettervező. Simon György János festőművész, majd Frey András felesége volt. Beceneve volt a „fekete Klára” név is. Szabó Lőrincné barátnője volt, „Lóci” fiának keresztanyja.

⁸⁰ Hungária Hírlapnyomda Rt., a Vilmos császár út 34. alatt, mely 1925-től látta el a Nyugat folyóirat kiadásával kapcsolatos nyomdai teendőket, s amelynek épületébe a Nyugat szerkesztősége és kiadóhivatala majd 1930. május elejével átköltözik a Vadász utcából.

- és Sárközi. Velük Horthy M.
kollegiumban⁸¹ Mihály előadásán⁸².
- 25 Reggeli vonattal mindanyian
Esztergomba utaztunk
ültetni.
d.u. Einczinger Feri.
- 27 délutáni vonattal Pestre
utaztunk.
- 29 Barker, Tóth Aladár, Sárközi
Erdélyi, Gachot, Komjáthy
Szerb Antal, Schiller, Kürti Pál⁸³
- 30 d.e. anyusnál
és [he>]cselédszerzőnél.
d.u. Rédeyék.

Május

- 1 d.e. cselédszerzőnél.
Irma elment tőlünk.
Anyusnál.
- 2 ×[kn]
Varrónő 3 napig.
Alí.
- 3 Uj szakácsnő.
Ascher, Gellért, Schöpflín.

⁸¹ Horthy Miklós Kollégium, állami főiskolai internátus Budapesten (IX., Üllői út 51.) és Szegeden. A felvett egyetemi hallgatók olcsón jutottak itt koszthoz és kvártélyhoz.

⁸² Nincs adat.

⁸³ KÜRTI Pál (1897–1966) színikritikus, dramaturg, színházi rendező. 1924–39-ig a Nyugat színikritikusa. Leghosszabban a Belvárosi Színház alkalmazta (1933–39).

- 4 d.u. Anyusnál.
Schiller
- 5 Táncmatinén a Rádusban⁸⁴.
Dienes Vali és Gida ebéden.
Mihály befejezte az Iphigeniát⁸⁵.
- 6 Gubicza [K>]kertész⁸⁶.
Schiller, Tóth Aladár, Sárközi.
- 7 d.e. Biró Irma
d.u. lábamat röntgeneztettem
(nagymosás.)
- 9 Szakácsnő kilépett.
- 13 Utolsó hétfőn: Sárközi, Schiller, Szerb Antal
Anyus.
Irma. utolszor.⁸⁷
- 17 Mici szakácsné belépett.
- 19 d.e. Kósa Gyurínál.
- 20 Reggeli hajóval Esztergom-
ba költöztünk.
Einczinger és Holló Kornél⁸⁸

⁸⁴ A Radius a főváros legtágasabb és legkényelmesebb mozgóképszínháza volt. Ezért feltételezhető, hogy a táncmatinét lehetett itt tartani.

⁸⁵ Johann Wolfgang von Goethe drámájáról van szó, az *Iphigenia Tauriszbán* címűről, melyet BM a Nemzeti Színház számára fordított. Ösbemutatója 1930. szeptember 19-én volt. Ez év május 16-án, 10. számában hozta a Nyugat, könyv alakban 1931-ben jelent meg első ízben BM drámafordításai között.

⁸⁶ GUBICZA Dezső, bp.-i illetőségű konyhakertész.

⁸⁷ Czeizel Endre – e naptár bejegyzései alapján – összeállította Ildikó édesanyja és TS találkozásainak rendszerét. Biró Irma öt év múlva, 1934. febr. 24-én találkozott újra TS-val, „semleges” helyen, a Ravasz cukrászdában. Az „utolszor” bejegyzés valószínűleg valamilyen megegyezésre utal a felek közötti találkozások beszüntetését illetően. („...kínok és álmok közt...” 2004:77.)

⁸⁸ HOLLÓ Kornél (1893–1969) szobrászművész, keramikus, freskófestő.

- 22 Föld munkások.
25
26 Sárközi Gyuri ebéden.
29 ×[kn]
30 Rédeyék ebéden.
31 <×>[kn]

Június

- 3 Megkezdték a köművek a munkát. (Platólépcsők, fáskamra, cseléd-szoba, klozet, vízmedencék)
9 gachoték[!] ebéden.
10 Einczinger és Vécs Ottó⁸⁹.
12 Elkészült a sodronykerítés. és Ildikó ágya.
13 Anyus déli hajóval érkezett, mi esti vonattal Pestre. Gachotnénál ruháimért. Gellértékkal vacsoráztunk.
14 d.e. bevásároltunk. M. Afra gyűlésen. Délután Szekszárdra utaztunk.
15 Reggel autón Anyival, Angyalékkal Tamási Pista⁹⁰ eskü-

Stróbl Alajos növendéke volt a Képzőművészeti Főiskolán. 1924-ben és 1926-ban is kiállított Esztergomban (utóbbin a helyi Balassa Társaság rendezésében).

⁸⁹ VÉCS Ottó (1902–1961), tanító, publicista. Az Esztergom és Vidéke c. lap szerkesztője.

⁹⁰ BM öccse, a jogász BABITS István vette feleségül Stockinger Georgina

vőjére, este vissza Szekszárd-
ra.

- 16 Reggel elutaztunk
Szekszádról, Pesten ebé-
deltünk, esti vonattal
haza Esztergomba.
- 20 Anyus <reggeli> |:déli:| vonattal
haza utazott.
Einczingeréknél.
- 23 Glatz Oszkár, Beck Ö.
Farkas Zoltán és Schöpf-
lin ebéden.
- 24 ×[kn]
Schiller Pali délután.
- 27 Befejezték az építést.
- 28 Bányai.
- 29 Basch Loránt és Sárközi
ebéden.
Gyurival Vécséknél.
- 30 d.e. Ildikóval Einczin-
geréknél.
d.u. Kósáék.

Július

- 1 Ibolya cseléd k[e>]ilépett
helyette Veledni Feri.

Máriát (1910–), akit mindenki csak Györgyinek szólított. Az esküvőn a vő-
legény tanúja BM volt. Házasságuk nem volt szerencsés, a negyvenes évek
elején elváltak, ráadásul TS halála után pereskedtek BM szerzői jogainak
örökségéért, előbb Babits Ildikóval, majd egymással.

- 4 Eínczingeréknél és Fürdő
szallóban vacsorán.
- 6 Ildikóval strand-
fürdőben.
Este jött Sárközi Esztergomba
nyaralni.
- 7 Rédeyék, Sárközi és Szerb
Antal ebéden.
- 8 Sárközi, Hausenauer
és Simándi.
- 9 <Gellért Oszkárék ebéden>
- 10 Gellért Oszkárék ebéden.
- 11 Féjáékkal, Sárközivel és
Bányaival auton Nyárasd
szigetre, vissza kocsin polgármes-
terrel Szívós tábormokkal⁹¹ stb.
kávéházban.
- 12 Sárközi.
Kempelen Attila⁹²
- 13 Sárközivel Eínczing[é>]eréknél.
Hajósegylet⁹³ vacsoráján.

⁹¹ Vitéz Szívós-WALDVOGEL Lajos (1872–?) nyugalmazott tábormok. Tisztként szolgált az első világháborúban, majd 1918-ban megszervezte a Keresztény Szocialista Pártot, melynek elnöke lett. 1919 szeptemberétől Esztergom vármegye katonai parancsnoka. Városi képviselő, a Bajcsy-Zsilinszky vezette MOVE esztergomi szervezetének örökös elnöke. Érdeme-
ket szerzett a városkép alakításában.

⁹² *Kismagyari* KEMPELEN Attila (1898–?), bölcsészdoktor, gimnáziumi tanár. 1938-ig, majd 1945-től a Kemény Zsigmond Gimnázium tanára.

⁹³ Esztergomi Hajós Egylet, a Magyar Kajak-Kenu Szövetség tagszer-
vezete. A Kis-Duna sétánnyal szemben, a Prímás-szigeten található a sport-
telepe, a Gesztenye fasor 12. számon.

- 14 Sárközi és Einc[z]inger
ebéden.
- 15 Sárközi vacsorán.
- 16 Féjáék és Gyuri
uzsonnán.
- 17 Mihály Pesten Nyugatékkal.
- 18 Féjáékkal és Gyurival
Vaskapunál ebédeltünk.
Tónika és Márta baba.
- 19 Tónika reggel hazautazott.
- 21 Artingerék, Simon Klári
Sárközi és Komjáthy Ali
ebéden. d.u. mindanyian
[S>]strandfürdőben.
- 22 ×[kn]
- 23 Sárközi.
- 24 Mihály Pesten Nyugatékkal.
Páli tiszteletesék <ebéden.> |:uzsonnán.:|
Anyus jött délutáni vonattal.
- 26 Horvát Henrik ebéden.
Gyuri.
- 27 Anyussal Fürdő vendéglő-
ben Henrikkal és Gyurival.
- 28 Sárközi ebéden.
Einc[z]ínger Feri.
- 29 Sárközi reggel Pestre
utazott.
- 31 Hausenauer.

Augusztus

- 1 Mihállyal reggeli vonattal
Pestre. Baschsal ebédeltünk

- Spolarichnál[!], d.u. Artingerék-
nél, este haza.
- 3** Anyussal, Mihállyal és Ildikóval
fürdőben.
- 4** d.e. Anyussal és Mihállyal
képtárban.
- 5** Déli h[á>]ajóval jött Mártus.
Eínc[z]inger Feri és Baba
- 6** Anyus és Márta 6 órás
hajóval haza utaztak.
Féjáéknál.
Einc[z]ingeréknél.
- 8** Mihály Pesten (Artíngé-
réknél ebédelt.
- 9** Einc[z]inger Feri itt ebé-
delt és lefestett engem.
- 10** Ildikóval fürdőben.
- 11** Féja Géza.
Feri inas kilépett.
- 12** Antal fiú belépett.
Féjáékkal Dunán
csónakáztunk.
- 15** Egész család bucsún
és bazilikában.⁹⁴
- 16** Einc[z]inger Feri és Baba.

⁹⁴ Az esztergomi Várhegyre épült Bazilika (Főszékesegyház) alapjait 1010-ben fektették le. Szent István és Szent Adalbert tiszteletére emeltek itt háromhajós bazilikát, melynek mai formáját Kühnel Pál tervezte, alapkövét 1822-ben tették le. A templomot Hild József fejezte be, s 1856-ban szentelték fel a Mennyekebe Felvett Boldogságos Szűz Mária és Szent Adalbert tiszteletére. Előbbi ünnepe a katolikus naptár szerint aug. 15-e. Ekkor volt a templom búcsúja is.

- 17 Ildikóval fürdőben.
 19 ×[kn]
 Schiller Pali reggeli
 vonattal.
 d.e. fürdőben.
 20 Reggeli vonattal: Sárközi
 és Simon Klári.
 d.u. Schíller és Hans
 Krenz⁹⁵ Ham[bur>]noverből.
 Este Schiller [k>]Krenz haza.
 21 Sárközi Gyuri reggel haza.
 Klári itt maradt.
 d.e. vaskapunál.
 22 Mihály Pesten.⁹⁶
 Este Klárral Fürdő szálló
 színházban⁹⁷: k[a>]oldusgróf.⁹⁸
 Mihállyal vacsoráztunk.
 23 Einc[z]inger, Olajos és Rosta
 uzsonnán.
 Klári hazautazott.

⁹⁵ Hans KRENZ, valószínűleg művészetpártoló kiállításszervező Hannoverben és Berlinben. Vö. OSZK Kt. FondIII/1827/104.

⁹⁶ Valószínűleg az országos botrányt kavart Ady-revizio ügyében járt BM Pesten. A Toll 1929. júl. 14-i számában jelent meg Kosztolányi pamfletje, *Az írástudatlanok árulása*, melyre BM írásban reagált a Nyugat hasábjain, a szept. 1-jei számban *Személyi ügy?* címmel.

⁹⁷ 1856-tól, majd az I. vh. után 1926 májusától léptek fel különféle társulatok az esztergomi Szent István Fürdő és Szálloda színháztermében, melynek helyén 1964-ben étterem épült.

⁹⁸ Ascher Leó 3 felvonásos operettje, melynek főszerepét Faludi Kálmán táncos-komikus és operettrendező játszotta.

- 25 Tóth Annus, Eszterke és
Ascher ebéden.
D.u. Fenyőék autóval.
- 29 Mihállyal Pesten.
[4>]Gellérttel és Schillerrel
Muzeumkávét házban.
Baschsal ebédeltünk, Klári.
Este haza.
- 30 Eínc[z]inger Feri.
- 31 Einc[z]ingerrel és Olajossal
Vaskapunál vacsoráztunk

Szeptember

- 1 Katona Jenő⁹⁹ és Herman
Goern¹⁰⁰ Berlinből.
- 3 Tóth Aladárékkal fürdő-
ben, utána nálunk ebéden.
- 4 Eínczinger Feri.
- 7 Erdélyi József délután.
- 8 Komjáthy Ali, Erdélyi J.
és Geissinger¹⁰¹[!] ebéden.

⁹⁹ KATONA Jenő (1905–1978), író, újságíró. Katolikus papnak készült, a Collegium Hungaricum tagjaként a római Szent Gergely Egyetemen három évig filozófiát tanult, majd 1926-tól az Eötvös Collegium tagjaként magyar–német szakos hallgató. Később a Magyarság belső munkatársa (1934-től), 1935-ben alapítója a Korunk Szava, 1939-ben a Jelenkor c. orgánumoknak. 1938–44-ben a Magyar Nemzet hasábjain jelentek meg írásai. 1945–46-ban az FKgP sajtófőnöke, 1947–53 között egy képviselő.

¹⁰⁰ Hermann GOERN (1896–1963), művészettörténész, művészeti író. 1929-ben valószínűleg Berlinben tanult. 1932-ben doktorált Halléban, ahol 1933-tól a Hallei Művészeti Egyesület vezetője, még ebben az évben belép a nemzetiszocialista pártba. 1938-tól az Erfurti Múzeum igazgatója.

¹⁰¹ Valószínűleg GREIZINGER István (1892–?), újpesti zenetanár, költő.

- 17 ×[kn]
 21 Eínc[z]inger Juliskánál.
 26 Föld munkások.
 28 Fábiántól 100 öl földet
 vettünk¹⁰².
 Eínc[z]inger Feri és Féja Géza
 29 Hausenauer.
 Schöpfliné és Farkas
 Zoltánék ebéden.

Október

- 2 Föld ásását és trágyá-
 zást befejezték.
 3 4 órakor elutaztunk
 mindanyian drága Esz-
 tergomból.
 4 Mihály Móricczal[!] Pannoniában¹⁰³.
 Ildikóval Anyus nál.
 (Pubi fényképezett)
 5 1 órai vonattal Szekszárdra
 utaztunk Ildikóval.

Gyermekkorában baleset következtében magvakult. 1920-tól évtizedekig a budapesti Vakok Orsz. Intézetének zongoratanára. 1934-ben mutatkozott be a Nyugatban egy rövid curriculummal és egy verssel.

¹⁰² FÁBIÁN Jánostól 100 négyszögöles telket vettek 250 pengőért. Ily módon a kis birtok 887 négyszögöltre tágasodott, elnyerve végső nagyságát.

¹⁰³ A nagy hírű Pannonia Szálló (VIII., Rákóczi út 5.) az 1860-as évek végétől az 1940-es évek végéig működött. 1929. szept. 27-én kelt levelében Móricz a következő meghívással felérő szavakat írta BM-nak: „Kedves Mihályom, deresedünk, öregedünk: gyerünk össze néha. A télen minden kedden és pénteken a Pannoniában leszünk régi barátok és összevalók. [...]” (SIPOS 1999 II:211.)

- 7 Szüreten, ebéd a szőlőben.
(Ildikó először ment
lovass kocsin)
- 8 d.e. Györgyikénél.¹⁰⁴
d.u. családi fényképfel-
vétel a[:z:] [ker>]udvarban.
- 9 Déli vonattal hazautaz-
tunk.
- 10 Komjáthy Ali. – Kerepesi
temetőben Baumgarten sirem-
lék leleplezésénél¹⁰⁵. Utána Pan-
noniában Rédey és Beckékkel.
- 11 Mikes Lajos feketén. Anyus.
- 13 ×[kn]
Ildikóval templomban. és
Mártusnál.
- 14 d.e. bevásárolni.
Horváth Henrik, Med-
gyaszay Vilma uzsonnán.
Anyús. Együtt Moziban
Singing fool, hangos filmnél¹⁰⁶.

¹⁰⁴ Vö. 1929. 06. 15.

¹⁰⁵ BM mondta az avatóbeszédet, majd megkoszorúzta a sírszobrot, Beck Ö. Fülöp művét, mely egy pihenő zárándokot ábrázol. Aztán Móricz Zsigmond a magyar írók, Kárpáti Aurél az alapítvány nevében szónokolt, végül Paul Ernst német esztéta mondott emlékbeszédet. BM többek közt ezt mondta: „[az] emberi léleknek jól esik kegyeletes érzéseit megkötni valamihez: határozott helyhez és látható jelhez. Így jelöltük meg mi is a helyet, ahol utoljára és örökre megpihent a nagy világnak ez a fáradt zárándoka, aki utolsó akaratával szülőhazája legnagyobb szégyenét, a magyar szellem embereinek nyomorát rendelte enyhíteni. [...]” (TÉGLÁS 2003, II:19.)

¹⁰⁶ *The Singing Fool* (1928, rendezte: Lloyd Bacon) az egyik első, tényleges hatása tekintetében az első hangosfilm volt Amerikában. Sztárja,

- 15 Farkas Zoltán.
Szilasí Lili¹⁰⁷ és huga.
Rédeyék uzsonnán.
- 17 Sárközi Gyuri.
- 18 [b>]Szilasi Vili.¹⁰⁸
D.u. Mihály Pannoniában
Móricz Zsigmonddal.¹⁰⁹
- 20 Ildikóval állatkertben.
- 21 d.e. Athenaeumban és
Miklós Andornál.
- 22 (Kályhaátrakás)
d.e Szilasi Lili, Vili es
Rosenbergné.
este újra Vili.
- 24 Márta. Anyus.
- 25 Komjáthy Ali.
Mihály 6 kor Szekszárdra
utazott apja exhunlálására[!]¹¹⁰.

Al Jolson, orosz származású amerikai dzsesszzénekes, aki *Sonny Boy* c. érzelmes melódiájával tette a filmet világhíressé. Itthon a Forum mozi mutatta be *Az éneklő bolond* címmel, 1929. szept. 20-án.

¹⁰⁷ Szilasi Vilmos 1929. szept. 6-i, BM-nak írt levelében utal Kassák kritikájára, mely a *Halálfi*ről elmarasztalóan szól, s jelzi, hogy hamarosan Bp.-en át megy haza Németországba csak azért, hogy BM-lyal találkozzék. „Feleségemet már előre küldtem, és remélem gyakran és örömben együtt vagytok” (BSZL 1979:128–129.)

¹⁰⁸ Vö. 1929. 10. 15.

¹⁰⁹ Vö. 1929. 10. 04.

¹¹⁰ „Az exhumálásra együtt mentek anyjával Pécsre. A visszaút élménye négy évvel később egyik írásában is megjelent: »Pár évvel ezelőtt megint keresztülutaztam arra, [ti. Pécs és Szekszárd között, a szerk.] ezúttal autón és szomorú ügyben, mert halott apámat költöztettük haza. Pécsről át Szekszárdra. Elül a teherautó ment a koporsóval, utána mink, külön, párnás

- 26 Ildikonak asztalkát vettem
9% [gyí]
- 27 Mihály délben meg-
érkezett.
- 28 Szabó Mária¹¹¹, Sárközi
Schöpflin és Német[h] László
uzsonnán.
- 29 Mihály Pannoniában Mó-
ricczal[!].¹¹²
- 30 d.e. Ildikóval Mártusnál.
este Márta anyús és Mihállyal
Omnía moziban¹¹³.
- 31 M. d.e. Tóth Árpád siremlék
avatásán¹¹⁴.
d.u. Osvát temetésén¹¹⁵.
Sárközi és Tóth Aladár. Kaposy
Ildikónál.

kocsin, fázva és szótlanul. « L. BABITS Mihály: *Elfogy a magyarság?* = Nyugat, 1933. október 1. 269–272. p.” (BCSL 2:437–438.)

¹¹¹ Szentmihályiné SZABÓ Mária (1888–1982), *Szentmihályi Gyuláné* erdélyi magyar író, műfordító. Kolozsvárt kezdte pályáját, ahol az Erdélyi Helikon körül kialakult írói mozgalom tagja, majd Bp.-en a Magyarság és az Új Idők munkatársa.

¹¹² Vö. 1929. 10. 04.

¹¹³ Nincs adat.

¹¹⁴ Nincs adat.

¹¹⁵ Osvát Ernő okt. 28-án pisztolylövéssel vetett véget életének, miután menthetetlenül beteg leánya meghalt. Temetésére a rákoskeresztúri új zsidótemetőben került sor. Móricz írja rövid nekrológjában: „Búcsúlevelében azt kívánta, hogy temetésén »csend legyen«, sírja »jeltelen maradjon« és a Nyugat ebből az alkalomból csak annyira foglalkozzék vele, amennyire az »elengedhetetlen«. Ezt a parancsot a Nyugat egy néma számával teljesítettük.” (Nyugat, 1929. 22–23.)

November

- 1 d.e. Ildikóval Mihállyal
Tónika és Mártussal temetőben.
d.u. Martyn Ferenc. Mihály
Móriczcal kávéházban.
- 2 d.e. Gellért Oszkár.
- 3 Reggeli vonattal Esztergomba utaztunk Mihállyal és délben vissza Pestre.
Anyus.
- 4 Sárközi Ascher
- 5 Mihály Móriczcal.¹¹⁶
M. új sezlongot kapott.
Kaposyéknál uzsonnán
Basch teán.
- 6 Márta és Ferike.
Fenyő Miksa Nyugat ügyben¹¹⁷.
Földi Mihály feketén.
Mikes este teán.
- 7 Szétszedtük a hálósobát, s Ildi-
Anyus. | kónak alakítottuk át.
M. először aludt
sezlongján.
- <8> ×[kn]
Tónika öcsivel ebéden.

¹¹⁶ Vö. 1929. 10. 04.¹¹⁷ Fenyő a Nyugat jövőjéről tárgyalt BM-lyal. Osvát halála után a szerkesztésben nem csupán személycsere történt. Gellért Oszkár, akit Osvát végakarata támogatott, felelős szerkesztő lett, Móricz és (Fenyő javaslatára) BM vették át a Nyugat irányítását a szerkesztésben. (BUDA 2000:83.) Vö. 1929.11.20.

- Farkas Zoltán.
Mihály Móriczcal.
- 9 d.e. szőnyeget vettünk.
Fenyő Miksa.
- 10 Ildikóval Fenyőéknél
uzsonnán.
- 11 M. Mór[cz>]icznál.
Gellért. Sárközi Sau-
vag[ot>]eot, Barker, Illyés
Pap K. és Schöpflin.
Erdélyi József.
- 12 Gellért.
- 13 M. Fenyővel és Móric[z]cal
a Ritzben ebédelték.¹¹⁸
M. [u>]Ujpesten előadást¹¹⁹
tartott.
- 14 M. Móricznál.
Velencei tükröt kaptam.
Anyus Kárpáti.
- 15 Anti inas déli vonattal haza-
utazott Esztergomba.
Steffen¹²⁰ előadásán
Fészekben.

¹¹⁸ BM és Móricz Zsigmond között a lapátvétel és a Nyugat további működtetése ügyében Fenyő Miksa közvetített. (Vö. SIPOS 2002:223–232.)

¹¹⁹ Az Újpesti Közművelődési Kör hívta meg BM-t. A Palota-Újpest c. lap nov. 16-án számolt be az előadásról.

¹²⁰ Albert STEFFEN (1884–1963) svájci költő, író, festő. A Das Goetheanum folyóirat szerkesztője, 1925-től az Általános Antropozófiai Társaság elnöke. 1928-ban saját kiadót alapított Verlag für Schöne Wissenschaften néven. 1929. november 13-án a Kissvábhegyi Waldorf Iskola és Internátus ünnepségén ő rakta le az alapkövet.

- 16 Mór[ci>]iczéknál¹²¹ és Rédeyék-
nél u[sz>]zsonnán Ildikóval.
- 17 M. Fenyőéknél.
- 18 Sárközi, Gachot, Schöpf-
lin.
- 19 Uj ripsz sezlongot kaptam.
Lengyel Menyhértéknél feketén.
Német[h] Lászlóék uzsonnán.
Szudyék, velük vacsorán
Mátyás pincében.
- 20 M. este Fenyőékkal |:P:a[l>]nnoniá-
ban, aláírták a Nyugat szer-
ződést¹²².
- 21 Horvát Henrik.
anyus és Kuki néni.
- 22 d.e. játékot vettem. M.
Pannoniában.
Baschéknál vacsorán.
- 23 Ildikóval <Móriczéknál> |:Tónikánál:|
<és Rédeyeknél>
Árpád telepen
M. este alapítv. ülésen¹²³.

¹²¹ Móriczné SIMONYI Mária (1888–1959) színésznő, előadóművész. Az I. világháborút követően a Belvárosi (1919–23, 1926–27, 1945-től) és a Renaissance Színház tagja volt (1923–26). 1926-ban lett Móricz Zsigmond felesége.

¹²² A szerkesztésbeli változások alapja a Fenyővel kötött szindikátusi szerződés volt, melynek értelmében Móricz is, BM is részvényesei lettek a Nyugat Rt.-nak, s hárman együtt kívánták a veszteséges vállalkozást fel-
lendíteni. (BUDA 2000: 84–87.)

¹²³ A Baumgarten Alapítvány tanácsadó testülete ülésezett. Megállapodtak abban, hogy Osvát Ernő megüresedett helyére Rédey Tivadart hívják

- 24 Akadémián Goethe társaság¹²⁴ Babíts matinéjén¹²⁵.
M. Fenyőnél feketén.
- 25 d.e. Márta. Ildikonak 1 szemfoga
jött.
Piros szekrényt vettem.
Sárközi, Illyés, Papp[!] K.
és Gachot.
- 26 Rédeyék.
- 27 d.u[<e]. Athen[a]eumban M.
új verskötetét¹²⁶ és Élet és Irodalom¹²⁷
dedikálta.
- 28 d.e. Móricz főpróbán: Légy
jó mindhalálig¹²⁸. Földi Mihállyal
haza. Tónika és Márta.
Ildikóval Anyusnál (fényképezés)
- 29 Artingerék uzsonnán.
- 30 d.u. Simon János kiállításon¹²⁹
Sárközi Gyurinál Rédeyék-
kel.

meg, a tanácsadó testület ügyrendjére vonatkozóan pedig Voinovich Géza és a két kurátor: Basch és BM tesznek javaslatot. (TÉGLÁS 2003 II:30–32.)

¹²⁴ A Magyar Goethe Társaság 1922-ben alakult a magyarországi Goethe-kultusz ápolására. Első elnöke Giesswein Sándor volt. Titkára Vikár Béla.

¹²⁵ BM 25 éves írói jubileumát ünnepelte a Goethe Társaság, abból az alkalomból, hogy BM elkészült Goethe *Iphigeniájának* fordításával.

¹²⁶ BM, *Az istenek halnak, az ember él. Versek*, Athenaeum, 1929.

¹²⁷ BM, *Élet és irodalom*, Athenaeum, 1929. – esszégyűjtemény.

¹²⁸ Bemutatója másnap volt a Nemzeti Színházban. A darabot Hevesi Sándor rendezte, a dramaturg Oláh Gusztáv volt.

¹²⁹ Nincs adat.

December

- 1 Mici néni szakácsnő
kilepett.
Sohorai Katica be.
- 2 Sárközi
- 3 Német[h] Lászlóéknál
Ildikóval.
- 4 Fogat huzattam.
Anyus és Márta.
M. Kíspesten előadást tartott¹³⁰.
- 5 ×[kn]
<Mikes Kláránál kórházban.>
<Anyus és Márta>
Sebestyén Károlyék estélyén.
- 6 Kárpátiéknál uzsonnán
Ildikóval.
- 7 Ildikó jódot ivott. Fehér
Kereszt kórházban¹³¹ gyomormosás.
- 9 Sárközi Gyergyai
Erdélyi
- 10 **Tónika. Anyus. Márti.**
- 11 Schöpflin Aladar.
- 12 <Mikes Kláránál kórházban>
Basch Loránt és Ilona
vacsorán.
- 13 d.e. Békássyenenál.¹³²
Anyús és Márta

¹³⁰ Nincs adat.¹³¹ Budapesti Fehérkereszt Gyermekkórház, IX. Tüzoltó u. 7–9.¹³² Békássy Istvánné (L. 1922. 12. 11.) bp.-i látogatásaiakor rendszerint az Astoria Szállóban szállt meg, s ott is fogadta vendégeit.

- 14 Mikes Kláránál kórházban.
 16 Biró László.
 Sárközi, Turóczi Ascher.
 Basch.
 17 Rédeyeknél.
 18 d.e. Békássyné.
 19 Anyus.
 23 Baumgarten üles.¹³³
 Tóth Aladár.
 24 d.e. bevásárolni.
 d.u. Anyusnál.
 25 Ildikó 2. szemfoga kijött.
 Templomban I. vel.
 26 Ildikóval Anyusnál.
 Basch. Pap Károly.
 28 Rédeyeknél
 (Medgyaszay, Horvát H.)
 29 de. I. és M-jal[!] Zsoldos
 Andornál.
 <Ildikóval Anyusnál (Tónika)>
 <Basch.>

¹³³ A Baumgarten Ferenc Irodalmi Alapítvány tanácsadó testülete ülésének jegyzőkönyve szerint Réti István távol maradt az ülésről, a megjelent tagok közül Mikes Lajos az ülés alatt távozott. BM bejelentette, hogy a kuratórium Krúdy Gyulát, Pap Károlyt és Tamási Áront díjazza.; Fülep Lajos és Salgó Ernő közötti döntésre a testületet hívta fel, amely titkos szavazással 4:3 arányban Fülep mellett döntött. Az ülés végén Ambrus Zoltán elnök felolvasta Mikes Lajos lemondónyilatkozatát. (TÉGLÁS 2003 II:55–58.)

- 30 M. Baumgarten döntő ülésen¹³⁴.
Tóth Aladárék.
- 31 Kaposy dr. Ildikonál (csalán-
kiütés)
Símon Klári estjén¹³⁵.

Jegyzetek
[gyí]

¹³⁴ A Baumgarten Ferenc Irodalmi Alapítvány tanácsadó testülete délután 5 órakor tartott ülésének jegyzőkönyve szerint BM bejelentette, hogy mód nyílik egy kilencedik évdíj odaítélésére, és ezt a kuratórium Tóth Aladár zenekritikusnak juttatja. Ezután BM Pap Károllyal kapcsolatban elmondta, hogy az ellene – 1919-es szereplése miatt – felmerült erkölcsi, politikai kifogások okafogyottakká váltak, s ezért évdíjban részesíthető. Végül Ambrus Zoltán elnök a távozó Mikes Lajos tag helyett új tagként terjesztette fel Petrovits Eleket, a Szépművészeti Múzeum igazgatóját, akit aztán meg is választottak. (TÉGLÁS 2003, II:58–61.)

¹³⁵ Nincs adat.

1930

Január

- 1 Anyus, Márta és Ferike
- 2 Elek, Gellért, Schöpflin Farkas Z.
feketén.
Baschéknál vacsorán.
- 3 ×[kn]
- 4 d.e. Dienes Vali és Gida.
- 5 Mihállyal Muzeumkávéház-
ban Móric[z] és Gellérttel
Nyugat ügyben¹.
- 6 d.e. Schweiger Ödönék²
Tóth Annus és Eszterke.
Mártus. Tóth Aladár.
Sárközi.
- 7 Tóth Aladárnéval és I. múz. kert.
M. Móricczal[!].
Rédeyék. Velük Silbiger
Boriskánál³.
- 8 Horvát Henrik.

¹ A Nyugat szerkesztési elveinek revíziója volt a téma, Gellért szerint ekkor BM ingerülten felelősségre vonta Móriczot, amiért őt háttérbe szorítja.

² SCHWEIGER Ödön, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank igazgatósági tagja. Basch Lóránt sógora.

³ SILBIGER Boriska, jósnő. A Continentál Szállóban fogadta pácienseit. Kivándorolt az Egyesült Államokba.

- 9 Gellért ebéden.
Anyus Márta és Ferike.
I. 3-ik szemfoga.
- 10 M. Gellérttel. I-vel Muzeumkertben.
Pénzes Teréz⁴.
M. Pannoniában.
- 12 d.e. Kút kiállításon.⁵
Einczingerrel és Artingerék-
kel vendéglőben ebédeltünk.
Einc. Feri nálunk.
- 13 M. és Basch miniszteriumban.
Szántó Rudolf.⁶ Sárközi
Ascher Tóth Aladár.
- 14 d.e. Anyus, Tónika Márti.
M. Basch-sal.
- 15 d.e. Károlyi kertben.
- 16 d.e. Kutnál Einczinger képért.
Anyus.
- 17 Este Basch Loránt Edít⁷ és
Ilona.⁸

⁴ PÉNZES Teréz, BM-ék régi cselédje, aki 1923 novemberétől szolgált két éven át Babitséknál.

⁵ Nincs adat.

⁶ SZÁNTÓ Rudolf (1900–1943), író, újságíró, műfordító. Tanácsköztársasági szereplése miatt internálták. Orvosnak tanult, de hamarosan Berlinbe emigrált. 1923-tól Prágában külpolitikai újságíró. 1926–39-ben a Pesti Napló szerkesztője, publicistája. 1941-ben büntetőtáborba vitték, később kivégezték.

⁷ BASCH Edit (1895–1980) festőművésznő. Basch Lóránt testvére. 1928–30-ban Párizsban, 1931–33-ban Rómában tanult. 1932-ben gyűjteményes kiállítása volt az Ernst Múzeumban. 1938-ban Rómában telepedett le. 1961-ben New Yorkban volt kollektív kiállítása. Elkészítette BM és TS portróját, 1932-ben készített freskói díszítették BM-ék esztergomi nyaralóját.

⁸ BASCH Ilona, Basch Lóránt testvére.

- 18 M. min[s>]iszteriumban. Baumgarten
sirnál Basch|:s:|al, Farkas Z. és Ildi-
kóval. 6 kor kihírdetés⁹. 9 kor
Blumenstöklben¹⁰ vacsora.
- 19 Rédeyék teán. Velük Continen-
tál szállóban Silbíger Boriska
jósnőnél.
- 20 d.e. Tóth Annus és Eszterke.
d.u. Sárközi, Pap Károly
Illés Endre, Tóth Aladár
Turóczy.
- 21 Mártus.
M. Pannoniában.
Ildikóval Rédeyéknél.

⁹ A díjazottak névsora: Elek Artúr, Fülepe Lajos, Juhász Gyula, Krúdy Gyula, Németh László, Tamási Áron, Tersánszky J. Jenő, Tóth Aladár. Osvát Ernő tiszteletére egy évdíjat visszatartottak. A felügyeleti jogot gyakorló Kultuszminisztérium leirat formájában emelt vétót Pap Károly díjazása ellen. A Klebelsberg Kunó aláírásával jan. 18-án kelt levélben a minisztérium nem járult hozzá Pap Károly évdíjához a „nevezett író [...] kommunizmus alatti magatartása” miatt. (TÉGLÁS 2003 II:77–78.) Vö. 1930. 02. 10.

¹⁰ „Blumenstökli”, a mai József nádor tér 1. alatti műemlék épület cégéről kapta nevét. A belső Lipótváros legelőkelőbb vendéglőjét, ahol az 1890-es években menüt is ehtettek a nap mint nap betérő hivatalnokok, 1858-ban alapította Kirchhoff György Frigyes. Utóbb a közkedvelt Csiszárné az Erdély nevet adta neki, s működtette 1946-ig.

- 22 Bálint Rezső ujságíró¹¹. Komlós
Aladár. Nagy Béla¹². – Nagy Zoltán.
- 23 (Nagymosás.)
M. Nyugatnál.
Anyus.
Rédeyékkel Tormay Cecil[e-]nél teán.
- 24 Sárközi és Tamási Áron feketén.
Simon Klári.
- 25 Ali.
- 26 d.u. Ildikóval Anyusnál.
- 27 d.e. Ildikóval Gachotnénál.
Sárközi, Gyergyai Tóth Aladár.
Kijött I. 4.ik szemfoga.
- 28 <x>[kn]
d.e. M. és Ildikóval Pekáry
István festőnél¹³ és Nyugatnál.
Fenyőéknél vacsorán Móricz
és Gellértékkel.

¹¹ BÁLINT *Berger* Rezső (1885–1945) festő, grafikus, 1910–12-ben Párizsban élt, 1912-ben részt vett a nagybányaiak jubileumi kiállításán. 1920-tól a Szentendréhez tartozó Izbégen élt. 1928-ban a Nemzeti Szalonban rendezett kiállítást. Számos esztétikai, műkritikai írása jelent meg. Talán fiúvére, BÁLINT *Berger* Jenő (1889–1945) művészeti író, kritikus. 1920-ban a Helikon kiállítási szalon, 1923-ban az Alkotás Művészház igazgatója. Tárcái, kritikái napilapokban, főként a Népszavában, jelentek meg. Jó néhány festőt ő fedezett fel. Az 1933-ban A Reggelben megjelent BM-interjúút valószínűleg ő készítette.

¹² Talán NAGY Béla (1896–?) jogász. 1928-tól ügyvédi praxist folytat. A zsidótörvény bírói gyakorlatáról jelentetett meg könyvet 1942-ben.

¹³ PEKÁRY István (1905–1981) festőművész, grafikus, díszlet- és jelmeztervező, szőnyegfestő. Első önálló kiállításait a Tamás Galéria rendezte meg a 30-as évek elején. Munkácsy-díjas (1956). Meseszerű, elbeszélő képei javarészt a magyar népmesevilágot és legendáriumot dolgozzák fel.

- 29 d.e. Muzeum kertben.
Sárközi ebéden.
- 30 ×[kn]
Ildikó náthás.
d.e. Gachotnénál próbálni.
Pekáry festő feketén. (Képet
vettünk tőle.) Anyus.
M. Nyugatnál.
- 31 Mártus. Schiller Pali.

Február

- 1 Juhász Géza Debrecenből.
- 2 Ritoók Emmánál.
- 3 Tónika.
Gyergyai, Barker Gachot
Németh László, Pap Károly
Tóth Aladár – Nagy Béla dr.
- 4 Mihályt beválasztották a Kis-
faludy társaságba¹⁴.
Kristóf Irén. Milanóból
- 5 Sárközi ebéden. Farkas Zoltán
Anyus.
- 6 Márta.
Rédeyék.

¹⁴ Korábban az elnök Berzeviczy és a titkár Voinovich már tagnak jelölték (1928 márciusában), de akkor Szász Károly és köre nyomására elálltak (BM-lyal egyetértve) a jelöléstől. BM Benedek Elek ifjúsági író megüresedett helyét foglalta el.

- 7 M. Berzeviczynél¹⁵
Bálint Gy¹⁶. feketén. Illés Endre.
Ali és menyasszonya, Gellért
Kosztolányi és Móricz
uzsonnán.
- 8 M. Nyugat ülésen.
d.u. Ildikóval Kristóf Irénnél.
- 9 d.e. Kísfaludy előadáson¹⁷.
M. ” ebéden.
Este Nyugat előadás¹⁸ Zene-
akadémián. Vacsora. Pannoniá-
ban.
- 10 Díenes Vali.
Baumgarten ülés.¹⁹

¹⁵ BERZEVICZY Albert (1853–1936) művelődéspolitikus, történetíró. 1903–05-ben vallás- és közoktatásügyi miniszter, 1905–36 között az MTA elnöke, 1923–36-ban a Kísfaludy Társaság elnöke.

¹⁶ BÁLINT György (1906–1943) író, újságíró, kritikus. 1924–39-ig Az Est-lapok munkatársa, ezeken kívül főként a kommunista Gondolatban és a Pesti Naplóban publikált. 1941-ben munkaszolgálatra hívták be, majd kémkedés vádjával letartóztatták és bebörtönözték. Ukrajnában halt meg.

¹⁷ A Kísfaludy Társaság évi rendes ülésére és az utána következő dísz-ebédre volt BM hivatalos.

¹⁸ A Zeneművészeti Főiskola nagytermében rendezett ünnepi estet Móricz Zsigmond előadása vezette be a Nyugat útjáról. Fenyő Miksa Osvát Ernőről, Karinthy Frigyes Tóth Árpádról, Nagy Endre Ujházi Edéről adta elő visszaemlékezését, BM, Erdélyi József, Gellért Oszkár, Illyés Gyula, Kosztolányi Dezső és Szép Ernő verseiket, Bibó Lajos és Pap Károly pedig novelláikat olvasták fel. (Nyugat, 1930/4.)

¹⁹ A Baumgarten Ferenc Irodalmi Alapítvány tanácsadó testülete délután 6 órakor tartott ülésének jegyzőkönyve szerint Basch Lóránt ügyvivő Klebelsberg Kunó miniszteri leiratának ismertetése után előterjesztette a testület válaszképpen benyújtandó felterjesztésének tervezetét, melyben Pap Károly melletti döntésüket indokolják. (TÉGLÁS 2003 II:131–136.)

- 11 Ildikóval városban.
M. Pannoniában.
39° lázt kaptam.
- 12 Torokgyulladással fekszem.
M. Farkas Zoltánéknál
vacsorán.
- 13 M. Nyugatnál.
Komjáthy. Schöpfliné, Gyergyai.
Anyus. – Este újra Gyergyai.
- 14 Gellért Oszkár.
Kiss Pista Szekszárdról.
- 15 Felkeltem.
Kiss Pista és Rektorisz Lali.
- 16 M[z>]uzeumkertben.
Gachotné és Klárika²⁰ uzsonnán.
- 17 Tóth Béla Amerikából²¹, Barker,
Sauvageot, Tóth Aladár, Turóczi
Bánffy Miklós.
- 18 d.e. Gachotnénál.
Mártus.
M. Baumg. Ülésen.²²
- 19 d.e. M. és I. vel városban.
Sárközi ebéden.
d.u. I. vel Gellértéknél
(Farkas Zoltánékkal)

²⁰ Ismeretlen.

²¹ TÓTH Béla az Egyesült Államokban, Pittsburghben, ill. South Norwalk-ban élt. BM-nak egy modern magyar prózakötet angol kiadásának tervéről számolt be.

²² Valószínűleg Voinovich Géza tanácsadó testületi tag lemondása lehetett az ok az ülésre. (TÉGLÁS 2003 II:137.)

- 20 M. Nyugatnál.
Este Kamaraszínház: Szép Ernő²³
Azra.²⁴
- 21 d.e. Basch Ilonával és Ildikóval
Károlyi kertben. – Gál László.²⁵
Anyus Márta és Ferike.
- 22 Komjáthy Alí menyasszonyával.
Ildikóval Mártusnál.
- 23
- 24 ×[kn]
Sárközi, Tóth Aladár,
Illyés, Pap K.
- 25 Karinthy ebéden.
Rédey éknél.
- 26 Ildikóval és Mihállyal d.e.
[:K.:] Irénnél, sétáltunk.
Sárközi ebéden. Komjáthy Alí.
Mártus. M. Baschnál.
- 27 Anyus.
Karinthy. d.u. 2 kor Miskolc-

²³ SZÉP Ernő (1884–1953), költő, író, újságíró. A Pesti Napló munkatársa. A Nyugatnak (1908-tól), Az Estnek (1910-től) és a Az Újságnak (1925-től) indulásától munkatársa. Baumgarten-díjas (1933).

²⁴ Szép Ernő 1924-ben írott kétfelvonásos „keleti históriáját” 1926-ban közölte a Nyugat (14. szám). 1930. február 7-én mutatták be a darabot a Nemzeti Kamarájában (VI. Paulay Ede u. 35.) Lavotta Rezső zenéjével, Hevesi Sándor rendezésében. Nagy sikerrel játszották ezt a lírai darabot, melyben Bajor Gizi és Uray Tivadar vitték a főszerepeket.

²⁵ GÁL László (1902–1975), költő, műfordító. Fiatalon bekapcsolódott a Galilei Kör munkájába, az 1919-es forradalom után Bécsen keresztül Olaszországba emigrált. Rómából tudósította a pesti lapokat. Az 1930-as évek elejétől Szabadkán élt, ahol a Híd, a Kalangya munkatársa. 1944-ben a Magyar Szó alapító szerkesztője. Szerbből fordított. Fond III/1880/34, Párizsból írt levelet.

ra utaztunk Gellérttel, Móricz[c]al
Kosztolányival, Nagy Endrével,
Ascherral, este Nyugat előadás²⁶.

Bankett.

- 28 d.e. Kaffka emlék tábla leleplezés.²⁷
Böczögőben²⁸ ebéd. d.u. autobuszon
diósgyőri papírgyárban és Lillafü-
reden. 6 órakor vissza Pestre.
Anyus hazament.

Március

- 1 Mayer Míci Romániából és
Ritoók Emma teán.
2 Tóth Árpád matiné²⁹ Belvá-
rosi színházban.
Este Kosztolányi.

²⁶ A miskolci Lévay József Egyesület Nyugat-estet rendezett a miskolci Zenepalotában. Móricz Zsigmond előadása vezette be a műsort a Nyugat jövő útjáról; Schöpfung Aladár Kaffka Margit írói pályájáról beszélt, Nagy Endre Ady Endrével volt találkozásait adta elő; BM, TS, Gellért és Kosztolányi két-két versüket mondták el, Ascher Oszkár pedig BM, Gellért, Karinthy és Kosztolányi műveiből szavalt. Az est jövedelmét a Nyugat szerkesztősége Kaffka Margit emléktáblájának költségeire ajánlotta föl, és másnap részt vett az emléktábla leleplezésén. (L. 1930. 02. 28.)

²⁷ Vö. 1930. 02. 27.

²⁸ Böczögő József Korona nevű vendégfogadója és étterme.

²⁹ BM bevezető szavai után Pápay Klára, Győri Pál és Ascher Oszkár a szerző verseiből adott elő, majd Karinthy Frigyes esszéje zárta az első részt. Szünet után Szarvas Klári hárfás Poenitz *Nordische Ballade* c. művét játszotta, aztán Somló István, M. Simonyi Mária, Rösler Endre és Somlay Artur a szerző verseiből adott elő, zárásképpen Kosztolányi Dezső *Maszk* c. saját versét mondta. Zongorán kísért Kósa György.

- 3 Gellért Oszkárral M. és Ildikóval
Muzeumkertben. Gellért ebéden.
ifj. Nagy Endre feketén. – Schiller,
Ascher, Sauveagot[!], Illyés Gyula
Pap Károly, Turóc[z]í és Tóth
Aladár teán.
- 4 I. vel bankban.
M. Pannoniában.
Gellért és Basch teán.
- 5 Ildikóval Mihállyal és Gellérttel
múzeum kertben.
Sárközi ebéden.
- 6 Gachotné.
Anyus, Márta Ferike.
- 7 d.e. Bálint György.
Komjáthy Ali feleségénél³⁰ Verebély
klinikán³¹.
Kristóf Irénnél.
- 8 d.e. Schul[t]z dr.
Földi Mihály és Sárközi feketén.
Gellértékkal moziban és Kovács
kávéházban.
- 9 d.e. Békássyné.
Farkas Zoltán és Hevesi András
feketén.

³⁰ KOMJÁTHY Aladárné FÜZESSÉRY Mária

³¹ I. sz. Sebészeti Klinika (VIII. Üllői út 78.). Igazgatója Verebély Tibor (1875–1941) sebész, bp.-i egyetemi tanár volt, az MTA tagja, akinek elméleti és gyakorlati munkásságából kiemelkedőek az emlőrákkal és a mellplasztikával foglalkozó tanulmányai.

- 10 d.e. muzeumkertben Gellérttel.
Mohácsi Jenő feketén.
Farkas Zoltán, Gachot, Gellért, Gyergyai
Sauvag[e]ot, Illyés, Pap K. Tóth Aladár
teán.
- 11 Sárközi ebéden. Anyussal
Schill tanárnál. Strém István³².
Rédeyék.
- 12 d.e. Ildikóval Símon Klárinál.
Schöpflin Aladár.
Baschéknál vacsorán.
- 13 Tonika és Márta baba
Gachotnéval bevásárolni.
Gellértékkal Volpone előadásán³³.
és Kovács kávéházban.
- 14 d.e. Anyussal Zsidó kórházban
Schillnél. – <M. Athenaeumban.>
Anyus és Márta Ferikével.
Vigadóban Helleraui tánc esten³⁴.
- 15 d.e. Gachotnénál. M. Athenaeumban.

³² STRÉM István (1891–1942) író, újságíró. Jogot végzett, szerkesztette a Zalai Közlönyt és a Zalai Hírlapot. 1914–19-ben orosz hadifogoly. 1921-től Az Újság rovatvezetője, 1937-ben megindította a Spiritisza Szemlét.

³³ 1605-ben került színre először Ben Jonson vígjátéka, a *Volpone* vagy a *róka*. Budapesten a Magyar Színház újította fel 1930-ban igen nagy sikerrel. A Vaszary János rendezte darabban a címszereplő Csontos Gyula mellett Szigeti Jenő, Beregi Oszkár, Jávör Pál, Turay Ida, Gombaszögi Ella is játszott.

³⁴ Émile Jaques-Dalcroze svájci zeneszerző és zenepedagógus mozgásművészeti iskolája (ritmikus gimnasztika) Hellerauban (Drezda elővárosa, majd városrésze) működött. Itt szerzett diplomát Szentpál Olga is, Kállai Lili is, akik Bp.-en saját iskolát alapítottak. Gret Palucca és Mary Wigman hatására lett Hellerau a modern expresszív tánc központja.

- 16 Reggeli vonattal Ildikóval Szekszárdra utaztunk Móriczékkel és Nagy Endrével. Angyalnál ebéd. 6 kor előadás³⁵ a vármegye házon. Bankett.³⁶
- 17 Ebéden Kovácsné Nagy Lujzánál Móriczék és Nagy Endré[é]k elutaztak.
- 18 Reggeli vonattal Pestre. érkeztünk 3 kor. M. Pannoniában.
- 19 d.e. Anyussal Schillnél[.>], Zsidó kórházban röntgenezésre. Utána Glatz Oszkárnál. – Gellérték, Farkas Zoltánék és Basch teán. (Sárközi ebéden)
- 20 Gachotnénál d.e. Anyussal Schillnél. – Anyus Mayer Míci, Márta és Ferike.
- 21 Gellérttel és Karint[h][i>]yval d.u 4 kor <Móriczékkel> [és>]Győrbe utaztunk

³⁵ A szekszárdi vármegyeiháza nagytermében megrendezett eseményen előbb Bodnár István előadásában bemutatta a fellépőket, aztán Móricz BM-esszéje következett, majd BM elszavalta két költeményét (*Vers hazámról, Ne ily halált, ne ily harcot...*). Ezután Móriczné Simonyi Mária színésznő szavalta BM *Csipkerózsa* és *Könnyű dal szeretnék írni a kedveshez* c. verseit. Az est második részében Nagy Endre konferanszié olvasta fel Adyról szóló emlékeztetését, Simonyi Mária szavalta Móricz *A gyermek hármasság érzése Erdély kapujában* c. versét, BM pedig maga adta elő *Esti kérdés* c. költeményét. A műsort Kovácsné Nagy Lujza (vö. 1925. 02. 02.), a Nőegylet elnöke zárta be. [Tolnamegyei Ujság 1930: 03. 19; Nyugat 1930/7.]

³⁶ Este 9 órakor a Szekszárd Szálló kistermében tartották meg a bankettet, amelyen a nőegylet megbízásából Kramolin Gyula köszöntötte a vendégeket, akik jótékony céllal adtak műsort a szegények javára.

- ½9 kor előadás³⁷, utána bankett.
szálló 14. szoba
- 22 d.e. Győrben sétáltunk. 2 kor
Nagy Endrével, Gellérttel Móriczékkal
Sopronba (Pannonia³⁸ <2>[1>]6 szoba.) Autó
sétán a városban. Este Kultúrházban
előadás³⁹ és bankett.
- 23 ×[kn]
11 órakor Sopronból Győrön át
d.u. 4 kor Pestre érkeztünk
Este Schöpflinéknél teán Gellérték-
kel és Fáy Dezsőekkel.
- 24 Illyés Gyula Pap K. Komlós
Hevesi András teán.

³⁷ A győri Lloyd nagytermében rendezett Nyugat-esten Móricz Zsigmond *A Nyugat és a magyar irodalom megújódása* c. tartott előadást, Simonyi Mária BM és Somlyó Zoltán műveiből szavalt, Gellért Oszkár két versét mondta el, Karinthy Frigyes humoros előadásával okozott derűtséget. Szünet után Móricz olvasott fel *Kivilágos kivraddig* c. regényéből, majd Simonyi szavalt Móricz-, Gellért- és Ady-verseket, BM saját verseit szavalta, végül Karinthy újabb humoros előadással zárta az estet. (Nyugat, 1930/7.)

³⁸ Sopron legrégebbi szállodája, mely 1893-ban klasszicista stílusban épült a város szívében, a történelmi belvárostól néhány lépésre. Ma a Best Western Pannonia Hotel nevet viseli. (Sopron, Várkerület 75.) Az 1921-es – Sopron hovatarozásáról döntő – népszavazás alkalmával gróf Bethlen István itt látogatta meg az Antant-megbízottakat. A szálloda azóta is protokollesemények helyszíne.

³⁹ A Frankenburg Irodalmi Kör szervezésében a soproni Vigadóban lépett fel Móricz Zsigmond, BM, Gellért Oszkár, Nagy Endre és Simonyi Mária. Az előadást Mészáros Sándor, a kör alelnöke nyitotta meg a Nyugat pótolhatatlan hivatásáról szóló beszédével; Móricz *A Nyugat és Magyar igazság* c. tartott előadást, *A tegnapi falu és a mai* címen bejelentett előadását azonban nem tartotta meg, mivel nem készült még el vele – helyette a *Kivilágos kivraddig* c. regényéből olvasott fel. BM saját verseiből szavalt. (Vö. Soproni Hírlap, 1930. márc. 23.)

- 25 d.e. Ildikóval tenyészállat ki-
állításán.
Rédey éknél.
- 26 d.e. anyusnál.
Kristóf Irén és Sárközi ebéden.
Este Újpesten Nyugat est⁴⁰. Előtte
Hajdu Henriknél. – Bankett.
- 27 Sikabonyinál Haász[!] István
püspökkel⁴¹.
- 28 d.u. 2 kor Szolnokra Móric[z]ékkal
Gellért, Schöpflin, Kosztolányi és
Nagy Endrével Nyugat Est⁴².
(Tisza szálló⁴³ 26 szoba) Nemzeti kávé-
{házban reggel
4-ig uri muri}

⁴⁰ Az Újpesti Közművelődési Kör Nyugat-estet rendezett, melynek közreműködői Simonyi Mária, Móricz Zsigmond, Babits Mihály, Gellért Oszkár, Illyés Gyula, Kosztolányi Dezső, Nagy Endre és Schöpflin Aladár voltak. Bartha Dezső, a kör titkára bevezető beszédében a Nyugat jelentőségéről beszélt.

⁴¹ HAÁSZ István (1884–1973) tábori püspök. 1908-ban pappá szentelték, 1928-ban a budapesti egyetem teológiai karának bekebelezett doktora, 1929-ben a pápa püspökké nevezi ki, még ebben az évben a honvédség tábori püspöke lett. A II. vh. után Svájcban telepedett le.

⁴² A szolnoki Városi Színházban rendezett esten közreműködtek: Simonyi Mária, aki BM, Kosztolányi, Somlyó Zoltán és Gellért Oszkár verseiből szavalt; Schöpflin Aladár, aki a színház válságáról tartott előadást; Móricz Zsigmond, aki novelláját olvasta fel; végül Nagy Endre, aki konferenciaként szerepelt, és nekrológot mondott Adyról. „Bár egy egész világ választ el bennünket a Nyugat kozmopolita világnézetétől, mégis meghajtjuk az elismerés zászlaját az »írófejedelmek« előtt” – kezdte tudósítását a Szolnok és Vidéke (XII/26.) 1930. márc. 30-i száma.

⁴³ Tisza Szálló és Gyógyfürdő (Szeged, Verseggy park 2.), 1928-ban épült neobarokk stílusban.

- 29 d.e. 10 kor vissza indultunk.
d.u. Anyus.
- 30 d.e. Gellért, Farkas Z. Schöpflin
Németh L. Illyés Gy. Sárközi Gyer-
gyai, Kárpáti, Elek Artúr
Illyés ebéden.
Ritoók Emmánál.
Ildikó lázas. (fogzik)
- 31 Kaposy doktornál (Zsuzsa⁴⁴ szül.
napja.)
Komlós Aladár és Farkas
Gyula uzsonnán.

Április

- 1 Reggel Kaposy Ildikónál
Glatz Oszkár műtermében.
Schweigeréknél vacsorán
Basch és Hegedűs Loránttal⁴⁵.

⁴⁴ Valószínűleg Kaposy Ferencné.

⁴⁵ *Magyarzsákodi* HEGEDŰS Lóránt (1872–1943) író, gazdaságpolitikus, jogász. Az államtudományok királyi gyűrűs doktora 1895-ben. 1898-tól Pápa város egy. képviselője. A Pesti Hírlap főmunkatársa, a Közgazdasági Szemle szerkesztője. A pénzügytan magántanára a pesti egyetemen. 1905-től a GYOSZ igazgatója. 1913-ban a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank ügyvezető igazgatója. A kommun alatt politikai fogolyként tartották fogva. 1920-ban tagja a magyar békeküldöttségnek. Előbb a Teleki-, majd rövid ideig a Bethlen-kormány pénzügyminisztere volt 1920–21-ben. Az ő pénzügyi reformjaival stabilizálódott az ország pénzügyi helyzete, de tervei összeomlása után lemondott. 1920-tól az MTA és a Kisfaludy Társaság tagja, 1934–1943-ban a Baumgarten Alapítvány tanácsadó testületének tagja, 1935-től elnöke. Szakirodalmi munkássága mellett szociológiai cikkeket, politikai tárgyú esszéket, regényeket és drámákat írt. *Kossuth* című drámáját a Nemzeti Színház mutatta be 1927-ben. A Nyugat egyik mecénása volt.

- 2 M. Glatznál. – Bevásároltam |:I. vel:|
Sárközi ebéden. Gellért.
Anyús. M. Kisfaludy ban.
Kaposy Ildikónál. Tóth A.
- 3 M. Nyugatnál.
- 4 d.e. bevásárolni.
Teréz körúti kabaréban⁴⁶ Nagy
Endrével, Kovácsban vacsora.
- 5 Ritoók Évi.
Nagy Endre és Gellért feketén.
Ildikó beteg.
- 6 Mihály d.u. 2 kor elutazott
Nyugatékkal (Móriczék, Gellért,
Kosztolányi, Schöpflin)
Szegedre⁴⁷ és Hódmezővásárhelyre⁴⁸.

⁴⁶ Valószínűleg Nagy Endre konferált ezen az estén is. BM-ék ekkor már láthatták a Hecsek és Sajó számot is, melyet Vadnai László hívott életre.

⁴⁷ A szegedi Tisza Szálló nagytermében este 8 órai kezdettel a Nyugat estélyt adott, melyen Móricz Zsigmond tartott bevezető előadást a költői zsenialitásról, aztán Gellért Oszkár olvasott verseiből, majd Schöpflin Aladár előadása következett az irodalmi decentralizációról. Simonyi Mária Móricz, Kosztolányi, BM és Somlyó Zoltán verseiből szavalt, aztán Kosztolányi olvasta fel két karcolatát. Szünet után Simonyi Gellértől és Adytól szavalt, majd Kosztolányi olvasta fel két versét. Bibó Lajos egy novelláját olvasta fel, BM verseiből adott elő, végül Móricz *Ebéd* c. elbeszélését olvasta fel. Az estét rendező szegedi Fészek Klub bankettjén, a Tisza Szálló éttermében, Tonelli Sándor közgazdasági író, a szegedi iparkamara titkára mondott köszöntőt.

⁴⁸ A város közgyűlési termében megtartott Nyugat-esten Soós István polgármester és Endrey Béla alpolgármester köszöntő beszéde után Simonyi Mária, BM, Bibó Lajos, Móricz Zsigmond, Gellért Oszkár, Kosztolányi Dezső, Schöpflin Aladár és Szathmáry Tihamér adtak ünnepi műsort. Móricz

- 7 Reggel Kaposy dr. Ildikónál.
I-vel Gachotnénál.
d.u. Meller Mária⁴⁹ és
Illyés Gyula.
- 8 Mihály megérkezett.
d.u. Anyusnál.
Rédey ék.
- 9 d.e. utolsó ülés Glatznál
Mihály portréjához.
Sárközi ebéden.
- 10 d.e. Wanausz cégnél.⁵⁰
Anyussal Schillnél.
[ö>]Eöttevényi Olivér⁵¹ és Basch teán.

Zsigmond írja a Nyugat hasábjain: „A Nyugat mostani új munkássága jó jel. Hány vidéki városban voltunk s milyen csodálatos estéink voltak. Csaknem mindenütt azt mondták a zsufolt és tömött termeket látva, hogy »az idei szezonnak ez volt az első sikere.« Miskolc, Szeged, Szekszárd, Nyiregyháza, Hódmezővásárhely, [...] s más helyeken is, szinte éhesen, írásra, művészetre, valami nagy és nemes kijelentésekre éhesen tódult a közönség s mindvégig boldogan voltak jelen novelláknak és verseknek előadásán...” (Nyugat, 1930. 11.)

⁴⁹ MELLER Mária, talán Balassa Lászlóné Meller Róza (1902–1960) író nő testvére. Meller Róza *Írja hadnagy* c. németül írt színművét Bécsben mutatták be, Bp.-en 1933-ban került színre. 1933 februárjában, Bécsben egy ellene elkövetett hamis gyilkossági kísérlet bejelentésével próbálta felhívni magára a figyelmet.

⁵⁰ Valószínűleg WANAUS Ferenc cége, mely fényképészeti cikkekkel kereskedett (Bp., IV. Károly krt. 22.)

⁵¹ *Eöttevényi* EÖTTEVÉNYI Nagy Olivér (1871–1945) jogi és politikai író. Pozsonyban nyitott ügyvédi irodát. 1904-től a pesti egyetemen nemzetközi magánjogot tanít, 1907–17-ben a kassai királyi jogakadémián a nemzetközi jog tanára, 1914–16-ban az intézmény dékánja. 1917-ben udvari tanácsos, majd Krassó-Szörény vármegye főispánja, ahonnan 1918-ban nyugdíjba ment, és Budapestre költözött, ahol 1920-tól igazgatója a Magyar Külügyi

- 11 Reggel Esztergomba
utaztunk ültetni.
- 12 Einc[z]inger Feri és Baba.
- 13 Erdélyi sodronykerítés miatt.
Déli vonattal vissza Pestre.
- 14 Gyergyai teán.
Hevesyéknél[!] vacsorán
Odryval stb.
- 15 Anyussal Therapia szanato-
riumban⁵² vesevizsgálat.
Mártus.
M. Pannoniában.
- 16 Bözsi varrónő. M. Nyugatnál.
Sárközi ebéden. Gelléri Andor E.⁵³
feketén. – Katica cseléd elment.
- 17 ×[kn]
Mártus. – Gellért.
Anyussal Schillnél. Anyus ha-
zament.
- 18 Mártus. <Mariska mindenés>
<belépett>

Társaságnak, melynek képviselőjében több nemzetközi konferencián vett részt. Történelmi tárgyú és államtudományi könyveket írt és szerkesztett. 1930-tól a Nemzetközi Diplomáciai Akadémia tagja.

⁵² Valószínűleg az ún. Zsidókórházhoz tartozott. Ingyenes rendelője a V. Lipót (ma Szent István) krt. 30.-ban volt.

⁵³ GELLÉRI Andor Endre (1906–1945) író. Kimaradt a gimnáziumból, majd vas- és fémipari szakmát tanult. Tehetségét Mikes Lajos fedezte föl: 1924-ben jelent meg első novellája Az Estben. Elnyerte a Nyugat novella-pályázatának díját (L. 1935. 12. 01.) és a Baumgarten-díjat. (1934; 1932-ben jutalomban részesült) Munkaszolgálatos, majd 1945-ben koncentrációs táborba kerül, amelynek ugyan megéri felszabadulását, de hamarosan tifuszban meghal.

- 19 Reggeli vonattal Nagyhátra⁵⁴
utaztunk Basch Lórántékhoz
Ildikóval.
- 20 Kocsival Czibakházán⁵⁵
templomban.
- 22 Déli vonattal hazautaz-
tunk. Anyus, Pubi, Zsoldos.
Este Nyugat Ady est⁵⁶.
- 24 Pubi.
- 25 Mártus. Folsthoffer Maris-
ka mindenestől belépett.
- 27 Reggeli vonattal Bajára
utaztunk[.>], vártak Angyalék
Mihály előadást tartott [:Szekszárdról⁵⁷:].
utána bankett (Vojnich[!]
polgármester⁵⁸)

⁵⁴ Vö. 1927. 10. 01.

⁵⁵ Tiszaöldvár alatt, Szolnok megyében, a Tiszaárokban található Cibakháza nagykorúság, mely az 1848–49-es szabadságharc alatt többször kiemelt stratégiai szerepet játszott. Nevezetesen 18. században épült műemlék jellegű temploma.

⁵⁶ Húsvét keddjén, este fél 9 órai kezdettel, a Zeneakadémia nagytermében rendezte országos Ady-ünnepét a Nyugat. Az est író-közreműködői Móricz Zsigmond (*A költő harca a láthatatlan sárkánnyal*), Fenyő Miksa (*Ady-levelek*), Nagy Endre (*Ady-émlékek*), Schöpflin Aladár (*Ady, a szerelmes költő*) és Babits Mihály (*Példázatok Adyról*) voltak; a fellépő művészek: Simonyi Mária, Ascher Oszkár és Kürti József Ady-verseket adtak elő; Basilides Mária és Kálmán Oszkár pedig Bartók Béla zongorakísérete mellett Bartók és Kodály Ady-dalait énekelték. (Nyugat 1930/7. és 9.)

⁵⁷ Schmidt Hódsághy Béla (1889–1956) író, műfordító, tanár kérésére BM előadást tartott a Kereskedelmi Casinóban. Meglátogatták Balogh Miklós műfordítót, a Bajai Állami Felsőkereskedelmi Iskola tanárát is.

⁵⁸ Dr. BORBÍRÓ Vojnics Ferenc, 1925?–1937 Baja polgármestere.

- 28 d.e. ciszterci rendházban
d.u. [2>]1 kor haza, este otthon.
- 29 [Mar>]Barthi Mária házvezetőnő
belépett.
Anyus hazament.
- 30 Ildikó lázas beteg, Kaposy
dr. – délben fülorvos mind-
két dobhártyáját felszú[<rt]rta.
Komjáthy Aliék. Mártus.

Május

3

- 10 Pubival Szudy Eleménnél.
Muzeumkávéházban Németh
Lászlóval és Gellérttel.
- 11 Reggelí vonattal Esztergomba
Rédey nőekkel, este haza.
Mária⁵⁹ kilépett.
Anyus haza.
- 12 Hegedűs Lóránt.
- 13 Anyus.
Rédeyéknél Ildikóval
- 14 ×[kn]
- 15 Gellértéknél Ildikóval
Rédey és Beckékkel.
- 16 Baschéknál teán Gyergyaival
és Barkerrel.

⁵⁹ A házvezetőnőről van szó.

- 17 Schneider Katalin házvezetőnő.⁶⁰ |:belépett:|
Nagy Endre vacsora Gundelnél⁶¹.
és Rózsadomb kávéházban⁶².
d.u. Bálint György, Szilasi Lili
és Sikabonyi.
- 18 Réd[y>]eyékkal és Basch Ilonával
Dienes Vali táncmatinéján⁶³.
Mihály Centralban Mikessel.
- 19 Reggeli vonattal Esztergom-
ba utaztunk.
- 25 Farkas Zoltán és Beck
Fülöp ebéden.

Június

- 7 Délutáni vonattal érkeztek
Hoffmann Edít és Mária
- 8 <Reggel érkezett Rédey Tivadar>
<és Sárközi György.>
Én Einczinger Babával
bazilikában bér málkozáson.

⁶⁰ SCHNEIDER Katalin, BM-ék esztergomi házvezetőnője szeptember elejéig. Későbbiekben TS Katóként utal rá.

⁶¹ Gundel étterem (1910–, korábban Wampetics-vendéglő), Gundel Károly vendéglője a bp.-i Városligetben, Állatkerti krt. 6. alatt üzemelt. Irodalmi, politikai és művészársaságok egyaránt időztek itt nyaranta, nem utolsósorban a nyári opera-előadások (a belső, állatkerti részen) miatt.

⁶² Rózsadomb étterem és kávéház (Bp., Bimbó út 2.), Dunszt Gyula működtette 1927-től, tulajdonosként 1942-től. A kávéház kerthelyiséggel és utcai terrasszal rendelkezett. 2009-től felújítva nyitotta meg újra kapuit.

⁶³ Dienes Valéria koreográfiáit, *Három költő arckép* címmel, a Belvárosi Színházban mutatták be ezen a napon. Tagore és Sík Sándor versei között szerepelt BM-nak három verse: a *Klasszikus álmok*, a *Húnyt szemmel bérceken futunk* és az *Engem nem látott senki még* című.

- 9 ×[kn]
 Reggel érkezett Rédey Tivadar és Sárközi Gyuri.
 Este valamenyien haza.
- 11 Gellért Oszkárék.
- 13
- 14 Délutáni vonattal Komjáthy Alí és felesége.
- 15 Reggeli vonattal Illyés Gyula.
 Este mindhárman elutaztak.
- 23 Mihály Pesten.
- 28 Páli tiszteleteséknél.
- 29 Katóval és Ildikóval
 cirkuszbán.

Július

- 1 <×>[kn]
 Dienes Vali két fiával
 ebéden.
 Ildikónak 40° láza van.
- 3 ×[kn]
- 4 Ildikóval Gönczy főorvosnál⁶⁴.
 4 foga jött.
- 6 Schöpflin Aladár feleségével és fiával és
 Juhász Géza ebéden
 Pubi délután.

⁶⁴ GÖNCZY Béla, egészségügyi főtanácsos, az egyesített Kolos és Simor közkórházak kórházigazgató főorvosa, az Esztergomi Takarékpénztár Rt. igazgatósági tagja.

- 7 Krístóf Irén és Armandó
Tipaldi⁶⁵ Milanóból ebéden
- 8 [Kat>]Mihály Pestre ment reggel.
Kató ” ” délben.
Hausenauer és Rosta tanárok.
- 9 Kató délben visszajött
- 15 **Horvát Henrik** ebéden.
Feri és Baba.
- 16 Délben érkezett anyuskám
Pubival.
- 17 Pubi reggel Pestre ment.
- 18 Nagy vihar volt.
- 19 Gara László⁶⁶ [p>]Páris ból
ebéden.
- 20 Einczinger Feri ebéden.
- 22 Anyussal Ild. és M. lyal
hajón Zebegényben és Szobon
- 27 d.u. Feri és Baba.
- 28 Einc[z]ingeréknél Anyussal és
Ildikóval, és strandfürdőben.

⁶⁵ Armando TIPALDI műfordító. Lefordította BM *A gólyakalifa* c. regényét Krístóf Irénnel.

⁶⁶ GARA László (1904–1966) író, újságíró, műfordító. 1924-től Párizsban élt. Műfordítóként és antológiák szerkesztőjeként sokat tett irodalmunk franciaországi megismertetéséért. Néhány BM-verset fordított az általa szerkesztett francia nyelvű, a kortárs magyar lírát reprezentáló antológia számára (1926). A Nyugatban 1930. máj. 15-én publikált *Magyar irodalom Franciaországban* c. cikkében többek között BM-nak *A gólyakalifa* c. művét jelöli meg mint fordításra méltó magyar regényt a kortárs irodalomból. A regény – miután 1948-ban csak egy részlete jelent meg – teljes szövegű francia fordítása csak 1992-ben látott napvilágot Szende Tamás és Laurence Leuilly fordításában, Tverdota György előszavával. (BBIBL 1998:277., 2303. tétel)

- 29 ×[kn]
 Anyus Mihály Ildikó és én reggeli
 hajóval Mártához Izbégre.
 Anyus ottmaradt, mi este haza.
- 30 Pap Károly.

Augusztus

- 4 Einczinger Feri.
 5 Mihály Pesten.
 Mikessel ebédelt.
 6 Hársfák vendéglőben⁶⁷ vacsora
 Einc[z]inger Ferenc és Sándorral⁶⁸
 Olajosekkel, [J>]Filipp Jóskával.
 7 Nagy Endre fiával
 ebéden.
 8 Páli tiszteletes leányaival
 uzsonnán.
 9 Gellért Oszkár ebéden.
 10 Komjáthy Aliék, Simon
 Györgyék és Sárközi ebéden
- 11
- 12 Eínc[z]inger Feri.

⁶⁷ A pilismaróti vám felett, Esztergom város határában fogadta vendégeit Balog Sándor vendéglős a kerthelyiséggel rendelkező Öreg Hársfák vendéglőben, melyben saját termelésű borokat szolgáltak fel, cigányzenével kedveskedtek a kirándulóknak. (Homor Imre, *Esztergom nevezetességei*, 1930)

⁶⁸ EINCZINGER Sándor (1887–?) sütőiparos, pékmester. Einczinger Ferenc öccse. Az Esztergomban letelepedett ónémet nemesi eredetű család által 1735-ben alapított sütőüzemet és péküzletet vezette és virágoztatta fel. A hercegprímási uradalmak beszállítója. A Takarékpénztár és Hitelbank igazgatósági tagja, a városi képviselő-testület tagja.

- 14 Einc[z]inger Feri és Baba ebé-
den.
Uzsonnán Olajosék és Rostáék
- 15 Ba[c>]sch Lóránt ebéden.
délután Illés Endre felesé-
gével⁶⁹. (filmet⁷⁰ csináltak rólunk)
- 17 Ascher Oszkár ebéden.
Anti volt inasunk látogatása
- 18**
- 19 Mikes Lajos meghalt.⁷¹
- 20 M. Ildikóval bazilikában.
- 21 M. I. vel strandon.
- 22 Együtt strandfürdőben
- 23 I vel bankban.
- 24 ×[kn]
- 26 Ildikóval Feriéknél és
szöllőben autóval.
- 27 Mihály Pesten. Katóval és
Ildikóval strandfürdőben.
Feriék, Einc[z]inger Kató⁷².
- 28 <Re>
- 29 Reggeli vonattal jött
Pa[pp>]p Károly.
Múzeumban és strand-
fürdőben.

⁶⁹ ILLÉS Endréné, Livia (?–1976).

⁷⁰ Nincs adat.

⁷¹ Mikes Lajos bécsi útja során szívrohamot kapott. A Kerepesi temetőben nyugszik.

⁷² EINCZINGER Kató, Einczinger Sándor sütőiparos leánya.

- 30 [J>]Gellért Oszkár délután.
Ildikóval Eínc[z]inger szőlő-
ben.
- 31 Simándi feleségével.

Szeptember

- 2 Erdélyi József
uzsonnán.
- 3 Homor Imre és Rosta.
- 6 Kató déli vonattal elutazott
- 7 Mária házvezetőnő belépett.
Sárközi jött reggeli vonattal
Pubi ébeden[!], este Pubi el.
- 8 Dél[é>]előtt Einc[z]ingeréknél.
Délután Gellért Oszkár.
M. aláírta a Nyugat szindi-
kátusból való kilépését⁷³
- 9 Sárközi reggelí vonattal
elutazott[.>], s érkezett
Mártus Ferikével.
- 10 Olajos tanár.
Esti vonattal Márton
elutazott.
- 11
- 12 Délelőtt Vodicskánál⁷⁴.
- 13 Hausenauer

⁷³ Ez volt a BM–Móricz-vitát lezáró jogi aktus.

⁷⁴ Valószínűleg a konyha, a tetőtéri szoba (manzárd?) és a kályha terve-
inek ügyében. (L. még 1930. 10. 02. és 1930. 11. 26.)

- 14 Ascher Oszkár ebéden.
Délután Farkas Gyuláék
Berlinből.
- 15 Megharapott egy egér.
- 16
- 18 <Mihály P.>
- 19 Mihály Pesten⁷⁵.
- 20 ×[kn]
Eínc[z]ínger Feri.
- 22 Megkezdték az épí-
tést.
- 24 Gönczy főorvosnál.
egérharapott ujjam |:gyúlik.:|
- 25 Hausenauer
- 26 Gönczy felvágta egér-
harapott ujjamat
- 27 Gönczynél.
- 29 Eínczínger
- 30 Gönczynél.

Október

- 2 Kész az új konyha és
tető szobám.
- 3 Kályhát állítanak.
- 4 Reggeli vonattal Pestre
utaztunk, Mihály este

⁷⁵ Valószínűleg a Nemzetiben, ahol ezen a napon mutatták be Hevesi Sándor rendezésében az *Iphigéniát*, mely noha „Babits Mihály lendületes átköltésében” került újra színre kerek negyven év után, mégis csak három előadást ért meg, mivel, Pukánszky né szerint, „a főszereplők átsakespeareizálták Goethe alakjait és Goethe dikcióját”.

- utazott.
Schneider Kató.
- 5 Kató ebéden.
Sárközivel moziban.
- 7 Ildikóval állat kertben.
Gyergyai feketén.
- 8 [K>]Mihállyal Kisfaludy
társ. ban székfoglalón⁷⁶, utá-
na Rédeyekkel kávéházban.
- 9 Farkas Z. és Bálint György
feketén.
- 10 <[Vaje[?]>]Pénzes Teri.> Pénzes Teri.
- 11 Ildikóval Anyusnál.
- 13 Anyus.
Sárközi és Erdélyi.
- 14 d.e. Ildikóval bevásárolni.
<Kaposyéknál uzsonnán>
M. Pannoniában
- 15 Kaposyéknál uzsonnán
- 16 ×[kn]
M. |:Muzeum:|kávéházban és Baschnál
latinolvasáson. Én Már[t[u>]ánál
- 17 Ildikóval Anyusnál
(Tónika és Márta baba)

⁷⁶ BM székfoglalójának címe: *Írórsorsunk és hagyományaink*. Kegyelettel emlékezett meg elődjéről, Benedek Elek ifjúsági íróról, és előadta *Őszi misszió* c. versét.

- 18 M. Rádióban Kisfaludy társ. gal⁷⁷
Farkas Zoltánéknál teán
Ildikóval (Glatzék, Rédeyék)
- 20 Sárközi, Turóczi.
Anyus, Márta
- 21 (Házivarrónő, Margit 5 napig)
Földi Mihály feketén.
Gyergyai este.
- 22 D.e Ildikóval bevásárolni.
<Anyus. Márta.>
- 23 Kató. Tónika. M. kávéház-
ban. Anyi este Szekszárdról.
Basch, Német[h] Laci, Illyés Farkas Z.
teán, latinolvasás.
- 24 Kiss Ernőné⁷⁸ és Angyal teán.
- 25 D.e. Szilasi Lili.
Anyival Kis[s] Ernőéknél.
- 26 Anyiék délben elutaztak.
Mihály Nyugat est előadáson⁷⁹.<.>

⁷⁷ Délután 5 órakor kezdődött a Kisfaludy Társaság irodalmi délutánja, amit BM (rendes tag) versei vezettek be, maga olvasta fel verseit az első harmadban, őt Hegedűs Lóránt tragikum-tanulmánya és Áprily Lajos versei követték...

⁷⁸ Kiss Ernőné Éri Mária, Babits Angyal sógornője. Valószínűleg Pesten élt férjével.

⁷⁹ A Nyugat emlékünnepe (Osvát Ernő halálának első évfordulóján) rendezték a Zeneakadémia nagytermében. Az ünnepet Hammerschlag János orgonajátéka vezette be (Bach: *d-moll Praeludium és Előjáték a » Valet will ich Dir geben« koráldallam fölött*). Utána Kosztolányi Dezső olvasta föl emlékezését Osvát Ernőről, majd a Kentner–Waldbauer–Kerpely trió adta elő Beethoven c-moll trióját. Szünet után Babits Mihály mondta el új versét; Kósa György Bartók négy siratóénekét játszotta zongorán; Móricz Zsigmond pedig az új írónemzedék kaotikus világképéről beszélt s ennek

- 27 Sárközi, Ascher, Szabó
Mária⁸⁰ uzsonnán.
- 28 D.e. I. vel bankban.
(Nagymosás)
Ildikóval Rédeyeknél.
- 29 Anyus Márta.

November

- 1 Mária házvezetőnő kilépett.
Schneider Kató hugával⁸¹.
- 2 Délelőtt temetőben.
Schneider Kató huga[<á]<val>
Rózsi<val> belépett.
- 3 <Schneider>
[Sárközi]>Ildikóval és Mihállyal
Esztergomban építkezésünket
megnézni, este haza.
- 4 Rédeyék és Sárközi
uzsonnán.
- 5 Anyus.
- 6 M. Baschnál teán.
- 9 Schneíder Kató.
Pollák Sarolta kozmeti-
kusnál⁸².
- 10 Bankban.
Sárközi, Gachoték uzsonnán.

keretében ismertette Bornemisza Péter *Electráját*. Az ünnepet Hammerschlag János saját szerzeményű orgonajátéka (*Fantázia F-dúr*) zárta be.

⁸⁰ L. 1929. 10. 28.

⁸¹ SCHNEIDER Rozália, csak egyetlen hónapot szolgált BM-éknál.

⁸² POLLÁK Sarolta, kozmetikus, Bp. VI., Andrassy út 38.-ban lakott.

- 11 Vodicska építész Esztergomból.
Bankban.
<Rédeyék«nél» és Sárközi>
<uzsonnán.>
Délután M. bevásárolni
(sparheid⁸³)
- 12 D.e. Ildikóval kozmetikusnál.
Anyus. Konyhatűzhelyet
vettem.
- 13 ×[kn]
Basch, Farkas Zoltán Illyés
teán (latin olvasás)
- 15 Basch Ilonánál Ildikóval
uzsonnán
- 17 <Tónika.> M. Atheneumban[!]
Sárközi ebéden.
Szerb Antal <va[?]> uzsonnán.
- 18 Tónika.
<Ildikóval Basch Ilonánál>
<uzsonnán.>
Rédeyéknél uzsonnán.
- 19 <Sárközi> Anyus ebéden.
Márta.
Vacsorán Leopold Lajosék
nál.
- 21 Pubi lakásunkban fényképfel-
vételeket⁸⁴ csinált.

⁸³ Sparherd, azaz konyhai takaréktűzhely.

⁸⁴ FOTOTÉKA: 203. tétel; PIM Ikonográfia, 54. tétel: *Babits Ildikó, TS és BM bp.-i, Reviczky u.-i lakásukban* leírást adja a képhez.

I. val Anyusnál. Uj képek.

[↑]

- 22 Kiss Ernő sógorunk feleségével uzsonnán.
- 23 Mihállyal és Ildikóval Árpádtelen Tónikánál.
- 24 Sárközi Gyuri ebéden.
(Szenesládát vettem.
Schöpflín Aladár teán.
- 25 Feketén: Horvát Henrik és Medgyaszay Vilma. M. Baumgarten ülésen.
Basch Ilona és Edit uzsonnán.
- 26 D.e. Simon Klári és Komjáthyne. Anyus ebéden.
(Kész az építkezés Esztergomban, megjöttek a kulcsok.
- 27 Mihály Múzeum kávéházban Pubival fényképeztünk⁸⁵.
Illyés Gy. Németh L. Farkas Z. teán.
- 30 Ildikóval gyermekmoziban.

December

- 1 Schneider Rózsi kilépett
Papné belépett.
Sárközi ebéden.
Ba[ch>]schéknál teán Sergil-[lel>]ékkel⁸⁶.

⁸⁵ Nincs adat (a fotógyűjtemények nem tudnak róla).

⁸⁶ Amrita Dalma SHER-GIL (1913–1941), magyar származású indiai festő. 1921-ben költözött ki a Himalája lábához, Szimlába. Hosszabb-rövidebb

- 2 Baumgarten ülés.⁸⁷
Redey Micí és Tivadar
uzsonnán.
- 3 Anyus ebéden.
Márta és Ferike.
- 4 Tóth Annus.
Anyus nálunk aludt.
- 5 Esztergomban (Mariskával)
Este anyus hazament.
- 6 Farkas Zoltánék, Tóth Aladár
Beczkoí mérnök.⁸⁸
- 7 Schneider Kató.
- 8 Sárközi ebéden.
Komjáthy Aladarék, Hevesi
András, Gachoték.
Este Sauvag[e]ot.
- 9 Basch<ék> leányok teán.
M. Baumgarten ülésen⁸⁹
- 10 Anyus.

ideig élt Firenzében, 1929-től Párizsban, Magyarországon is tartózkodott. Életéről Dobai Péter filmforgatókönyvet írt. 1933-ban a Párizsi Szalon tagja.

⁸⁷ Az este 6 órakor tartott ülésről jegyzőkönyv készült, melyen a tanácsadó testületi tagok és a kurátorok személyi ajánlásaikat terjesztették elő a következő évi díjakra. BM Tamási Áron évdíjának meghosszabbítása, ill. Bartalis János jelölése kapcsán előadta, hogy „az a körülmény, hogy egy író az elszakított részekén él, nem lehet indok egy nálánál érdemesebb és rászorultabb hazai író mellőzésére”. (TÉGLÁS 2003 II:189–190.)

⁸⁸ BECZKÓY (Beczkoí?) József, budapesti gépészmérnök. 1951-től Vegyipari műszerezés tárgyat adott elő a Budapesti Műszaki Egyetemen.

⁸⁹ Valószínűleg BM és Basch tanácskoztak; nincs további adat.

- 11 ×[kn]
 M. kávéházban.
 Illyés Gyula vacsorán.
- 12 Gellért Oszkár
- 14 Simon Klári.
- 15 Sárközi ebéden.
- 16 ×[kn]
 Utolsó Baumgarten ülés⁹⁰.
 Rédey éknél uzsonnán.
- 17 Anyus. Kíss Pista Szek-
 szádról. Beczkói mérnök.
 M. írógépet vett.
- 18 Basch, Farkas Zoltán, Németh L.
 és Illyés este, latinolvasás, utána
 Baschsal Baumg. beszélgetés.
- 19 Földi feketén.
- 21 Pubival és Tóth Aladárékkal
 sieltünk Sváb hegyen.
 Kósa Györgyék uzsonnán.
- 22 Sárközi ebéden.
 Ascher Oszkár.
- 24 Sárközi és Illyés vacsorán.

⁹⁰ Az este 6 órakor tartott ülésről jegyzőkönyv készült, melyen a tanácsadó testület arról határozott, hogy kellemetlenségek elkerülése végett az ülések határozatairól kommuniké formájában tájékoztassák a sajtót. BM többek között bejelentette, hogy Elek Artúr, Juhász Gyula és Tersánszky évdíját az 1930-as évre meghosszabbítják. Basch Lóránt ügyvivő szerint lehetséges lesz egy kilencedik hely betöltése is, majd határozatot hoztak arról, hogy a nyolcadik helyet szépírók, s csak a kilencedik helyet tartják fenn tudományos írók számára. Ezután a kuratórium személyi ajánlásait a testület határozatilag jóváhagyta. (TEGLÁS 2003 II:196–199.)

- 25 Anyus és Pubi ebéden.
Kárpátiéknál uzsonnán
Ildikóval.
- 26 Pubival Sváb hegyen siel-
tünk.
- 27 Basch lányok uzsonnán.
- 28 I. Mihállyal szánkózott muz. kertben.
Anyusnál.
- 29 Sárközi ebéden.
- 30 Rédeyék. (fényképeztem⁹¹)
- 31 Ildikó szánkázott.
Pubi.

Jegyzetek

[gyí]

Aug.5.

Tónika szül. napja

Eínc[z]ínger Feri ”

Györgyike⁹² fiának ”

⁹¹ TS fényképei szerint (Fond III/2260/38; Fond III/1486) a Rédey házaspár és Hoffmann Edith voltak vendégségben náluk a Reviczky u.-i lakásban. (FOTOTÉKA:204. tétel)

⁹² BABITS Istvánné STOCKINGER Georgina Mária fiáról van szó: BABITS Tibor (1930–1980), BM unokaöccse. TS valószínűleg téved, a pontos születési dátum augusztus 4.

1931

Fontosabb telefonszámok

Basch Ilona

szül. napja

február 9.

B.I.¹ Lágymányosi u. 15. II 3.

Tivadarnap <ápr 20>[:nov. 9:]

Edít szept. 16

Biró László Csáky u. 27. III/10.

Január

1 Pubival sieltünk Svábhegyen²

Farkasrétig³.

2 I. ródlizott⁴.

Gellért feketén.

D.u. Anyus.

¹ Valószínűleg Basch Ilonáról van szó.

² Sváb-hegy, (1950–1991 között Szabadság-hegy): hegycsoport a Budai-hegységben, Bp. területén. Legmagasabb pontja 477 méter, teteje széles, lapos fennsík.

³ Budapest városrésze, a Széchenyi-hegy délkeleti lejtője, egykor szőlőtermő vidék volt. 1894-ben területén hozták létre Buda egyik nagy köztemetőjét.

⁴ Kormány nélküli kis szánkó lejtőn való lecsúszásra.

- 3⁵ I. muzeumkertben ródlizott
Losonczy Dénes ujságíró⁶.
Este Pubi.
- 4 M. és I-val Zsoldos Andor-
nál és Ilmánál d.e.
- 5 Sárközi ebéden.
Kovách Márta⁷ teán.
- 6 ×[kn]
D.e. Gellért.
I. vel Múzeumkertben d.e.
D.u. Anyusnál.
- 7 Pista Szekszárdról.
Anyus.
- 8 M. Múzeum kávéházban. Este
Basch lányok, Lóránt, Németh L.
Farkas Z. és Illyés.
- 9 Este Mártusnál.
- 10 Ildikó influenzás. Este
Kaposy doktor.
- 11 d.e. Kaposy Ildikónál.
- 12 Pubi.
- 13
- 14 Reggel Mihállyal Svábhegyi szá[n>]llo-
dába. M. ott maradt.
Einczinger Feri.
Anyus.

⁵ A naptárlapon (9-es számú fólió rektóján, január 1–3.) Ildikó ember-
formát ábrázoló ceruzarajza látható.

⁶ LOSONCZY Dénes, ismeretlen.

⁷ KOVÁCH Márta, a Válasz szerkesztőségében titkárnőként dolgozott,
a „kis Márta” becenevet Sárközi Mártától való megkülönböztetésül kapta.

- 15 Pubi.
 16 Márta.
 17 Mihály este hazajött.
 18 Délelőtt Baumgarten díjki-
 osztás⁸. Utána temetőben.
 Este vacsora Erzsébet szállóban⁹.
 19 Reggel Ildikóval föl kísértük
 Mihályt Svábhegyi szállóba¹⁰.
 Hazajövet villamosról láttam az
 Attila[!] utca [8>]95-i ház¹¹ épülését,
 nagy vágyam támadt utána.
 20 Délelőtt Ildikóval Tóth Ala-
 dárékhoz Mártonhegyi utra,¹²
 este haza.
 21 Anyus ebéden.
 Baschéknál, Loránt hazakisért.
 22 Mihállyal Muzeum kávéházban.

⁸ A díjazottak névsora: Bartucz Lajos, Elek Artúr, Erdélyi József, Ily-
 lyés Gyula, Juhász Gyula, Révész Béla, Salgó Ernő, Tersánszky J. Jenő.

⁹ Az ünnepi vacsora a Budapest belvárosában található Erzsébet Szál-
 lóban volt, az Egyetem (ma: Károlyi Mihály) u. 11–15.-ben A hotel felépí-
 tésének gondolata 1867-ben merült fel először, végül 1873-ban Pest, Buda
 és Óbuda egyesülésének évében nyitotta meg kapuit, a névadásra Ferenc
 József császár hitvesétől, Erzsébet királynétól, Sissytól kértek és kaptak
 engedélyt.

¹⁰ Svábhegyi Nagyszálloda, Istenhegy, Eötvös u. 2.

¹¹ BM-ék a VIII., Reviczky u.-i pesti lakásukból 1931. ápr. 28-án köl-
 töznek át a Váraljára, a budai I. kerületi új lakásukba, az Attila u. 95–99. sz.
 házba. (Vö. 1931. 02. 27., 1931. 03. 02., 1931. 03. 07., 1931. 03. 13., 1931.
 03. 16–19. és 1931. 04. 28.)

¹² A Mártonhegy és a Mártonhegyi út akkor még külterületnek számí-
 tott. Az 1928-as jegyzék szerint Tóth Aladárék még nem voltak telektulaj-
 donosok egyiken sem.

- 23 Mihály[nál>]yal[!] Sváb hegyen. Sieltünk.
 24 [gyí]
 27 Ildikóval Sváb hegyen d.e.
 Mihály hazajött
 (Uj fotelt csináltattunk.)
 28 Anyus, Márta Ferike
 29 Sárközi ebéden.
 M. kávéházban, este Baschnál
 latínolvasás.
 31 d.u. Dienes Vali Szent Imre
 misztériumát néztük Városi
 Színház ban¹³ Bálint Györggyel.
 Centralban Medgyaszay és Horvát
 Henrikkel.

Február

- 1 Ildikóval Kaposynál és
 anyusnál.
 [↓]
 2 <Sárközi ebéden.>
 3 ×[kn]
 Sárközi és Basch teán.
 (Baumgarten könyvtár ügy)¹⁴

¹³ A Dienes Valéria–Bárdos Lajos szerzőpáros *Szent Imre Misztérium* című történelmi mozdulatdrámájának (a rendező gr. Zichy Géza Lipót volt) ez volt a nyilvános főpróbája a Városi (ma Erkel) Színházban a február 1-jei megismételt bemutató előtt. Ősbemutatója az ún. Nagycsarnokban (ma buszgarázs a Dózsa György út és a Thököly út sarkán) volt 1930. augusztus 21-én.

¹⁴ Nincs adat.

- 4 [F>]Influenzával feküdtem.
Anyus és Szalinger Etus¹⁵.
Márta és Pubi.
- 5 Sárközi ebéden.
M. Muzeum kávé házban.
Símon Klári és Artingerné¹⁶.
Németh L. és [M>]Farkas Z. teán.
- 6 Gellért és Horváth Henrik.
Mártus nál.
- 7 d.e. Dienes valinál
M. Basch-sal.
Szitnyai Zoltán.¹⁷
- 8 Dienes Vali és Gida uzsonnán.
Sárközi.
Kaposy dr. Ildikónál
- 9
- 10 Rédey ék.
- 11 anyus.
- 13 Simon Klárinál. B[á>]aschéknál
vacsorán.
- 15 Schneider Kató.
Hegedűs Lórántéknál uzsonnán.
- 16 Gellért

¹⁵ TS anyai nagyanyját Salinger Veronikának hívták (BCSL2:182). Etus valószínűleg TS édesanyjának unokatestvére.

¹⁶ Rózsa Lillian. (L. 1929. 01. 08.)

¹⁷ SZITNYAI Zoltán (1893–1978), író, újságíró. 1927-től Bp.-en újságíró, tk. a Pesti Napló munkatársa lett, de dolgozott a Nyugat és a Napkelet folyóiratokba is. 1945-ben öt év kényszerszolgálatára ítélték, egy év múlva kegyelmet kapott. 1949-ben Ausztriában telepedett le, emigráns lapokban publikált.

- 17 Beckói mérnök uzsonnán.
mint gáz szakértő, beszélgetés
M. Elza pilótájáról¹⁸.
- 18 Anyus.
- 20 Nagy Emilnél¹⁹ feketén.
Komjáthy Aliék uzsonnán.
- 21 Gellért.
- 23 Schöpflin uzsonnán.
- 24 Schöpflin. Rédeyéknél.
- 25 Gyergyai teán.
Anyus
- 26 M. Múzeum kávé házban.
Ildikóval anyusnál.
Latinolvasás.
- 27 D.e. megnéztük az Attila utcai
öröklakást.
(Könyvkötéshez aranyózót vettünk)
Földi feketén.
- 28 Sárközi ebéden.
Újszínházban Révész B. darabnál²⁰.
(Pap néni szakácsnő kilépett.

¹⁸ BM, *Elza pilóta vagy a tökéletes társadalom*, Nyugat-kiadás, 1933. Folyóiratkiözlése: BM, *Fekete olvasó*, Pesti Napló, 1931. márc. 15.–jún. 12.; BM, *A Világ teremtése*, Pesti Napló, 1931. dec. 25.–1932. jan. 10.

¹⁹ NAGY Emilné, GÖLLNER Mária (1894–1982), pedagógus, szerkesztő. Nagy Emil igazságügyminiszter felesége. 1926–33 között alapító igazgatója a Kis-svábhegyi Waldorf Iskola és Internátusnak. 1929–44-ig szerkeszti a Bizalom c. börtönújságot. 1946-ban Svájcba emigrált.

²⁰ Az Újszínház (Bp. VI., Révay u. 18.) este 8 órai kezdettel Révész Béla *Razzia* c. 3 felvonásos „külvárosi misztériumát” játszotta. A darab társszerzője Vitéz Miklós, rendezője Bérczy Ernő volt. A főszerepet Soltész Anny játszotta.

Március

- 1 (Vendéglőből hozatunk ebédet.
d.u. Ildikóval Basch Ilonánál.
- 2 Basch Ninivel Atil[a>]la utcai házban.
- 3 ×[kn]
Gellért feketén.
Márta.
- 4 Anyus.
- 7 Basch Lóránttal Stílusnál²¹.
- 10 Rédeyék.
- 11 Anyus
- 13 Basch Ilonával Atilla utcában.
Schweigeréknél vacsorán.
- 14 Gyuri ebéden.
- 16 Basch Lóránttal Stílusnál, alá-
irtuk az öröklakás szerződést.
d.u. Atílla u. lakásban ajtó és
villanyáthelyezés miatt.
- 17 Kivettem bankból a pénzt.
Mihály verseket olvasott Nyugatnál²²
Britannia[!] szállóban²³. Utána Ré-
deyékkel és Schöpflinnel söröztünk.

²¹ Valószínűleg a Stílus építő Rt.-ről van szó. Bp. V., Balaton u. 10.

²² Nincs adat.

²³ Britannia Szálló, Bp. VI., Teréz krt. 39. Haranghy Jenő freskói, üveg-
festményei, gobelinjei és tollrajzai díszítik, ezért tréfásan Haranghy-múzeum-
nak nevezték. A körúti homlokzatot a kávéház foglalja el. Termei: Szondy
söröző, Szondy borozó, nótásterem, vadászterem, kupolaterem.

- 18 Kifizettük az öröklakást. (9.150)
 Moziban. (Arany²⁴ Flórához²⁵ levelet
 kaptam Mihálytól²⁶.)
- 19 Attila[!] utcában.
- 20 Anyus, Márta.

²⁴ ARANY János (1817–1882) mint szerkesztő levelezett a költőnővel.

²⁵ MAJTHÉNYI *Majtényi* Flóra (1837–1915), költőnő, Tóth Kálmán felesége. Az 1850-es években tűnt fel verseivel a fővárosi lapokban. Több mint 20 év emigráció után 1908-ban tér vissza Bp.-re. Útinaplóját a Pesti Hírlap publikálta, két egyfelvonásosát a Nemzeti Színház mutatta be.

²⁶ „Naptáramban lapozok – írja TS *Flóra* c. esszéjében –, gyermekkori szokásom, hogy leírom pár szóval mindennap: hol jártam? kik voltak nálam. Márciusra lapozok, ezerkilencszázharmincegy március tizenennyolc. A ritmus nem tévedhet: ez is szerdai nap. Ezen a napon egy ember járt nálunk, akinek kifizettük jövődő otthonunk árát. Emlékszem, egész nap izgatott voltam, ami természetes, hiszen komoly anyagi dolgot kellett elhatározni és fiókomban szokatlan nagy pénzt őriztem. Kissé komikus szánakozással néztük, mikor a ritka kékhasú bankók rövid nálunkidőzés után idegen zsebbe vándoroltak. Emlékszem, tizenkét pengőm maradt, szimbolikusan jelezve anyagi helyzetünk merész szélsőségeit. Estefelé magamban ültem, talán olvastam. Mihály nyitott be mondani, hogy egy hölgy van nála, esztergomi barátunk ajánlásával – Arany János egy levelét kínálja eladásra. Bennem össze-vissza futkostak az érzelmek. Arany János eredeti kézírata, nem múzeumi kincs üveg alatt, sok pénzért minden egyszerű ember megszerezheti! De csak tizenkét pengőm van. Legalább látni szeretném! Az ember sokféle rétegből alakult: most naív iskoláslány voltam, ámuló és áhitatos, mikor óvatos ujjakkal megfogtam a finom halványkék levélkét, mely egy kialudt nagy szellem kézvonását őrizte. Egy percig úgy éreztem: most gyorsan vissza kellene kérni azokat a sietve elvándorolt kék ezreseket, megváltani velük ezt az egy kis kék papírt! – Tíz pengőt kér érte! [...] Most már véglegesen és örökre az enyém. Alig merem érinteni, itt fekszik kiterítve előttem. Soká nézem a címét: Flórának tisztelettel Pest. Nagyon műveletlen vagyok, kicsit szégyenkezve kérdem: – Mihály kérlek, ki volt ez a Flóra?” (TS, *Flóra*, Nyugat, 1934/23–24.)

- 21 Sárközi ebéden.
Ascher és Illyés uzsonnán.
- 23 D.e. Nemz. Muzeumban Majt[e>]hényi
Flóra iratokért²⁷.
- 24 D.e. Nemzeti múzeumban.
Uj lakásban festés miatt.
Rédeyéknél.
- 25 Anyussal, Mártával, Pubival és
Ildikóval uj lakásban.
Este M-lyal Z.akad. szavalóesten²⁸
- 26 Laczkó Géza feketén.
Anyus itt aludt.
Latinolvasás nálunk.
- 27 Pubi.
Atilla utcában.
Ildikóval Komjáthyéknál
- 31 ×[kn]

Április

- 7 Rédeyék nálunk utoljára
a Reviczky utcában.
- 8 Ildikóval anyusnál.
- 9 Reggel elkezdtem cigaretta
nélkül élni.
- 16 Este belépett Palczmann
Anna házvezetőnő.

²⁷ Az Országos Széchényi Könyvtár ekkor még a Magyar Nemzeti Múzeum „közös címébe foglalt” intézménye volt, mely különálló osztályokra tagolódott. 1934-ben egyesítették. S noha tervként már az 50-es években megfogalmazódik, az intézmény csak 1984–85-ben költözött mai helyére, a Budai Várba.

²⁸ Nincs adat.

- 17 Reggeli vonattal Esztergom-
ba utaztunk ültetni,
este haza.
- 19 Anyusnál, akinek hexen-
schussa van, s elhoztam
őt magunkhoz.
- 20 Belefogtam a pakkolás-
ba.
- 21 Rédeyéknél Me[g>]dgyaszayval.
- 23 Latinóra Baschnál.
- 24 D.e. gázgyárban uj lakás
órájáért.
Anyus elment tőlünk
Mártához.
- 27 Délután jött Papp pakker²⁹.
éjfélíg csomagoltunk.
- 28 <x>[kn]
Reggel elköltöztünk a Reviczky
utcából Attila[!] utcába.
Márta.
Ildíkó Komjáthyeknél.
Pubi és Sárközi.
- 29 ×[kn]
d.e. Schw[e>]eiger Nini.
Elek Artur.
Schöpflin és Farkas Zoltán.
- 30 M. kávéházban.
Némethné.

²⁹ Valószínűleg PAP Lajos, fuvaros, Bp. IX., Soroksári út 57., vagy PAP Hermann, Bp. VIII., Kövér Lajos u. 4.

Május

- 1 Gáztűzhelyt kaptunk.
Anyus.
- 2 Németh Laciéknál.
- 3 Van állandó meleg víz.
d.e. Ildikóval Lovas uti játszótéren³⁰.
Schneider Kató.
- 5 I-val városban komissiók³¹.
Medgyaszay és Henrik
uzsonnán.
- 6 Telefont kaptunk.
Rédeyék és Sárközi uzsonnán.
- 7 M. kávéházban.
- 8 Anyus és Pubi.
Schöpfliné.
- 9 D.e. Símon Klári.
Németh Laci.
Sárközi vacsorán.
- 10 D.e. Schweiger Níni és Lian
Farkas Zoltánék.
I. Lovas uton Annával.
- 20 ×[kn]

Június

- 6 Mihály befejezte a Fekete
olvasót³². – Anyus.

³⁰ A budai vár és a Vérmező (Bp. I., Attila u.) között húzódó Budavári Labirintust és az Országos Levéltárhoz vezető Bécsi kaput köti össze a Lovas út.

³¹ Bevásárlások.

³² *Elza pilóta avagy a tökéletes társadalom* címmel jelent meg könyv

- 6 kor felolvasott Nyugatnál³³
Bellevue-ban³⁴. Farkas Zoltá-
néknál. (Bözsi cseléd belépett)
- 7 D.e. Bálint György.
Pakkoltunk.
- 8 Reggeli hajóval Esztergomba.
Anyus este érkezett.
- 9 Déli vonattal Pestre én és M.
Pesti lakásban Pubi és Már-
ta. Rosszul voltam.
Gellért Oszkár.
- 10 Reggeli vonattal Pécsre
utaztunk. D. 5 kor Janus
Pannonius előadás³⁵. Autóz-

alakban BM utópisztikus regénye, Nyugat könyvek, 1933. A fenti címen folytatásokban közölte a Pesti Napló 1931. márc. 15.–jún. 12. 1931/61–130.

³³ A Nyugat-barátok Köre Irodalmi Szalonja 1931. január 3-án nyitott meg. Április közepéig a Britannia Szálló különtermében, május közepétől pedig a Bellevue Szálló teraszán tartotta összejöveteleit. Felolvasott művekre vonatkozóan nincs adat.

³⁴ Bellevue Szálloda Rt. (Bp. I., Attila u. 53.)

³⁵ „Klebelsberg Kunó gróf külügyminiszter és Pécs város előkelőségeinek impozáns részvételével megalakult a Janus Pannonius Irodalmi Társaság” – adta hírül a Pécsi Napló 1931. jún. 11-i száma. Az alakuló ülésen az MTA, a Szt. István Akadémia, a Kisfaludy és a Petőfi Társ., a Magyar Pen Klub, a Színházi Szerzők és a Magyar Írók Egyesülete képviseltette magát. Délután 5 órai kezdettel a pécsi Nemzeti Casino dísztermében rendezte alakuló ülését a társaság. A közgyűlést Fischer Béla alispán nyitotta meg, majd tiszteleti tagokként felkérte a közélet szereplőin kívül a következő irodalmárokat: BM-t, Bárd Miklóst (eredeti nevén Kozma Ferencet), Surányi Miklóst, Thienemann Tivadart és Tolnai Vilmost. A rendes tagok sorába többek között Fülep Lajost, Harsányi Zsoltot, Huszti Józsefet, Kastner Jenőt, Várkonyi Nándort és Vikár Bélát kérte fel. Javasolta elnöknek Surányit, társelnöknek Tolnait, örökös tiszteleti elnöknek Klebelsberg

- tunk a mecsekben[!]. Aranyhajó-
ban³⁶ vacsora.
- 11 D.e. Thi[e>]nemannal[!] és Lo-
vászékkal³⁷ dómban. Autóút és
ebéd a hegyekben. 6 órás vonattal
Pestre.
- 12 Pestí lakásban.
Pubi és Márta.
Este Esztergomba.
- 13 Mázoló.
- 15 Mázoló, kőműves.
Anyuskám hazautazott
- 16 ×[kn]
Einczinger Feri kifestette
a lépcsős szoba korlát-
ját.
<Anyuskám hazautazott.>

„önagyméltóságát”, aki díszelnökként *Az új egyesület Dunántúl szellemi irányítója* címmel megtartotta előadását. Aztán Kocsis László adta elő *Dunántúlt kesergő* c. költeményét. Tolnai Vilmos Huszti József tanulmánya alapján ismertette Janus Pannonius életrajzát. BM *Esti kérdés, Ucca este-felé, Cigány a siralomházban* és *Itália* c. költeményeit szavalta, majd az üdvözlések következtek, melyek között BM a Kisfaludy Társaság nevében örömmel nyugtázta, hogy „a magyar irodalom számára annak lelkes művelői új tüzhelyet alapítottak”. Végül Pécs szabad királyi város közönsége nevében Nendtvich Andor polgármester köszöntötte az újonnan alakult társaságot.

³⁶ Aranyhajó fogadó (Pécs, Király u. 3.), Pécs sétálóutcájában található. A középkori eredetű műemlék épületben lévő fogadó múltja 1802-ig nyúlik vissza.

³⁷ Lovász Pál (1896–1975), költő, jogász. 1931–41-ben a pécsi Janus Pannonius Irodalmi Társaság titkára, majd főtitkára. *Tiszamentén* c. kötete az 1920 utáni első vajdasági magyar verseskönyv.

- 18 Mihály Pesten.
Eínczinger Feri lépcsős szoba
ajtajára képet festett³⁸.
27 Anyus esti vonattal érkezett.
29 Pubi jött reggeli vonattal.
30 d.e. mindanyian strandfür-
dőben. 4 kor Pubi és Mihály
Pestre utaztak. Én Anyus és
Ildikó Einc[z]ingeréknél.
Mihály 7 kor rádióban felol-
vasott³⁹.

Július

- 1 Anyus délután hazautazott.
5 Basch Lóránt ebéden.
6 Eínc[z]inger Feri[, Hausenauer>] és Baba
[és Rosta József⁴⁰.>]galambot hoztak.
7 Einc[z]inger Feri, Hausenauer
és Rosta József.
8 Stróbl kertmunkás 4 napig.

³⁸ Az esztergomi nyári lak otthonosabbá tételében BM-ék segítségére volt legkedvesebb esztergomi barátjuk, Einczinger Ferenc festő, restaurátor. TS-val együtt az ajtók fölé és közé népies ihletésű motívumokat festettek, és versidézeteket írtak.

³⁹ BM költeményeiből adott elő, a szűkszavú műsorúság (Rádió Ujság, képes hetilap) szerint 19.25-től 20 óráig, Fekete Lajossal egyetemben. BM valószínűleg előadta *A holló* c. Poe-verset is saját fordításában, ahogy erről a Magyar Rádió műsorigazgatójának 1931. jún. 27-én kelt, BM-hoz írott levele tanúskodik. (OSZK Kt. FondIII/1849/2).

⁴⁰ ROSTA József (1900–?), az esztergomi Érseki Tanítóképző Intézetnek 1924-től helyettes, 1925-től rendes tanára német és történelem szakon, Einczinger Livia osztályfőnöke. Évekig internátusi prefektus volt. A Balassa Társaság jegyzője.

- 12 Aliék Sárközi és Simon
Klári ebéden.
- 13 Mihály Pesten.
Favágás.
<Estefelé Páli tisztelesnél.>
- 14 <×>[kn]
<Stróbl Rózsika⁴¹ Ildikónak
játsszótárs.>
Estefelé Páli tiszteletesék-
nél.
- 15 ×[kn]
Stróbl Rózsika Ildikónak
játsszótársul.
- 16 Katona Jenő és Rosta József.
- 17 Einczinger Feri.
- 19 Nagy Zoltán és Bálint
György ebéden.
- 25 gellért[!] Oszkár ebéden.
- 26 d.u. Fenyő Miksáék.
- 31 Einc[z]inger Feriéknél.

Augusztus

- 2 d.u. Hegedűs Lóránt.
- 6 Feri és Baba.
- 7 Pap Károly reggel,
Németh Laciék d.u.

⁴¹ STROBL Rózsika, valószínűleg az egy hete BM-éknál kertmunkát végző férfi leánya. (Vö. 1931. 07. 08.) Szállási Árpád így emlékezik rá: „[...] haláláig a betegem volt. Kedves, őszinte lélek, önfeledten emlegette a Babits-házban töltött felejthetetlen éveket. Többektől eltérően neki rögtön el lehetett hinni a ház híres lakóihoz fűződő emlékeit.” („...*kínok és álmok közt...*” 2004:137.)

- 8 Bányay Kornél.
 9 ×[kn]
 12 Németh Laci délben jött.
 13 Utakat kavicsoztattunk.
 14 d.u. Ildikóval Németh Laciék-
 nál Sátorkőn⁴².
 15 M. Ildikóval búcsúban.
 16 Schöpflínek jöttek reggel
 vonattal, este haza.
 18 Einc[z]inger Feri.
 19 Vécs Ottó.
 21 Feri.
 23 Feri freskót fest szobám-
 ban⁴³.
 Némethné.
 29 Németh Laciék.
 30 d.u. Farkas Zoltán.

Szeptember

- 4 d.u. Pubi.
 5 ×[kn]
 Eínczíngeréknél.
 6 Ildikóval gyerekszinházban⁴⁴
 Einczingeréknél és E. Sán-
 dor uj villájában⁴⁵.

⁴² Németh László 1930–35 között az esztergomi Sátorkőpusztán, az Esztergom-Kertváros közeli tanyán töltötte nyarait.

⁴³ Vö. 1931. 06. 18.

⁴⁴ Kálnai Jenő gyermekszínházi előadást rendezett du. 5 órakor a Kaszinó dísztermében. Az előadott darabok írója és rendezője Répay Elemér volt. Fenyő Elvira felnőtt főszereplő mellett 4–8 éves gyermekszínészek játszottak.

⁴⁵ Nincs adat.

- 7 Hausenauer.
 12 Haza Esztergomból,
 déli vonattal.
 13 Pubi anyus.
 14 Bözsi cseléd kilépett
 16 Délelőtt megjött Schneider
 Kató.
 22 Rédeyék.
 25 Anyus.
 27 M. Ildikóval d.u. vonattal
 Szekszárdra utazott.
 én este Rédeyéknél.
 28 <Farkas Gyuláék és Farkas Zol->
 <tánék.>
 29 Szilasi Vili.
 M. délben Ildikóval hazajött.
 30 Preisach Frída takarítónő.
 M. kávéházban.

Október

- 1 ×[kn]
 Missura Zsigmond Parádról⁴⁶
 Szilasi Vili és Márta uzsonnán.
 5 Farkas Gyuláék és Farkas
 Zoltánék.
 6 Rédeyéknél (Gellérték és
 Rexa Dezső⁴⁷)

⁴⁶ Ismeretlen.

⁴⁷ REXA Dezső (1872–1964), irodalomtörténész, nyelvész, író. Levél-
 tárosként dolgozott többek között Pest vármegyénél. Sajtó alá rendezte Fáy,

- 7 <Farkas Zoltán.>
d.e. Szilasiék.
- 9 Ba[c>]sch Loránt teán.
- 10 Preisach Fr. lopott és elszökött.
- 14 Farkas Zoltán
- 15 Komjáthy Aliék.
- 17 Reggeli vonattal Esztergomba
utaztam, délben vissza.
Einczinger Ferivel Britanniá-
ban, M. felolvasott⁴⁸, vacsoráztunk
Schöpflin és Németh Laciékkal.
- 20 Rédeyék. (Pubi fényképezett.)⁴⁹
- 21 Földi Mihály feketén.
M. Pozsony kávéházban
[én>]Czeiner Nelli⁵⁰.
- 22 Ildikóval anyusnál.
Németh Laciék nál.
- 26 ×[kn]
Bálint György és Sárközi
Gachotné.
- 27 d.u. Tóth Aladárné és Bolyó⁵¹.
- 28 M. kávé házban.
Én Czeiner Nellinél.

Gvadányi, Kazinczy, Petőfi, Széchenyi bizonyos műveit. Foglalkozott szín-
háztörténettel és Bp. múltjával is.

⁴⁸ A Nyugat-barátok Irodalmi Szalonjának Nyugat-beli híre szerint ez a
délután csak BM-ről szólt. (BBIBL: 4282. tétel)

⁴⁹ Nincs adat a fotógyűjteményekben.

⁵⁰ Talán Riedlné CZEINER Nelli, Riedl Frigyes (1856–1921) özvegye (?)

⁵¹ Talán Tóth Aladárék gyermeke.

November

- 1 d.e. temetőben.
- 3 d.e. Basch lányoknál
és Gachotnénél.
Rédeyéknél.
- 4 d.u. Ildikóval Dienes Vali
orchestikai óráján⁵².
- 6 d.e. muzeumban.⁵³
Anyus Pubi és Márta.
- 7 d.u. Ildikóval Dienes Valinál.
Révész Margit⁵⁴ és Glatz Richard⁵⁵
- 8 Este Németh Laci.
- 9 d.e. muzeumban.
Gachot.
- 10 d.e. Valinál táncórán.
d.u. Basch lányok.
- 11 d.e. muzeumban. I. Valinál.
d.u. Pozsony kávéházban:
Elek, Gellért Sárközi Pap, Németh

⁵² Az Orkesztikai Iskola 1929 szeptemberében állandó helyre költözött, Krisztina krt. 59. (Csaba u. 3.) alá, s itt működött megszűnéséig, 1944. március 19-ig.

⁵³ A Nemzeti Múzeumról van szó, amelyben az Országos Széchényi Könyvtár is működött. TS valószínűleg Majthényi Flóráról szóló történelmi regényéhez gyűjtött anyagot. Vö. 1931. 03. 23. és 1932. 02. 09.

⁵⁴ HRABOVSKY Józsefné Révész Margit (1885–1956), orvos, 1911-ben szervezte meg a Gyógyypedagógiai Gyermekszanatóriumot a Hűvösvölgyben, aminek vezetője volt. Főként nehezen nevelhető gyermekek és fiatalok pszichés jelenségeinek vizsgálatával, gyógyításával és gyógyító nevelésével foglalkozott.

⁵⁵ GLATZ Richárd (1883–?), magánzó (szabadúszó?), Glatz Oszkár festőművész öccse. Bölcsészhallgató volt Bp.-en (BM-lyal egy időben), később banktisztviselő. 1929-től jelentek meg versei és prózai művei, fordításai.

Mohácsi, Erdélyi Turóczi, Illyés
Halász Gábor.

12 d.e. Valinál.

d.u. Komjáthyéknál Sinom[!]
Klárival.

13 d.e. erzsébetfalvai temetőben⁵⁶.

anyussal és Tónikával.

d.u. Márta és Komjáthy
Ali.

(Elpusztult a stiglic)[↯]

14 d.e. múzeumban.

d.u. anyus és Schöpflin.

15 d.e. Halász Gáborral Bittóéknál⁵⁷

Flóra ügyben.⁵⁸

⁵⁶ Valószínűleg TS édesapja, id. Tanner Béla sírhelye volt itt.

⁵⁷ Feltehetőleg *sárosfalvai és nádasdi* BITTÓ Dénes (1876–?) ügyvéd, főispán. Előbb Bp.-en ügyvéd, majd egy. képviselő, 1907–10-ben Pozsony főispánja, azután sárosfai birtokán gazdálkodik. A II. világháború után Mo.-ra menekült. Kapcsolatára a Madách, ill. a Majthényi családdal nem találtam adatot.

⁵⁸ TS 1931. dec. 2-án határozta el, hogy „történelmi” regényt ír Majthényi Flóra költőnőről (vö. 1931. 03. 18.), Tóth Kálmán költő feleségéről. Aztán a regénytervek, vázlatok, hosszas és fárasztó anyaggyűjtési időszak következett. 1934-ben *Flóra* c. írásaiban számol be erről a Nyugatban (az év végi, 23–24. jelzésű dupla számban). BM kezdettől segítette, inspirálta a munkát, s bátorította TS-t (ez levelezésükből és a naptárból is kiderül: ill. közös regényt is tervezgettek, vö. 1938. 11. 15.), tervét azonban sem BM mellett, sem később nem sikerült megvalósítania. Koháry Sarolta végül egy párhuzamos életrajzi regényt írt, TS életregénye elé téve a Majthényi-regényt, melyben közreadta TS regényhez írt *Bevezetőjét*, egy *Vázlatot* és *A császárfürdő* c. fejezetet, ill. felhasználta TS jegyzeteit a többi fejezet elkészítéséhez is. (KOHÁRY 1973:7–8, 30–34, 60–70.) Ennek a munkának a második kiadása *Török Sophie életregénye* címmel jelent meg (KOHÁRY 2006), jelezve, hogy a Flóra-rész is áttételesen, allegorikusan TS-ről szól.

- d.u. Basch Loránt
Dienes Vali Gidával
és C[z]ellárék.
- 16 d.e. Valinál.
d.u. Ascher, Sárközi, Illyések
Horváth Henrik és Medgyaszay V.
- 17 d.e. Mártánál és muzeumban.
d.u. Halász Gábor és Rédeyék.
- 18 M. kávéházban.
Szekszárdról Kiss Pista
vacsorán.
- 19 d.u. Schwe|i:|ger Lián.
Vajda János társaságban⁵⁹
M. előadása⁶⁰.
- 20 d.e. muzeumban.
Anyus Márta és Pubi.
- 21 Múzeumban.
d.u. Liánka.
este Németh Laciék.
- 22 ×[kn]
Némethnével Gellértnénél.
d.u. Némethékkal moziban.[<?]
-

⁵⁹ Vajda János Társaság, előadó-helyisége a VI. Andrássy út 23. sz. alatt volt.

⁶⁰ BM *Szellemi kultúránk válsága* c. tartott előadást. (BBIBL:4283., 4286. tételek)

- Hétfőn⁶¹ Tónikánál Árpádtelen.
d.u. Andersen Felícia⁶² és Sárközi.
- 23 <Hétfő>|:Kedd.:|
d.u. Edittel Oberschall Pálnál⁶³
és muzeum kávéházban.
este Baschéknál.
- 24 <Kedd>|:Szerda.:|
d.e. múzeumban.[↓]
Ce[<z]llár Feri és Ága. | M. Pozsonyban
(Elek, Farkas Z. Schöpflin, Illés Endre
Fenyő L.⁶⁴ Komlós A. Mohácsi.)
- 26 d.e. Valinál.
Este Öttevényiek⁶⁵, együtt Erdélyi
vendéglőben⁶⁶ vacsoráztunk.
- 27 Anyus.
- 28 d.e. Mihállyal Császárfürdő[>]ben.
- 29 d.u. Farkas Zoltán.

⁶¹ Azaz november 23-án. Az elválasztóvonal a napokat választja el. 22-éhez (vasárnap) írta TS a hétfői eseményeket. Ezért marad üresen 25-e (szerda) rubrikája.

⁶² ANDERSEN Felícia, előadóművész, 1932. jan.14-én (15-én), majd 1937. nov. 12-én szavalt BM verseiből. L. ott!

⁶³ OBERSCHALL Pál (1871–1934), büntetőjogász. Tanulmányait nyugat-európai egyetemeken végezte. A fegyverszüneti bizottság tagja 1919-ben, 1899-től a kolozsvári, 1914–1919-ben a kassai jogakadémia tanára, 1915-től a bp.-i egyetem magántanára, 1922-től Bp.-en irodát tartott fenn.

⁶⁴ FENYŐ László (1902–1945) költő, kritikus. A Nyugat második nemzedékéhez tartozott. 1934-ben Baumgarten-jutalmat kapott, 1937–40-ben a Baumgarten-könyvtár őre lett. 1944-ben a fasiszta rendszer áldozatául esett.

⁶⁵ Eöttevényi Olivér és felesége; EÖTTEVÉNYI Olivérné KVASSAY Anna (1878–?), elbeszéléseket és regényeket publikált.

⁶⁶ Vö. 1931. 01. 18.

- 30 d.e. Valinál.
d.u. Gellérték és Sárközi.

December

- 1 Múzeumban.
Rédeyeknél Halász Gáborral.
- 2 Múzeumban. D.u. Pozsonyban:
Hevesi, Erdélyi, Szabó Laci⁶⁷, Illés Endre
Schöpflin, Sárközi, Német[h] Laci.
Német[h]éknél teán, (regényem terve.⁶⁸)
- 3 Valinál.
d.u. Schweigeréknél.
- 4 Muzeumban.
Anyus, Márta.
- 5 Pubinál hivatalban.⁶⁹
Estélyi ruhát vettünk.[:hosszú fekete taft tüllel.:]
Kulturszövetség estélyén⁷⁰, Rédeyekkel

⁶⁷ CS. Csekefalvi SZABÓ László (1905–1984) író, esszéista, kritikus. 1918-ban költözött Kolozsvárról Bp.-re, közgazdász diplomát szerzett. 1925–26-ban a párizsi egyetem hallgatója. 1932–35-ig titkári munkát végzett a bp.-i Kereskedelmi és Iparkamara enőke mellett. 1935–44 között a Magyar Rádió irodalmi osztályának vezetőjeként jelentős szerepe volt az élő magyar irodalom, többek között BM jobb megismertetésében. 1945-től a Képzőművészeti Főiskola tanszékvezető tanára, 1948-ban Olaszországba emigrál, majd 1951-ben Angliában telepedik le, ahol a BBC munkatársa lesz 1983-ban. A Nyugat esszéíró nemzedékének (az ún. harmadik nemzedéknek) tagjaként indult. Baumgarten-díjas (1936).

⁶⁸ Vö. TÖRÖK Sophie, *Flóra. Egy jelentős nap története*, Nyugat, 1934. 22–23.

⁶⁹ Tanner Béla törvényszéki aljegyző volt valamelyik bp.-(?) törvényszéken.

⁷⁰ A Magyar Kulturszövetség és a Magyar Képzőművésznők Egyesülete a Horánszky utcai klubhelyiségben (Bp. VIII., Horánszky u. 16.) tánccal egybekötött Mikulás-estet rendezett. (Budapesti Hírlap, 1931. dec. 15., 8.)

és New York kávéházban⁷¹ Halász Gábor, Hevesi Pátzayné, Szabó Laczi[!], Péter András-sal⁷².

6 Basch Lóránt uzsonnán.

7 Valinál.

d.u. Németh Laci, Juhász Géza,
Illés Endréék, Erdélyi Jóska,
Sárközi.

8 Basch Ilona és Edit uzsonnán.

9 Múzeumban.

Pozsony kávéházban: Schöpflin, Mo-
hácsi, Rupprecht, Sárközi, Komlós
Halász Gábor, Illyés.

10 Valinál.

d.u. Schöpflin és Rédey.

11 Múzeumban. – Földi M. feketén.

Anyus Pubi Márta.

12 Múzeumban.

13 Schöpflin és Basch uzsonnán.

14 de. Valinál. Kávéházban M. al

és Schöpflinnel.

Baumgarten ülés.⁷³

Ascher Oszkár.

⁷¹ A New York kávéház és étterem (1894–1946) a barokk stílusú New York palotában a modern magyar irodalom bölcsőhelye volt. Ady, Bródy, Mikszáth, Molnár Ferenc törzshelye, karzatán volt a Nyugat híres szerkesztőségi asztala, amely fölött ma is öröklik Osvát Ernő szerkesztő emléktáblája (1935-től). 1954-től Hungária néven ismét vendéglátóhely (az 1990-es évek végéig).

⁷² PÉTER András (1903–1944), művészettörténész. 1915-ben bölcsész-doktori oklevelet szerez, 1933-tól a Franklin Társulat (kiadó) irodalmi igazgatója, 1935-től magántanár a bp.-i egyetemen. A nyilasok áldozata lett. Az itáliai trecento festészet kutatójaként nemzetközi elismerésre tett szert.

⁷³ Nincs adat.

- 15 Délben Einczinger Feri és Baba
E. Sándorné és E. Kató.
Rédeyék uzsonnán.
- 16 Dienes Gida (irod. lecke)
M. kávéházban (Schöpfl. Német[h] L.
Elek A. Komlós, Komjáthy, Tóth A.
Turóczi, Illyés, Sárközi, Mohácsi.
- 17 Valinál.
Molnár Ákosné⁷⁴ és Fenyő László
- 18 d.e. Mihállyal Császárfürdőben
Hlinka igazgatónál⁷⁵.
d.u. Pubi fényképezte Flóra leveleit.
Anyus és Márta.
- 19 d.e. Múzeumban.
Ildikó Valinál nyilvános táncórán.
Mihály előadása Nyugat-Brittanniá-
ban. (Írástudók árulása⁷⁶.
- 20 ×[kn]
Dienes Gida.
- 21 <Bevásároltam.>
<Elek Artúr.> Uzsonnán: Cs. Szabó
László, Sárközi, Illyés, [G>]Halász Gábor.
- 22 Császárfürdőben és bevásárlások.
Elek Artúr.
Baschéknál teán Erdélyi Jóskával
és Németh Lacival.

⁷⁴ MOLNÁR Ákosné, Erika. Molnár Ákos (1895–1945) író, bankhivatalnok felesége. Molnár Ákost a németek elhurcolták és kivégezték. (1923. 11. 01.); Függelék (1945. 02. 06.) Vö. Függelék 45. 02. 06.

⁷⁵ HLINKA Béla, a Császárfürdő Rt. igazgatója.

⁷⁶ BM a Nyugatban publikálta esszéjét (Nyugat, 1928. 18.). A 23. szám-
ban Osvát Ernő fordult nyílt levélben BM-hoz *Az írástudók árulása* kapcsán.

- 23 Mihállyal bevásároltunk és Parlament kávéházban Gellérttel.
M. kávéházban (Schöpflin, Farkas Zoltán)
Schöpflin teán (Nyugat Ignotus ügy⁷⁷)
- 24 Pubi és Schöpflin öcsi⁷⁸ délután.
- 25 d.e. templomban.
Anyus és Pubi ebéden.
Szilasi Vili.
- 26 d.u. Telegdi Bernát⁷⁹, Tóth Aladár
és Szilasi Vili.
Anyusnál uzsonnán Ild. és M. lyal.
- 27 d.u. Ildikóval Német[h] Laciék-
nál.

⁷⁷ IGNOTUS *Veigelsberg* Hugó (1869–1949) publicista, kritikus, költő, író. Jogot végzett. 1891-től A Hét munkatársa, 1906-tól a Szerda szerkesztője, 1929-ig a Nyugat alapító főszerkesztője. 1919-ben emigrált, Bécsben és Berlinben élt, 1938-ban az USA-ba menekült, 1948-ban települt haza. Ösvát halála után levették nevét a Nyugat címlapjáról, minek következtében hosszas ideológiai, művészi és személyes vitába bonyolódott BM-lyal.

⁷⁸ Valószínűleg SCHÖPFLIN Gyula (1910–2004), írói nevén: *Nagypál István*, író, műfordító, újságíró, Schöpflin Aladár fia. 1931-ben többhavi fogházra ítélték kommunista szervezkedésért. 1933–35-ben a Révai Kiadó lektora. 1945-től a M. Rádió műsorigazgatója. 1949–50-ben nagykövet Svédországban, majd Angliába emigrál.

⁷⁹ TELEGDI Bernát (1899–?) magyar–német szakos tanár a Madách Imre Gimnáziumban az 50-es, 60-as években. Telegdi Zsigmond nyelvész bátyja. Életében csupán egy irodalomtörténeti tanulmányának részlete jelent meg Berzsenyi verseléséről, noha impozáns életművet hagyott hátra: többek között Adyról, Aranyról, Vörösmartyról írt nagyobb tanulmányt. Baráti köréhez tartozott Tóth Aladár és Fischer Annie, akik BM-ék életében is fontos szerepet töltöttek be.

- 28 d.e. Basch Editnél, aki elkezdte
portrémat⁸⁰ festeni.
Pubi fényképezte⁸¹ Ildikót.
- 29 B. Editnél. (Szilasi Viliék d.e.)
Rédeyéknél Pátzay Palival.
- 30 B. Editnél.
M. kávéházban: Tóth A. Német[h]
Laci, Mohácsi, Marconnay.
Este Buday Laci.
- 31 B. Editnél.
Német[h]Laciéknál Szilveszter estén
Farkas Zoltánék, Erdélyi, Illyéssel.

Pénztár-számla

[gyí]

Január

[hátsó szennylapon]

Beethoven szül.

1770. dec. 16.

megh. 1827. márc. 26.

³/₄₆ kor.

1824. máj 7. a 9. [é>]szimf.

premierje

Mozart szül. 1756. I/27

+ 1791. XII/5.

Schubert 1797 j[n>]an. 31

+ 1828 nov. 19.

⁸⁰ Basch Edit megfestette BM és TS portréját is.

⁸¹ A fényképet, ill. leírását nem ismeri a szakirodalom.

1932

Név [Nacionálé]
Tanner Ilonka

Lakhely
Atilla u. 95.

Lakás
sulyom dec. elején
65½ kg.

Január

- 1 Beteg voltam.
- 2 d.e. B. Editnél.
d.u. Anyus.
- 3 d.e. B. Editnél.
d.u. Basch Lóránt.
Komjáthyéknál.
Este Komjáthyék és Schöpflin.
- 4 Bankban és B. Editnél.
d.u. Eöttevényiék.
- 5 d.e. B. Editnél.
d.u. Basch lányok és Lóránt
teán.
- 6 d.e. Gellért.
M. kávéházban (Elek, Németh,

- Marconnay, Szabó L. Illés E.
 Illyés Gyula, Nyergesi festő¹⁾
 7 d.e. Valinál.
 d.u. Gellértéknél Hoffmann
 Edittel és Micullal.
 8 d.e. Mihállyal Baschéknál. Pubi
 fényképezte a portrémat.
 d.u. Anyus.
 9 d.u. Fáy Dezső Farkas Zol-
 tán.
 10 Nyugat 25 éves jubileum
 Zeneakadémián.² Utána
 Abbazia kávéházban.

¹ NYERGESI János (1895–1982), festő, grafikus. A KÚT tagja. 1926–27-ben Párizsban tanult, a 30-as években gyári munkásként dolgozott, de emellett rendszeresen szerepelt kiállításokon. Önarcképeket, portrékat, táj- és életképeket egyaránt festett. Kedvelt technikája az akvarell és a tus volt. Képeinek egy részét az esztergomi Balassi Bálint Múzeum őrzi.

² Este fél 9 órakor a Zeneművészeti Főiskola nagytermében jubileumi nagygyűlést rendezett a Nyugat abból az alkalomból, hogy a folyóirat 1932. jan. 1-jével huszonötödik évfolyamába lépett. A bevezető beszédet Móricz Zsigmond tartotta, utána Schöppflin Aladár olvasta fel visszaemlékezését kritikusai múltjáról, majd Gellért Oszkár mondta el két újabb versét. Laczkó Géza arról beszélt, hogyan találkozott először Osváttal, Szép Ernő, Füst Milán és Kosztolányi Dezső pedig régebbi verseiket adták elő. Szünet után BM olvasta fel *A Nyugat régen és most* c. ünnepi beszédét, utána Karinthy Frigyes konferált a Nyugat íróival történt első találkozásairól. Németh László a Nyugat pályázatán első díjat nyert novellája kapcsán írói pályája kezdetéről olvasott fel, Erdélyi József és Illyés Gyula a Nyugatban megjelent első verseiket adták elő, Pap Károly Osváttal volt utolsó találkozásáról, Gelléri Andor Endre egy Nyugat-beli újabb novelláját követő élményeiről számolt be, Tersánszky J. Jenő pedig arról beszélt, milyen körülmények közt jelent meg első novellája a Nyugatban. Nagy Endre zárószavaival ért véget a nagygyűlés. Móricz, Schöppflin, Laczkó, Tersánszky, Németh László, Pap

- 11 d.e. Valinál.
Leopoldéknál vacsorán.
- 12 d.e. bevásároltam.
d.u. Rédeyék és Páczay
Pálék.
- 13 d.e. múzeumban.
Németh Laci feketén. M. kávé-
házban (Illyés, Gyergyai,
- 14 d.e. Valinál. Pubi ebéden.
d.u. bevásároltam.
Este Andersen Felícia szavaló
estjén³, utána Ascherral kávéház.
- 15 Pubi ebéden.
Anyus.
- 16 ×[kn]
d.u. Dienes Valinál Ildikót
néztük Mihállyal.
Simon Klári és Artingerné
uzsonnán.
- 17 d.u. Basch és Schöpflin
- 18 M. d.e. temetőben.
d.u. Baumg. kihirdetés⁴

Károly, Gelléri Andor Endre és BM beszédeit a Nyugat 1932/2. számában közölte.

³ Vö. 1931.11.22. Nincs további adat.

⁴ Basch Lóránt az alapítvány anyagi helyzetéről szóló beszámolójában elmondta, hogy ebben az évben az évdíjak számát nyolcra öt-re szállították le, és hogy az évdíj-meghosszabbítások gyakorlatát felfüggesztették. BM a díjazottakról elmondta, hogy az alapítóval közös szellem köti össze őket: az európai magyar szellem. Évdíjban a következő alkotók részesültek: Füst Milán, Gellért Oszkár, Nagy Lajos, Halász Gábor és Szabó Lőrinc.

- este vacsora Erzsébet kir. szálló-
ban (Én torokgyulladással fekszem)
- 19 d.u. Alszeghy Zsoltéknál⁵
Flóra ügyben⁶ Mihállyal.
- 20 d.e. Simon Klárinál. – Dienes Gida.
M. kávéházban (Illyés, Schöpflin,
Gyergyai, Gachot, Fenyő, Rup[p]recht)
- 21 d.u. Illyés Gyuszi. Este Illyésék-
nél Baschsal.
- 22 {Anyus.}
Pubival Flóra és Kálmán⁷
arcképeit (Barabás⁸) fényképez-
tük.
10 kor Basch.

⁵ ALSZEGHY Zsolt (1888–1970), irodalomtörténész, magyar–latin szakos tanár. 1919–41-ben a bp.-i egyetem gyakorlógimnáziumának vezető tanára, Az Élet c. katolikus folyóirat szerkesztője, 1933-tól főiskolai és egyetemi tanár, az MTA tagja. 1941–49-ig a Magyar Irodalomtörténeti Társaság elnöke, 1937–40-ben az Irodalomtörténet szerkesztője. Számos tankönyv szerzője. 1916 februárjában ő került BM helyére a tiszviselőtelepi főgimnáziumban. Számos Babits-könyvet ismertetett irodalmi folyóiratokban. Tagja volt a Baumgarten Alapítvány tanácsadó testületének.

⁶ A BM–Alszeghy-levelezésben (OSZK Kt., FondIII/13) nincs további adat. (Vö. 1932. 02. 16.)

⁷ TÓTH Kálmán (1831–1881), költő, író, szerkesztő. A szabadságharcban hadnagyként szolgált, aztán bujkálnia kellett. 1851-ben Pestre költözött, 1852–61-ig a Hölgyfutár szerkesztője. 1860-tól tagja a Kisfaludy Társaságnak. 1865–76 között egy. képviselő. Az 1850-es évek egyik legnépszerűbb dalköltője. Tehetséges Petőfi-epigonként indult, később lírai témáival a századfordulót előlegezte.

⁸ Márkosfalvi BARABÁS Miklós (1810–1898) festő, grafikus. 1834–35-ös itáliai útján finomodott arcképfestészete, melynek hírnevét köszönhetette. Keresett illusztrátora volt a korabeli lapoknak, almanachoknak. A 48-as idők nagy alakjai főleg az általa megalkotott típusokban élnek a nemzet emlékezetében. TS barátnője, Hoffmann Edith írt róla monográfiát (1922).

- 23 d.e. Múzeumban.
Este Farkas Zoltánek nál Né-
met[h] Laciékkal, Illyésékkal és
Rédeyékkel.
- 24 Leopold Lajosék uzsonnán.
- 25 d.e. Valinál. König György.
d.u. B. Edit elhozta portrémat.
Teán: Tersánszky, Illyésék,
Sárközi, Gyergyai, Szabó László.
- 26 d.e. múzeumban. d.u.
Anyusnál, aki beteg.
Este Baschéknál.
- 27 M. kávéházban (Elek, Ascher
Schöpflin, Révai, Sárközi, Pap
- 28 d.e. Valinál (beszélgetés)
Riedlné Czeiner Nelli férjével teán.
- 29 |:K.:| Ali és Elek Artur. | Alszeghyék-
nél Flóra portrét fényképeztem.
Anyusnál.
- 30 d.e. múzeumban.
d.u. Brittannia – Nyugat: Tersánsz
ky kabaré⁹. Utána Illés End-
rééknél Sárközivel.

⁹ A Nyugat-barátok irodalmi szalonja keretében, a Britannia Szálló-
ban (Bp., Teréz krt. 39.) nyílt meg a Képeskönyv Kabaré 1931. okt. 1-jén,
Tersánszky Józsi Jenő vezetése alatt. A műsorokban Nagy Endre konferan-
sza mellett többek között Ascher Oszkár és maga Tersánszky is közremű-
ködött. Valószínűleg ez alkalommal mutatták be Tersánszky 3 felvonásos
operáját, *Az ágrólszakadt igrice*t, melynek egyúttal zeneszerzője és díszlet-
tervezője is maga Tersánszky volt.

- 31 de. Belv. Színház: Ascher Simonyi
matiné¹⁰.
I. beteg.

Február

- 1 Valinál.
Basch Loránttal biztosítónál.
(Generali)
- 2 Rédeyék, Sárközi, Halász G.
uzsonnán.
- 3 d.e. múzeumban.
M. kávéházban (Illyés, Illés
Fenyőéknél vacsorán Rédeyekkel.
- 4 Valinál. – Pubi.
Alszeghy Zsolték<nál> teán.
- 5 Anyus. Moziban.
- 6 Akadémián Corvin társ.¹¹
M. Dantét olvasott¹².

¹⁰ Délelőtt 11-kor kezdődött Ascher Oszkár és Simonyi Mária műsora, BM maga vezette be az előadást, amelyen Simonyi Mária BM, TS, Bányai Kornél, Erdélyi József, Marconnay Tibor, Simon Andor, Fekete Lajos verseit és Bohuniczky Szefi novelláját adta elő; Ascher Oszkár pedig Füst Milán, Juhász Gyula, Fenyő László, Illyés Gyula, Szabó Lőrinc, Sárközi György, Komlós Aladár, Erdélyi József verseit, továbbá Pap Károly, Nagy Lajos és Gelléri Andor Endre prózáját.

¹¹ Korvin Mátyás Társaság (1921–), mely elsődleges céljának az olasz–magyar kulturális kapcsolatokat ápolását tekintette, olasz nyelvű folyóiratot jelentetett meg Corvina címmel. Alapító elnöke Berzeviczy Albert volt.

¹² BM a teljes Dante-művet lefordította: 1921-ben készült el *A pokol*, 1920-ban *A purgatórium* és 1922-ben *A paradicsom*. BM ez alkalommal *A purgatóriumból* olvasott fel.

- 7 d.u. Illyés Gyula és
lengyel író¹³.
- 8 d.e. Valinál. M. Beck Ö. nél.
Bálint György feketén.
- 9 d.e. muzeumban (utóljára)¹⁴
d.u. Németh Laciék.
M. Kornfeld vacsorán én
Rédeyeknél.
- 10 ×[kn]
M. kávéházban.
Én Schweigeréknél.
- 11 M. Becknél.
Pubi.
d.u. Simonffy Margotnál¹⁵.
Brittanniában: Ascher kórus
Laodameia¹⁶. Ascher teán.
- 12 d.e. Ascher.
anyus.
- 13 d.e. Svábhegyen sieltünk
M. és Ild. val.
Buday Laci.

¹³ Ismeretlen.

¹⁴ Vö. 1931. 11. 06.

¹⁵ SIMONFFY Margot (1897–1959) előadóművész. 1917-ben lépett fel először egy Arany-ünnepélyen. Első önálló estjét 1919-ben tartotta Érsekújvárott. A két háború között főként a La Fontaine és a Vajda János Társaságok rendezvényein szerepelt. Többször szerepelt a Magyar Rádióban is.

¹⁶ BM színjátéka. Kötetben a *Herceg, hátha megjön a tél is!* c. versgyűjteményben (Nyugat kiadás, 1911) látott napvilágot. Önálló kötetben is megjelent (Táltos, 1921).

- 14 Pubival anyussal Svábhegyen
sieltünk.
d.u. Farkas Zoltán.
- 15 d.u. Mirkovszky Mária.
- 16 Gyergyai feketén. Hoffmann
Edit. Alszeghy fia elhozta Fló-
ra portréját¹⁷ fotografálásra.
- 17 M. kávéházban (Halász,
Schöpflin, Hevesi, Kousz)
Gachotéknál (Illyés; Komorék)
- 18 Valinál.
Rédeyékkel Terézköruti Szinpad¹⁸ –
Medgyaszay előadásán¹⁹.
- 19 d.u. Gellért
d.e. Tónika.
Anyus.
- 20 Pubi ebéden.
- 21 d.u. Mih. előadása Pro Chris-
tó diákegyletben²⁰, utána
Hegedűs Lorántéknál teán.

¹⁷ Nincs adat.

¹⁸ A Terézkörúti Színpad (Bp., Teréz krt. 46.) 1923–29 között Nagy Endre művészeti igazgató vezetésével, Salamon Béla igazgatása alatt működött, majd Nagy Endre távoztával a színház új főrendezője Herczeg Jenő, zenei vezetője Lányi Viktor lett. 1932-től Vaszary János a művészeti vezető, 1933-tól Bánóczy Dezső, 1934-től Kőváry Gyula.

¹⁹ Este 9 órakor kezdődött a kabaréjelenetekből szőtt est Medgyaszay Vilma, Rózsahegyi Kálmán és Kabos Gyula vendégjátékával. Többek között a következő számokat láthatták a nézők: *Pomázi nász*, *Éjjel a patikában*, *Hacsek és az olimpiász*.

²⁰ A Pro Christo Diákszövetség főleg protestáns középosztálybeli fiatalok számára tartott fenn internátust Bp.-en (Diákok Háza, VII., Hársfa u. 59/b). Falai között indult 1934 elején a falukutatás.

- 22 Valinál.
Sárközi, Basch Edit és Nini
teán.
- 23 Rédeyeknél.
- 24 M. kávéházban. Pubi.
Este Sárközi és Cs. Szabó L.
d.e. Valinál.
- 26 d.e. Schweiger Ninivel Já-
ritz Józsa képkiallításán.²¹
d.u. Gellért.
- 27 Pubi és Anyus ebéden.
Komjáthy Ali.
- 28 Basch Loránt és Edittel, Hoff-
mann lányokkal és Pubival
Diósjenőről²² Csóványoson²³.
- 29 Influenzával fekszem.

²¹ JÁRITZ Józsa (1893–1986) 1922 februárjában a Helikon Galériában Csók Istvánnal, Rippl-Rónai Józseffel és Vaszary Jánossal együtt állított ki, és ugyanennek az évnek az októberében önálló kiállítása volt a Nemzeti Szalonban. 1924-től hét évig Párizsban élt, ahol táncitanításból tartotta fent magát tanítványai között volt Piet Mondrian is. 1925-ben a KÚT második kiállításán mutatta be műveit Budapesten, és a későbbiekben is részt vett a társaság tárlatain. 1930-ban hazatért Magyarországra, 1931-ben – 13 társával – megalakította a Képzőművésznők Új Csoportját. 1938-ban önálló kiállítást rendezett a Tamás Galériában, ugyanebben az évben Londonban, 1939-ben New Yorkban vett részt nemzetközi női kiállításon. 1968-ban az Ernst Múzeumban nyílt gyűjteményes kiállítása. Ez alkalommal Járitz Józsa a bp.-i Tamás Galériában (V., Akadémia u.) Schaár Erzsébettel közösen állított ki.

²² Község Nógrád megyében, a rétsági kistérségben.

²³ A Csóványos, a Börzsöny legmagasabb hegycsúcsa (938 m) Pest és Nógrád megye határán fekszik.

Március

- 1 d.u. Gellért.
M. Rédeyeknél.
- 2 <×>[kn]
M. kávéházban (Gellért, Schöpf-
lin, Komlós, Illés Endre, Il[I]yés
Gyuszi.)
- 3 Pubi ebéden.
- 4 (felkeltem) Bálint György feketén.
Gellért és Németh Laci²⁴ (antholo-
gia szerkesztés²⁵) Anyus.

²⁴ Erről az alkalomról Németh László így számol be az *Ember és szerep* c. önéletrajzi írásában: „Jól ismertem a Baumgarten-alapítvány ügyeit, s Basch Lóránton át, aki Osvát halála után tőlem kért tanácsot, elég erélyesen ellensúlyoztam a Babits-kör rokon- és ellenszenveit. [...] Elég erélyes levelet írtam Baschnak, amelyben lehet, hogy személyes bosszúságom is ott bujkált, s benne volt az is, hogy a Baumgarten-díjat nem lehet hatalmi eszközként kezelni. Szerencsétlenségemre ezt a mondatot Basch akkor telefonálta meg kurátortársának, amikor én épp nála ültem. Babits a Nyugat versantológiáját állította össze, s áthívatott, hogy segítsék vitás darabok közt választani. Én nem valami szívesen mentem át. [...] kedvetlenül ültem Babits, Gellért, Török Sophie közé a kitépett folyóiratokkal tele szobában. Fejem zúgott a versektől s a készülő influenzától, amikor berreg a telefon, Babits odamegy, s hallom, amint beszél: „Nem, semmi esetre, megmondtam, hogy nem. Ki mondta? Németh Laci... Ezt megkérdem tőle, épp itt van.” A társaság összenézett. Babits sötét arccal jött vissza friss felháborodása és természetes félénksége közt ingadozva. Nekem nem volt más választásom: vállalnom kellett, amit írtam. Kínos jelenet volt. Hiszen föltétlenül igazam volt. Akárki kapja meg a Baumgarten-kurátorságot, nagy hatalom a kezében, de Babitsék maguk is segítették ezt a hatalomképződést, mégpedig elég erélyesen; büntettek és jutalmaztak a díjjal, s nem is mindig a botlást és érdemet. Mégis kemény dolog volt ez, a szemébe vágni egy embernek, akinek annyi érdeme van, s aki előtt (ha csak nem kimondott ellenség) senki sem merte kimondani, amit gondolt róla.” (Idézi: TÉGLÁS 2003 II:484–485.)

²⁵ A BM szerkesztette válogatás (*Uj anthológia. Fiatal költők 100 leg-*

- 5 Pubi.
(Hálózati rádiót vettem)
- 6 ×[kn]
M. d.u. Nagy Emilnénél
(Reményi|:k:|[k>]kel²⁶)
- 7 Füst Milán.
- 8 Rédey Tivadar anyjának temeté-
sén, utána Britanniában (Si-
monffy Margot szavalt²⁷.)
- 9 M. kávéházban (Elek, Gellért
Szabó L. Il[l]yés Gyula, Fenyő L.
Sárközi, Schöpflin)
- 10 Ildikóval anyusnál.
- 11 Schweigeréknél voltam uzson-
nán.
- 12 Anyus ebéden. d.u. mindany-
nyian, Ildikóval moziban.
- 13 Moziban Ildikóval.
- 14 d.e. Basch Edit.
Sárközi uzsonnán.

szebb verse, Nyugat Kiadó, Bp., 1932) a modern költők palettáját kívánta bemutatni. A legtöbb verssel Erdélyi József, Illyés Gyula, Sárközi György, Szabó Lőrinc és TS szerepelnek, míg József Attila csak két verssel képviseltette magát.

²⁶ REMÉNYIK Sándor (1890–1941), költő. 1916-tól az irodalomnak élt. 1921-től a Pásztortűz főszerkesztője, az Erdélyi Helikon alapító tagja. Baumgarten-díjas (1937, 1941).

²⁷ A Nyugat-barátok Köre irodalmi szalonjának előadásai keretében Móricz Zsigmond olvasta fel egy új novelláját: Simonffy Margot TS, Reichard Piroska Tóth Árpád és BM verseiből szavalt.

- 15 <B. Edit festi M. arcképét²⁸.>
Pubi.
- 16 <Edit.>
- 18 Anyus.
- 19 d.e. múzeumban és Csász. fürdő-
ben, (Flóra okmányokat kaptam.²⁹)
- 20 Reggel érkezett Einczinger Feri
[b>]Babával. d.u. Royal orfeum
gyermekelőadásán³⁰. Feri vissza-
utazott Esztergomba. – Pubi.
- 21 Basch Edit elkezdte Mihály
képét³¹ festeni.
d.u. M. előadása Gyermektanul-
mányi társaságban³². Utána Ba-
bával mozi|:ban.:|
- 22 d. e[<E]. Edit.
d.u. Pen Club gyűlésen³³.

²⁸ Basch Edit festménye az esztergomi Babits Múzeumban látható. A kép BM-t kedves foteljében ülve ábrázolja.

²⁹ Az OSZK Kt. Fond III jelzetű archívuma őrzi a BM-hagyatékot, melyben a következő tételek alatt található meg TS Majthényi Flóra-gyűjteménye: 2120–2121., 2200., 2218–2219., 2312., 2509–2638., 2745–2760.

³⁰ Nincs adat.

³¹ L. 1932. 03. 19.; vö. 1932. 03. 28.

³² Magyar Gyermektanulmányi Társaság (1906–), Nagy László alapította. A társaság célja, hogy a gyermekek, tanulmányozásának ügyét hazánkban felkarolja, a gyermektanulmányozást hazánkban tudományosan művelje, s e tanulmányok eredményét, főként a nemzeti nevelés számára, értékesítse. Folyóiratokat adtak ki, pl. A gyermek c. lapot (1907–1943), Nagy László főszerkesztésével.

³³ A PEN Klub közgyűlésén BM bejelentette kilépését. A nyugatos írók Berzeviczy Albert elnökké választása ellen való tiltakozásul léptek ki a klubból.

- 23 {d.e. Edit.}
d.u. Operában Mályváccka
gyermekelőadáson³⁴ gyerekekkel.
M. kávéházban. Este Ascher
és Sáríka³⁵.
- 24 d.e. Edit. | Gyerekekkel Komjáthyék|:nál:|
Katóval a két gyerek moziban.
M. Pen Club ülésen. Pubi.
- 25 d.e. állatkertben.
Einczinger Feri hazavitte
Babát. – Beck Ö. Fülöpék
uzsonnán.
- 26 d.e. Edit.
d.u. M. és I. val templom-
ban.
- 27 d.e. Edit.
- 28 Edit befejezte a képet.³⁶
M. Pannonia kávéházban.
- 29 Rédeyéknél uzsonnán.
- 30 ×[kn]
Pubi. I. val Délivasutnál
(Basch lányok elutázásánál.)
Kávé házban: Illyés, Schöpflin
Illés E. Szabó L. Sárközi, K[ó>]omlós
- 31 Pubi.
Gellértéknél uzsonnán.

³⁴ Délután 5 órakor kezdődött az előadás: a *Mályváccka királykisasszonyt*, majd az *Argyirus királyfi*t adták elő.

³⁵ Ismeretlen.

³⁶ Vö. 1932. 03. 21.

Április

- 1 Anyus. M. előadása³⁷ Vajda
|:társ[<P]:| Ady ünnepélyén[!]³⁸ Zeneakademián.
- 2 Pub[u>]i.
- 4 M. d.u. Pannoniában.
- 5 d.e. Ildikóval bankban.
- 6 M. kávéházban. (Gellért, Schöpflin
Illyés. – Medgyaszay estén³⁹
zeneakadémián.
- 7 Pubi. | d.e. Schweiger Nini.
d.u. Komjáthy Ali.
- 8 Tónika Márta babával.
Ildikóval anyusnál.
Erdélyi Jóska és Basch teán.
- 9 fodrásznál (Dauerwelle⁴⁰)
Schöpflinék és Benedek Mar-
cellék teán.
- 11 <d.e. Ildikóval bevásárolni>
Valinál. Pubi. M. Nagy Zoltán|:nál.:|
Sárközi délután.
- 12 d.e. Ildikó-
val Simon Klárinál. Kaiser Lucy⁴¹.
Knoll⁴². – Rédeyék és Simonffy
Margot férjével teán.

³⁷ BM *Ady és Párizs* c. esszéjét olvasta fel.

³⁸ Az Ady-est bevételét egy párizsi Ady-emléktábla felállítására fordították.

³⁹ Nincs adat.

⁴⁰ „Tartós hullám”, azaz dauer (német).

⁴¹ KAISER Lucy (1890–1940), az egyesült államokbeli Pottsville-ben élt (emigránsként?), s ott is halt meg.

⁴² EDWARD KNOLL (1887?–1967) pottsville-i amerikai, talán Kaiser Lucy barátja.

- 13 {I. felöltőt vettem.} Füst Milán.
M. kávéházban (Gellért, Schöpflin
Illyés, Ignotus P. Komlós
- 14 Pubi. | d.e. Valinál.
d.u. Basch Editnél.
M. Pannoniában (Kert ala-
kulás⁴³.
- 15 M. lyal két ruhát vettem.
d.u. Halasi Fischer Annie⁴⁴[↯]
teáján szerb követtel⁴⁵ és Igno-[↯]
tus Pállal.[↯]
{Péntek⁴⁶ este vacsorán Baschék-
nál (Schöpflin, Job[sz>]st-tal⁴⁷)}
- 17 d.e. mindahárman Basch E.
kiállításán⁴⁸ Ernst[!] múzeumban.
d.u. moziban.
- 18 d.u. Knoll.
- 19 <Basch> |:Hoffmann:| Edithék
- 20 Farkas Z.

⁴³ KERT – valószínűleg egy keresztény társadalmi tömörülés rövidítése.

⁴⁴ FISCHER Annie (1914–1995), zongoraművész. 1937-től Tóth Aladár zenetörténész felesége. 1941-ben Svédországba emigrált, 1946-ban tért haza. Kossuth-díjas (1949, 1955, 1965).

⁴⁵ Jovan DUČIĆ 1932 februárjától a Jugoszláv Királyság magyarországi rendkívüli követe és meghatalmazott minisztere volt.

⁴⁶ Tárgynapon, azaz 1932. 04. 15.

⁴⁷ Hanns JOBST (1903–?), müncheni szerkesztő, egyetemi tanár. Több verskötetet jelent meg.

⁴⁸ Csoportos kiállítást rendezett eddig ismeretlen művészekkel az Ernst Múzeum, melyen Basch Edit festőművész mellett Dési Huber István, Román György, Fried Pál, Mikus Sándor, Gergely Tibor és Réfi-Kády János állított ki.

- 21 Kósáéknál.
 22 Csaba egyesületben⁴⁹ (Üllői úti
 kórbonctan) M. felolvasta az
 Írástudók {árulását.}
 23 Ildikó össztáncon Valinál.
 Nyugat Britanniában M.
 verseket olvasott⁵⁰.
 25 Sárközi.
 26 ×[kn]
 Bálint György feketén.
 Rédeyeknél.
 27 (Falat javították.
 M. kávéházban. Il[l]yésné,
 később Gyszi. Mihállyal este
 Carer-éknál.
 29 Baschéknál vacsorán.
 (Schöpflin, Jobbst.)
 30 Schneider Kató kilépett.
 Délutáni vonattal Esztergom-
 ba mentünk 3 an és Erdélyi|:né.:|

Május

- 1 <Reggeli> d.u. Einczinger
 Feri (Ádáz⁵¹ megfojtott
 egy nyulat.

⁴⁹ Csaba Bajtársi Egyesület, a Turul Szövetség egyik egyetemi szervezete volt a bp.-i egyetem orvostudományi karán, mely keresztény szellemű orvosokat gyűjtött egybe azzal a céllal, hogy tagjai hazafiságukkal és vallásos fegyelmükkel tűnjenek ki.

⁵⁰ A Nyugat-barátok Köre szezonzáró előadásainak keretében BM újabb verseiből és középkori latin himnuszfordításából olvasott fel.

⁵¹ BM-ék foxterrier (foxi) fajtájú kutyája.

- 2 Déli vonattal vissza Pestre.
4 M. Pozsonyban (Erdélyi, Illyés
Hevesi)
Illyés Gyuláéknál v[á>]acsorán
5 Nyugat Irénke⁵² kislányával
uzsonnán.
6 Földi feketén. Anyus.
<«Bas»chéknál vacsorán.
(Hans Jobbst és Révai Marika
Schöpflin)>
7 Basch lányoknál teán.
(Jobbst, Beck Ö. Fülöpék,
Farkas Z.) Gellértéknél.
8 Schöpflin és Kósa Györgyék.
9 Schöpflin d.u.
Illyés Gyuláék vacsorán.
10 Hoffmann Edittel Fruchternél⁵³
este Rédeyék és Sárközi
uzsonnán.

⁵² Ismeretlen; talán a Nyugat folyóirat adminisztrációs munkáját végző munkatársra utaló név.

⁵³ FRUCHTER Lajos (1882–1953) műgyűjtő. Mérnök, az Angol Elemi Biztosító Rt. és a Bázeli Tűzkárbiztosító Társaság bp.-i igazgatója. A fiatal művészgeneráció alkotásaival 1929-ben, Oltványi Ártinger Imre közvetítésével ismerkedett meg. Tudatosan propagálta az új generáció művészeit, Tigris utcai villája nyitva állt az érdeklődők előtt, a hetenkénti összejöve-teleken rendszeresen részt vettek kedvenc művészei, s az ország legtekin-tyesebb művészettörténészei, gyűjtői. Érdeklődésének fókuszában első-sorban a Gresham-kör festői álltak. Kivételes értékű művek sorát birtokolta Czóbel Bélától, Bernáth Auréltól, Egry Józseftől, Szőnyi Istvántól, egyik első vevője volt Derkovits Gyulának. Számos kiemelkedő alkotást szerzett meg Rippl-Rónai életművéből.

- 11 M. [G>]Pozsonyban (Gellért, Kom-
lós, Gyergyai)
- 12 d.e. Ild. val <...> múzeumban és adó-
hív. ban. Pubi ebéden. D.u. anyus
és Tóth Annus Eszterkével,
és Gyergyai (M. akadémián⁵⁴)
- 13 d.e. hárman Nyugatnál és
Ernst múz. Lesznai Annánál⁵⁵.
d.u. Ducic szerb követ
teáján.
- 14 d.e. Benja-
min Cremieux⁵⁶-vel Nemzetközi
vásárban és Szépművészetiben Rózsa-
fyval⁵⁷.
- 16 <de. Benjamin>
d.u. Gyergyai, Gachot, este Illyés,
Sárközi, Márai Sándor⁵⁸, Ignotus
Pál.

⁵⁴ Nincs adat.

⁵⁵ LESZNAI *Moskovicz Anna Amália* (1885–1966) költő, író, ipar- és fes-
tőművész, grafikus, Hatvany Lajos unokatestvére. 1913–18-ig Jászi Oszkár
felesége. 1919–30-ban Bécsben élt, emigrációban. 1939-ben ismét külföldre
kényszerül: New Yorkban művészeti oktatással foglalkozott. Az Ernst Mú-
zeum gyűjteményes kiállítást rendezett neki 1932-ben.

⁵⁶ Benjamin CRÉMIEUX (1888–1944), zsidó származású francia iroda-
lomkritikus, Pirandello francia tolmácsolója, Proust egyik első ismertetője.
A Nouvelle Revue Française köréhez (Gide, Proust, Valéry) tartozott.

⁵⁷ RÓZSAFFY Dezső (1877–1937) festőművész, múzeumigazgató. Néhány
képzőművészeti tárgyú ismertetését publikálta a Nyugat.

⁵⁸ MÁRAI *Grosschmid* Sándor (1900–1989) író, újságíró. Bölcsészhallgató
volt Bp.-en, majd német egyetemeken folytatott tanulmányokat. 1924-ben
feleségével, Matzner Lolával Párizsba költözött. Itt tudósítója volt többek
között a Prágai Magyar Hírlapnak. 1928-ban tért vissza Mo.-ra. 1936–43-ban

- 17 d.u. Carrere, Gyergyai, Schöpflin
Kosztolányi (Gyergyai M. beszédét⁵⁹
fordította)
- 18 d.e. Pen kongresszuson⁶⁰. Pozsony
kávéházban (Elek, Illyés, Farkas
Zoltán, Pap K.) Este miniszter-
elnök⁶¹ estélyén.
- 19 Pubi.
M. békebeszéde⁶² Pen kongresszuson.
Lánchid kávéházban⁶³ (Gellért, Schöpflin

a Pesti Hírlap, 1945–48-ban a Magyar Nemzet munkatársa volt. Az 1940-es években jelentkezett színdarabjaival. 1948-ban Svájcba költözött. 1950-től a Nápoly melletti Possilipóban élt, 1952-ben New Yorkban telepedett le. 1957-ben amerikai állampolgár lett. 1980-tól végleges lakóhelye a kaliforniai San Diego lett. 1951–67 között Candidus néven a müncheni Szabad Európa Rádió külső munkatársa volt. Emigrációjában anyanyelve éltette. Minden művét magyarul írta. Életművének mintegy negyede íródott hosszú emigrációjának időszakában. Kossuth-díjas (posztumusz, 1990).

⁵⁹ BM francia nyelven békefelhívást intézett a X. nemzetközi PEN-kongresszushoz. BM Gyergyait valószínűleg csak lektori munkára kérte fel.

⁶⁰ A PEN Klubok X. nemzetközi kongresszusát Budapesten tartották május 10–22-én, ahol természetesen megjelent John Galsworthy elnök, valamint Thomas Mann és Stefan Zweig is. A Nyugat 1932. májusi „jubileumi kettős szám”-ában négy oldal műmellékleten szerepelnek „A Nyugat vendégei”. Közülük Dučić a legelső. A számot Babits vezércikke nyitja meg, java részét a külföldi íróvendégek művei töltik meg.

⁶¹ Gróf *nagykárolyi* KÁROLYI Gyula (1871–1947) miniszterelnök rendezett estélyt a PEN kongresszusa számára.

⁶² Vö. 1932. 05. 17.

⁶³ Az 1912-ben tönkrement kávéházat a Fő utca és a Clark Ádám tér sarkán Grosz Albert élesztette fel 1927-ben. A Nyugat írói, szerkesztői rendszeresen találkoztak itt a harmincas évek közepén.

- Kosztolányi, Füst) M. Pen banketten.
Podraczky[!] Lajos⁶⁴.
- 20 <Péntek>|:Szombat 21.:|
M. Baumgarten házban.⁶⁵ Gellért.
[E>]Ádáz megjött Esztergomból.
Podhrac[k>]zky Lajos feketén.
Lesznai Annánál.
- 21 <Szombat>|:Péntek 20.:|
×[kn]
d.u. Pen hajó k[r>]iránduláson⁶⁶.
Este Gellértben Pen vacsorán⁶⁷.
- 22 d.e. Házunk szövetkezeti köz-
gyűlésén.
d.u. Anyus és Pubi.
- 24 Rédeyeknél (Páczyayék, Halász,
Sárközi)

⁶⁴ PODHRADSKY Lajos (1863–1909) újságíró, irodalomtörténész fia.

⁶⁵ A Baumgarten Alapítvány székháza a Bp. V. Sas utca 1. (gróf Tisza István, ma: József Attila utca 20.) szám alatti tehermentes háromemeletes, Erzsébet térre néző palota volt. Itt tartották a Baumgarten-díjhoz kapcsolódó ünnepeket. TS itt helyezte el BM könyvtárát 1943-ban, amikor a Jagello útra, kisebb lakásba költözött. (Vö. 1941. 11. 06.)

⁶⁶ A PEN Klubok budapesti világkongresszusa délutáni sétahajózással kedveskedett vendégeinek. Fél 7 órakor indult a hajó az Eötvös térről az MFTR Zsófia nevű luxuszögzőse, mely először Csepel irányába ment, majd megkerülte a Margitszigetet.

⁶⁷ Valószínűleg a Gellért Szálló Gundel éttermében volt az estebéd fél 9 órakor.

- 25 M. kávéházban (fiatalok
Pen Club ügye⁶⁸) Nyugat Irénke
varrónővel.
- 26 d.e. Basch leányok.
Eöttevényiéknel esti teán.
- 27 Anyus. Mihály Baschéknál
vacsorán.
- 28 Este Schöpflinéknél Rédeyék
kel.
- 29
- 30 Nyugat Irénke ebéden.
Leányt vettem fel Ildikó mellé |:Vadócz Margit⁶⁹:|.
Sárközi vacsorán.

Június

- 1 Margit nevű mindenek be-
lépett.
- 8 Erdélyiné elutazott. Mi
reggeli vonattal Eszter-
gomba költöztünk.
- 10 Einczinger Feri.
- 11 Villanyt szerelnek házunk-
ban.
- 12 Rédeyék ebéden.

⁶⁸ Néhány hónappal korábban nemzetközi irodalmi díjat vehetett át Móricz Zsigmond és Krúdy Gyula, a szervezet akkori, 1930-ban megválasztott elnöke, Kosztolányi Dezső közbenjárása nyomán. Ennek következtében a konzervatív írók közül többen (például Herczeg Ferenc, Pekár Gyula, Csathó Kálmán) kiléptek a szervezetenél, majd a támadások miatt Kosztolányi is lemondott az elnöki pozícióról, és tiltakozásul 39 „baloldali” író hagyta el a klubot, többek között Karinthy, Ignótus, Illyés és BM.

⁶⁹ VADÓCZ Margit (?–1937), cseléd BM-éknál 1932. jún. 1-jétől.

- 15 Kőművesek.
 19 Anyus és Pubi hajóval ebéden.
 20 Kőművesek végeztek.
 22 M. d.u. Pesten, este vissza. Én bevásároltam.
 23 Felhozták a vendég szekrényt.
 24 Délben 1 órakor bekapcsolták a villanyt.
 25 Délutáni vonattal érkezett egy hétre Basch Edít.
 26 Sárközi és Simon Klári ebéden. Este Basch Edítel Eínczingeréknél.
 27 Basch Ilona ebéden. Stelázsos asztalt kaptam szobámba. (Íróasztal beépített)
 28 Edit festi Ildikó portréját⁷⁰. d.u. Einc[z]ingerrel vendégszobában freskót festett⁷¹.
 29 M. d.u. Pestre utazott. Eínczinger Feri vacsorán.
 30 M. reggel érkezett. Hausenauer. Edit szobámban freskót festett⁷².

⁷⁰ Nincs adat.

⁷¹ Nincs adat.

⁷² TS barátnője, Basch Edit két Madonna-képpel kedveskedett az esztergomi Babits háznak, melyeket a dolgozószoza, ill. TS szobájának falára festett.

Július

- 1 Ild. portréja kész.
Schrankkal⁷³, Olajossal és Hausenauerrel motoros csónakkal szigetekhez⁷⁴.
- 2 d.e. strandon.
d.u. Basch Edit el-
utazott.
- 3 d.u. Einczinger Feri és
Baba.
- 6 M. d.u. Pestre ment.
éjjeli vonattal haza.
- 8
- 11 ×[kn]
- 12 Einczinger Feri Sándor
és Katóka vacsorán.
- 14 d.u. vonattal érkeztek Il[I]yés
Gyusziék szállóvendégnek.
- 15 Strandfürdőben, <keptar>
- 16 Képtárban.
- 19 Gyusziékkal d.u. Vaskapunál

⁷³ SCHRANK Ödön (1885–1944), esztergomi likörgyáros, aki az 1840-ben alapított családi vállalkozást vitte tovább. Híres volt meggylikőrük, a Meggyelke, és gyógyfüvekből álló gyomorkeserűjük, a Selecta.

⁷⁴ A Szigetek Esztergom közigazgatási határain belül található szigetek, a Duna folyásának megfelelően: Körtvélyesi-sziget, Nyáros-sziget, a Tátisziget 0947 helyrajzi számú része, Csitri-sziget, Prímás-sziget, Helemba-sziget, Dédai-sziget, Törpe-sziget. A 0956 helyrajzi számú szigetet, ami a Helemba-sziget felett volt, mára elmosta a Duna. A 2008 novemberében Tát nagyközséggel történt közigazgatási területek cseréje folyamán az egyes szigetek ahhoz a településhez kerültek, amelyikhez a nagyobb részük tartozott.

- 20 Hatvany Lajos⁷⁵ és felesége⁷⁶
d.u autóval jöttek, éjjel
Illyésékkal együtt vissza[!] Pestre.
- 22 Reményi József⁷⁷ és felesége
(Amerikából) ebéden.
[↓]
- 23 Hajnali hajón Tahiba Ildi-
kóval Kristóf Irénhez, este
vissza, M. Pesten.
[↑]
- 24 Einczinger Feri.
- 26 Hozzá fogtam Flórához⁷⁸.
- 27

⁷⁵ Báró HATVANY-Deutsch Lajos (1880–1961), író, kritikus, irodalomtörténész. A Nyugat alapító szerkesztője és mecénása, 1917–19-ben a Pesti Napló szerkesztője. A Tanácsköztársaság alatt emigrált: Bécsben, Berlinben, és Párizsban élt. 1927-ben hazatért, 1928-ban 2 év fegyházbüntetést kapott (9 hónap után amnesztiával szabadult), 1938-ban ismét elhagyta az országot, 1939-től Angliában élt. 1947-ben települt végleg haza, és a budapesti egyetem tanára lett. Kossuth-díjas (1959).

⁷⁶ Valószínűleg MARTON Erzsébet, Marton Sándor ügyvéd és színpadi kiadvállalat-tulajdonos leánya.

⁷⁷ REMÉNYI József (1891–1956) író, irodalomtörténész. 1913-tól Amerikában élt. 1926-tól egyetemi tanár. Angol nyelvű ismertetéseket, irodalomtörténeti tanulmányokat közölt magyar költőkről, írókról, többek között Babits Mihályról is.

⁷⁸ TS Majthényi Flóráról szóló, töredékben maradt életrajzi regényére vonatkozóan l. az alábbi napokhoz írt jegyzeteket (1931. 03. 18., 1931. 03. 23. és 1931. 11. 15.).

- 29 Eöttevényi Olivérék
és Eínc[z]inger Feri ebéden.
Rosta és Hausenauer.
31 Vadócz Margitka apja.

Augusztus

- 1 Einczinger Feri.
7 ×[kn]
9 Margit cseléd hazautazott.
10 Reggeli vonattal Gellérték és
új cseléd: Zsuzsa⁷⁹. Hajóval
két Móricz lány, Gellérték
este haza. (Ild. lázas)
11 Móricz lányokkal d.e. képtár-
ban⁸⁰ és strandon. d.u. hajóval
elutaztak. Ildikó 38.7
12 Ildikó feküdt.
Einczinger Feri
13 I. láza 3[8>]9.5.
Délután dr. Berényi orvos⁸¹.
I. influenzás.

⁷⁹ Az új cselédet Gellértné szerezte TS kérésére a fővárosban, az úti-
költségét is ő előlegezte meg, ezzel is enyhítve TS „cselédválságát”. (L. TS
Gellértnének, 1932. augusztus 6., kézirat: OSZK Kt., Fond III.)

⁸⁰ Valószínűleg a Keresztény Múzeumot látogatták, melyet Simor János
esztergomi érsek, hercegprímás alapított; magángyűjteményéből 1875-ben
nyílt meg a Prímási Kép- és Metszvénytár. A kiállítást 1954-ben újrarendez-
ték. A múzeum gyűjteménye a 13. századtól a 19. századig terjedő időszak-
ból őriz európai és magyarországi műkincseket, s ezzel az ország harmadik
legjelentősebb képtára.

⁸¹ BERÉNYI Zsigmond (1882–1944), 1910-től körzeti orvos Esztergomban,
1918-tól városi ügyvezető tisztiorvos. A esztergomi Simor-szanatórium orvosa,
ill. iskolaorvos az áll. Szent Imre Főreáliskolában. Auschwitzban pusztult el.

- 14 Torokgyulladásom van.
Pán Imre⁸² fényképezett.
- 16 Ildikó jobban van.
Einczinger Feri és Marczell
tanár⁸³ és Baba uzsonnán.
- 17 M. délben Pestre utazott.
Én feküdtem.
- 18 M. reggel érkezett, 10 órakor
Anyus.
d.u. 4 kor jött Pubi.
- 19 d.e. mindanyian strand-
fürdőben.
- 20 Reggelí vonattal jött
Nagy Zoltán.
- 21 M. és Zoltán képtárban.
délutáni hajóval Pubi és
Nagy Zoltán Pestre utaztak.
Einczinger Feriéknél.
- 22 d.u. Tasnády, {félbolond újság-
” György Oszkár. | író⁸⁴, szélhámos,
Pubi lányának⁸⁵ udvarolt}

⁸² PÁN Imre újságíró, 1925–35-ben a Színházi Élet irodalmi rovatának munkatársa, 1932–33-ban a Délibábnál is dolgozott. Párizsba emigrált. Egy verset kért lapja számára BM-től. (KUNSZERY Gyula, *Két ismeretlen Babits-levél*, Itk 1962. 1. 79–81.)

⁸³ *Kisudvarnoki* MARCELL Árpád (1896–?), az esztergomi Szent Imre Állami Főreáliskola tanára, az Esztergom és Vidéke folyóirat főmunkatársa.

⁸⁴ Talán TASNÁDY Géza, aki a Pesti Hírlap újságírója volt 1914-ben. Nincs további adat.

⁸⁵ TASNÁDY Mici, Tasnády Géza lánya.

- 23 Anyus reggel hazautazott.
d.u. Éinczinger Feri és Kató.
Bayer Guszti. 7 órás vonattal Basch.
- 24 Basch Loránt reggel vissza-
utazott.
- 28 d.e. Nyergesi festő
- 29 Délben Tasnády Luigi Salvanival⁸⁶
d.u. Marcell tanár
- 30 Olajosék és Rostaék uzsonnán.

Szeptember

- 2 ×[kn]
- 12 Esti hajóval Pestre utaztunk.
Gellért.
- 14
- 17 d.u. vonattal Loránttal
Nagyhátra (Ildikóval)
M. beteg lett, 39° lázzal.
- 18 M. fekszik.
- 21 Délben eljöttünk Nagyhátról
Edít és Ilona autón Tiszaföld-
várig kísért.
M. kávéházban.
- 25 Anyus.
- 26 Ascher.
- 27 ×[kn]
- 28 Ill[e>]yésekhez.

⁸⁶ Luigi SALVANI, ismeretlen.

Október

- 1 Réd[e]yeknél.
 5 Este Illyés Gysziéknál.
 M. Vajda János társaságban[↯]
 előadott: Alkotó képzelet⁸⁷. [↯]
 7 Anyus.
 8 d.e. Bárdos Lajos⁸⁸ Mihálnál
 hymnus fordítás⁸⁹ miatt.
 Én csak követségén vizumért.
 Rédeyék.
 9 (Folytatom regényemet.) [↯]
 10 Influenzával fekszem. [↑]
 11 d.u. Schöpflinné elvitte Ildikót.
 12 {Reggeli gyorsal} elindultunk

⁸⁷ A Vajda János Társaság mősora szerint BM az *Irodalom* c. esszójét olvasta fel. A TS által bejegyzett cím BM *A hazugságok paradicsoma* c. esszéjének (Pesti Napló, 1932. márc. 27.) munkacíme lehet, vagy csak témájára utal.

⁸⁸ BÁRDOS Lajos (1899–1986) zeneszerző, zenetudós, karnagy. 1920-tól 1925-ig a Zeneakadémián Kodály tanítványaként zeneszerzést tanult. 1925–29-ben gimn. énektanár, 1928–66 között a Zeneakadémia tanára, 1923–33-ban a Palestrina Kórus vezetője. 1925-től a bp.-i Városmajori templom karnagya. Megzenésítette Vörösmarty, Petőfi, Arany, Ady, Juhász Gyula és Weöres verseit. Kossuth-díjas (1955).

⁸⁹ BM, *Amor Sanctus. Szent szeretet könyve. Középkori himnuszok latinul és magyarul*, Magyar Szemle Társaság, 1933. (BM bevezető tanulmányával és jegyzeteivel.)

Pozsony⁹⁰ felé, Bicskén⁹¹ szivrohamom⁹²
 miatt leszálltunk, déli vonattal tovább
 Pozsonyban Primás palotában⁹³ M.
 előadása: írástudók árulása.
 {(Hotel Carl|:ton:|⁹⁴, – én Öhler doktor
 vigasztalása mellett feküdtem, életem
 legszörnyűbb napja.}

⁹⁰ Pozsony (szlovákul Bratislava) Szlovákia fővárosa. 1910-ben lakosságának kb. 42%-a német, 41%-a magyar, 15%-a szlovák; 1930-ban 48%-a csehszlovák, 26%-a német, 15%-a magyar. Az ún. első csehszlovák időszakban (1919–38) megkezdődik a város magyar jellegének fokozatos felszámolása: megváltoztatják a város nevét és az utcaneveket; csaknem teljesen megszüntetik a magyar és német nyelvű oktatást; eltüntetik vagy szétverik a magyar vonatkozású szobrokat. A II. világháború után a maradék magyar és német lakosságot erőszakkal kitelepítették.

⁹¹ Bicske (németül Witschke) Fejér megye északi részén fekvő város. A vasút 1884-ben épült meg Bicskén, melynek megjelenésével párhuzamosan Bicske jelentősége folyamatosan nőtt a térségben.

⁹² Itt nyilván erős szívdobogást kell érteni.

⁹³ A Primási palota (Primaciálny palác) Pozsony egyik legszebb neoklasszicista stílusban épült palotája. A mai palotát 1778 és 1781 között Heffele Menyhért udvari építész építette az egykori püspöki ház helyén, Batthyány József esztergomi érsek rendeletére és költségére. A palota legfontosabb látnivalója gobelingyűjteménye, amely Leandrosz és Hero szerelmi történetét ábrázolja. A palota négyszögletű udvarán Szent Györgyöt ábrázoló barokk szökőkút látható. A két világháború között a palota tükörmé debatesz irodalmi előadásokat, szerzői esteeket tartottak: Schöpflin Aladár, Móricz Zsigmond, Thomas Mann és BM is tartott itt előadást.

⁹⁴ Szlovákia egyetlen luxusszállodája volt akkoriban. A város központjában helyezkedik el, a Nemzeti Színház szomszédságában, csendes, de attraktív környezetben.

- 13 d.e. autón Józsi
bácsiéknál⁹⁵, Fehér Miksáéknál⁹⁶, 3 kor
autón Magyaróvárig, este Pesten.
- 14 d.u. Mihállyal Schillnél,
este Schöpflinéknél.
- 15 Reggel megjött Zsuzsa⁹⁷, este
Schöpflinné hazahozta Ildi-
kót. (én fekszem)
- 16 d.u. Fejérné (Pozsonyból)
(asztalos könyvpolcot stb.
csinált.)
- 17 Rédeyékkel Nagy E. kabaré-
ban⁹⁸. (M. ekkor meghült.)
- 18 Baschéknál.
- 19 M. kávéházban.
Illyés Gysziék.
- 21 Anyus.
- 22 Rédeyék.
- 25 ×[kn]
- 26 M. kávéházban
<Illyés Gysziék.>

⁹⁵ Ismeretlen.

⁹⁶ NAGYABONYI *Fehér* Miksa (1867–1935) bankigazgató, kincstári főtanácsos. 1884–1926-ban a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank szolgálatában állt, utóbb mint ügyvezető igazgató. Közgazdasági szaklapokban publikált.

⁹⁷ Zsuzsa cseléd.

⁹⁸ Ez már valószínűleg Vadnai László kabaréestje, az *Ez igen!* c. revüműsor volt a Terézkörúti Színpadon, melyet maga konferált, vagy az Andrássy úti Színházban 9 órás kezdettel játszott két bohózat, melyeket Nagy Endre konferált: *Mézes hetek; Le a destrukcióval!*

- 27 Befejeztem Híntz tanársegéd úr
regényemet⁹⁹.
- 29 Rédey eknél (Halász, Pátzayék
Reichard P. Sárközi.)
- 30 M. d.e. Gellérttel Illés Endré-
nél. (M. influenzás volt és
hexenschuss-ja volt, ekkor még
jobban meghült)
E naptól kezdődött a rettenetes végzet.¹⁰⁰ [↔]
- 31 d.e. Schöpflin Gyuszi.

November

- 1 d.e. temetőben.
én ” egyedül H. Editnél |:regényemet vittem:|.
Schöpflin Ali feketén (regényem
miatt)
- 2 d.e. Schöpflinéknél. Irénkével és I.
Pozsony kávé házban. | Burchard |:ovodában.¹⁰¹:|
Illyés Gyusziék.
- 3 {Ildikót} ovodába¹⁰² vittük.
d.e. Mihállyal városban. {Kosztolányi és Füst M.}
d.u. Schillnél. 1.
M. nak izületi fájdása van.¹⁰³
(ekkor volt kinn ez évben utólszor.

⁹⁹ L. 1934. 05. 16.

¹⁰⁰ TS bejegyzése lehetséges időpontjától függően BM későbbi beteg-
ségeire is vonatkozhat. (Vö. 1932. 11. 03.)

¹⁰¹ Vö. 1933. 02. 09.

¹⁰² Burchard Erzsébet Montessori-rendszerű magánóvodája 1929–44
között működött a Krisztinavárosban, szülei házában. (Vö. 1933. 01. 27.)

¹⁰³ BM súlyos izületi gyulladást kapott, amivel háromhavi ágyban fek-
vésre kényszerült. (Vö. 1933. 01. 31.)

- 4 Erdélyi és Komlós. | **M.** fekszik.
Gellért, Schöpflin és Móricz.
Anyus.
- 5 Este Rédeyék (M. fölkel.)
és Illyés Gyuszi.
- 6 M. fekszik. Juhász Géza
d.u. Baschék.
- 7 {Buday Laci |:(tanársegéd):|} Mihálynál.
Farkas Zoltán.
Este egyedül Hoffmannéknál.
(barna ruha próba)
- 8 Ildikó portréjához megjött a r^ama.
(Mihály fölkel és megnézte.)
- 9 d.u. Gellért, vele Pozsony kávé-
házban.
- 10 Buday Laci.
- 11 d.u. Sárközi, Gyergyai.
Anyus.
Ildikó lázas.
- 12 Este Rédeyék
- 13 d.u. Einczinger Feri és Baba.
Buda[i>]>y Laci.
Schöpflinék.
- 14 Köves Athenaeumtól¹⁰⁴. Pubi.
Illyés Gyusziék.
Basch. (M. fölkel)
- 15 <M.> |:d.e.:| Gellért, Kosztolányi Penclub
miatt. – Buday Laci, M. fekszik.

¹⁰⁴ KÖVES András az Athenaeum Kiadó lektora volt.

- 17 ×[kn]
d.u. anyus.
|:5.:| Buday Laci.
- 19 d.e. Nagy Endre.
- 20 d.e. Kosztolányi, Buday |:1. injekció:|
Laci, Schöpflin Gyula.
- 21 d.u. Sárközi és Illyés.
- 22 d.e. Gellért. | Gyergyai.
d.ú. én Hoffmannéknál.
Buday Laci.
- 23 d.u. Tóth Aladár.
- 24 Buday Laci.
anyus.
- 25 Bözsi ápolónő Mihályhoz.
{(Mert üzleti gyulla-
dása vállba hátba
terjedt, s már egye-
dül nem tudtam
szegényt ágyazásnál
mozdítani.)}
d.e. Nagy Endre és Basch
Loránt.
- 26 Bözsi.
Buday Laci (2. injekció)
Rédey Tivadar és Míczul.
- 27 Bözsi.
d.e. én H. Edíthnél.
d.ú. Buday Laci
és Schöpflin.
- 28 Buday Laci. (3. inj.)
- 29 d.u. Basch lányok.

- 30 {Bözsi utólszor.} Buday 4. inj.
d.u. Schöpfliné.
Én Bergner¹⁰⁵ filmnél. {Érzéki száj (Melo)}¹⁰⁶

December

- 1 Buday L. (5. inj.)
Schöpflin és Basch.
d.u. anyus. Buday és Boros tanár¹⁰⁷.
- 2 (Lujzi ápolónő)
Sárközi és Illyés.
- 3 {d.e. varrónőnél.}
Buday L. (6 inj.)
- 4 d.e. Gellért. Bálint Gyö[g>]rgy.
Schöpflinéknél Ildikóért.
Este Basch leányok.
- 5 Buday Laci. (7. inj.)
Gyergyai.
- 7 |:17.:| Buday Laci. (engem is vizsgált.)
Farkas Zoltánék.

¹⁰⁵ L. 1929. 03. 14.

¹⁰⁶ A film eredeti címe: *Dreaming Lips* (melodráma), rendezte Paul Czinner, főbb szereplői Elisabeth Bergner, Romney Brent és Raymond Massey voltak.

¹⁰⁷ *Zelenai* BOROS József (1890–1962) orvos, belgyógyász. 1912-től tanársegéd a bp.-i egyetemen, 1921-től a IV. sz. Belgyógyászati Klinikán, 1930–37-ben az I. sz. Belgyógyászati Klinikán szintén tanársegéd, majd adjunktus. 1927-től a szív- és érbetegségek magántanára, majd 1932-től a belgyógyászat rendes tanára. 1938–44-ben a II. sz. Belgyógyászati Klinika igazgatója. 1944–45-ben Németországba emigrált, ahol Bresslauban rektor, majd Saarbrückenben tanár, klinikaigazgató. Buday László, BM kezelőorvosa invitálta őt konzíliumra, amely „nem sok pozitívumot hozott”. („...kínok és álmok közt...” 2004:137.)

- 8 **(I. Schöpflinéknél) Lujzi utolszor.**
d.u. {Komjáthy Ali} Pubi és Anyus. **Illyés Gyu<sz>-
sziék. Én Schillnél.**
d.e. Gellért.
- 9 d.e. Nagy Endre.
d.u. Rédey nők, Schöpflinné.
- 10 **d.e. Schöpfl[i>]ín és Basch.**
d.u. Gellért, Buday Laci.
Én Nyugat Babits estjén.¹⁰⁸
[Schöpflin Ali>]Ezalatt Schöpflin **Mihálynál.**
{**I. Schöpflinéknél.**:|}
[(M. mell->]Mihály mellhártya[⇐]
[hártyagyulladás)>]gyulladást kapott[⇐]
- 11 ×[kn]
- 12 Este Basch, Schöpflin és Rédey.
- 13 Medgyaszay és Horvát Henrik.
- 14 Este Buday és Schill Imre
Mihálynál.
- 15 Buday L. d.e.
Anyus. (Migrennel fekszem.)
Farkas Zoltán.
- 16 d.e. Basch. Schöpflin Gyuszi.
d.u. Komjáthy. Én[<M] Komj. nál
babát¹⁰⁹ fényképeztem. Sárközi.
Basch lányok.

¹⁰⁸ BM szerzői estje az Irodalmi Szalonban (Bp., Rákóczi út 20.) este 6 órakor kezdődött, melyen Illyés Gyula bevezetője után Simonyi Mária, Simonffy Margot és Ascher Oszkár szavalt, Medgyaszay Vilma Kósa György zongorakiséréstével énekelt.

¹⁰⁹ KOMJÁTHY Aladárék gyermeke, ismeretlen.

- 17 d.e. Gellért és Nagy Endre.
d.u. Komjáthy Manyi¹¹⁰.
Este Buday Laci.
Balogh József.¹¹¹
- 18 d.e. Schöpflin és Basch.
Pubí.
Este Hegedüs Lóránt. | Laci.
- 19 d.e. Gellért.
Este Kosztolányi.
- 20 d.u. Illyés Gyuszi. Én Cso-
hány nőorvosnál¹¹². [gyí].
Schill Imre és Buday Mihálynál.
- 21 <d.u. Illyés> d.e. bevásároltam.
délben Basch.
- 22 d.e. Nagy Endre. | d.u. Basch Edit
Fenyő, Schöpflin
(Buday)

¹¹⁰ KOMJÁTHY Aladár feleségének volt Manyi a beceneve.

¹¹¹ BALOGH József (1893–1944), klasszika-filológus, irodalomtörténész. A Hungarian Quarterly szerkesztője. Szent Ágoston *Vallomások* c. művét fordította le a Parthenon kétnyelvű sorozat számára 1943-ban. A Gestapo áldozata lett. A Magyar Szemle Társaság főtítkáráként több BM-kötet létrejöttében volt jelentős inspiratív szerepe: többek között egy *Dante* c. tanulmány; az *Amor Sanctus* latin–magyar bilingvis kiadású himnuszfordítás és az *Oidipus Kolonosban* bilingvis Parthenon-kiadás megjelenésében. Bár TS kritizálta szerkesztői szívóssága miatt, BM hálás volt Baloghnak, aki mind a Nouvelle revue de Hongrie, mind a HQ lapjain igyekezett közvetíteni Európa felé BM humanizmusát. BM neki címzett, 1938. jún. 8-i hálát sugárzó levelét – TS támadásaira reagálva – a Magyar Csillag 1943. febr. 15-i számában közölte. (A levelet más levelek mellett újraközzli: KABDEBÓ Lóránt, *A költő és egy szerkesztő. Babits Mihály és Balogh József kapcsolata* = *Mint különös...*, i. m., 210–213.)

¹¹² L. 1922. 07. 15.

- 23 d.u. bevásároltam.
Edith és Miczul.
- 24 Ildikó Schöpflinéknél. Pubi.
Este Schöpflinék vacsorán. (**Ascher**)
[:25.:| (d.u. Basch Lóránt.) Buday Laci.
- 25 d.e. Basch Ilona, Buday Laci.
d.u. Gellérték, Móricz, Illyésék
Schöpflín. – Anyus és Pubi [:ebéden.:|
- 26 d.e. Vécsey¹¹³, Kárpátiék, Cs. Szabó L.¹¹⁴
Schöpflin Gyuszi. d.u. Komjáthy Ali
[é>]Én Nyugat Bárdos – Cecillia[!]
hymnus estjén¹¹⁵. (Rédeyekkel Mar-
cali Póliért¹¹⁶)
- 27 Buday.
- 28 Buday.
- 30 d.u. Gellért, Elek Artúr.
Farkas Zoltán.
[:29.:| Este Buday Laci.

¹¹³ Valószínűleg VÉCSEY Zoltán (1892–1984) író, publicista. 1914–19-ben premontrei tanár Kassán, aztán kilépett a rendből. 1933-ban Magyarországra költözött, a Magyar Írás szerkesztője lett. Földrajzi ismeretterjesztő munkássága jelentős. Neves sakkszakíró is volt.

¹¹⁴ L. 1931. 12. 05.

¹¹⁵ Nincs adat.

¹¹⁶ MARCZALI Póli, Marczali Henrik (1856–1940) történetíró, egyetemi tanár lánya. *Apám pályája, barátai. Emlékek Marczali Henrikről* címmel jelentette meg emlékiratait (München, 1973). Marczali Henrik *Emlékeim* címmel maga is közzétette emlékezéseit a Nyugat hasábjain (1929/9–24.).

31 Ildikó Schöpflinéknél.
Basch Lóránt.
d.u. Rédeyék.
Schöpflinéknél vacsorán.

Fontosabb okiratok illetéke
nov. 3.

1933

*[Nacionálé]**Megjegyzés*

Schill Mihálynál

lakáson 13[<1]

szanatóriumban 16[<4]

 29

Fontosabb telefonszámok

[:dr.:] Sándor Imre gyerm. orvos¹

Krisztinakrt. 141 507–92

dr. Kun Lajos² Közegészségügyi [:hiv.:]Eöttevényi Olivér törvényszék³ [123–37>]152–77

¹ SÁNDOR Imre gyermekgyógyász, az allergiás betegségek terápiájával foglalkozott.

² KUN Lajos (1904–1967) orvos, higiénikus. 1930-ban szerzett oklevelet a pécsi egyetemen, 1931–35-ben az Országos Közegészségügyi Intézet pécsi fiókállomásán orvos. 1935-től tisztiorvos. 1942–47 között a kiütéses tifusz elleni oltóanyag-termelő intézet igazgatója Ungvárott, majd a bp.-i OKI járványügyi csoportvezetője. Pécssetti egyetemi tanár.

³ Ifj. EÖTTEVÉNYI Olivér, törvényszéki bírósági tanácsos a Budapesti Királyi Törvényszéknél (V., Alkotmány u. 14.), publikált az erdélyi Pásztortűz folyóiratban.

Január

- 1 Délben Buday Laci. |(30.):|
Josipovits Ida⁴.
Anyus vacsorán.
- 2 Délben Buday Laci (1 só |:omnadin injekció.):|
I. Schöpflinéknél.
Én érte mentem.
- 3 <d.e. Gellért.>
d.u. Pubi. Schöpflinné.
Ildikót karácsonyfánál
fényképeztük⁵. [gyí]
- 4 **de. Gellért.**
Buday L. 2 inj.
d.u. Illés Endre.
Schweiger Nini.
- 5 ×[kn]
d.e. Nagy Endre. Gachot és
Gyergyai.
d.u. anyús.
[gyí]

⁴ JOSIPOVICH Ida, keramikus. A három főből álló Fiorenza Műhely (a Somogy megyei Bárdibükkön) tagja. Boltjukat ugyanezen a néven nyitották meg Bp.-en, a Régiposta utcában, a 30-as évek közepén. Alkotásaik között mindenféle kerámiatárgy, vázák, kisplasztikák, szervizkészletek, csengők, tájképek, egyéb használati tárgyak, lámpák és lámpaernyők voltak. Az alkotóműhely további két tagja volt Goszthony Mária festőművész és Goszthony Sarolta, előbbinek unokatetvére.

⁵ TS, BM és Babits Ildikó Attila u. 95–99. alatti otthonukban leírással közli a Fototéka annak a két fotónak az adatait, melyet az OSZK Kézirattára őriz a Fond III/2332/2 és a Fond III/2259/25 jelzeten. Mindkettőt TS készítette. (FOTOTÉKA:259., 260. tételek.)

- 6 d.e. Kosztolányi. Buday Laci. [:3.inj.:]
Ildikó Schöpflinéknél.
d.u. Bálint György. Én Schöpflinéknél. Este Basch lányok.
- 7 d.e. Kósa Györgyék.
Este Schöpflinné.
- 8 d.e. Gellért.
d.u. Schöpflin.
Buday.
- 9 d.u. Rédeyné. Farkas Zoltán.
Pubi és Tasnády Mici.
(I. köhög)
- 10 Délben Basch Loránt.
Buday (4. inj.) Ildikó influenzás.
- 11 d.e. Schweigerék.
d.u. Ninivel Szöllősy doktornál⁶.
Illyés Gyszi.
- 12 Eínczinger Feri. 5. ~ [injekció]
Anyus. Buday Laci.
Ildikó 38.7.
- 13 d.u. Elek Artúr, Schöpflin
Sárközi.
- 14 d.e. adóhivatalban.
Buday Laci. (37)
(I. jobban van)
- 15 d.e. Nagy Endre.

⁶ Valószínűleg SZÖLLŐSY Lajos specialista, a Siesta Szanatórium orvosa. A Magyar Szemle folyóiratban jelentek meg orvosi (és lélektani) tárgyú cikkei, pl. 1928-ban *A rákbetegségről*, 1940-ben *A lélegzés* c. írásai. (Vö. 1941. 08. 03.)

- 16 Influenzával fekszem.
Pubi.
(délután [B>]belépett Irén szakácsnő.)
- 17 délben Buday Laci. [2>]38.
Pubi.
- 18 d.e. adóhivatalban [gyí]1.
d.u. Baumgarten díjkiosztásnál⁷.
Schöpflin, Erdélyi Basch Loránt
és Ilona nálunk.
- 19 délben Buday
d.u. én Nyugat Halász Gábor
előadásán, Gyergyai Mihálynál.

⁷ A 4000 pengőről 3000-re csökkentett díjat Erdélyi József, Illyés Gyula, Tamási Áron, Gellért Oszkár, Szép Ernő, Gyergyai Albert és Váczy Péter kapták. (TÉGLÁS 2003 III: 350–352) József Attila 300 pengős segélyben részesült, amit márc. 3-án kelt levelében köszönt meg BM-nak, és mellékelten megküldte a *Téli éjszaka* c. versének kéziratát. BM, aki az ünnepélyen betegsége miatt nem jelenhetett meg, ünnepi beszédében – melyet Schöpflin Aladár olvasott fel – így indokolja a díjak csökkentését: „[...] Az ínség tengere nagyon is kiáradt, s ugyanazon gazdasági válság, mely e tenger keserű vizeit magasra korbácsolja, az alapítvány jövedelmeit is megcsökkentette: [...] a szomorú anyagi viszonyok [...] e karitatív szempontokról való lemondásra vagy legalábbis azok másodsorba helyezésére kényszerítenek. Segélyalapunk valóban igen csekély arra, hogy minden felmerülő igényt kielégíthessen, s ezért tavalyi példánkat követve, az idén is jobbnak láttuk inkább nagyobb összegű segélyek kiosztásával hathatósabban támogatni néhány érdemes fiatal írónkat, mintsem korlátolt alapunkat szilánkokra szétforgácsolni. Célunk volt mégis, hogy alapítványunk kitüntetésében az arra igazán érdemesek közül mentül többen részesedhessenek. Ezért – ebben is tavalyi gyakorlatunk szerint – az évdíjat csak kivételesen indokolt esetben hosszabbítottuk meg; ezért szállítottuk le az évdíj összegét is; s ezért csatoltunk a rendes évdíjakhoz két kisebb jutalmat. (SIPOS 1999 II: 402–403., 424–425.)

- 20 d.e. Török Sándor⁸, Ascher.
Kosztolányi.
d.u. anyus.
- 21 d.e. én adóhivatalban
Hatvany Lajos.⁹
Este Illyés Gyusziék.
d.u. Hoffmann Edith.
- 22 Mihály délelőtt fölkel, fürdött.
d.u. König György.
Este Buday Laci (40)
- 23 I. influenzája óta először óvodában. Én Park szanatóriumban¹⁰ Gellértnénél. d.u. Farkas Zoltán.
- 24 <Kedd>|:Szerda 2[3>]5.:|
d.e. Ildikóért óvodában.
(Mihály fönn ebédelt)
d.u. Schöpflin Ali.
- 25 <Szerda>|:Kedd 24.:|
d.e. Nagy Endre, Papp[!] Károly¹¹
és Nagy Lajos.

⁸ TÖRÖK Sándor (1904–1985) író. 18 évesen színésznek áll. 1929-től a Szegedi Napló felelős szerkesztője, 1945-től a Magyar Rádió munkatársa, 1951-től a Tankönyvkiadó szerkesztője. Baumgarten-díjas (1933).

⁹ Hatvany Lajos báró, a Nyugat korábbi mecénása jan. 9-én levélben kereste meg BM-t. Ebben a levélben Hatvany arról a szándékáról nyilatkozik, hogy a továbbiakban a folyóirattal szembeni elvi álláspontját csakis a Nyugatban szeretné publikálni, s egyben ennek megbeszélése céljából vizitát kért BM-től. (SIPOS 1999 II:398–399.)

¹⁰ A Park szanatórium (Bp. VI., Aréna, ma: Dózsa György út 84/b), Jakab László főorvos vezetése alatt működött.

¹¹ Pap Károly jan. 19-i levelében köszöni meg BM-nak a Baumgarten-jelölést, amely ellen a kultuszminisztérium már másodízben emelt vétót. (SIPOS 1999 II:404; TÉGLÁS 2003 III:348–349.)

- 26 <×>[kn]
d.u. cipőt vettem, Rédeyéknél
voltam. Buday Laci.
- 27 d.u. Burchardt[!] Erzsébetnél¹²
előadásán.
- 28 d.e. Herzog klinikán¹³ cardiogramot
2. | csináltattam. B. Lacinál.
d.u. Pubi és Illyés Gyusziék.
- 29 d.e. Pubival Ildikóval és
Illyés Gyuszival [s>]Svábhegyen
sielni. Mihálynál Nagy Endre
és Szabó László.
Este Buday Laci.
- 30 d.e. B. Laci (injekció) (43)
d.u. én Burchardt Erzsébetnél.
d.u. Gellért, Móricz, Schöpflin
Kosztolányi teán.
Anyus.
- 31 ×[kn]
d.e. Schöpflin Gyuszi
M. fönn ebédelt.¹⁴
d.u. Németh Andor.

¹² BURCHARD-BÉLAVÁRY Erzsébet (1897–1987) pedagógus. A Montessori-féle pedagógiai módszer egyik meghonosítója. 1919–26-ban Bécsben, majd Hollandiában tanít, 1927–44-ben Bp.-en saját óvodát (vö. 1932. 11. 03.), 1928–41 között népiskolát tart fenn. 1948–56-ig gimnáziumi igazgató, 1959–62-ig a kecskeméti óvónőképző intézet igazgatója.

¹³ A SOTE I. Belgyógyászati Klinikáján, melyet Herzog Ferenc igazgatott 1929–46-ig.

¹⁴ BM febr. 26-án írja levelében Szirmai Albertnek: „[...] sokáig nem adtam életjelt, mert beteg voltam. Majdnem három hónapig feküdtem, súlyos izületi gyulladásban, lázban, fájdalmak közt.” (Idézi: SÍPOS 1999 II.: 417.) Vö. 1932.11.03.

Február

- 1 d.e. Voinovich, Radó Antal¹⁵,
Lukács György¹⁶, Schöpflin
(Pen Club ügy¹⁷)
- 2 d.e. sétáltam {(Délivasut városmajor)}
d.e. Laci (inj.)
d.u. Schöpfliné, Hegedűs
Lóránt, Gellért és Nagy Zoltán.
- 3 Zsuzsával {<cse>várandós csel[ö]>éd[ö]>em;} klinikán
és Lacinál.
d.u. Földi Mihály.
- 4 d.e. bankban, Ildikóért.
d.u. Gellért, Farkas Zoltán
Erdélyi Jóska – Pubí.

¹⁵ RADÓ Antal (1862–1944), költő, műfordító, irodalomtörténész. 1880–1887 között különböző lapok – többek között a Pesti Hírlap és a Budapesti Hírlap – szerkesztőségében dolgozott, 1897-től a Magyar Könyvtár, 1901-től a Remekírók Képes könyvtára szerkesztője. 1926-tól a Magyar PEN Klub igazgatóságának alelnöke. A nyilasterror idején öngyilkosságba menekült.

¹⁶ *Erzsébetvárosi* LUKÁCS György (1865–1950), jogász, politikus. (l. 1926. 03. 10.) a Magyar Goethe Társaságnak és a Mickiewicz Társaságnak is elnöke volt.

¹⁷ Március 6-án kelt levelében a Magyar PEN Klub nevében Germanus Gyula titkár és Radó Antal alelnök értesítette BM-t a Rothermere-díj ügyében hozott igazgatósági döntésről, mely szerint BM az *Amor Sanctus* c. fordításáért Voinovich Géza Arany-életrajza mellett megosztott jutalmazásban részesül. Utóbb mindketten lemondtak a díjról szegény sorsú írók javára.

- 5 d.e. Nagy Endre, Buday L.
d.u. én Hoffmannéknál.
Sárközi és Tamási Áron
nálunk.
- 6 d.e. Gellért – Hevesi András.
d.u. Anyus.
Illyés, Schöpflin Gy. és Ali
- 7 Gellért reggel 10 től d.u 6 ig
Nyugat szerződést csináltuk¹⁸.
Közben Gellért **Hugó**¹⁹
Este Basch Edit és Ilona.
- 8 Ildikóért óvodában. Buday L.
d.u. Miczul, este Burchardt
Erzsi.

¹⁸ Móricz, a Nyugat társszerkesztője, febr. 1-ji levelében tájékoztatta BM-t kilépési szándékáról: „Nekem magamnak szerkesztői babérokat ez a munka nem hozott s ezt végre meg kell értenem. Mivel szerződésünk értelmében neked kell elsősorban felajánlani a részvényeket ilyen esetben: ezt ezennel megteszem. Próbálj gondolkozni afelett, át tudnád-e venni a lapot.” (SIPOS 1999 II:408–409.) Végül is 1933. márc. 1-jével Móricz Zsigmond távozott a Nyugattól. Az új állapotokat három egymást követő cégbírószági bejegyzéssel törvényesítették. A cég telephelye is megváltozott: a Nyugat Kiadó és Irodalmi Rt. ezentúl hivatalosan is a Vilmos császár út (ma: Bajcsy-Zsilinszky út) 34. szám alatt működött. (BUDA 2000:112) BM Gellért Oszkárral történt megegyezése *Szerkesztői szerződés Babits Mihálynak* címmel 6 pontban rögzítette az új feltételeket, s az új jogviszonyt, mely szerint BM mint a folyóirat szellemi vezetője teljes vétőjogot nyert minden Nyugat-közlemény felett, a szerkesztést Gellérttel való megbeszélés alapján gyakorolhatta, s széppróza tekintetében Gellérté lett a döntő szó. (SIPOS 1999 II:410–411.)

¹⁹ GELLÉRT *Goldmann* Hugó (1889–1937), műfordító. Gellért Oszkár öccse. 1914-ig, majd 1922-től újra a Barcsay utcai Állami Főgimnázium (ma: Madách Imre Gimnázium) mennyiségtan–fizika tanára. Az I. világháborúban orosz hadifogoly. Oroszból fordított. Műfordításait kezdetben a Nyugatban publikálta, melynek szerkesztőségében mint pénzügyes dolgozott.

- 9 S. 2.
d.u. <Rédey> Hoffmannékkal
Kulturszöv. előadáson²⁰ és
kávéhazban. Nálunk Tivadar és
Gellért.
- 10 4. | d.e. Buday Lacinál és Tóth
klinikán Zsuzsánál, (fia lett)
Mihálynál Kosztolányi.
- 11 d.u. Zsuzsánál.
- 12 Betyárcsárdánál²¹ k[r>]irándulá-
son Edith, Míczul, Marczalli
Póli és Tóth Zoltánnal²². M-nál
Nagy Endre.
d.u. Basch Lóránt.
Este Buday Laci.
- 13 d.u. Zsuzsánál. [gyí]5.
d.u. anyus.
- 14 M. d.e. először kint volt a la-
kásból, Atilla utcában sétál-
tunk. – Bálint György feketén.
Elek Arthúr[!].
Pubi.
- 15 d.e. Gyszi. [é>]Én Schöpflinéknél
d.u. Ildikó Buday Jucziéknél
Mihállyal Lánchíd kávéházban:

²⁰ Nincs adat.

²¹ Valószínűleg az Óbuda határában, Üröm, Solymár és Remeteszőlős metszéspontjában található Betyárcsárda nevű vendéglátóhelyről van szó (Bp., Máriahegy u. 9.).

²² TÓTH Zoltán (1888–?), egy. magántanár, a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatója volt.

- Gellért, Schöpflin, Kosztolányi, Földi, Laczkó, Kárpáti, Nagy Z.
- 16 d.e. Gellért. Nagy Lajos.
d.u. én Zsuzsánál és Hoffmannéknál. M. nál Révész Béla.
Buday Laci. (48)
- 17 d.e. Mihállyal ház előtt sétáltunk.
d.u. Lánchid kávéházban: Gellért
Illyés, Illés, Gyergyai, Erdélyi, Szabó L.
Hevesi A, Halász G. Bálint Gy. Tóth A.
Nagy L, Sárközi, Cs. Szabó. Nálunk Komjáthy.
- 18 d.e. Zsuzsa. Schöpflin Gyuszi.
d.u. Farkas Z. és Eöttevényiék.
- 19 Buday L. (49) itt ebédelt.
- 20 <d.e. adóhivatalban>
<d.e. Gellért.> M. fogorvosnál
fogat huzatott.
d.u. Anyusnál rádiómmal.
- 21 d.e. adóhivatalban.
Zsuzsa visszajött.
d.u. 53. Halász Gábor előadásán egyetemen²³.
- 22 d.e. Gellért.
- 23 d.e. Mihállyal Nyugatnál.
d.u. én Baschéknál Illyés
Gyuszival.
- 24 d.u. Rédeyék és Bern<n>áth
Aurélék.²⁴

²³ Nincs adat.

²⁴ Bernáth Aurél felesége: Pártos Alice (L. 1933. 12. 26.)

- 25 d.e. [gyí]6. |
d.u. Ildikó és Mihállyal
Gellértéknél.
- 26 d.e. Schöpflinné.
Délben Buday Laci. (50)
d.u. M. és Ildikóval operában
(Coppélia²⁵, Babatündér²⁶)
Schöpflin Ali.
Ildikó bárányműlős. (37.5)
- 27 este ×[kn]
<M. fogorvosnál fogat huzatott.>
anyus.
- 28 d.ú. Buday Laci, vele és Rédeyék-
kel Halász Gábor előadásán (egyetem)

Március

- 1 d.e. Fenyő L. d.u. Lánchíd kávéházban:
M. Gellért, Karinthy, Laczkó, Földi, Bálint
Tersanszky, Nagy L. Nagy Z. Gyergyai, Illés,
Illyés, Kárpáthy[!], Szabó L. Halász G. Hevesi,
Cs. Szabó, Schöpflin, Farkas Z. – Este Laci.

²⁵ *Coppélia, avagy a zománcszemű lány* – Leo Delibes francia zene-szerző E. T. A. Hoffmann *Der Sandmann* c. írása nyomán készült 3 felvonásos balettje, melynek ősbemutatója 1870-ben volt Párizsban, 1877-ben Bp.-en, a Nemzeti Színházban. A bp.-i Operaház J. Cieplinski felújításában 1932-ben mutatta be a darabot a *Babatündér* társaságában.

²⁶ J. Hassreiter és F. Gaul szövegkönyvével, J. Bayer zenéjével 1888-ban mutatták be Bécsben, majd Bp.-en a *Babatündér* c. egyfelvonásos balettet. Az Operaház 1932-ben tűzte műsorára a J. Cieplinski-féle átdolgozott változatot, melynek délutáni előadása 3 órakor kezdődött.

- 2 M. fogorvosnál és Baumgarten
könyvtárban²⁷.
Este Pubi.
- 3 d.e. Sch. Gyszi.
d.u. Sárközi.
- 4 d.e. bankban. [gyí]7|
d.u. Illés Endre
Földi Mihály.
- 5 d.e. Gellért.
d.u. Zugligetig sétáltam.
[gyí]
Buday Laci. (53)
- 6 I. 39° láza van, bárány-
himlő.
Anyus.
Laci itt vacsorázott. (54)
- 7 d.e. Radónál²⁸ ruhát vettem.
d.u. Kosztolányiáknál.
- 8 Bálint György feketén.
d.u. Basch Edittel Auguszt
cukrászdában²⁹ (I. köhög.)

²⁷ Nincs adat arról, hogy BM milyen céllal kereste fel a Baumgarten-székházat. E napi keltezéssel azonban BM levelet kapott József Attilától, melyben a fiatal költő megköszöni a 300 pengő segélyt, egyúttal meg is ragadja az alkalmat, hogy hírhejt pamfletjéért, melyet BM *Az istenek halnak, az ember él* c. verskötetéről azonos címmel publikált, „a csorbát kiköszörülje”. (Idézi: TÉGLÁS 2003 II:372–373.)

²⁸ Valószínűleg RADÓ Aladár valamelyik nőiruha-boltjáról van szó, vagy a Kristóf téri, vagy a Szervita téri üzletről.

²⁹ Auguszt Elek 1870-ben nyitotta meg cukrászdáját, melynek főüzlete 1916-tól az I., Krisztina tér 3. alatt (mai Déryné cukrászda) volt, jelenleg a Fény utcai piac mögött üzemeltet Auguszt Elemér cukrászüzemet, valamint a Farkasréten, a Márton Áron tér közelében.

- 9 [délben>]Este Laci Ildikónál (55)
(Rubeola?) M. d.u. Gellérttel
este Baschéknál, én érte mentem)
- 10 <délben Laci>
- 11 Ildikó kanyarót kapott (39.2)
Laci délben Ildikónál.
[zene>]Mihállyal Zeneakadémián
[k>]Klemperer Beethoven koncerten³⁰.
(Illyés Gyuszt letartóztatták³¹)
- 12 Laci itt ebédelt (Ildikó
születésnapja.)
d.e. Juvancz Iréneusz³². M. {Schöpflinnél}
D.u. Illyés Gyuláné³³. |
(Este Gyuszt hazaengedték.

³⁰ Beethoven *IX. szimfóniáját* adta elő a Budapesti Hangversenyzenekar Otto Klemperernek, a Berliini Állami Operaház főzeneigazgatójának vezényletével, fél 8 óras kezdettel. A szőlőkverttet Szabó Lujza, Laurisin Lajos, Kálmán Oszkár és Basilides Mária alkotta.

³¹ „[...] este 9 óra után, a Társadalmi Szemle szokásos heti összejöveleinek időpontjában a politikai rendőrség detektívjei behatoltak a Sándor Pál Visegrádi utcai lakásában levő szerkesztőségbe és a jelenlevő Társadalmi Szemle szerkesztőit, a munkatársakat, terjesztőket, a Sándor Pál köréhez tartozó barátokat, vendégeket a főkapitányságra hurcolták. [...] Illyés Gyula ellenben Hetényi-Schweinitzer hálójába került és csak éjfél felé, Babits Mihály közbelépésére helyezték szabadlábra.” (VÉRTES György, *József Attila és az illegális kommunista párt. Adalékok József Attila életéhez*, Itk. 1963. 2. 206.)

³² JUVANCZ Ireneusz Kornél (1882–1950), a biometria szaktekintélye. Középiskolai matematika- és ábrázológeometria-tanár a Bulyovszky (ma: Rippl-Rónai) utcai VI. ker. Főreáliskolában, majd a Trefort Gimnáziumban, ahonnan 1919-ben fegyelmivel eltávolították. Illyés Gyula első feleségének, Juvancz Irmának édesapja.

³³ JUVANCZ Irma (1908–1945), gyógytornász. 1931–38-ig Illyés Gyula felesége.

- 13 d.u. Gyusziék, M. velük mozi-
ban. Én Lacival (Dohnányi –
Beethoven zongoraversenyek)
Zeneakadémián.³⁴
- 14 Délben Laci (58)
d.u. Mihállyal Halász Gábor
Illyés előadásán³⁵.
d.e. Balassa József³⁶.
- 15 d.e. Simon Klárinál. d.u. Lán-
c-híd kávéházban: M. Gellért, Schöpflin
Füst, Elek, Hevesi A. Halász, Cs. Szabó
Illyés, Illés, Komjáthy, Mohácsi, Gelléri
Tóth A. Bálint – Este Rédeyeknél.
- 16 d.e. M. Nyugatnál.
d.u. Mihállyal Kulturszövetség
ben Schiller Pali előadásán³⁷.

³⁴ Este 8 órai kezdettel adott zongoraestet Dohnányi Ernő. Műsoron volt többek között Beethoven *c-moll* és *Esz-dúr zongoraversenye*.

³⁵ „Egy előadássorozatomban – írja Halász Gábor *Nemzedékproblémák* c. tanulmányában – a mai líráról lépten-nyomon nemzedékünk közös vonásait emlegettem, szembeállítva őket a már stílusnak érzett félmulttal, a Nyugat-generáció lelki arcával.” (Nyugat, 1933/9.) Nincs további adat.

³⁶ BALASSA Grünbaum József (1884–1940) újságíró, műfordító. 1907-től a Szeged és Vidéke szerkesztője, az I. világháború után a budapesti Világ vezércikkírója, 1927-től a Nemzeti Újság szerkesztője. Az Otthon Írók és Hírlapírók Köre igazgatója.

³⁷ Nincs adat.

- 17 telef. Balassának³⁸
d.u. M. Iyal Radónál kosztümöt
vettünk.³⁹
- 18 d.e. Herzog klinikán szívemet
röntgenezték 8 |
- 19 d.e. Gellért és Kárpáthy.
d.u. Laci, vele Apolló mozi-
ban,⁴⁰ itt vacsorázott. 59.
- 20 d u. Balassa **László** idegor-
vosnál 1.⁴¹
- 21 d.e. Szenes Piroska
Farkas Z.
- 22 d.e. bevásároltam, [9>]Lacinál 9.
d.u. Balassa Lászlónál **2**.
(M. értem jött) mert aggódott.
Este Illyés Gyusziéknál.

³⁸ BALASSA László (1889–?), B. József nyelvész fia. A 10-es években a Moravcsik Ernő által igazgatott Elme- és idegkórtani Klinika tanársegéde. 1919-től a Charité poliklinika ideggyógyintézetének főorvosa. A klinika épületében (VI. Csengery u. 69.) működő Charité Egyesület titkára. TS 1933. ápr. 15-én kelt levélfogalmazványában írja Balassának: „Túlzott sok jószágért úgyis mindig adósa fogok maradni.” (OSZK Kt. Fond III/2012/1). BM betegsége tekintetében az „egyre fokozottabb fájdalmaknál az idegi eredetet is ki kellett zárni, ezért [...] Balassa László doktorral konzultáltak.” („...kínok és álmok közt...” 2004:137.)

³⁹ Vö. 1933. 03. 07.

⁴⁰ A Royal Apollo (VII. Erzsébet krt. 45.) a *Szerelmeskedés* c. filmet vetítette. Az Arthur Schnitzler *Liebelei* c. regényéből készült adaptációt Max Ophüls rendezésében, Magda Schneiderrel és Luise Ullrichhal a főszerepben március 9-től láthatták a nézők. A bemutatón jelen volt Horthy Miklós kormányzó és családja.

⁴¹ Balassa László magánrendelője a Bp. V., Klotild u. 10/a 3. emeletén volt.

- 23 reg. ×[kn]
M. d.e. Nyugatnál.
délben Laci. (Feküdtem.)
Este Baschéknál (éjjel rosszul |:voltam):|
- 24 Feküdtem. Balassának telef. |:Charitéba⁴²:|
|:d.u.:| Gellért Nagy Endre és
Schöpflin.
- 25 d.u. Balassa dr. nál (3)
[gyí]
- 26 d.u. Schöpflinné.
Balassa László dr. nálunk.
- 27 Délelőtt Mihállyal Charité kór-
házba. (én ott maradtam.)
Este meglátogatott Laci.
és Balassa dr.
- 28 d.e. röntgen vizsgálat.
Este Laci. – **Balassa.**
(M. Halász Gábor előadásán⁴³)
A rólam szóló részt M. lejegyezte |:nekem:|

⁴² A Charité poliklinika Budapesten a VI. Csengery u. 69. alatt működött, jelenleg az Erzsébet Kórház és Rendelőintézet II. belgyógyászati osztálya működik itt. Az 1892-ben alapított klinikán csak szegény betegeknek rendeltek. A kórház fenntartását és fejlesztését kisebb részben a Charité egyesületi tagok tagdíjából fedezték, nagyobb részben pedig egyéb adományokból, alapítványokból, ruházati akciókból, magánszemélyektől, bankoktól, a fővárostól és az államtól kapott segélyekből finanszírozták.

⁴³ Nincs adat.

- 29 d.e. alapanyagcsere vizsgálat.⁴⁴
délben M. értem jött, hazamentem.
- 30 d.u. Nini.
½7 kor Balassánál. 4. (hazafelé
együtt villamoson)
- 31 5 kor Balassánál |:5.:|, utána Rédeyék-
nél, nálunk Basch Lóránt.

Április

- 1 M. Lánchid kávéházban.
Este Balassa dr. és Buday L.
- 2 d.e. Gellérték.
d.u. Buday Kálmánéknál.
(Irén kilépett.)
- 3 d.e. Békássyné.
Pubi. (Margitka belépett)
[gyí]
M. Zeneakadémián Simonffy
Margot szavalóestjén⁴⁵.
- 4 Schöpflín Gyuszi és Anyus ebé-
den. d.e. bankban voltam.
d.u. 5 kor Balassánál. 6.
- 5 d.e. Simon Klári.
Balassánál 7.

⁴⁴ Balassa László főorvos küldte a Charité kórház laboratóriumába TS-t. A klinikai jegyzék szerint „Összefoglalólag: Az alapanyagcsere normalis”. A klinikai jegyzék szerint a vizsgálatot 28-án végezte Lénárd Vilmos laboratóriumvezető főorvos, aki normális alapanyagcserét állapított meg. (OSZK Kt. Fond III/2012/6)

⁴⁵ Simonffy nem BM-verseket szavalt, hanem drámai jeleneteket adott elő. Közreműködött Perényi Gabriella, aki dalokat énekelt.

- 6 Balassánál 8. (Dunaparton
sétáltam)
- 7 d.e. Anyusnál.
- 8 Balassánál 9.
Este Sárközi Gyuri.
- 9 d.u. Mihállyal és Ildikóval
látogatóban Révész Margit
Zugligeti szanatóriumában.
- 10 d.e. Ascher Oszkár.
d.u. kiköltöztem Révész
Margithoz (M. és I. kikisért-
tek.)
- 11 d.u. Révész Margittal sétáltunk
- 12 d.e. meglátogatott Buday
Laci, sétáltunk.
d.ú. Zsoldos Ilma volt
nálam.
- 13 d.e. meglátogatott Mihály és
Ildikó.
Mihállynál este Gellért és Basch.
- 14 Reggel M. és I. Szekszárdra
utaztak. – Margittal sétáltunk.
Este Balassa meglátogatott,
itt vacsorázott.
- 15 d.e. M. Szekszárdról telefonált.
(rosszul voltam)
Este itt volt Zsuzsa.
- 16 d.e. Margitékkal zugligeti
templomban.
d.u. Hoffmann Edit és
Mária.
(Este rosszul voltam.)

- 17 ×[kn]
Feküdtem.
- 18 **M. telefonált Szekszádról.**
B. telefonált, nem mentem
[Idejött Ranschb. Hédi>]Este költözött szomszéd szobába
Ranschburg Hédi⁴⁶.
- 19 [M.>]Mihály <telef.> |:Ildikóval:| **Szekszádról.**
[megjött>]megérkezett.
(Hédi előtt sirtam a hallban
- 20 **Ildikó Mihály és Margitka |:(nevelőnő):| d.e. [í>]itt voltak.**
Levelet irtam Bnek
- 21 v. 24 én
Mihály és Ild. 3 kor jöttek, Ildikó hazament. Mihály és
< |:M.:| és>**Illyés Gyusziék [í>]itt vacsoráztak.**
- 22 M. 38° láza van.
- 23 Este Buday Laci.
- 26 **M[í>]ihály Ild[í>]ikó és Margitka d.e. [í>]itt voltak.**
Telefonáltam B nek
- 28 Levelet kaptam B-től
Pubi fényképezett
- 29 **Hoffmann lányok.**
<Pubi d.u. fényképezett>.
- 30 B. Laci Mihálynál ebédelt.
Könyvet küldtem B. nek,

⁴⁶ Ismeretlen.

telefonáltam. 6 órakor.
Levelet irtam B nek [k>]Juliskával.

Május

- 1 **d.e. Nini.** (Schweigerné)
B. telefonált. |:este:| 9 kor
- 2 **Délben hazamentem, Buday Laci**[<í]
Mihályhoz aki <szívével> rosszul
van, Laci bevitte Herczog klini-
kára, én 5 kor visszajöttem
Zugligetbe Ildikóval
- 3 **d.e. Margitka.**
B. telefonált. 7 kor
d.u. Muca (Illyésné)⁴⁷
(**Mihálynak veseköve van.**)
- 4 B.-nek telefonáltam. **Pubi.**
[Margit>]Révész M. **előadásán**⁴⁸.
Buday Laci nálam.
- 5 Ildikó lázas.
Bnek telefonáltam, hogy nem
jöhetek
- 6 Mihály hazament a Herzog kli-
nikáról.
B.nek telefonáltam.
- 7 **Ildikót Zsuzsa hazavitte.**
- 8 **d.u. 6 kor hazamentem.**
a Révész szanatóriumból.
(Mihály kis kosárka virággal a lift-

⁴⁷ Illyés Gyuláné Juvancz Irma beceneve.

⁴⁸ A Szabadlevegős Iskolák Barátainak Egyesületében este 6 órakor tartott előadást H. Révész Margit az erdei iskolákról.

- nél várt Ildikóval, boldogan és
 {ünnepélyesen, hogy végre hazajöttem.}
- 9 Feküdtem.
- 10 Pubi. Mihálynak szivdobo-
 gása és kihagyó pulzusa van.
- 11 d.u. 6 kor Balassánál 10.
 (18.02 2.) [gyí]
- 12 ×[kn]
 Átrendeztük a <I> lakást,
 Ild. szobájával cseréltem.
 Pubi.
- 13 [gyí]
 Farkas Zoltán.
 Este Basch Lóránt.
- 14 d.e. Gellért.
 Buday Laci ebéden.
 d.u. Meller Mária⁴⁹ és
 Nini.
- 15 d.e. Mihállyal Herzog klini-
 kán electrocardiogram –
 Mihálynak szivizomgyulladás
 van. (feküdnie kell)
 Este Gellért és Schöpflin.
- 16 Este itt voltak Révész Margit
 férjével, Balassa László és
 édesapja, Laci
- 18 Pubi.
 Este Buday és Schill Imre
 Mihálynál.

⁴⁹ L. 1930. 04. 07.

- 19 Hoffmann Edith és Miczul.
[:d.u.:| Schöpflin. |:Este:|Basch Lóránt.
- 20 Pubi ebéden (Fényképnagyítót⁵⁰
hozott.
d.u. Révész Margitnál.
- 21 Este Buday Laci.
- 22 Schill és Balassa telefonáltak.
- 23 Elek Artur.
Én 5 kor Balassánál. (11.)
[M>]Gellért Oszkár.
- 24 Margit Orvosszövetség turista-
egyletének összejövetelén B vel.
- 25 d.e. Révész Margitnál.
Buday Laci. | d.u. Gellért.
Illyés Gyusziék.
- 26 Pubi. – Erdélyi J.
- 27 d.e. Schweiger Nini.
Este Révész Margitékkel
Bellevue-ben.
- 28 d.e. Nagy Endre.
d.u. anyusnál.
- 29 bevásároltam. [gyí]10.|
d.u. <Révész Margitnál.> M. nál
Rédey, Hegedűs Loránt
Este Buday Laci.
- 30 M. reggel rosszul volt.
Délben Buday Laci.
<d.e. Nagy Endre> d.e. |:Kosztolányi.:|
Este Basch.

⁵⁰ Doboz alakú képnézegető eszköz, mely optikai lencse segítségével az elé helyezett képet felnagyítja.

- 31 <d.e. Kosztolányi.>
d.u. Révész Margitnál, Virá-[↓]
nyoson⁵¹ sétáltunk.[↓]
Sárközi.

Június

- 1 d.u. Gellért és Kosztolányiné⁵².[↑]
d.e. Basch Ilona és Illés E.[↑]
Este 8 kor Schill Imre[:2.:] és Buday [:Mihálynál.:]
2 Reggel Basch, vele János-szanaszatóriumban szobát vettünk. Nyugat
sátorban⁵³.
d.u. Illyés Gyuszi és Gellért.
3 d.e. Buday L. vele együtt
bevittük Mihályt a János {Schill d.u. M-nál} szanaszatóriumba⁵⁴. d.u. bevásároltam
Schill-nél voltam, este Mihálynál [:aludtam:]
B. telefonált. [↔]

⁵¹ Bp. egyik városrésze a mai XII. kerületben. Döbrentei Gábor 1847. évi dülőkeresztelője alkalmával az addigi német Sauwinkel (Zugliget) egyik, virágos részét nevezték el így.

⁵² Kosztolányi még BM tényleges szanaszatóriumba vonulása előtt, jún. 2-án jelenti levélben Reményi Józsefnek: „Babits – szegény – nagybeteg, sokizületi gyulladása van, azonkívül szívizomgyulladása is, [...] orvosai sajnos csak azzal biztatnak, hogy ha kilábol betegségéből, akkor is csak mint fekvőbeteg élhet. Krúdyt elvesztettük, Ferenczi Sándort is, s most Babits, régi társam, első barátom is veszedelemben van.” (Idézi: (SÍPOS 1999 II:443.)

⁵³ A bp.-i könyvnapok idejére a kiadók könyvsátrakat húztak, alatta az írók dedikálták új kiadású köteteiket.

⁵⁴ BM (szeptember közepéig) több mint három hónapot tölt a János Szanaszatóriumban.

- 4 ×[kn]
 Reggel hazajöttem.
 d.u. Illyés Gyszi, vele
 6 órakor Mihálynál. Laci |:2:|
 Mihálynál, vele haza.
- 5 d.e. Idegklinikán B. Lacival
 Révész Margit előadásán⁵⁵
 (Balassa is ott volt.)
 d.u. Gellért, vele Mihálynál,
 M.-nál Schöpflin.
- 6 d.e. Tónika.
 d.u. Révész Margitnál
 este Mihálynál, ott volt Illyés.
- 7 M. nál délben Basch Loránt.
 d.u. Mihálynál.
- 8 d.u. bankban és vásárolni.
 |:este:| 11-ig Mihálynál. M.-nál
 d.u. Gellért, este Schill Imre.
 (B.hez M. könyvét⁵⁶ küldtem, előző-
 leg telefonáltam)
- 9 d.u. Hoffmann Edith és Miczul,
 velük Mihálynál, ott volt Illyés
 Gyszi, este Buday, vele
 haza.

⁵⁵ Nincs adat.

⁵⁶ Valószínűleg BM, *Versenyt az esztendőkkel! Új költemények* (1928–1933), Nyugat-kiadás, 1933.

- 10 (B. délben Lillafüredre utazott⁵⁷)
12 kor Mihályhoz, nála Rédey
6 kor hazajöttem.
- 11 d.u. 4 kor Mihályhoz, nála Gellért
és Schöpflin, este Buday,
Révész Margit és leánya értem
jött, nálunk teáztak.
<(B.)>
- 12 Déltől 6 ig Mihálnál.
Schill este Mihálnál, electro-
cardiogrammot vettek s abba-
hagyták a digitalist⁵⁸.
Este B. telefonált.
- 13 Déltől estig Mihálnál, gyom-
rával rosszul van.
- 14 Déltől 4 ig Mihálnál.
Bevásároltam [gyí]11|.
- 15 Reggel Mihálnál, aztán Zug-
ligetben, ott ebédeltem, vissza
Mihályhoz, nála volt Gellért,
Basch, Schöpfliné, este Laci, vele
haza.
- 16 Délelőttől [5>]6 ig Mihálnál
Este Schíll Imre nála.
- 17 Délelőtt Mihályt kivittük a
kertbe. Én d.u. haza, [gyí]

⁵⁷ Ezen a napon vette kezdetét a Lillafüredi Íróhét programja a Palota Szállóban az ünnepélyes megnyitóval. A kongresszus június 18-án délelőtt zárult.

⁵⁸ Régebben a szívelégtelenség tüneteire alkalmazott alapgyógyszer, mely a szimpatikus idegrendszer aktivitását gátolja, fokozza a szívizom összehúzódo tevékenységét. Hatóanyagát a gyűszűvirágból nyerik.

- Mihálynál Illyés. (éjjel cikket
kez[t>]dtem írni M. verskötetéről⁵⁹.)
- 18 Reggel Gyergyai.
11-kor Ildikóval Mihálynál.
Elek Artúr látogatta. Én 4-
kor hazajöttem.
Este Mihálynál Buday Laci.
- 19 M. d.e. kertben.
Én déltől 5 ig nála.<, ott>
Mihálynál Haász püspök és
Sikabonyi.
- 20 [M>]d.u. 5 ig Mihálynál. Ott volt
Gellért és Schöpflin, utána
lakásunkra jöttek.
- 21 Délutántól 10-ig Mihály-
nál, ott volt d.u. Illyés,
este Schill. (9.)
(d.e. befejeztem a cikket⁶⁰)
B. távollétemben telefonált.)
- 22 d.e. Révész Margitnál, ott ebé-
deltem, utána Mihálynál,
ott volt Gellért és Rédey.
(M. pár lépést járt.)
Este Eöttevényiéknél.
- 23 d.e. Kristóf Irén és Típalai.
Én d.u.-tól 10 ig Mihálynál.

⁵⁹ TS, *Költészet és valóság*, Nyugat, 1933/13–14.? BM legutolsó vers-
kötetének (L. 1933. 06. 08.) néhány motívumáról nem a kritikus, hanem
inkább a személyes hitel hangján szól ez a lírai vallomás.

⁶⁰ L. 1933. 06. 17.

- D.u. nála volt Hegedüs
Lóránt.
- 24 Déltől estig Mihálynál.
Délben Basch.
d.u. nála volt Pubi, később
Buday Kálmán.
- 25 d.e. Mihálynál, nála Gellért és
Schöpflin. d.u. Révész Margit
záróvizsgáján⁶¹, utána estig
Mihálynál.
(B. telef. reggel, R.M. nél volt.)
[gyí]12.]
- 26 d.e. Mihálynál Fenyő Miksa.
Én Fenyvesnél⁶² **szép** [r>]úri ruhákat
vásároltam, utána estig
Mihálynál.
- 27 Délben Mihályhoz. Nála
Illyésék, este Buday L.
- 28 d.e. Radónál ruhát vettem.
d.u. Mihálynál Gellérttel.
Schill Imre volt nála. 10.
- 29 <{d.e. Révész M nál, ott ebédeltem.}>
M.-ről cardiogrammot vettek.
Délben Basch Lóránt.
<d.u. Zugligetben vizsgaünnepen⁶³.>
B. reggel telefonált.
- 30 Déltől 5 íg Mihálynál.
Kalapot vettem. [gyí]13

⁶¹ Nincs adat.

⁶² Bp.-en, a Kálvin tér 7. alatt volt Fenyves ruhakereskedése.

⁶³ Vö. 1933. 06. 25.

Rédeyéknél.
M.-nál Illyés.

Július

- 1 ×[kn]
Délben Mihályhoz.
M.-nál Gyenes Rózsa riporter⁶⁴.
Este Révész Margiték [g>]Garden
partyján, Balassa kísért haza.
- 2 d.e. Mihálynál Szabó Lőrincz
és Schöpflin. Én délben jöttem.
d.u. Mihálynál Schweiger
Nini és Liánka.
(M. rosszabbul van)
- 3 d.e. bankban és Ranschburg
Hédi hivatalában.
d.u. Mihálynál, ott volt
Gellért, este Buday Laci,
vele jöttem haza.
(M. újra kap digitalist.)
- 4 Délben Mihályhoz, [6>]7-ig.
- 5 Délben Mihályhoz, Basch
Loránt.
[gyí]

⁶⁴ GYENES Rózsa, Zwack Györgyné (1904–1961), író, hírlapíró. Többek között a Pester Lloydban, a Színházi Életben, a Világban, az Új Időkben publikált. A M. Rádiónak kezdettől fogva munkatársa volt; ő a rádióhangjáték első magyar művelője. Számos novellája s kisregénye jelent meg fővárosi lapokban. 1945 után Pécssett az Új Dunántúl szerk., 1948–49-ben az MTI munkatársa.

- 6 d.e. bankban és bluzokat vettem.
Délben Mihályhoz 6-ig.
7 kor Balassánál. 12.
- 7 Déltől 8 ig Mihálynál,
este Ranschburg Hédi
nálam, közben Típalldi.
B. telefonált.
- 8 Déltől Mihálynál.
<d.u. Gellért és Schöpflin>
- 9 délben Buday Laci és
d.u. Kárpát[!] Mihálynál.
Mihályt ujra kíhozták a
kertbe. d.u. Gellért és
Schöpflin és Leopold Lajos[:ék.:|
- 10 Déltől Mihálynál.
Este [E>]Hoffmann Edithéknél.
- 11 Délben Mihályhoz.
Érttem jött Révész Margit,
vele és Bipsivel⁶⁵ cukrász-
dában.
B. éjféld után telefonált.
- 12 délben Mihálynál.
d.u. Mandl doktornál⁶⁶ és
Valikovszkynál.⁶⁷
[gyí]

⁶⁵ DÓSAJ Margit, Révész Margit lánya (Vö. 1937. 03. 15.), Illyés Gyuláné (Muca) unokatestvére.

⁶⁶ MANDL Géza, aki a Bp., I. Döbrentei tér 5. szám alatt rendelt. Valószínűleg az Újságírók Szanatórium Egyesületének orvosa volt. (vö. Beszf. I:564.)

⁶⁷ Talán VALIKOVSKY Erzsébet, Kaffka Margit osztálytársa volt a bp.-i Erzsébet Nőiskolában.

- 13 Délben Mihályhoz, Basch Lóránt
d.u. 6 kor Balassa József,
vele jöttem el, Basch Ilonával
Állatkertben Aída koncerten⁶⁸.
M-nál Buday Laci.
- 14 Délben Mihályhoz. (Jobban van)
d.u. Gellért.
Ildikó a két lánnyal[!] állat-
kertben.
- 15 d.e. Radónál fehér köpenyt vettem.
délről 5-ig Mihálynál, este nála
volt Buday L. Én hajókirándulá-
son Luppa szigeten⁶⁹, 7 től 1-ig Balas-
sával és Bipsiékkel.
- 16 Délről estig Mihálynál.
d.u. Schöpflin Ali.
- 17 Mihálynál
- 18 Mihálynál
- 19 d.u. Balassánál. 13.
- 20 Délről Mihálynál. Este Zsuzsát
házmester bevitte a Chautéba[!].
Este nálam Buday Laci. |
(Balassának telefonáltam Zs. miatt.)

⁶⁸ Előző napon este 8-kor operaest volt az Angol parkban. Valószínűleg ez ismétlődött 13-án is.

⁶⁹ Békásmegyer és Újpest vonalában egy kb. 800 m hosszú sziget a Luppa a Duna szentendrei ágában: vízi túrák kellemes állomása éttermével és büféjével, ékszerdobozokra emlékeztető, vízbe kifutó, apró csónakházaival, hétvégi házaival. A közigazgatásilag Budakalászhoz tartozó területet a harmincas években parcellázta fel a Helvetia Rt. Víztorony is épült a szigeten, lett villany; a kor olyan neves építészei terveztek ide házakat, mint Kozma Lajos, Forbát Alfréd vagy Körner József.

- 21 Mihálynál Elek Artúr és [:Hoffmann-nők.:]
d.u. Ildikóval kiköltöztünk
a Révész szanatoriumba.
- 22 d.u. Mihálynál (I. uszoruhat
vettem.)
- 23 [:d.u. Ildikóval:] Mihálynál, nála Gellért,
Nagy Endre és Illyés Gy.
- 24 d.e. f[u>]ürödtem kertben gyerekek-
kel.
d.u. Mihálynál
- 25 d.e. Nagy Endre nálam Zugli-
getben.
- 26 d.u. Mihálynál.
- 27 ×[kn]
{d.e. Zsuzsát látogattam Charitéban.}
de. **Mihálynál**, ott ebédeltem. –
nála volt Basch. d.u. Mandl
doktornál és M-n[á>]ak burrett[?]
ruhát vettem, 7 kor Zugligetbe.
- 28 d.u. Mihálynál, 5 kor Várkonyi
doktorhoz⁷⁰, onnan Nyugathoz
könyvem dedikálásáért⁷¹, B-vel
Y kávéházban⁷² ½8-tól 9-ig.
- 29 d.e. [:Gellért:] <Nagy Endre> nálam Zugligetben
d.u. Mihályhoz. Tabéry
Géza⁷³ látogatta.

⁷⁰ L. 1924. 11. 07.

⁷¹ Valószínűleg TS *Nem vagy igazi* c. regényéről és a vele kiadott novellagyűjteményről van szó, mely a Nyugat kiadása volt 1931-es évszámmal.

⁷² Az „Y”, vagyis az Ypsylon kávéház a Vörösmarty téri Tözsdepalotában működött, élő zenével és színházi vacsorával várta (éjszakai) vendégeit.

⁷³ TABÉRY Géza (1890–1958), író, újságíró, jogász. Genfben hallgat

- 30 <d.e. B. telef.>
 d.e. Mihálynál Hegedűs Loránt.
 d.u. Révész Margittal jöttem a
 városba, Mihály rosszul volt.
 |:d.u.:| Schöpflin Ali, Illyésék, Buday
 Laci. – Én ott aludtam a János
 szanatóriumban.
- 31 d.e. Bal[>]assa a János szanatoriumban
 volt. Délben a lakásba mentem
 d.u. Zugligetbe, Pubi.
 Mihálynál délben Basch.
 d.u. Balassa József és Komjáthy |:Ali.:|

Augusztus

- 1 d.u. Mihálynál.
 ott volt Gellért és Illyés Gyuszi.
- 2 d.e. Zsoldos Ilma Leonkánál.
 d.u. Mihálynál.
 Este feketén Margitéknál Székács

jogot, itt kerül kapcsolatba Csinszkával. A romániai Magyar Szó és a Tavasz c. folyóiratok alapító-szerkesztője, a Nagyváradi Napló, a Nagyváradi és a Szabadság munkatársa. Egyik alapítója az Erdélyi Helikon társaságának és az Erdélyi Magyar Írói Rendnek. Leghíresebb műve a Bolyaiak sorsával foglalkozó *Szarvasbika* (1925) és a magyar reneszánsz életét, a Dózsa-féle parasztháború eseményeit bemutató *Vértorony* (1929). 1955-től a nagyváradi Ady Múzeum vezetőjeként dolgozott. A nagyváradi Familia folyóirat köré csoportosult román-magyar írók által a két nép kulturális közeledésére megszervezett bizottságnak magyar titkára lesz, s ebben a minőségében hívja meg 1935. aug. 20-i levelében BM-ékat Nagyváradra. (Idézi: SÍPOS 1999 II:560–561.)

- Pál[>]ékkal⁷⁴ és Szöllös H. doktorral⁷⁵.
de. Mihálynál Basch.
- 3 d.e. fényképeztem. d.ú. 5-kor
hazajöttünk Révész Margittól,
Zsuzsa is megjött Chauteból[!].
Este Balassaékkal Rózsadomb kávé|házban.:|
[5>]6–8 ig Mihálynál | Buday L. |:(hazakísért):|
- 4 Zsuzsa Chautéba[!] ment. Én Ildi-
kóval egész nap Mihálynál.
d.u. Gellért. Este Schill Imre. 11.
Gellérttel és Ild. cukrászdában.
d.ú. Jánosban Kris[f>]tóf Irén.
- 5 délben M-nál Basch.
d.u. <Gellért és> Illyés Gy.
- 6 d.u. Mihálynál. Ott voltak:
Nagy Endre fiával, Schöpflin
és Gellért.
- 7 délben Mihálynál estig.
[gyí]
- 8 d.u. Mihálynál, ott volt
Schill Imre. 12.
- 9 Déltől Mihálynál ½7 ig.
ott volt Illyés. 10.
7–8 ig Balassánál. 14.
[gyí]
Dígitális[⇐]

⁷⁴ SZÉKÁCS Pál, orvos. Valószínűleg Székács Bélának, BM korábbi kezelőorvosának fia. Vö. 1922. 02. 06.

⁷⁵ SZÖLLÖS Henrik (1887–1944) urológus sebész. Tevékeny szereplője a haladó orvosi társadalmi mozgalmaknak. Számos tudományos és ismeretterjesztő cikk szerzője. A 30-as évek elején megalakult szociáldemokrata orvoscsoport elnöke.

- 10 [D>]délben Mihálynál. D.u.
nála Gellért és [Szabó>]Kosztolányi |:és Bipsi.:|
[gyí]
- 11 Déltől Mihálynál.
d.u. Basch Ilona.
Kaktuszt küldtem Balassának, ő babát.
[gyí]
- 12 Mihálynál Pista öc[s>]cse Szekszárdról
Én déltől estig nála.
- 13 Déltől estig Mihálynál.
d.u. Schöpflin.
- 14 D.e. Babits Pista.
Déltől ½7 ig Mihálynál,
ott volt Sárközi és Illyés
[gyí]4.
- 15 Délben Mihálynál. D.u. Ildi-
kóval cirkuszban⁷⁶.
Mihálynál: Komjáthy, Farkas |:Z.:|
és Schill Imre (13.)
- 16 d.e. vásároltam (zsurasztal,
I. nádgarnitúra) Déltől 8 ig
Mihálynál, ott volt Gellért.
Digitalis[⇐]
- 17 Déltől ½9-ig Mihálynál.
ott volt Illés Endre és
Magyar Elekék.
- 18 B. reggel telef.
Déltől estig Mihálynál.

⁷⁶ A Beketow Cirkusz minden este fél 9-kor lépett fel a Budapesti Nagycirkuszban.

- 19 Délben Mihályhoz, ott volt
 Basch, d.u. Gellért.
 Schill 14.
 Nálam Ranschburg Hédi.
- 20 ×[kn]
 Déltől estig Mihálynál
 Éjjel B. telefonált.
- 21 Délután Mihályhoz.
 Illyés Gysziék.
 Símon Klári értem jött,
 nála vacsoráztam.
- 22 Délutánig fejfájással feküd-
 tem. 5 kor Mihályhoz.
 Ott volt Nagy Zoltán.
- 23 Déltől 8 ig Mihálynál,
 Gellért, vele jöttem hazáig.
- 24 Déltől estig Mihálynál.
 D.u. B. nek telefonáltam
 éjfélkor ő telefonált.
 Digítalis[↩]
- 25 Déltől ½7 ig Mihálynál.
 7–8 ig Balassánál. 15
- 26 Déltől estig Mihálynál.
 Schill 15.
 Simon Kláriver Állatkertben
 Beethoven IX.⁷⁷
- 27 Déltől estig M-nál.
 Schöpflin Ali és Gyszi |:nála.:|
 (M. nem kap digiclarint⁷⁸.)

⁷⁷ Ludwig van Beethoven, *Kilencedik szimfónia*, d-moll, op. 125. (1821–23)

⁷⁸ L. 1933. 06. 12.

- 28 Déltől Mihálynál.
D.u. Illyés Gyuszi és
Rédeyné, <R> R. né nálam
vacsorázott.
- 29 Mihálynál.
d.u. Rédey Tivadar
és Gellért.
- 30 Déltől Mihálynál.
Nála Gellért és Vas István⁷⁹.
- 31 Révész Margitnál ebédeltem,
5 kor Mihályhoz. Nála Gellért

Szeptember

- 1 Délben Mihályhoz. Nála Basch,
később Gellért és Földi Mihály
Este Schill Imre. 16. (M. jobban |:van.:|
B. telefonált éjjel.
- 2 Déltől Mihálynál estig.
Nála Halász Gábor, Rubín L.
Leopold Lajos.
Én este Hoffmann Edithnél.
- 3 Déltől Mihálynál.
Nála Schöpfliné.
- 4 B reggel telefonált.
Déltől 4 ig Mihálynál.
Bankban, bevásároltam.
Este Pubi. M.-nál Illyés.
Balassával Bellevue-ben.

⁷⁹ VAS István (1910–1991) író, költő, műfordító. 1929–1944-ig magán-tisztviselő. 1946–71-ig kiadói lektor, szerkesztő. Baumgarten-díjas (1948), Kossuth-díjas (1962, 1985).

- 5 Délben Mihályhoz. 3 kor Vár-
konyi doktornál.
M-nál Gellért és Hoffmann E.
(M. vesegörcse volt.)
- 6 M. nál, vesegörcse van.
- 7 Déltől Mihálynál. (fej[f>]e fáj
Révész Margít d.u. Mihálynál
aztán nálunk.
Este Ranschburg Hédinél.
Ignotus Pali hazakisért.
- 8 d.e. Schöpflin Mihálynál.
d.u. Elek Artúr és Nagy Z.
Én Ildikóval d.u. moziban.
(M. nak nagyon fáj a feje.
B. ½12 kor telef.
- 9 Déltől Mihálynál |:Gellért:|, szemközti
boltban voltunk Ildikónak játékért.
Déri |:Tibor:| Komjáthy Ali. Schill 17.
Ali nálam teázott.
- 10 Déltől Mihálynál.
Este Buday Laci, hazakisért.
M. nagyon ideges.
- 11 M. r[g>]eg[:g:]el virágot küldött.
Déltől nála. Schillel tele-
fonon beszéltem M. hazajö-
veteléről. M-nál Illyés.
- 12 Délben kilépett tőlünk
Zsuzsa cseléd.
d.u. Ildikóval Mihályhoz.
Nála Rónai Mihály András.⁸⁰

⁸⁰ RÓNAI Mihály András (1913–1992), költő, műfordító, publicista.

- 13 ×[kn]
 Délután Mihálynál. Gellért
 nála.
 Nálunk Buday Laci, itt
 vacsorázott.
- 14 Délután Mihálynál.
 Este nála Schill (18)
 és Buday Laci.
- 15 D.u. Mihálynál.
 (Telefonáltam 7 kor B. nak)
- 16 Uj cselédet vettem, (Nagy
 Bözsí) Este nálam Miczul.
- 17 D.u. Mihályért, hazajöttünk
 vele a szanatóriumból.
- 18 d.u. Gellért és Illyés.
 Este Förster dr.⁸¹ 1.
- 19 d.u. Förster 2.
- 20 d.e. bankb[á>]an és vásároltam.
 d.u. Förster dr 3.
- 21 d.e. Hoffmann Edithnél.
 d.u. Schöpflin, este Buday.
 Förster 4.
- 22 d.u. Bálint György
 |:3.:| Este Schill (19.) Förster 5.
 és Basch Lóránt.

Jogot végzett. 1932-től a Pesti Napló munkatársa, 1935-től Rómából, 1938-tól Párizsból tudósított. Többször behívták munkaszolgálatra. 1957-től a Népszabadság munkatársa.

⁸¹ FÖRSTER Gyula BM-ék egyik kezelőorvosa volt. (Vö. 1925. 12. 24.)

- 23 d.e. Révész Margitnál.
d.u. Rédey Tivadar és Mic.
För[t>]ster 6.
- 24 Förster 7.
- 25 Förster 8.
d.e. meghalt Fenyő Miksáné.⁸²
- 26 d.e. bankban [gyí]13.
d.u. Eottevényiék[!], és Gellérték.
Förster 9.
- 27 d.u. Cs. Szabó.
Förster 10.
- 28 Esztergomi kertünkől [s>]szilva és alma
érkezett.
d.u. Gellért.
Förster 11.
- 29 d.u. Basch Loránt.
Förster 12.
- 30 (Relláért mise)
Reggel Ildikóval Városmajor temp-
lomban. Förster 13.
Este Rédeyéknél voltam.

⁸² FENYŐ Miksáné SCHÖFFER Aurélia (1882–1933) Fenyő Miksa első felesége, becenevén Rella, autóbalesetet szenvedett, később öngyilkosságot követett el. TS búcsúztatta a Nyugatban: „Egy kedves eltávozttról...” (Ny.1933.20.). A Farkasréti temetőben álló sírjára (33/2. parcella) az angylaszobrot Beck Ö. Fülöp készítette 1934-ben.

Október

- 1 |d.u.:| Hegedűs Lóránt és Schöpflin.⁸³
Este Förster |:14:| és Buday L.
- 2 d.u. Sárközi feleségével⁸⁴ és
Gellért.
Förster 15.
- 3 D.e. bankban [gyí]14. Förster 16.
d.ú. Vécsey Ede szomszéd⁸⁵.
Pubi.
Este Bipsi.
”Schill 20.
(M. nem kap injekciót.
- 4 d.e. Ascher.
Pubi.
- 5 d.u. Ildikóval Sárköziék-
nél.
Mihálynál Illyés és Schöpflin.
- 6 d.u. Gellért, este Basch.
- 7 B. reggel telefonált.
d.u. Balassa József.
(M. rosszabbul van)

⁸³ Levelek tanúsága szerint a Nyugat-vállalkozás 1933 szeptemberére anyagi válságba került, amelyből BM kezdeményezésére Hegedűs Lóránt, Gellért Oszkár és Fenyő Miksa segítségével került ki. (Vö. SIPOS 1999 II:446.; *Feljegyzések és levelek a Nyugatról*, s. a. r. Vezér Erzsébet, Akadémiai, Bp., 1975, 312.) A válság gyors és hathatós kezelésére mutat – ahogy Buda Attila írja az 1933-as évre vonatkozóan –, hogy „az elkészült gazdasági számvetés nem mutatott sok változást.” (BUDA 2000:108., 114.)

⁸⁴ SÁRKÖZI Molnár Márta (1907–1966) ifjúsági író, szerkesztő, műfordító. Molnár Ferenc és Vészi Margit lánya. 1946–49-ben a Válasz c. folyóirat kiadója, szerkesztője. Ekkor még nem volt Sárközi György törvényes felesége, 1936-ban megy hozzá.

⁸⁵ VÉCSEI Ede, minisztériumi tanácsos.

- 8 {d.e. |:Kárpáthy.:|}
d.e. Ildikóval Impekoven tánc-
matiné⁸⁶ Magyar Színházban; Koszto-
lányiéknál.
D.u. Anyus és Pubi.
- 9 <d.u.> |:Délben:| Gellért
d.u. Schill telefonált.
- 10 ×[kn]
M. rosszul lett (telefonáltam
Schill<nek.> telefonált.) Försternek
D.u. Förster. 1[6>]7.
Rédeyék uzsonnán.
- 11 d.e. ifj és id. Nagy Endre.
Este Förster 1[7>]8.
- 12 <{d.e.}> <Kárpáthy>
d.e. Pubival és Ildikóval Kiss|v:|áb-
hegyen. D.u. fodrásznál (Dauerwelle)
Schöpflin és Fáy Dezső.
Förster 1[8>]9.
- 13 Délben Schill 21. és Förster 20.
d.u. Gellért.
- 14 Délben Basch. Förster 21.
d.u. 6–7 közt Balassánál [2>]16.
Nyugat ankéton⁸⁷ Britanniában (Illyés,
Hegedűs Lóránt, Braun.)

⁸⁶ Délelőtt 11-kor Niddy IMPEKOVEN (1904–2002) német tánc- és szín-
művésznő táncmatinéja volt műsoron.

⁸⁷ A Nyugat ankétot szervezett a dunántúli magyarság pusztulásáról,
Illyés Gyula előadásában, Braun Róbert, Hegedűs Loránt és Totis Béla hoz-
zászólásával. Az ankét okt. 21-én folytatódott, azon BM-ék valószínűleg
nem voltak jelen.

- 15 d.u. Ildikóval Révész Margitnál
Förster 22. Este Hoffmann
Edithtel [l>]Lysistratét⁸⁸ néztük
Belvárosi színházban, utána
Rózsadomb kávéházban.
- 16 Szekszárdról Kiss Pista ebéden.
Illyés Gyuszi
d.u. Gellért.
Förster 23.
Este Schill (22.)
- 17 d.e. bevásároltam [gyí]15
Förster 24.
<Illyés Gy.>
Komjáthy Ali.
- 18 Förster 25.
d.u. Gellért.
- 19 Förster 26.
d.u. Elek Artúr. Basch|:s:|al [b>]Triesti
biztosítónál. (M. veséje fáj.)
[gyí]4. Edithéknél. Nálunk Buday.
- 20 Pubi (Balassának fényképeket
és diványpárnát küldtem.)
d.u. Gellért, Schöpflin, Fáy D.
Förster 27.
- 21 Förster 28.

⁸⁸ Délután adták Arisztophanész *Lysistrate* c. komédiáját Emőd Tamás átdolgozásában. A darabot Bárdos Artur rendezte, zenéjét Nádor Mihály szerezte. A címszerepben Titkos Ilona, mellette többek között Turay Ida, Dajbukát Ilona és Harsányi Rezső játszott.

- 22 d.e. Ildikóval Kissvábhegyen.
d.ú. Förster 29.
Este Buday Laci.
- 23 d.u. Förster 30.
Anyus és Pubi
Este Perjéssy fogorvos⁸⁹ M. nál
- 24 d.u. Ildikó Dienes Valínál.
d.ú. cipőt vásároltam.
Forster 31. (táv[ó>]ollétemben B. telefonált.
Este Perjéssy.
- 25 d.u. Gellért, Tamási Áron és
Schöpflin. Én Buday Lacival
jósónél Tisza utcában.
Este Schill (23) és Förster (32. [:M-nál.:|
- 26 d.e. Radónál⁹⁰ szövetrühát vettem.
[gyí]16 Délben Pubi. Förster 33.
d.ú. Illyés Gyusziék.
- 27 I. Dienes Valínál.
d.u. én Rédeyeknél
M-nál Gyergyai és Sauveagot[!]
Förster 34.
- 28 Förster 35.
Este Révész Margít, Bipsi
és Buday Laci teán.
- 29 d.e. Pubi, vele és Ildikóval
Városmajorban.
d.u. Gellért
Förster 36.

⁸⁹ Nincs további adat.

⁹⁰ L. 1933. 03. 07.

30 Influenzával fekszem.

Förster 37.

31 Fekszem.

Förster 38.

délben Basch.

November

1 d.e. Füst Mílán.

Förster 39.

Este Schill 24.

2 d.u. Gellért.

3 ×[kn]

d.u. Anyus és Pubi.

Fenyő Miksa és Panni⁹¹.

4 d.e. Basch Edith.

d.u. Nyugat – Britanniában

Kosztolányi: Lamme[!]⁹², Révész

Margitékkel, ott vacsoráztunk.

5 d.e. Gellért.

Este Buday Laci.

6 Délben Hans Jobst.

d.u. Schöpflin és Köníg [:György:]

7 d.e. bankban. [gyí]17

d.u. Gachoték és Rédeyék teán.

I. d.u. Valinál.

⁹¹ FENYŐ Anna, Fenyő Miksa első házasságából született lánya.

⁹² A Nyugat-barátok irodalmi szalonjában Kosztolányi Dezső *Egy kései jó barát. Charles Lambról* c. esszéjét olvasta fel (Szenes Erzsí szavalt). Charles LAMB (1775–1834), angol író, költő, esszéista. Leghíresebb műve a testvérével, Maryvel közösen írt *Shakespeare-mesék*.

- 8 d.u. Gellért.
Este Schill 25.
- 9 Ebéd után Basch Ilona, vele és
Ildikóval Kissvábhegyen.
(Ma délben halt meg Zsoldos [:Andor.):]⁹³
- 10 d.u. Farkas Zoltán.
- 11 d.e. Ildikóval bevásárolni, neki
bársonyruhát, magamnak kisbundát
vettem.
- 12 Reggel 10 kor Révész Margittal
<Farkasreten> Rákoskeresztúron
Zsoldos Andor temetésén.⁹⁴
(23. parcella.)
d.e. nálunk Gellért.
este Buday Laci.
- 13 d.u. nálunk Schöpfliné.
” én Ildikóval Gellértéknél.
- 14 Baumgarten ülés.
d.u. Elek Artúr. [gyí]18.
Nyúgat Nagy Endre előadáson
Britanniában.
- 16 Kosztolányiék uzsonnán.
- 18 d.u. Révész Margit városi
rendelőjében.
Este Schill 26.
- 19 d.e Basch lányokkal
Kíssvábhegyen.

⁹³ Zsoldos Andor szívburokgyulladásban hunyt el. (Vö. 1933. 11. 12.)

⁹⁴ „[Zsoldos] Andor (vö. 1922. 07. 20.) negyvenöt éves, amikor tíz hónapi szenvedés után szívburokgyulladásban meghal. Borús novemberi vasárnap délelőtt temetik, Ilonka Mihállyal ott van a temetésen.” (KOHÁRY 1973:126.)

- d.u. Gellért.
Este Pubi és Buday L.
- 20 <d>
- 21 d.u. Hercz doktornál⁹⁵ [gyí]1[8>]9
Hoffmann Edithéknél.
- 22 {d.e. Hercz doktornál.}
d.u. Ildikóval moziban⁹⁶.
Gellért és Schöpflin teán,
este Basch Lóránt.
- 23 <Csütörtök>|:Szombat 25:|
Délben érkezett M. anyja Szek-
szádról. – D.u. Hegedűs Lóránt
Komjáthyék, Förster |:40.:| Pubi.
- 24 <Péntek>|:Csüt. 23.:|
Délben Bálint György és
fotografus.⁹⁷
d.u. Illyés
- 25 <Szombat>|:Péntek 24.:|
Bálint György feketén.
Móricz Zsigmondék
uzsonnán.
- 26 Reggel Bálint Jenő. d.e. Balassa József
Basch Lóránt, Edit, Ilona; Schöpflinék,

⁹⁵ HERCZ, orvos. A Park Szanatórium bőrgyógyásza volt. (Beszf. I:626.)

⁹⁶ Az Alkotás mozgóban (Bp., Alkotás utca 11.) voltak, az előadás este 7 órakor kezdődött. TS megőrizte a belépőjegyet. (OSZK Kt. Fond III/jegyzetfüzet) Az Est szerint az Alkotásban a *King-Kong* c. film ment fél 7 órai kezdettel. A *Szívek melódiája* c. Eggerth Márta-film előzte meg, folytatólag adták.

⁹⁷ Az Est munkatársai keresték fel BM-t, hogy a lap számára születésnapi interjút készítsenek vele. „– Kezelőorvosaim [Schill, Buday és Förster doktorok] valóságos csodát tettek. Most már naponta egy kis időre fel is kelhetek” – nyilatkozta BM. (TÉGLÁS 1997:322–325.) Vö. 1930. 02. 07.

Farkas Z. Kosztolányiék, Szegedi I.⁹⁸ Eötte-
vényiek, Gellérték, M. szül. napjára
gratulálni, rengeteg virágot küldtek.
Este anyival Nyugat Babits előadáson⁹⁹
Buday Laci.

27 Délben Simon Klári.

d.u. Illyés Gyuláék.

Én este Baschéknál Rédeyék-
kel, Illyés és Farkas Zoltánnal.

28 d.e. Anyival bevásárolni.

d.u. Gellért

este Schiller Pali.

29 ×[kn]

d.e. Kornfeld, Szegfű, Balog

[a>]Anyinál Dienes Vali és Csemezné.

d.u. Förster 41. Este Ascher.

(M. vesekő rohama volt.)

30 d.u Anyival bevásárolni.

Utána Révész Margit előadásán Bud[y>]ayval

M-nál Basch, Nagy Lajos, Szép Ernő,

Rónai.

December

1 Anyit Ildikóval kikisértük a

keletire, ahol elutazott.

D.u. Gellért [:Bandi:] fiával és Schöpflin

és Anyus.

⁹⁸ SZEGEDI *Shenk* István (1886–?), író, költő, hírlapíró. Az MTI munkatársa.

⁹⁹ A Nyugat-barátok Irodalmi Szalonja BM-t 50. születésnapja alkal-
mából ünnepi műsorral köszöntötte. Az este 6 órakor kezdődő műsor beve-
zetőjét Fenyő Miksa mondta. BM verseiből kiváló színművészek adtak elő.

- 2 Influe[z>]nzával fekszem.
Este Schill 27.
- 3 Fekszem.
d.u. Basch és Schöpflin.
Este Buday
- 4 Fekszem.
- 5 d.u. Gellért.
Kint voltam Mikulásért.
- 6 Fényképeztem¹⁰⁰ Mihályt és
Ildikót.
- 7 Mihálynál költők (Rónai M.¹⁰¹
Hajnal Anna¹⁰²)
Este Edith és Miczul értem
jött, sétáltunk.
- 8 d.e. Gellért.
d.u. Ildikóval Révész Mar-
gitnál Mikulás esten.
M-nál Schöpflin.
- 9 Pubi. – Déri[!] Tibor.
Este Nyugat. Babits előadáson¹⁰³

¹⁰⁰ Nem szerepel a fotógyűjteményekben.

¹⁰¹ Rónai Mihály András, l. 1933. 09. 12.

¹⁰² HAJNAL *Holzer* Anna (1907–1977), költő, író, műfordító. A Nyugat harmadik nemzedékéhez tartozott.. 1937–38-ban Trencsényi-Waldapfel Imrével szerkesztette az Argonauták c. folyóiratot, 1949-től kiadói lektor. Baumgarten-díjas (1947). TS a Nyugat 1935/7. számában bírálta *Ébredj fel bennem, álom* c. verskötetét.

¹⁰³ A Nyugat-barátok Irodalmi Szalonja által szervezett harmadik Babits-esten Karinthy Frigyes előadása hangzott el az *Elza pilótáról*; Medgyaszay Vilma Kósa György zongorakíséretével BM-verseket énekelt, Vadász Ily BM-verseket szavalt.

- Brittanniában (Karinthy Medgyaszay)
(Révész Margit, Balassaék stb.)
- 10 Délben Balassa László.
D.u. Mihállyal és Ildikóval
operában¹⁰⁴ (Jancsi és Jul. Baba-
tündér) Mihály első <...> útja)
Utána Gellért éknél.
Este Buday Laci.
- 11 M. vesekő fájdalma van, Förster |:42.:|
Este Ildikóval Dienes Valinál
- 12 Délben Pubi.
Este Rédey – Hoffmannék és
Sárköziék¹⁰⁵ teán.
- 13 Délben Basch.
Én d.u. Nininél.
Schill 28.
- 14 Baumgarten ülés nálunk.¹⁰⁶
Basch, Schöpflin, Rédey, Réti¹⁰⁷,

¹⁰⁴ Josef Bayer *Babatündér* c. balettjét adták. L. 1933. 02. 26.

¹⁰⁵ Sárköziné, aki nemcsak éles eszéről volt híres, de éles nyelvéről is, naplójában a következőket írta BM-éknál későbbi férjével tett első közös látogatásukról: „Mikor [...] Babitsékhoz mentünk bemutatkozó látogatásra, a lépcsőház egyik pihenőjén a férjem [csak 1936-ban házasodtak össze!] valósággal könyörgő szónoklatot intézett hozzám, hogy ne disznólkodjam Babitsék előtt, mert ezt ő nagyon szigorúan veszi [...] Így történt, hogy már az első félórában azt mondtam: »Lófasz.« Babits derülten mosolygott, és ettől fogva tíz évig az én privilégiumom volt a disznólkodás Babitséknál. Mihállyal a legjobb barátok lettünk és nagyon szerettük egymást.” (Idézi: *Menedékház. Sárközi Márta emlékkönyv*, szerk. Széchenyi Ágnes, Magvető, Bp., 2004, 37.)

¹⁰⁶ Nincs adat.

¹⁰⁷ RÉTI István (1872–1945) festőművész, esztéta. A nagybányai mozgalom teoretikusa. A bergsoni intuíció-elméletet próbálta a képzőművészetre

Elek A. Heltai J.¹⁰⁸

<R M.A.>¹⁰⁹

15 Pubi.

d.u. Révész M. előadáson, utána
vele, Bipsivel és Buday L. val
Baross kávéházban. Lacival kulcson
{összevesztünk.}

16 d.u. Elek Artúr. Simon. dr.-nál¹¹⁰

Én bevásárolni és Nyugat
Gellért előadáson¹¹¹.

17 d.e. M. és Ild. és Simon Klá-
rival Zeneakadémián szánkó
val bábjáték előadáson¹¹².

D.u. Gellért, Leopold Lajos és
Fenyő Miksa.

19 d.e. Pubival és Simon
Klárival Svábhegyen
s[e>]ieltünk.

D.u. Beck Ö. Fülöp

20 d.ú. bevásároltam.

alkalmazni. Portréfestőként, illusztrátorként is jelentős. A Képzőművészeti Főiskola rektora lett. Baumgarten-díjas (1941). Műveiből emlékkiállítást rendezett a Magyar Nemzeti Galéria (1957).

¹⁰⁸ HELTAI Jenő (1871–1957), költő, író, újságíró, dramaturg. 1892-től A Hét munkatársa, 1915–1918-ban a Vígszínház dramaturgja, 1916-tól a Színpadi Szerzők Egyesületének elnöke, 1918-tól az Athenaeum igazgatója. 1929-től a Belvárosi, 1932-től a Magyar Színház igazgatója. 1945-től a Magyar PEN Klub elnöke. Kossuth-díjas (1957).

¹⁰⁹ Rónai Mihály András, l. 1933. 09. 12.

¹¹⁰ Ismeretlen, nem sikerült azonosítani. Több Simon nevű orvos praktizált ebben az időben Bp.-en.

¹¹¹ Nincs adat.

¹¹² Nincs adat.

- 21 d.e. karácsonyi vásárlás.
Ascher.
Este Schill 29. |:13.:|
- 22 d.e. Ildikóval bevásárolni.
d.u. Gellért.
D.ú. Anyus Pubi és Ferike.
Komjáthy Alí.
- 23 <×>[kn]
<de. Ildikóval bevásárolni.>
d.u. Pubi. –
Schöpflín.
- 24 ×[kn]
Ildikó d u. Sárköziéknél.
Este Nagy Zoltán.
- 25 d.e. M. és Ildikóval templomban és Schöpflinéknél.
D.u. <Gellért> Vécseyéknél
” ” Gellért és Ignótus |:Pali.:|
- 26 d.e. Pubi<val>.
Este Bernáth Aurél és felesége.¹¹³
- 27 M. délben Perjéssy fogorvosnál
fogat huzatott.
D.u. M. és Ildikóval kimentünk
a Révész szanatoriumba.
(Buday L. is ott lakik.)

¹¹³ BERNÁTH Aurél (1895–1982), festő, művészeti író, író. A nagybányai iskola hagyományainak továbbfejlesztője. 1921–22-ben Bécsben, 1923–26-ban Berlinben, majd Bp.-en élt. Jelentős Szabó Lőrinc-portréja (1955). 1956-ban az Ernst Múzeumban gyűjteményes kiállításon mutatta be életművét. 1945-től a Képzőművészeti Főiskola tanára. Festőkről, írókról készített tanulmányait külön könyvekben adta közre. Jelentősek elmélkedő visszaemlékezései. 1948–49-ben a Magyar Művészet c. folyóirat szerkesztője. Kossuth-díjas (1948, 1970).

- 28 D.e. Pubival és Bibsivel[!]
Anna kápolnánál¹¹⁴ sieltünk.
d.u. B|:ipsi:| énekelt.
- 29 Laci délben, mi d.u. eljöttünk
Zugligetből.
Este Bibsi[!] Mihály és én Budai
Apolló moziban (Cavalcade)¹¹⁵
- 30 d.u. Illyés Gyula.
Este Basch Lóránt és Ilona.
- 31 d.e. Ignotus Palival, Bipsi-
vel és Pubival Svábhegyen
sieltünk. – Ebéden Buday L.
D.u. Gellért, Ignotus P. és
Cs. Szabó L. Schöpflin
Én este Nyugat Szilveszter
estjén¹¹⁶ Pubival.
Basch Edit szept. 30.
Sch. P. szül. 1908. nov. 3.

B.L. ” 1901 szept.

¹¹⁴ A Normafa fölött kezdő síelőknek kiváló gyakorlótér volt az Anna-kápolna melletti lejtő.

¹¹⁵ Az I. Csalogány utca 46. alatt 1918–1944 között működött a Budai Apolló mozi, mely ezen a napon a *Cavalcade* c. amerikai romantikus drámát (1933) vetítette. A Noel Coward írásából készült fekete-fehér, 110 perces filmet Frank Lloyd rendezte, főszereplői Diana Wynyard és Clive Brook voltak.

¹¹⁶ Nagy Endre, Tersánszky J. Jenő, Erdélyi József, Balla Erzsébet és Ascher Oszkár közreműködésével rendezett szilveszteri műsort a Nyugat-barátok Irodalmi Szalonja.

LEVELEZÉS

1. *Babits Mihály levelezése, 1890–1906.* Szerk. Zsoldos Sándor. Budapest, História Litteraria Alapítvány–Korona Kiadó, 1998.
2. *Babits Mihály levelezése, 1907–1909.* Szerk. Szőke Mária. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2005.
3. *Babits Mihály levelezése, 1909–1911.* Szerk. Sáli Erika, Tóth Máté. Akadémiai Kiadó, 2005.
4. *Babits Mihály levelezése, 1911–1912.* Szerk. Sáli Erika. Budapest, Magyar Könyvklub, 2003.
5. *Babits Mihály levelezése, 1912–1914.* Szerk. Pethes Nóra, Vilcsék Andrea. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2007.
6. *Babits Mihály levelezése, 1914–1916.* Szerk. Szerk. Fodor Tünde, Topolay Ágnes. Budapest, Argumentum Kiadó, 2008.
7. *Babits Mihály levelezése, 1916–1918.* Szerk. Majoros Györgyi, Tompa Zsófia, Tóth Máté. Budapest, Argumentum Kiadó, 2011.
8. *Babits Mihály levelezése, 1918–1919.* Szerk. Sipos Lajos. Budapest, Akadémiai Kiadó. Megjelenés előtt.
9. *Babits Mihály levelezése, 1919–1921.* Szerk. Horváth Zsuzsa, Majoros Györgyi, Pienták Attila, Tompa Zsófia. Budapest, Argumentum Kiadó, megjelenés előtt.

Török Sophie nem csak magánemberként, mint Babits Mihály felesége írta be magát a magyar irodalom történetébe. Kétségtelenül ironiként is számon tartja őt a meg-megújuló irodalomtörténet-írás. Annak azonban, hogy mint hús-vér ember milyen volt – bár e kérdés, úgy tűnik, egyre kevésbé tartozik közvetlenül az irodalomtörténet tárgykörébe –, mégis nagyobb az irodalma. Nem ok nélkül. Török Sophie a 20. századi magyar irodalom egyik legjelentősebb alakjának volt a hitvese, élete utolsó két évtizedének legközelebbi részese. Babits Mihály feleségeként folytatta az 1911-től kezdődő naplóírást. 1921-ig ezek a magánélet kevésbé érdekes dokumentumai voltak. 1921-től a magyar irodalomtörténet fontos feljegyzései lettek. Ezekből az iratokból kibontakozik egy értelmiségi házaspár privát élete fogadónapokkal, látogatásokról, színházi bemutatókról, könyvekről szóló feljegyzésekkel. A privát életnél döntőbb azonban Babits személyes sorsa, egészségi állapotának változása, a körülötte alakuló költői-írói kör hétköznapijainak és ünnepeinek sorozata. A naplók harmadik rétege a korszak legrangosabb irodalmi díjának, a Baumgarten-évdíjának a kiosztása, a díjátadást megelőző tanácskozások, megbeszélések sorozata. Növelik a feljegyzések értékét Török Sophie utólagos kiegészítései, amelyek helyenként naplószerűvé teszik a szöveget.

ISBN 978-963-446-620-8

Az I–II. kötet ára:
5000 Ft